

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

PROFESSIONAL TA'LIMNI
RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O'RTA MAXSUS KASBIY TA'LIM DARAJASI

Mutaxassisligi kodi va nomi:

51010504-Tashishlarni tashkil etish va
transportni boshqarish (turlari bo'yicha)

1. Texnik
2. "B" yoki "BC" toifali avtomobil haydovchi
(maxsus avtotransport haydovchisi)

Toshkent-2025

SO‘Z BOSHI

Ushbu ta‘lim dasturi Professional ta‘limni rivojlantirish instituti tomonidan **ISHLAB CHIQLDI VA TASDIQLASHGA TAQDIM ETILDI.**

O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy va o‘rta maxsus, kasb-hunar ta‘limi yo‘nalishlari bo‘yicha o‘quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini muvofiqlashtiruvchi kengashning 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig‘ilishida ma‘qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-son buyrug‘i bilan **TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.**

Tuzuvchilar:

B.Sharipov	Professional ta‘limni rivojlantirish instituti bo‘lim boshlig‘i
B.Abdullayev	Toshkent davlat transport universiteti “Transport logistikasi” kafedrası mudiri
N.Sultanov	Professional ta‘limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi
M.Adxamova	Professional ta‘limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi
S.Boshmanov	Toshkent avtomobil va yo‘llar texnikumi “Avtomobillarda tashish” kafedrası mudiri;

Mazkur ta‘lim dasturini O‘zbekiston Respublikasi hududida rasmiy chop etish huquqi O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligiga tegishli

MUNDARIJA

1.	Qo'llanilish sohasi	4
2.	Atamalar va qisqartmalar	4
3.	Ta'lim dasturini ishlab chiqishning normativ-huquqiy hujjatlari	7
4.	Kasbiy ta'lim xususiyati	8
5.	Bitiruvchilarning kasbiy faoliyati tavsifi va umumiy va kasbiy kompetensiyalariga qo'yiladigan talablar	8
6.	Kvalifikatsiya bo'yicha kasbiy modullarni shakllantirish	17
7.	O'quv reja	18
8.	Namunaviy o'quv dasturlari	22

I. Qo'llanilish sohasi

Mazkur ta'lim dasturi kasbiy ta'lim tashkilotlarida **Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo'yicha)** mutaxassisligi bo'yicha kadrlar tayyorlashda umumiy va kasbiy kompetensiyalari, o'qitish natijalari, o'quv reja va modullariga qo'yiladigan talablarni, ta'lim oluvchilarning o'quv yuklamalari hajmini hamda bitiruvchilarni belgilangan talablarga javob berishini nazoratini belgilaydi.

Ta'lim dasturi ta'lim oluvchilarning kasbiy tayyorgarligiga qo'yiladigan talablarni va kasbiy kompetensiyasini baholashda hamda ta'lim tashkilotlarini attestatsiyadan o'tkazishda asosiy mezon hisoblanadi. Mazkur talablarning bajarilishi kasbiy ta'lim tashkilotlarining bitiruvchilariga kasbiy ta'limning tegishli darajasini olganligi to'g'risida davlat namunasidagi hujjat berilishi uchun asos hisoblanadi.

Ta'lim dasturi ta'limni boshqarish davlat organlari va ta'lim faoliyati sub'yektlari tomonidan, idoraviy bo'ysunuvi va mulkchilik shakllaridan qat'iy nazar, tatbiq etilishi majburiydir.

Ushbu ta'lim dasturi Yo'lovchilar va yuk tashish xizmatlari operatori H04.001.169.0854/B-20 (18.09.2020 № 169-ИЧ) tasdiqlangan kasbiy standart talablari asosida ishlab chiqildi.

Ta'lim dasturi quyidagilarga mo'ljallangan:

- mehnat bozori va kasbiy ta'lim sohasi o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni tartibga solish;
- kasb yoki mutaxassislikka o'qitishga qo'yiladigan talablarni belgilash;
- o'quv reja va uning tarkibiy qismiga qo'yiladigan talablarni belgilash;
- fan (modul)lar va uning mazmuniga qo'yiladigan talablarni belgilash;
- o'qitish natijalarini baholash;

Ta'lim dasturining asosiy foydalanuvchilari:

- kasbiy ta'lim tashkilotlari rahbar va pedagoglari;
- korxonalar (tashkilot)lar rahbarlari va tegishli mutaxassislari;
- kasbiy malakasini baholash va tasdiqlash sohasidagi mutaxassislar.

II. Atamalar va qisqartmalar

kasbiy ta'lim — ta'lim oluvchilarda ma'lum bir mutaxassislik va kasblar bo'yicha kasbiy kompetensiyalarni shakllantiradigan va rivojlantiradigan uzluksiz ta'lim tizimi;

akademik mobillik — texnikum o'quvchilarining muayyan vaqt mobaynida respublika hududidagi yoki chet eldagi boshqa bir kasbiy ta'lim tashkilotida ta'lim olishi;

kredit — ta'lim olish natijalariga ko'ra o'quvchi tomonidan muayyan fan bo'yicha o'zlashtirilgan o'quv yuklamasining o'lchov birligi. Kreditlar qoidaga muvofiq butun sonlarda ifodalanadi;

kreditlarni ko'chirish — o'quvchilarning akademik mobilligini ta'minlash maqsadida bir texnikumdagi ta'lim dasturida olingan kreditlarni boshqa texnikumga ko'chirish va tan olish;

o'rta maxsus kasbiy ta'lim — Ta'limning xalqaro standart tasniflagichining 5-darajasiga mos keluvchi ta'lim dasturlari;

kredit to'plash — o'quv yuklamasini o'zlashtirish natijasida taqdim etiladigan kredit birliklarini yig'ish;

mobillik dasturi — ikki yoki undan ortiq texnikum o'rtasida o'zaro kelishuv asosida tashkil etiladigan dastur;

ta'lim dasturi katalogi — kasbiy ta'lim tashkiloti tavsifi, kredit-modul tizimi, mavjud kasb va mutaxassisliklar, o'quv rejalar, o'quv dasturlari, xizmatlar va resurslar tavsifi to'g'risida axborot;

ta'lim jarayonini boshqarish axborot tizimi — o'quvchilarni ro'yxatga olish, o'quv materiallarini tarqatish, o'quvchilar va pedagog xodimlar o'rtasida o'zaro hamkorlikni ta'minlash, topshiriqlarni berish, nazoratlar o'tkazish, baholash va uning natijalarini qayd etish kabi imkoniyatlarga ega bo'lgan elektron tizim (maxsus dasturiy vosita);

ta'lim elementlari — ta'lim dasturining bir qismi bo'lib, ta'lim olish natijalariga erishish va ta'lim dasturida ko'rsatilgan bilimlarni o'zlashtirishga hamda ko'nikmalarni egallashga ko'maklashuvchi o'qitish turi;

ta'lim moduli (modul) — o'quvchida bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishga qaratilgan ta'lim dasturining tarkibiy qismi sifatida nazorat qilishning tegishli turi bilan yakunlanadigan alohida o'quv fani (uning qismi yoki o'zaro bir sohaga doir fanlar majmui);

transkript — ta'lim olishning tegishli davrida o'zlashtirilgan kreditlar hamda olingan baholarning harf va raqamlardagi ifodasi ko'rsatib o'tilgan fanlar ro'yxatini o'z ichiga olgan belgilangan shakldagi hujjat;

o'quvchining shaxsiy ta'lim trayektoriyasi — o'quvchi tomonidan tanlangan hamda unga ketma-ketlikda bilimlar to'plash va xohlagan kompetensiyalar yig'indisiga ega bo'lish imkoniyatini beradigan yo'nalish (marshrut, reja). Ta'lim trayektoriyasi institutsional hujjatlar va yo'riqnomalar yordamida tuzilishi hamda turli ta'lim trayektoriyalari natijasida bir xil malaka olishga olib kelishi mumkin;

o'quv yuklamasi — o'quvchi tomonidan o'quv faoliyatining barcha turlarini (ma'ruza, amaliy mashg'ulot, seminar, laboratoriya ishi, kurs loyihasi (ishi), amaliyot va mustaqil ish) amalga oshirish asosida kutilgan o'quv natijalariga erishish uchun zarur bo'lgan soatlar hajmi;

GPA (Grade Point Average) — ta'lim oluvchi tomonidan o'zlashtirilgan kreditlari bo'yicha olgan bahosi (ballari)ning o'rtacha qiymati bo'lib, u quyidagi formula yordamida hisoblanadi:

$$GPA = \frac{K_{T1} * U_1 + K_{T2} * U_2 + K_{T3} * U_3 + \dots + K_{Tn} * U_n}{K_1 + K_2 + K_3 + \dots + K_n}, \text{ bunda:}$$

K_n — har bir fan/modulga ajratilgan kreditlar miqdori;
 K_{Tn} — har bir fan/modul bo'yicha o'quvchi to'plagan kreditlar miqdori;
 U_n — har bir fan/modul bo'yicha o'quvchi olgan baho (ball);
 n — muayyan fan/modulning soni.

Bunda o'quvchi faqat fan/modulni muvaffaqiyatli yakunlagan taqdirda, ushbu fan/modul bo'yicha kredit beriladi.

texnikum — Xalqaro tasniflagichning 5-darajasigacha mos keluvchi va oliy ta'lim tizimi bilan integratsiyalashgan ta'lim dasturlari asosida kadrlar tayyorlaydigan hamda oliy ta'lim muassasalari huzurida faoliyat yuritadigan ta'lim muassasalari;

kasb — maxsus tayyorgarlik va ish tajribasi natijasida ma'lum bir sohada mehnat faoliyatni amalga oshirish uchun lozim bo'lgan nazariy bilimlar, amaliy ko'nikma va malakalar majmuasini egallagan, jismoniy imkoniyat, aqliy qobiliyat va huquqlari ta'minlangan mehnat faoliyati (mashg'uloti)ning turidir;

mutaxassislik — biror kasb doirasida ma'lum bir faoliyat turi uchun maxsus tayyorgarlik va amaliy tajribasi bilan erishilgan zarur bilim, ko'nikma va malakalar majmui;

kvalifikatsiya — kasbiy mahorat darajasi yoki pog'onasi kasbiy talablarning muayyan pog'onasiga muvofiqligi darajasi;

kasbiy standart — xodimga ma'lum bir kasbiy faoliyat turini, shu jumladan, ma'lum bir mehnat funksiyasini bajarish uchun zarur bo'lgan malaka talablari;

davlat ta'lim standartlari — davlat tomonidan ta'limning mazmuni va sifatiga nisbatan belgilanadigan talablar majmui;

kompetensiya — bilim, ko'nikma, malaka va shaxsiy sifatlar majmui;

kasbiy kompetensiya — bilim, ko'nikma va amaliy tajriba asosida kasbiy faoliyatga tegishli vazifalarni bajarishda faoliyat yuritish qobiliyati;

umumiy kompetensiya — bilim, ko'nikma va amaliy tajriba asosida kasbiga yaqin faoliyat turlarining ko'pchiligi uchun umumiy bo'lgan masalalarni hal etishda muvaffaqiyatli faoliyat yuritish qobiliyati;

ko'nikma — muayyan vazifani bajarish uchun egallangan qobiliyat;

o'quv rejas — kasbiy ta'limning muayyan kasbi yoki mutaxassisligi bo'yicha o'quv faoliyati turlari, o'quv fanlari (modullari) va kurslari hamda malaka amaliyotlari tarkibi, ularni o'rganish izchilligi, soha va tarmoqlarda ish turlarining mavsumiyiligini hamda soatlardagi hajmini belgilaydigan hujjat;

o'quv dasturi — kasbiy ta'lim o'quv rejasiga kiritilgan fanlar va amaliyotlarning mazmuni, o'qitishning maqbul usullari, axborot manbalari ko'rsatilgan hujjat;

o'quv jarayonining grafigi — ta'lim jarayonining ketma-ketligi va almashuvchanligini, attestatsiya va ta'til vaqtlarini belgilovchi hujjat.

Qisqartmalar:

KT – kasbiy ta’lim;
KTM - kasbiy ta’lim tashkiloti;
TD – ta’lim dasturi;
UK – umumiy kompetensiya;
KK – kasbiy kompetensiya;
O’N – o’qitish natijasi;
N – nazariy;
A – amaliy;
L – laboratoriya;
MT – mustaqil ta’lim;
MM - mutaxassislik modul;
KM – kasbiy modul.

III. Ta’lim dasturini ishlab chiqishning normativ-huquqiy hujjatlari

1. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi qonuni.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Professional ta’lim tizimini yanada takomillashtirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlari to‘g‘risida” 2019-yil 6-sentyabrdagi PF-5812-sonli Farmoni.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 16-oktyabrdagi “Kasbiy ta’limda malakali kadrlar tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish va xalqaro ta’lim dasturlarini joriy qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida” PF-158-sonli Farmoni.
4. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “O‘zbekiston Respublikasida uzluksiz boshlang‘ich, o‘rta va o‘rta maxsus professional ta’lim tizimini tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlash to‘g‘risida” 2020-yil 7-avgustdagi 466-son qarori.
5. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Texnikumlarda kredit-modul tizimida o‘quv jarayonini tashkil etish tartibi to‘g‘risida”gi 2023-yil 7-dekabrdagi 648-son qarori.
6. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “O‘rta va o‘rta maxsus professional ta’lim tashkilotlarida sirtqi va kechki ta’limni tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 2022-yil 28-iyuldagi 411-son qarori.
7. Vazirlar Mahkamasini 2024-yil 13-dekabrdagi “Oliy va kasbiy ta’lim tashkilotlari bitiruvchilarning yakuniy davlat attestatsiyasini tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 836-sonli Qarori;
8. Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirining 2024-yil 19-iyundagi 213-son buyrug‘i bilan tasdiqlangan Professional ta’limning tayyorlov yo‘nalishlari, kasblar va mutaxassisliklar klassifikatori.

Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirining 2025-yil 26-fevraldagi 79-son buyrug'i bilan tasdiqlangan Kasbiy ta'limning tayyorlov yo'nalishlari, kasblar va mutaxassisliklar klassifikatori.

IV. Kasbiy ta'lim xususiyati

4.1. 51010504-Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo'yicha) mutaxassisligi doirasida beriladigan kvalifikatsiya:

1. Texnik;

2. "B" yoki "BC" toifali avtomobil haydovchisi (maxsus avtotransport haydovchisi)

Kamida umumiy o'rta ma'lumotga ega bo'lgan shaxslar hisobidan shakllantirilgan guruhlarda tanlangan kvalifikatsiyalar sonidan kelib chiqib o'qish muddati belgilanadi. Bu guruhlarda kasb doirasida tanlangan kvalifikatsiyalarni muvaffaqiyatli o'zlashtirgan shaxslarga belgilangan namunadagi diplom beriladi va mazkur diplom bilan shu kasb bo'yicha mehnat bozorida ishlash huquqiga ega bo'ladi. Egallanmagan kvalifikatsiyalarni qayta o'zlashtirishga ruxsat beriladi va mazkur kvalifikatsiyani muvaffaqiyatli o'zlashtirganlarga belgilangan tartibda diplom beriladi.

4.2. Ruhiy-fiziologik fazilatlar minimumi: kuzatuvchanlik, diqqatni bir joyga qaratish, fikrni jamlash, qo'l-oyoq harakatini jarayonga moslashtirish, har tomonlama tez fikrlash va faraz qilish, yorug'likni sezish, faol va tez xotirlash, harakat xotirasi va moslashuvchanlik.

4.3. Ta'limni davom ettirish imkoniyatlari.

Mazkur ta'lim dasturi bo'yicha bitiruvchilar keyinchalik kasbiy ta'limini chuqurlashtirish maqsadida:

kadrlar malakasini oshirish tizimida, tarmoq o'quv muassasalarida va maxsus kurslarida malakani oshirishi;

kasbiy faoliyatning tegishli sohasida yanada yuqoriroq malakaga erishish maqsadida oliy ta'lim muassasasida o'qishni davom ettirishi mumkin.

V. Bitiruvchilarning kasbiy faoliyati tavsifi, umumiy va kasbiy kompetensiyalariga qo'yiladigan talablar

5.1. Bitiruvchining kasbiy faoliyat sohasi:

Transportlarda tashish va boshqarishni tashkil etish texnik-mexanigining nazariy, amaliy bilimlarini egallash va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish, yetkazib berish zanjirini boshqarish sohasida tashish jarayonlarni amalga oshirish,

modellashtirish, algoritmlari va matematik ta'minotlari, axborot ta'minot tizimlari, korxonalar iqtisodiyoti, ekologiya qonunchilik asoslari, mehnat qonunchilik asoslari. Transportlarda tashish va boshqarishni tashkil etishni tartibga soluvchi buxgalteriya va hisobot hujjatlarini rasmiylashtirish hamda funksional vazifalarni va mehnat muhofazasi qoidalariga amal qilish, ko'nikmalarga ega bo'lish.

Yo'nalish bo'yicha fan, texnika va texnologiyalarning zamonaviy yutuqlari, kadrlar buyurtmachilar talablaridan kelib chiqqan holda texniklarning kasbiy faoliyat obyektlarida qo'shimcha va o'zgarishlar bo'lishi mumkin. Bo'lishi mumkin bo'lgan qo'shimcha va o'zgarishlar muayyan ta'lim yo'nalishlarning malaka talablari va o'quv rejalarini ishlab chiqishda hisobga olinishi nazarda tutiladi.

5.2. Kasbiy faoliyati tavsifi

5.2.1. 51010504-Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo'yicha) mutaxassisligi ta'lim dasturi – avtomobillarda tashishni rejalashtirish, boshqaruv hujjatlarini me'yoriy-huquqiy qoidalar asosida rasmiylashtirib borish, avtomobillarda tashishning texnologik jarayonini tashkil etish, avtomobillarda tashish jarayonini nazorat qilib borish, material-texnik resurslardan samarali foydalanishib borish, transport logistikasini tashkil etish, transportda servis xizmatini tashkil etish, transportda tashishning iqtisodiy samaradorligini tahlil qilish, transportda harakat xavfsizligi xizmatini tashkil etish, tashish jarayonida haydovchilarning mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligiga rioya etilishini tashkil qilish.

5.2.2. "B" yoki "BC" toifali avtomobil haydovchi kvalifikatsiyasi bo'yicha: Yo'lga chiqishdan oldin transport vositasini ko'rikdan o'tkazish va harakatlanish jarayonida transport vositasining texnik holatini nazorat qilish, zamonaviy ekologik talablarga rioya qilgan holda transport vositasiga yonilg'i-moylash materiallari va boshqa suyuqliklarni quyish, transport vositasini texnik qarovida hamda yuk ortish va tushirishda xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya etish, foydalanishda yuzaga kelgan, transport vositasining qism va agregatlarini ajratish bilan bog'liq bo'lmagan mayda nosozliklarni xavfsizlik texnikasi talablariga rioya etgan holda bartaraf etish, yuzaga kelgan nosozliklarni to'g'ri baholay olish va ularni bartaraf etish bo'yicha mutaxassislarga o'z vaqtida murojaat etish.

5.3. Bitiruvchining kasbiy faoliyat obyektlari

5.3.1. Texnik kvalifikatsiyasi bo'yicha:

- avtomobillarda yuk va yo'lovchilarni tashishni tashkil etish logistikasi va boshqarish texnologiyasi jarayonlari;
- me'yoriy, huquqiy, texnik, hisob va hisobot yuritish hujjatlari;
- birlamchi mehnat jamoasi;
- transport vositalari;
- kompyuter jihozlari;

- GPS tizimi vositalari.

5.3.2. “B” yoki “BC” toifali avtomobil haydovchisi kvalifikatsiyasi bo‘yicha:

- avtomobil;
- avtotransport vositasiga kundalik texnik xizmat ko‘rsatish uchun zarur zarur asbob-anjomlar majmui;
- haydovchining himoya vositalari majmui (tibbiyot qutichasi, o‘t o‘chirgich, yorug‘lik qaytaruvchi nimcha va avariya sababli to‘xtash belgisi);
- texnik va texnologik hujjatlar.

5.4. KTM bitiruvchisi quyidagi umumiy kompetensiyalarga ega bo‘lishi kerak:

UK-1. Kasbiy faoliyat doirasida vujudga keladigan turli masalalar yechimini topish usullarini tanlay olish;

UK-2. Rahbar tomonidan belgilangan maqsadga erishish uchun jamoada ishlay olish;

UK-3. O‘zining kasbiy malakasini va shaxsiy kamolotini takomillashtirib borish;

UK-4. Jamoada va ma‘lum vazifani bajarishga yo‘naltirilgan guruhda ishlash, hamkasblar, rahbarlar va mijozlar bilan samimiy, xushmuomala hamda samarali muloqot qilish;

UK-5. Ta‘lim olgan tilida fikrini og‘zaki va yozma ravishda ravon bayon qilish;

UK-6. Umuminsoniy fazilatlarga ega bo‘lish, o‘z millatini va Vatanini sevish, u bilan faxrlanish, milliy urf-odatlar, qadriyatlarni hurmat qilish;

UK-7. Kasbiy vazifalarni samarali bajarish uchun zarur bo‘ladigan ma‘lumotlarni qidirish;

UK-8. Kasbiy faoliyatida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo‘llash;

UK-9. Kasbga doir hujjatlar bilan ishlash;

UK-10. Kasbiy faoliyatda xavfsizlik texnikasi va mehnat muhofazasi qoidalariga amal qilish ko‘nikmalariga ega bo‘lish.

UK-11. Sanoat va nosanoat tashkilotlarda vujudga keladigan chiqindilarni atrof-muhitga zarar yetkazmaslik choralarini ko‘rish va utilizatsiya qilish;

UK-12. Sohaga oid ekologik madaniyatga rioya qilgan holda faoliyat olib borish.

5.5. KTM bitiruvchisi quyidagi kasbiy kompetensiyalarga ega bo‘lishi kerak:

KK-1. Mijozlar bilan shartnomalar tuzish;

KK-2. Yuk tashishni rejalashtirish;

KK-3. Yuk tashishlarni tashkil etish;

KK-4 Haydovchilar mehnatini tashkil etish;

KK-5 Yuklash-tushirish ishlarini tashkil etish;

KK-6. Yuklarni yuklash, tushirish va tashishda mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligiga rioya qilish;

KK-7 Informatsion texnologiyalardan foydalanish.

5.6. Kasbiy standart funksional tahlili va kasbiy kompetensiyalar

Reyestr bo'yicha kodi	Mehnat funksiyalari	Mehnat harakatlari	Kasbiy kompetensiyalar nomi
A/01.5	Mijozlar bilan shartnomalar tuzish.	Yuk tashishga shartnomalar tuzish.	KK-1. Mijozlar bilan shartnomalar tuzish. ;
		Mijozlar ro'yxatini shakllantirish.	
		Transport xizmatlarini shakllantirish.	
		Shartnoma shartlarini bajarish choralarini ko'rish.	
		To'lovlarni tushumini tahlil qilib boorish.	
		Kunlik, oylik rejalar ishlab chiqish.	
		Tezkor rejalar tuzish.	
		Yuk tashish rejalarini haydovchilarga taqsimlash.	
		Yuk tashishga shartnomalar tuzish.	
		Mijozlar ro'yxatini shakllantirish.	
A/02.5	Tezkor rejalar ishlab chiqish.	Joriy rejalar ishlab chiqish.	KK-2. Yuk tashishni rejalashtirish.
		Texnik-tasarruf ko'rsatkichlarni hisoblab chiqish.	
		Korxonani ishlab-chiqarish rejasini tayyorlash.	
		Buyrtmalarga asosan avtomobillarga bo'lgan talabni aniqlash.	
		Kunlik tezkor rejalar ishlab chiqish.	
		Joriy rejalar ishlab chiqish.	
		Texnik-tasarruf ko'rsatkichlarni hisoblab chiqish.	
		Korxonani ishlab-chiqarish rejasini tayyorlash.	
B/01.5	Tashish yo'nalishlarni ishlab chiqish.	Yuk tashish punktlarini aniqlash.	KK-3. Yuk tashishlarni tashkil etish.
		Yuk turini aniqlash.	
		Yuk tashish ko'rsatkichlarini hisoblash.	
		Yuk tashishda yo'l sharoitlarini aniqlash.	
		Yuk tashish xavfsiligi choralarini ko'rib chiqish.	
		Transportdan samarali foydalanish yo'llarini ko'rib chiqish.	
		Bojxonada hujjatlarni rasmiylashtirish.	

		Xavfli yuklarni tashish xavfsizligini ta'minlash.	
		Yuk tashish punktlarini aniqlash.	
		Yuk turini aniqlash.	
B/02.5	Haydovchilarga tayyorlash.	topshiriqlar	KK-4 Haydovchlar mehatinni tashkil etish.
		Haydovchilarga yo'l varaqalari tayyorlash.	
		Yuk tashish yo'nalish to'grisida ma'lumot berish.	
		Yuk ortish-tushirish sharoitlari bilan tanishtirish.	
		Transport aloqasini olib boorish.	
		Transport ishni nazorat qilish.	
D/01.5	Yuklash-tushirish mexanizatsiyalash.	ishlarini	KK-5 Yuklash-tushirish ishlarini tashkil etish.
		Yuklarni xavfsiz yuklash, tushirish va tashishni ta'minlash uchun asboblari mavjudligini tekshirish.	
		Maxsus va xavfli yuklarni xavfsiz yuklash, tushirish, tashishni ta'minlash uchun armatura asboblari va qurilmalarining mavjudligini tekshirish.	
		Avtomobilni yuklash, tashish va tushirishga tayyorlashni amalga oshirish.	
		Maxsus va xavfli yuklarni ortish, tashish va tushirish uchun avtomashinani tayyorlashni amalga oshirish.	
		O'ramlarda ilmoqlar, ko'zlar, o'simtalar yoki yuk ko'taruvchi mashinalar va moslamalar bilan ushlab turish uchun boshqa maxsus qurilmalar mavjudligini tekshirish.	
		Plomba kabellari, halqalar, ayvonlar va pardalar, pol va yon tomonlarning birlashmasidagi muhrlar, yonilg'i bakining vilkalari, yon tomonlar uchun qulflash moslamalari, sisterna bo'yinlari uchun qulflar va boshqa jihozlarning yaxlitligini tekshirish (ixtisoslashtirilgan yuk mashinalarida tashishda).	
		Yukni yuk mashinasining kuzoviga mahkamlash vositalarini (kamarlar, zanjirlar, kabellar, yog'och bloklar, to'xtash joylari, sirpanishga qarshi paspaslar va boshqalar) tashish xavfsizligini, yuk va yuk mashinasining xavfsizligini ta'minlash imkoniyatini tekshirish.	

		<p>Yuklarni xavfsiz yuklash, tushirish va tashishni ta'minlash uchun asboblari mavjudligini tekshirish.</p> <p>Maxsus va xavfli yuklarni xavfsiz yuklash, tushirish, tashishni ta'minlash uchun armatura asboblari va qurilmalarining mavjudligini tekshirish.</p> <p>Avtomobilni yuklash, tashish va tushirishga tayyorlashni amalga oshirish.</p> <p>Maxsus va xavfli yuklarni ortish, tashish va tushirish uchun avtomashinani tayyorlashni amalga oshirish.</p> <p>O'ramlarda ilmoqlar, ko'zlar, o'simtalar yoki yuk ko'taruvchi mashinalar va moslamalar bilan ushlab turish uchun boshqa maxsus qurilmalar mavjudligini tekshirish.</p> <p>Plomba kabellari, halqalar, ayvonlar va pardalar, pol va yon tomonlarning birlashmasidagi muhrlar, yonilg'i bakining vilkalari, yon tomonlar uchun qulflash moslamalari, sisterna bo'yinlari uchun qulflar va boshqa jihozlarning yaxlitligini tekshirish (ixtisoslashtirilgan yuk mashinalarida tashishda).</p> <p>Yukni yuk mashinasining kuzoviga mahkamlash vositalarini (kamarlar, zanjirlar, kabellar, yog'och bloklar, to'xtash joylari, sirpanishga qarshi paspaslar va boshqalar) tashish xavfsizligini, yuk va yuk mashinasining xavfsizligini ta'minlash imkoniyatini tekshirish.</p>	
D/02.5	Mehnat muhofazasi qoidalariga amal qilish, avtotransportning zarur sanitariya holatini ta'minlash.	<p>Yuklarni xavfsiz yuklash, tushirish va tashishni ta'minlash uchun asboblari mavjudligini tekshirish.</p> <p>Maxsus va xavfli yuklarni xavfsiz yuklash, tushirish, tashishni ta'minlash uchun asbob va qurilmalarining mavjudligini tekshirish.</p> <p>Avtomobilni yuklash, tashish va tushirishga tayyorlashni amalga oshirish.</p> <p>Maxsus va xavfli yuklarni ortish, tashish va tushirish uchun avtomashinani tayyorlashni amalga oshirish.</p>	KK-6. Yuklarni yuklash, tushirish va tashishda mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligiga rioya qilish.

E/01.5	Kompyuter orqali dasturlar bilan ishlash.	Obyektlarini nomi, vazni, miqdori bo'yicha va ularga qo'shilgan hujjatlarga qabul qilish dasturlaridan foydalanish.	KK-7 Informatsion texnologialardan foydalanish.
		Obyektlarini nomi, og'irligi, miqdori bo'yicha va qo'shimcha hujjatlarni kompyuterda ro'yxatdan o'tkazish.	
		Yo'l varaqalarini kompyuter orqali qayta ishlash.	
		Avtomobillar ishini JPS orqali boshqarish.	
		Me'yoriy hujjatlar talablarini muvofiqligini kompyuterda aniqlash.	

5.7. O'qitish natijalarini aniqlash

Kasbiy kompetensiya	Bilim	Ko'nikma	O'qitish natijasi
KK-1. Mijozlar bilan shartnomalar tuzish	– Mijozlar bilan shartnomalar;	– Mijozlar ro'yxatini shakllantirish;	Tashish uchun hujjatlarni rasmiylashtirish.
	– Transport xizmatlari;	– Mijozlar bilan shartnomalar tuzish;	
	– Texnik – tasarruf ko'rsatkichlar;	– Tashish sharoitlarini o'rganish;	
	– Yuk turlari;	– Boshqa transport turlari bilan bog'lanish;	
	– Yuk tashish yo'nalishlari;	– Tashish tariflarini kelish;	
	– Yuk tashish qoidalari;	– Mijozlar talablarini tahlil qilish;	
	– Transport xizmatlarida informatsion texnologiyalari;	– Informatsion texnologiyalardan foydalanish;	
	– Transport xizmatlarida marketing;	– Marketing orqali mijozlar bilan ishlash;	
KK-2. Yuk tashishni rejalashtirish	– Yuk tashish qoidalari;	– Ishlab-chiqarish dasturini tayyorlash;	Tashish uchun tezkor rejalar tuzish.
	– Shartnomalar bajarish tartiblari;	– Tashish hajmini aniqlash;	
	– Texnik tasarruf ko'ratkichlarini hisoblash;	– Kerakli avtomobillar sonini aniqlash;	
	– Kunlik tezkor rejalar tuzish;	– Avtomobillarning ishga chiqish grafigini tuzish;	
	– Ishlab-chiqarish dasturi;	– Avtomobillarning kunlik yo'l bosib o'tishini hisoblash;	
	– Avtomobillarning ish soatlari;	– Avtomobillarning ish soatlarini hisoblash;	
KK-3. Yuk tashishlarni tashkil etish	– Harakat xavfsizligi qoidalari;	– Harakat xavfsizligi choralari ko'rish;	Tashish yo'nalishlarini ishlab chiqish.
	– Transportlardan samarali foydalanish;	– Yuklarni muddatida tashib berish;	
	– Tezkor rejalashtirish va boshqarish;	– Avtomobillardan samarali foydalanish;	
	– Yo'l sharoitlari;	– Harakat grafigiga rioya etish;	
	– Texnik-tasarruf ko'rsatkichlar;	– Yo'l sharoitlariga e'tibor qaratish;	
	– Transport aloqasi;	– Transport aloqasini olib borish;	
	– Transport ishi nazorati;	– Transport ishni nazorat qilish;	

KK-4 Haydovchlar mehnatini tashkil etish	– Yol varaqalari va yuk xatlar;	– Haydovchilarga yo‘l varaqalari tayyorlash;	Haydovchilar mehnat faoliyatiga rahbarlik qilish.
	– Mehnatni tashkil etish me‘yorlari;	– Yuk tashish yo‘nalish to‘grisida ma‘lumot berish;	
	– Texnik-tasarruf ko‘rsatkichlar;	– Yuk ortish-tushirish sharoitlari bilan tanishtirish;	
	– Xavfli yuklarni tashish qoidalari;	– Transport aloqasini olib borish;	
	– Haydovchilar ishlash grafigi;	– Transport ishni nazorat qilish;	
	– Harakat xavfsizligi qoidalari;		
KK-5 Yuklash-tushirish ishlarini tashkil etish	– Avtomobil transportida yuklarni tashish qoidalari.	– Yuk mashinasini xavfsizlik talablariga muvofiq yuklash, tashish va tushirishga tayyorlash.	Avtomobil transportida ortish-tushirish ishlarini tashkil etish.
	– Yuklangan tovarlarni tashish va saqlash texnologiyalari, yuklarni yuklash va tushirish uchun moslamalarning ishlashga yaroqlilik ko‘rsatkichlari (ilgaklar, ko‘zlar, to‘siqlar va boshqa yuk ko‘taruvchi mashinalar va qurilmalar) ;	– Yuklash va (yoki) tushirish mexanik ravishda amalga oshiriladigan paketlarni ko‘taruvchi mashinalar va moslamalar tomonidan ushlab tashish uchun ilmoqlar, ko‘zlar, o‘simtalar yoki boshqa maxsus qurilmalar mavjudligini tekshirish;	
	– Yuk mashinasining dizaynida ko‘zda tutilgan qo‘shimcha jihozlardan foydalanish bo‘yicha ko‘rsatmalar (ixtisoslashtirilgan yuk mashinalarida tashilganda) ;	– Shlangi kabellar, halqalar, ayvonlar va pardalar, pol va yon tomonlarning birlashma joylaridagi muhrlar, yonilg‘i bakining vilkalari, yon qulflar, tank bo‘yinli qulflari va boshqa jihozlarning yaxlitligini tekshirish (ixtisoslashtirilgan yuk mashinalarida tashishda) ;	
	– Yukni tashish xavfsizligini, yuk va yuk mashinasining xavfsizligini ta‘minlash imkoniyati.	– Yukni tashish xavfsizligini, yuk va yuk mashinasining xavfsizligini ta‘minlash imkoniyati uchun yuk avtomashinasining kuzovidagi yuklarni mahkamlash vositalarini (kamarlar, zanjirlar, kabellar, yog‘och bloklar, to‘xtash joylari, sirpanishga qarshi paspaslar va boshqalar) tekshirish.	
	– Yol varaqalari va yuk xatlar;	– Haydovchilarga ishlash grafigini tuzish;	

KK-6. Yuklarni yuklash, tushirish va tashishda mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligiga rioya qilish	– Mehnatni tashkil etish me'yorlari;	– Avtomobillarini ishga chiqish grafigini tuzish;	Yuklarni yuklash, tushirish va tashishda hayot faoliyati xavfsizligini tashkil etish.
	– Xavfli yuklarni tashish qoidalari;	– Haydovchilar ish vaqtini me'yorlash;	
	– Harakat xavfsizligi qoidalari;	– Haydovchilarga yuk-transport yuk xati tayyorlash;	
	– Texnik-tasarruf ko'rsatkichlar;	– Haydovchilar ishini nazorat qilib borish;	
	– Haydovchilar ishlash grafigi.		
KK-7. Informatsion texnologiyalardan foydalanish	– Kompyuter savodxonligi;	– Informatsion texnologiyalardan foydalanish;	Kompyuter dasturlaridan foydalanib tashishni tashkil etish.
	– Dasturlardan foydalanish;	– Omborni boshqarish algoritmlardan foydalanish;	
	– Korxonalar resurslarini avtomatlashtirish;	– Hisob va hisobotlarni komp'yuter orali bajarish;	
	– Boshqarishni avtomatlashtirish;	– Kompyuterlashtirish orqali axborot olish va uzatishni amalga oshirish;	
	– Mijozlar bilan aloqalarni avtomatlashtirish;	– Mijozlar bilan aloqalarni avtomatlashtirish orqali amalga oshirish;	
	– Tovalarni yetkazishni avtomatlashtirish.	– Tovalarni yetkazishni avtomatlashtirish tartiblari asosida amalga oshirish.	

VI. Kvalifikatsiya bo'yicha kasbiy modullarni shakllantirish

O'qitish natijasi	O'quv modul mazmuni	Kasbiy modul nomi
<p style="text-align: center;">KK-1</p> <p>1.Tashish uchun hujjatlarni rasmiylashtirish.</p> <p style="text-align: center;">KK-2</p> <p>2.Tashish uchun tezkor rejalar tuzish.</p> <p style="text-align: center;">KK-7</p> <p>3.Informatsion texnologiyalardan foydalanish.</p>	<p>Yetkazib berish logistikasi tamoyillari; Mahsulotlarni omborga joylashtirish, zaxiralar hajmini aniqlash; Logistik axborot tizimlari va logistika tizimi boshqaruvini tashkil etish; Logistik tizimda transport turini tanlash masalalari, Logistik tizimda zaxiralarni boshqarish; Yuk tashishda axborot oqimlarini loyihalash.</p>	KM-1 Logistika asoslari
<p style="text-align: center;">KK-1</p> <p>1.Tashish uchun hujjatlarni rasmiylashtirish.</p> <p style="text-align: center;">KK-2</p> <p>2.Tashish uchun tezkor rejalar tuzish.</p> <p style="text-align: center;">KK-3</p> <p>3.Tashish yo'nalishlarini ishlab chiqish.</p> <p style="text-align: center;">KK-6</p> <p>4.Haydovchilar mehnat faoliyatiga rahbarlik qilish.</p> <p style="text-align: center;">KK-7</p> <p>5.Kompyuter dasturlaridan foydalanib tashishni tashkil etish.</p>	<p>Tashish bilan bog'liq hujjatlar; Yuk tashishni hisoblash ishlari; Tashish jarayonini nazorat qilish; Tashish sifatini baholash; Texnologik sxemalarni o'qish; Yuk ortish-tushirish ishlarini tashkil qilish; Yuk ortish-tushirish ishlarini mexanizatsiyalash; Yuk ortish-tushirish punktlarining ko'rsatkichlari; Yuk ortish-tushirish punktlarining ko'rsatkichlarini hisoblash; Yuk ortish-tushirish ishlarini mexanizatsiyalashni avtomobilning unumdorligiga va Tashish tannarxiga tasirini hisoblash; Yuklarni konteyner va paket usulida tashish; Yuk tashish uchun zarur bo'lgan konteynerlar sonini hisoblash.</p>	KM-2.Avtomobillarda yuklarni tashishni tashkil etish
<p style="text-align: center;">KK-1</p> <p>1.Tashish uchun hujjatlarni rasmiylashtirish.</p> <p style="text-align: center;">KK-2</p> <p>2.Tashish uchun tezkor rejalar tuzish.</p> <p style="text-align: center;">KK-6</p>	<p>Avtobus yo'nalishlarini ochish, yo'nalish pasportini tuzish; Avtobuslar ishining tasarruf ko'rsatkichlarini hisoblash; Yo'lovchilar oqimi va uni o'rganish; Haydovchi va chiptachilar mehnatini tashkil qilish; Shahar atrofi, shaharlararo va xalqaro yo'nalishlarda yo'lovchilar tashishni tashkil etish; Taksilarda yo'lovchilar tashishni tashkil etish;</p>	KM-3. Atomobillarda yo'lovcnilar tashishni tashkil etish

<p>3.Haydovchilar mehnat faoliyatiga rahbarlik qilish. KK-7</p> <p>4.Kompyuter dasturlaridan foydalanib tashishni tashkil etish.</p>	<p>Taksilar ishining texnik tasarruf ko'rsatkichlari; Yo'nalishli taksilarda yo'lovchilar tashishni tashkil etish; Avtobuslar va yengil avtomobil-taksilar harakatini gps tizimi orqali boshqarish.</p>	
--	---	--

VII. O'QUV REJA

O'quv jarayonining tarkibiy qismlari

Kasbiy ta'limning kasb kodi va nomi	Kvalifikatsiya(lar) nomi	O'qish muddati	O'qish shakli, ishlab chiqilgan yili	QR kod
51010504-Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo'yicha)	1. Texnik; 2. "B" yoki "BC" toifali avtomobil haydovchisi (maxsus avtotransport haydovchisi)	2 yil	Kunduzgi	
			2025-yil	

O'quv jarayonining tarkibiy qismlari

T/R	Blok nomi	Kreditlar miqdori:	Umumiy yuklama:	Auditoriya o'quv yuklamasi:	Mustaqil ta'lim soati:	Foizda:
1	Majburiy modullar	114	3420	2274	1146	95
1.1	Tabiiy va gumanitar fanlar	34	1020	540	480	28
1.2	Mutaxassislik va kasbiy modullar	52	1560	1080	480	43
1.3	Ishlab chiqarish maliyoti	24	720	600	120	20
1.4	Davlat attestatsiyasi	4	120	54	66	3
2	Tanlov modullari	6	180	90	90	5
	Jami:	120	3600	2364	1236	100

Namunaviy o'quv reja

№	Fanning malakaviy kodi	Blok, fan (modul)lar nomi	Modulga berilgan umumiy kredit	O'quvchining umumiy yuklamasi, soatda								Kreditlarning kurslar, semestrlar va haftalar bo'yicha taqsimoti				Jami kreditlar
				Umumiy yuklama hajmi		Umumiy yuklama hajmi					Mustaqil ta'lim	1-kurs		2-kurs		
				soat	%	jami	nazariy	amaliy	Laboratoriya ishi	seminar		Semestrlar va ulardagi haftalar soni				
												1-semestr	2-semestr	3-semestr	4-semestr	
												20 hafta	20 hafta	20 hafta	20 hafta	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Majburiy modullar bloki																
1.00		Majburiy modullar	114	3420	95	2274	810	1290	90	60	1146	30	28	28	28	114
1.1		Tabiiy va gumanitar modullar	34	1020	28	540	120	300	60	60	480	20	14	0		34
1.1.1	5PM0649	O'zbek (rus) tili	4	120		60		60			60	4				4
1.1.2	5PM0202	Dinshunoslik	4	120		60	30			30	60		4			4
1.1.3	5PM0917	Xorijiy til	6	180		120		120			60	4	2			6
1.1.4	5PM0284	Fizika	6	180		90	30		60		90	4	2			6
1.1.5	5PM0661	Oliy matematika	6	180		90	30	60			90	2	4			6
1.1.6	5PM0420	Jismoniy madaniyat va sport	4	120		60		60			60	2	2			4
1.1.7	5PM0005	O'zbekistonni eng yangi tarixi	4	120		60	30			30	60	4				4
1.2		Mutaxassislik modullar	21	630	18	430	254	146	30		200	10	0	8	3	21
1.2.1	5PM0478	Logistik tizimlarda axborot kommunikatsion texnologiyalar	4	120		90	60		30		30	4				4

1.2.2	5PM0142	Biznes asoslari	3	90		60	20	40			30				3	3
1.2.3	5PM0539	Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi	2	60		40	36	4			20			2		2
1.2.4	5PM0940	Transport infratuzilmasi	4	120		60	30	30			60	4				4
1.2.5	5PM0596	Muhandislik va kompyuter grafikasi	6	180		150	90	60			30			6		6
1.2.6	5PM0104	Avtomobillarda ishlatiladigan ashyolar	2	60		30	18	12			30	2				2
		Texnik-mexanik kvalifikatsiyasi	42	1260	35	972	212	748			288		14	9	19	42
1.3		Kasbiy modullar	17	510		360	212	148			150		4	9	4	17
1.3.1	5PM0480	Logistika asoslari	4	120		90	62	28			30		4			4
1.3.2	5PM0105	Avtomobillarda yuklarni tashishni tashkil etish	6	180		120	60	60			60			4	2	6
1.3.3	5PM0085	Atomobillarda yo'lovchilar tashishni tashkil etish	7	210		150	90	60			60			5	2	7
		Ishlab chiqarish amaliyoti	24	720		600		600			120		10		14	24
		Davlat attestatsiyasi	1	30		12					18				1	1
1.4		"B" yoki "BC" toifali avtomobil haydovchisi kvalifikatsiyasi	15	450	13	302	224	66			148			11	4	15
1.4.1	5PM1041	Yo'l harakati qoidalari va harakat xavfsizligi	10	300		210	156	54			90			7	3	10
1.4.2	5PM0013	"B" va "C" toifadagi avtotransport vositalarining tuzilishi va ularga texnik xizmat ko'rsatish	4	120		80	68	12			40			4		4
		Davlat attestatsiyasi	1	30		12					18				1	1
Tanlov modullari bloki																

2.00		Tanlov modullari	6	180	5	90	60	30			90		2	2	2	6
2.01	5PM0225	Ekologiya va atrof muhit muhofazasi	2	60		30	14	16			30		2			2
2.02	5PM0894	Texnikaviy chizmachilik														
2.03	5PM0497	Mahsulot sifatini standartlashtirish va metrologiya asoslari	2	60		30	22	8			30			2		2
2.04	5PM0107	Avtotransportda qonunchilik asoslari														
2.05	5PM0853	Tarmoq va korxonalar iqtisodiyoti	2	60		30	24	6			30				2	2
2.06	5PM0541	Menejment asoslari														
3.00		Yakuniy davlat attestatsiyasi	2	60	2	30		30			30				2	2
		Jami:	120	3600	100	2364	870	1320	90	60	1236	30	30	30	30	120

Tushuntirish xati:

1. Mashg'ulotlar mazkur mutaxassislik bo'yicha qabul qilingan o'quvchilar guruhi shakllangandan so'ng ishchi o'quv rejadagi o'quv jarayoni grafigida belgilangan muddatda amalga oshiriladi.

2. O'qish davrini hisobga olgan holda mazkur o'quv reja asosida tanlab olingan kvalifikatsiyalar bo'yicha fan (modul)lar va o'quv amaliyotlari soati semestrlar kesimida taqsimlanib ishchi o'quv reja ishlab chiqiladi hamda pedagogik kengash qarori bilan tasdiqlanadi. Bunda:

- ta'lim dasturining ishchi o'quv rejasi ishlab chiqishda qoida tariqasida kunduzgi ta'lim shakli uchun bir semestrda 30 kredit, bir o'quv yilida 60 kredit to'planishi inobatga olinib ishlab chiqiladi;

- ta'lim dasturining ishchi o'quv rejasini ishlab chiqishda fan (modul)lar va amaliyot mashg'ulot soatini semestrlar kesimida taqsimlashda, shu fan (modul)lar va amaliyot mashg'ulot soatini o'quv yili yakuniga qadar tugatilishi lozim.

- kechki, sirtqi va dual ta'lim shakllari hamda ta'lim sohasi xususiyatidan kelib chiqqan holda, semestr va bir o'quv yilidagi kreditlar miqdori ta'lim tashkiloti pedagogik kengashining qarori bilan o'zgarishi mumkin;

- 1 kredit 30 soatni tashkil etadi va ushbu soatlar o'quv rejadagi umumiy yuklama hajmidan hisoblanadi;

-GPA ko'rsatkichi mutaxassislik xususiyatidan kelib chiqib qoida tariqasida har o'quv yili yakunida hisoblanadi;

-GPA ko'rsatkichi Oliy ta'lim tizimi bilan integratsiyalashgan ta'lim dasturlarining GPA ko'rsatkichidan kam bo'lmasligi lozim;

-o'quv yuklamasining haftalik hajmini saqlagan holda ta'lim dasturlari doirasida ishlab chiqilgan ishchi o'quv reja va fan(modul) dasturlarni qayta ko'rib chiqishda, shu jumladan buyurtmachilarning takliflariga muvofiq fanlarni bir-biriga integratsiya qilishga hamda ajratilgan soatlar doirasida mutaxassislik va umumkasbiy fan(modul)larning soatlarini 30% gacha o'zgartirishga ruxsat etiladi.

3. O'rta maxsus kasbiy ta'lim dasturlarining bitiruvchilariga o'zlashtirgan modullari, to'plagan kreditlari va oliy ta'lim tashkiloti tomonidan belgilangan ballar o'rtacha qiymatidan (GPA) kelib chiqib, bakalavriatning tegishli bosqichidan o'qishni davom ettirishga ruxsat beriladi.

4. O'quv jarayoni grafigi ta'lim tashkilotidagi nazariy va amaliy ta'lim hamda korxon (tashkilot)dagi amaliy ta'limni o'tkazish davri, sohadagi mavsumiylikni va hududning, mutaxassislikning o'ziga xos xususiyatlarini inobatga olib, ish

beruvchilar bilan kelishilgan holda ishlab chiqiladi va pedagogik kengash qaroriga muvofiq tasdiqlanadi.

5. “B” toifadagi avtotransport vositalarini amaliy boshqarishga ajratilgan mashg’ulotlar har bir o’quvchiga auditoriya vaqtidan tashqari 69 soat ajratiladi.

6. “BC”toifadagi avtotransport vositalarini amaliy boshqarishga ajratilgan mashg’ulotlar har bir o’quvchiga auditoriya vaqtidan tashqari 72 soat ajratiladi.

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA‘LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta‘lim sohasi	Xizmat ko‘rsatish sohasi		
Ta‘lim yo‘nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo‘yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	1. Texnik; 2. «B» yoki «BC» toifali avtomobil haydovchi (maxsus avtotransport haydovchisi)		
Modul nomi	O‘zbek (rus) tili		
Modul kodi	5PM0649		
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 120 soat	Auditoriya mashg‘uloti: 60 soat	Mustaqil ta‘lim: 60 soat
ECTS-kreditlar miqdori	4		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Majburiy		
Ta‘lim tili	Guruhga belgilangan o‘qitish tili asosida		

Toshkent – 2025

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	O'zbek (rus tili)
Modulning maqsadi	Rus tilidagi bilimlarni chuqurlashtirish va tizimlashtirish, mutaxassislikning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda o'quvchilar uchun tegishli sohalarda nutq qobiliyatlari va ko'nikmalarini rivojlantirish va takomillashtirish, kasbiy kompetentsiyani rivojlantirish uchun zarur bo'lgan ijodiy qobiliyatlarini shakllantirish.
O'zlashtirish (o'qitish) natijalari	<ul style="list-style-type: none"> - Rus tilida umumiy mavzu va o'quv va professional mavzularda monologik bayonot tuzish; - kasbiy faoliyatning asosi sifatida mustaqil ilmiy ma'lumotlarni mustaqil ravishda izlash; - Axborot manbalari bilan ishlash ko'nikmalariga ega bo'lish; - professional ahamiyatli mavzularda og'zaki va yozma shaklda o'z fikrlaringizni erkin ifoda eting; - professional mavzular bo'yicha taqdimotlar, xabarlar, insholarni tayyorlashda mustaqil ravishda ish olib borish; - tanlangan mutaxassislikning professional sohasidagi zamonaviy rus tilining tili va nutqiga ega; - matnning asosiy ma'nosini, bayonotning mantiqiy asosini belgilash; - Ikkilamchi ilmiy matnni ishlab chiqarish (mavhum, abstrakt, rezyume).
Modul mazmuni	<p>O'quv dasturida "Rus tili" faniga tegishli bo'lgan barcha mavzular bo'yicha o'quvchilarga Davlat ta'lim standartlari asosida yetkazilishi shart bo'lgan bilimlar va ko'nikmalar to'la qamrab olingan. Unda "Rus tili" fanining o'qitilishi ta'lim yo'nalishlariga mos holda rejalashtirilishi ko'zda tutilgan.</p> <p>Ta'lim jarayonini takomillashtirish va muloqotning turli sohalarida rus tilini bilish ko'nikmalarini yanada rivojlantirish: ta'lim, kasbiy, ijtimoiy va ilmiy. Nutq faoliyatining barcha turlarini o'rgatish orqali umumiy ilmiy va transport lug'atlarining lug'at birliklarini faollashtirish. Ilmiy-texnik adabiyotlar bilan mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish.</p>
Egallanadigan kompetensiyalar	O'quvchilarda kasbga yo'naltirilgan rus tili bo'yicha nutq va muloqotni shakllantirish
Bilimlar	<ul style="list-style-type: none"> - jumlar miqdori bo'yicha ixtisoslashgan notanish matn tarkibini tushunish; - ilmiy ma'lumotlarni umumlashtirish va sharhlash; - ma'rifiy va yozma matnni axborotni qayta ishlashning asosiy usullaridan ilmiy lug'at va ilmiy inshootlardan foydalanish; - matnning semantik yo'nalishlarining informatsion markazlarini qidirish va qidirish; - referat, tezisni tanlab, kommunikativ niyati va aloqa holatlariga ko'ra lingvistik vositani tanlash; - ilmiy va professional aloqaning adabtiet shakllaridan foydalanish;

	- axborot xabarlarini (lug'atsiz) va ixtisoslik bilan (lug'at bilan) rus tilidan mahalliy tilga tarjima qilish
Ko'nikmalar	- umumiy o'rta va o'rta maxsus ta'lim asosida olingan bilimlarni rivojlantirish va to'ldirish; o'quvchining nutq amaliyotida zarur bo'lgan til materialini faollashtirish; - nutqiy muloqot ko'nikmalarini shakllantirish; - rus tili orqali milliy va umuminsoniy qadriyatlar g'oyalari asosida ilmiy va gumanitar dunyoqarashni; - yuksak ma'naviyatni, ijodiy fikrlashni; - bag'rikenglik, do'stlik, o'zaro tushunish masalalarini shakllantirish; - o'quvchining kelajakdagi mutaxassisligini hisobga olgan holda ilmiy nutq uslubi konstruktsiyalari bilan ishlash
O'qitishni tashkiliy shakli	Kunduzgi
Baholash tartibi	Baholash bo'yicha amaldagi tartib asosida
Axborot manbalari	<p>Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Исакова Р. К., Турсунова И.М., Калинина О.Н., Бегматова Н.Х., Маркова А.И., Отажоновна Ф.Ш., Тен С.М., Ядгарова В.И., Шакарова Ф.Д., Хаитбаева Н.Х., Юлдашева Ф. «Пособие по русскому языку» (част-1).- Т.:Fan va texnologiya, 2020 2.Ахмедова Л. Т., Лагай Е.А. «Современные технологии преподавания русского языка и литературы». – Т.: 2016 3.Камилова М.Г., Раджапова Н.А., Закирова М.Р. Пособие по обучению русскому языку. – Т.: 2009 4.Камилова М.Г., Хасанова В.Х., Раджапова Н.А., Абдуллаева Р.Р. «Практический курс русского языка». Учебное пособие Т., 2021. <p>Qoshimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 5.Указ Президента Республики Узбекистан «О стратегии действий по дальнейшему развитию Республики Узбекистан». - Ташкент, 7 февраля 2017 г., № УП-4947 6.Мелех Н.Т., Баранова И.И. «Русские падежи» - Санкт Петербург Изд-во Политехнического Университета 2005 г. 7.Ахмедова М. Х. «Русский язык» (направление информационные технологии) Учебное пособие. - Т., ТУИТ, 2016 8.Камилова М. Г., Касимова Д.К. «Практикум по развитию устной речи», учебное пособие-Т.: ТашиИТ 2016 9.Практический курс русского языка (под ред. Таштемировой З. С.). – Т.: 2004 10. Исакова Р.К. и др. «Вводно-корректировочный курс русского языка» (для студентов узбекским языком обучения всех направлений бакалавриата). Т., НУУз., 2019 11. Камилова М.Г., Раджапова Н.А., Абдуллаева Р.Р., Касимова Д.К., Закирова М.Р. «Интенсивный курс русского языка» учебное пособие -Т.: ТашиИТ 2019

	<p>12. Бабаходжаев Р.Х., Раджапова Н.А., Касимова Д.К. Сборник грамматических упражнений по русскому языку. Т.: ТаШИИТ 2017</p> <p>13. Камилова М.Г., Кадырова Н.М., Раджапова Н.А., Закирова М.Р. «Дополнительный текстовый материал с заданиями по русскому языку» Т., ТаШИИТ 2004</p> <p>14. Касимова Д.К., Раджапова Н.А. «Русский язык». Учебное пособие для преподавателей и студентов 1 курса всех направлений бакалавриата заочного отделения технических вузов. Т.; 2021г.</p> <p>15. https://www.twirpx.com/file/3345015/</p> <p>16. https://www.twirpx.com/file/709819/</p> <p>17. http://эл.тфи.уз/имаГЭС/Русский_язык_1фсс2.пдф</p> <p>18. http://www.ресearchgate.net/публикации/3428826</p>
Ta'lim jarayonida tavsiya etiladigan jihozlar	“Падежи русского языка» стенди, “Части речи” стенди, “Стили речи русского языка стенди”, flipchart doska, rangli markerlar, elektron doska va boshqalar
Tuzuvchilar:	Sh.G.Abdukadirova – TDTU “O‘zbek (rus) tili” kafedrası assistenti
Taqrizchilar:	Babaxadjaev R.H. - f.f.n., TDTU dotsenti Jumanova D.R. - professor, O‘z DJTU f.f.d.
<p>O‘quv dasturi Professional ta’limni rivojlantirish instituti “Yer usti transport tizimlari va ularning ekspluatatsiyasi (transport turlari bo‘yicha)” yo‘nalishlari bo‘yicha o‘quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma’qullangan.</p> <p>O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy va o‘rta maxsus, kasb-hunar ta’limi yo‘nalishlari bo‘yicha o‘quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig‘ilishida ma’qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-son buyrug‘i bilan TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.</p>	

2. Modul o‘quv dasturi mazmuni

№	Mavzuning nomi	Mavzuning qisqacha mazmuni	Umumiy yuklama	Auditoriya mashg‘uloti	Mustaqil ta’lim
1	Фонетические и орфоэпические нормы русского языка.	«Узбекистан - Государство с великим будущим».	4	2	2
2	Предложно-падежные формы. Именительный падеж.	Формы Им. п. имен существительных, относительных и притяжательных местоимений, имен прилагательных, порядковых числительных и их согласование.	4	2	2

3	Предложный падеж	Формы П. п. имен существительных, относительных и притяжательных местоимений, имен прилагательных, порядковых числительных и их согласование. Предлоги, обозначающие место и направление.	4	2	2
4	Винительный падеж.	Формы В. п. имен существительных, относительных и притяжательных местоимений, имен прилагательных, порядковых числительных и их согласование. Ситуативные упражнения.	4	2	2
5	Родительный падеж	Формы Р. п. имен существительных, относительных и притяжательных местоимений, имен прилагательных, порядковых числительных и их согласование.	4	2	2
6	Дательный падеж.	Формы Д. п. имен существительных, относительных и притяжательных местоимений, имен прилагательных, порядковых числительных и их согласование.	4	2	2
7	Творительный падеж.	Формы Тв. п. имен существительных, относительных и притяжательных местоимений, имен прилагательных, порядковых имен числительных и их согласование.	4	2	2
8	Глаголы, их формы и управление	(время: прошедшее, настоящее, будущее) <i>«Ташкент – столица Узбекистана»</i>	4	2	2
9	Согласование глагола с именем существительным, прилагательным, числительным, местоимением	<i>«Традиции и обычаи народов мира»</i>	4	2	2
10	Глаголы движения с приставками	в-(во); вы- ; под-; до-; от-(ото); с- (со); при-, пере-, у-, по-, про-. <i>«Искусство и литература Узбекистана».</i>	4	2	2
11	Выражение субъектно-предикативных отношений (подлежащее).	Характеристика предмета по принадлежности; характеристика предмета по его качественным и сравнительным показателям. <i>«Российский Университет транспорта. РУТ».</i>	4	2	2
12	Выражение субъектно-	(сказуемое, типы сказуемых). <i>«История и настоящее России».</i>	4	2	2

	предикативных отношений				
13	Порядок слов в предложении (прямой и обратный)	<i>«Мой университет»</i>	4	2	2
14	Словарное богатство русского языка	«Русский язык – один из мировых языков».	4	2	2
15	Выражение объектно-изъяснительных отношений в простом предложении.	Дополнение <i>«Транспортные системы Узбекистана и России».</i>	4	2	2
16	Понятие об имени числительном	Обозначение времени в русском языке. <i>«В мире чисел»</i>	4	2	2
17	Выражение определительных отношений в простом и сложном предложениях.	Определительные отношения в структуре словосочетаний. <i>«Молодёжь XXI века».</i>	4	2	2
18	Выражение пространственных отношений в простом и сложном предложении.	<i>«Без истории нет настоящего. Из истории ВШП»</i>	4	2	2
19	Выражение временных отношений в простом предложении.	Употребление конструкций с предлогами во время, в течение, в ходе, в процессе. <i>«Спорт, физкультура и путешествия – неотъемлемые части жизни»</i>	4	2	2
20	Выражение временных отношений в сложном предложении.	<i>«Туристические объекты мира и Узбекистана»</i>	4	2	2
21	Выражение причинно-следственных отношений в простом предложении.	Предложно-падежные формы, обозначающие причину и следствие: из-за, в связи, потому что <i>«Охрана природы»</i>	4	2	2
22	Выражение причинно-следственных отношений в сложном предложении	Предложно-падежные формы, обозначающие причину и следствие: из-за, в связи, потому что благодаря тому, что, в следствии того, что <i>«Экология в современном мире»</i>	4	2	2
23	Выражение условно-уступительных отношений в простом	Употребление предлогов в случае, в зависимости, при, союзов ввиду того, что <i>«Информация в современном мире»</i>	4	2	2

	и сложном предложениях.				
24	Выражение целевых отношений в простом предложении.	Конструкции сочетаниями в целях для, на, за, со значением цели «Все профессии хороши»	4	2	2
25	Выражение целевых отношений в сложном предложении.	Употребление союзов чтобы , для того чтобы, с тем ,чтобы. «Моя профессия»	4	2	2
26	Функциональные стили речи и их разновидности.	Общая характеристика. «Международные организации»	4	2	2
27	Официально-деловой стиль речи	Образцы обиходной деловой документации.	4	2	2
28	Публицистический стиль речи и его особенности.	«Молодежная пресса»	4	2	2
29	Научный стиль речи. Смысловой отрывок текста и информативный центр	Виды планов (простой, сложный, тезисный). Работа с текстом по специальности	4	2	2
30	Научный стиль речи.	Особенности составления аннотации, рецензии. Работа с текстом по специальности	4	2	2
Jami			120	60	60

О'quvchilar bilimini baholash mezonlari

О'quvchilarning bilimi quyidagi mezonlar asosida:

о'quvchi mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 5 (a'lo) baho;

о'quvchi mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 4 (yaxshi) baho;

о'quvchi olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 3 (qoniqarli) baho;

о'quvchi fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda — 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)
C-	1,67	60-64	
D+	1,33	55-59	2 (Qoniqarsiz)
D	1,0	50-54	

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA‘LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta‘lim sohasi	Xizmat ko‘rsatish sohasi		
Ta‘lim yo‘nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo‘yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	1. Texnik; 2. «B» yoki «BC» toifali avtomobil haydovchi (maxsus avtotransport haydovchisi)		
Modul nomi	Rus (o‘zbek) tili		
Modul kodi	5PM0649		
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 120 soat	Auditoriya mashg‘uloti: 60 soat	Mustaqil ta‘lim: 60 soat
ECTS-kreditlar miqdori	4		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Majburiy		
Ta‘lim tili	Guruhga belgilangan o‘qitish tili asosida		

Toshkent – 2025

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	Rus (o'zbek tili)
Modulning maqsadi	“O'zbek tili” fanining asosiy maqsadi o'quvchilarni kundalik, ilmiy va kasbiy sohalarda faoliyat olib borishi uchun o'qitishning kommunikativ-nutqiy tamoyillari asosida ularda fan bo'yicha egallangan bilim, ko'nikmalarni muloqot va ish faoliyati jarayonida qo'llash malakasini shakllantirishga qaratiladi.
O'zlashtirish natijalari (o'qitish)	Fanni o'zlashtirish natijasida o'quvchi: o'zbek tilidagi matnlarni o'rganish, amalda qo'llash va tahlil qila bilish, hujjatlarni tayyorlash va yuritishda o'zbek tilining imlo qoidalariga qat'iy amal qilish
Modul mazmuni	O'quv dasturida “O'zbek tili” faniga tegishli bo'lgan barcha mavzular bo'yicha o'quvchilarga Davlat ta'lim standartlari asosida yetkazilishi shart bo'lgan bilimlar va ko'nikmalar to'la qamrab olingan. Unda “O'zbek tili” fanining o'qitilishi ta'lim yo'nalishlariga mos holda rejalashtirilishi ko'zda tutilgan. “O'zbek tili” fanini o'qitish O'zbekistonda istiqomat qiladigan boshqa millat vakillarining davlat tilini puxta egallashiga, milliy, madaniy qadriyatlarni o'rganishga va hurmat bilan munosabatda bo'lishiga, barcha sohalarda erkin fikr almashishiga hamda mutaxassislik doirasida muloqot yuritishga zamin yaratadi. “O'zbek tili” fani davlat tilida og'zaki va yozma muloqot yuritish, tilning orfoepik va imlo qoidalari, monologik va dialogik matn tuzish, nutq uslublari, sohaviy hujjatlarni tayyorlash va rasmiylashtirish masalalarini qamrab oladi. Ushbu fan dasturi ta'lim o'zga tillarda olib boriladigan oliy ta'lim muassasalarida davlat tilini o'rgatish uchun me'yoriy hujjat sanaladi hamda o'quvchilar o'zbek tilidan egallashlari shart bo'lgan bilim, ko'nikma malakalarning zaruriy me'yorlarini asoslab beradi.
Egallanadigan kompetensiyalar	o'quvchi milliy va umuminsoniy qadriyatlar, mutaxassisligiga oid mavzularda bog'lanishli matn tuza olishi va bunday matnlarni tarjima qilish o'zbek tilida umumiy mavzu va o'quv va professional mavzularda monologik bayonot tuzish; kasbiy faoliyatning asosi sifatida mustaqil ilmiy ma'lumotlarni mustaqil ravishda izlash; Axborot manbalari bilan ishlash ko'nikmalariga ega bo'lish;
Bilimlar	O'zbek tilida umumiy mavzu va o'quv va professional mavzularda monologik bayonot tuzish; kasbiy faoliyatning asosi sifatida mustaqil ilmiy ma'lumotlarni mustaqil ravishda izlash; axborot manbalari bilan ishlash ko'nikmalariga ega bo'lish;

Ko'nikmalar	o'zbek tilida matn tuzish, uni tahlil va tahrir qilish, sohaviy hujjatlarni tayyorlash va rasmiylashtirish, kasbiy muloqot yuritish
O'qitishni tashkiliy shakli	Kunduzgi
Baholash tartibi	Baholash bo'yicha amaldagi tartib asosida
Axborot manbalari	<p>Asosiy adabiyotlar X.S.Muhiddinova, Z.I.Salisheva, X.S.Po'latova., Darslik. "O'qituvchi" NMIIY, 2012. G.A. Asilova. O'zbek tili. Darslik. T.: - 2018 M. Aminov, A. Madvaliyev, N. Mahkamov. Davlat tilida ish yuritish. T.: - 2020 Normatova SI, Abdurahmonova M. O'zbek tili (darslik). - Toshkent; JIDU, 2014,- 192 b. Yuldasheva SH., Kabulova D., Sobirova M. O'zbek tili (o'quv qo'llanma). - Nukus: Bilim, 2013. - 156 b.</p> <p>Qoshimcha adabiyotlar Oahhorova H., Muhammedova S. O'zbek tili. -Toshkent; Universitet, 2004. - 192 b. Rafiyev A., Mahmudov N., Yuldashev. Nutq madaniyati va davlat tilida ish yuritish. - Toshkent, 2013. - 143 O'zbek tilining izohli lug'ati (5 jildli).- Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2005</p> <p>Qo'shimcha axborot manbalari http://solver.uz/транслате.php – Русско-узбекский переводчик http://саифа.тж/русско_узбекскиж_разговорник.аспх – Русско-узбекский разговор. https://www.lex.uz–O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.</p>
Ta'lim jarayonida tavsiya etiladigan jihozlar	Maxsus o'quv xonasi, kompyuter, proyektor, elektron doska
Tuzuvchilar:	N.R Amanlikova – TDTU "O'zbek (rus) tili" kafedrasida v.b.dotsenti
Taqrizchilar:	Sh. Yusupov–TDTU "O'zbek (rus) tili" kafedrasida v.b.dotsenti O.R. Iskandarova - F.F.N., dotsent (O'ZMU)
<p>O'quv dasturi Professional ta'limni rivojlantirish instituti "Yer usti transport tizimlari va ularning ekspluatatsiyasi (transport turlari bo'yicha)" yo'nalishlari bo'yicha o'quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma'qullangan.</p> <p>O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha o'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig'ilishida ma'qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-son buyrug'i bilan TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.</p>	

2. Modul o'quv dasturi mazmuni

№	Mavzuning nomi	Mavzuning qisqacha mazmuni	Umumiy yuklama	Auditoriya mashg'uloti	Mustaqil ta'lim
1	O'zbekiston-yagona Vatan. O'zbek tili-davlat tili	<p>Og'zaki nutq: Mavzuga oid matni o'qish. Matndagi tayanch so'zlarning ma'nosini izohlash. Vatan haqidagi hikmatli so'zlar, rivoyatlar va she'rlardan namunalari keltirish.</p> <p>Yozma nutq: Matndagi asosiy fikrni yozma ravishda ifodalash. Mutafakkirlarning til, xalq, Vatan haqidagi fikrlaridan namunalari keltirish. "Til, millat, O'zbekiston" mavzusida esse yozish.</p> <p>Grammatika: Tillar oilasi. Dunyo tillari tizimida o'zbek tilining o'rnini. O'zbek adabiy tilining taraqqiyot bosqichlari. "Davlat tili haqidagi" Qonun moddalari.</p>	4	2	2
2	Milliy qadriyatlar- milliy iftixorimiz. O'zbek tilida tovushlar talaffuzi. O'zbek yozuvlari tarixi. O'zbek tilining imlo qoidalari. Savodxonlik me'yorlari	<p>Og'zaki nutq: Mavzuga oid matni o'qib tushunish. Matndagi tayanch so'zlarning ma'nosini izohlash. Milliy urf-odatlarini ta'riflash. "Millatning milliy qadriyatlari" mavzusida og'zaki matn yaratish.</p> <p>Yozma nutq: Biror milliy bayram, marosimdan olingan taassurotlarni yozish. "Turli millatlarining urf-odatlari" mavzusida polilog tuzish va uni inssenirovka qilish.</p> <p>Grammatika: O'zbek tilida tovushlar talaffuzi. O'zbek yozuvlari tarixi. O'zbek tilining imlo qoidalari. Savodxonlik me'yorlari.</p>	4	2	2
3	Tarix va zamonamiz. Tilning leksik qatlamlari. O'z qatlam va o'zlashgan qatlam. Uning boyish imkoniyatlari	<p>Og'zaki nutq: Mavzuga oid matni o'qib tushunish. Matndagi birliklarining ma'nosini izohlash. Matni qisqartirib so'zlab berish. Tarixiy so'zlarning zamonaviy muqobillarini topish.</p>	4	2	2

		<p>Yozma nutq: “Tarixiy asar yoki filmlardan olgan taassurotlarim” mavzusida matn tuzish. Mashhur allomalardan biri haqida taqdimot tayyorlash. Buyuk allomalarimizning asarlari ro‘yxatini tuzish.</p> <p>Grammatika: Tilning leksik qatlamlari. O‘z qatlam va o‘zlashgan qatlam. Uning boyish imkoniyatlari.</p>			
4	Vatan va vatanparvarlik. Ijtimoiy-siyosiy leksika. Ijtimoiy-siyosiy leksikaning boyib borish jarayonlari	<p>Og‘zaki nutq: Mavzuga oid matnni o‘qib tushunish. Matnni birinchi shaxs nomidan so‘zlab berish. Mavzu bo‘yicha bahs-munozara yuritish.</p> <p>Yozma nutq: Tarixda o‘z jasorati bilan nom qoldirgan qahramonlar haqida matn yaratish. “Vatanparvarlik nima?” mavzusida esse yozish. Davriy nashrlardagi maqolalar asosida fidoiyligi bilan tanilgan zamondoshlarimiz haqida makromatn yaratish.</p> <p>Grammatika: Ijtimoiy-siyosiy leksika. Ijtimoiy-siyosiy leksikaning boyib borish jarayonlari .</p>	4	2	2
5	Adabiyot- ma’naviyatni yuksaltiruvchi manba. Erkin va turg‘un birikmalar. Badiiy tasvir vositalari	<p>Og‘zaki nutq: Mavzuga oid matnni o‘qib tushunish. Matnni ijodiy so‘zlash. Kitoblarni tavsiya qilish usullari haqida fikr bildirish. “Alisher Navoiy - so‘z mulkingning sultoni”, “Abdulla Qodiriy - dunyoda oltinchi romanchilik maktabini yaratgan adib” mavzularida suhbat olib boring.</p> <p>Yozma nutq: O‘qilgan kitoblar to‘g‘risida dialog tuzish. Ularning ro‘yxatini tuzish va qisqacha tavsif berish. “Adabiyotning kishi ruhiy dunyosiga ta’siri” mavzusida esse yozish.</p> <p>Grammatika: Erkin va turg‘un birikmalar. Badiiy tasvir vositalari</p>	4	2	2
6	Ommaviy axborot vositalari. Ommaviy axborot vositalarining tili va uslubi	<p>Og‘zaki nutq: Mavzuga oid matnni o‘qib tushunish. Matndagi termin va iboralarning ma’nosini izohlash. Matn bo‘yicha bahs-munozarada ishtirok etish. Ta’lim jarayonida eng ko‘p</p>	4	2	2

		<p>foydalaniladigan internet saytlari ro'yxatini tuzish va tavsiya qilish. Internetdan foydalanish to'g'risida polilog tuzish va uni inssenirovka qilish.</p> <p>Yozma nutq: Ommaviy axborot vositalari: teleko'rsatuv, radioeshittirish, gazeta va jurnallardagi materiallar, reklama matnlarini tahlil qilish. "Internetdan foydalanish madaniyati" mavzusida taqdimot tayyorlash. "XXI asrda axborotning o'rni" mavzusida makromatn yaratish.</p> <p>Grammatika: Ommaviy axborot vositalarining tili va uslubi.</p>			
7	<p>Alisher Navoiy nomidagi O'zbekiston Milliy kutubxonasi. Intervyu olish va intervyu berish qoidalari. Reportaj tayyorlash</p>	<p>Og'zaki nutq: Mavzuga oid matnni o'qib tushunish. Matndagi termin va iboralarning ma'nosini izohlash. "Dunyodagi mashhur kutubxonalar" mavzusida suhbat olib borish.</p> <p>Yozma nutq: Universitet kutubxonasi haqida makromatn yaratish. TDrU olimlari tomonidan yaratilgan ilmiy kitoblarning ro'yxatini yaratish. Elektron kutubxona bilan ishlash bo'yicha tavsiyalar yozish.</p> <p>Grammatika: Intervyu olish va intervyu berish qoidalari. Reportaj tayyorlash</p>	4	2	2
8	<p>Ilm maskanimiz hayotidan. Lug'atlar. Ularning turlari. Soha lug'atlari. Ularda termin va birikmalarning imlosi</p>	<p>Og'zaki nutq: Mavzuga oid matnni o'qib tushunish. Universitet yo'nalishlari haqida suhbat olib borish. "Ilm maskani haqida ilk taassurotlarim" mavzusida gapirib berish. Matndagi nom va atamalarning ma'nosini izohlash.</p> <p>Yozma nutq: Ilm maskani haqida taqdimot tayyorlash. "Ilm maskani tarixi, uning fidoiy olimlari" mavzusida bog'lanishli matn tuzish.</p> <p>Grammatika: Lug'atlar. Ularning turlari. Soha lug'atlari. Ularda termin va birikmalarning imlosi.</p>	4	2	2

9	Kasbim tarixi. Matnda o'zbek, rus tillarida ega va kesimning joylashuv tartibi	<p>Og'zaki nutq: Mavzuga oid matnni o'qib tushunish. Matndagi termin va iboralarning ma'nosini izohlash. "Sohaning vujudga kelishi va rivojlanishi" mavzusida suhbat olib boring.</p> <p>Yozma nutq: "Nima uchun bu kasbni tanladim?" mavzusida matn yaratish. "Kasb taraqqiyoti" xronologik jadvalini tuzish. Ish jarayonidagi muloqot vaziyatlarini aks ettiruvchi kasbiy o'yin senariysini tuzish va uni inssenirovka qilish.</p> <p>Grammatika: Matnda o'zbek, rus tillarida ega va kesimning joylashuv tartibi.</p>	4	2	2
10	XXI asrda innovatsiyalar. Ilmiy uslubga xos janrlar. Ilmiy-texnikaviy leksika va uning matnda qo'llanilish xususiyatlari	<p>Og'zaki nutq: Mavzuga oid matnni o'qib tushunish. Matndagi termin va iboralarning ma'nosini izohlash. Turli sohalarga oid innovatsiyalar haqida og'zaki matn yaratish.</p> <p>Yozma nutq: "Zamondoshlarimizning kashfiyotlari" mavzusida taqdimot tayyorlash. Kasb sohasidagi innovatsiyalar haqida makromatn yaratish. Matnda transport sohasida qo'llanilgan terminlarni izohlash.</p> <p>Grammatika: Ilmiy uslubga xos janrlar. Ilmiy-texnikaviy leksika va uning matnda qo'llanilish xususiyatlari.</p>	4	2	2
11	Zamonaviy dunyoda ta'lim. Ilmiy matnda ko'chirma va o'zlashtirma gaplar uslubiyati	<p>Og'zaki nutq: Mavzuga oid matnni o'qib tushunish. Matndagi termin va iboralarning ma'nosini izohlash. "O'zbekiston jahon ta'limi tizimida" mavzusida suhbat olib borish.</p> <p>Yozma nutq: "Zamonaviy dunyoda ta'lim" mavzusida taqdimot tayyorlash. Matndagi ko'chirma va o'zlashtirma gaplarni topish va ularni tahlil qilish.</p> <p>Grammatika: Ilmiy matnda ko'chirma va o'zlashtirma gaplar uslubiyati.</p>	4	2	2
12	Iqtisod va hayot. Iqtisodiy terminologiya. Uning matn qo'llanilish xususiyatlari	<p>Og'zaki nutq: Mavzuga oid matnni o'qib tushunish. Matndagi iqtisodiy termin va iboralarning ma'nosini</p>	4	2	2

		<p>izohlash. Xalqaro moliya tashkilotlari haqida suhbat olib borish.</p> <p>Yozma nutq: “Iqtisod va hayot” mavzusida taqdimot tayyorlash. Soha lug‘atlari bilan ishlash, iqtisodiyotga doir terminlarning izohi bilan tanishish.</p> <p>Grammatika: Iqtisodiy terminologiya. Uning matnda qo‘llanilish xususiyatlari.</p>			
13	Transport tizimi va mehnat xavfsizligi qoidalari. Matnda to‘liq va to‘liqsiz gaplar uslubiyati	<p>Og‘zaki nutq: Mavzuga oid matnni o‘qib tushunish. Matndagi termin va iboralarning ma’nosini izohlash. Matn bo‘yicha bahs-munozarada ishtirok etish. Matnni kengaytirib so‘zlab berish.</p> <p>Yozma nutq: “Salomatligimiz o‘z qo‘limizda” mavzusida taqdimot tayyorlash. Salomatlik haqidagi o‘zbek xalq maqollaridan namunalar yozish. Mehnat xavfsizligi qoidalarini tuzish.</p> <p>Grammatika: Matnda to‘liq va to‘liqsiz gaplar uslubiyati</p>	4	2	2
14	Transport va ekologiya. Matnda o‘zbek, rus tillarida ikkinchi darajali bo‘laklarning o‘rni	<p>Og‘zaki nutq: Mavzuga oid matnni o‘qib tushunish. Matndagi termin va iboralarning ma’nosini izohlash. Matn bo‘yicha bahs-munozarada ishtirok etish.</p> <p>Yozma nutq: Global muammolar to‘g‘risida taqdimot tayyorlash. Global muammolardan biriga bag‘shilangan esse yozish. “Transport va ekologiya” mavzusida reportaj tayyorlash.</p> <p>Grammatika: Intervyu olish va intervyu berish qoidalari. Reportaj tayyorlash qoidalari.</p>	4	2	2
15	Transport tizimida huquqiy madaniyat. Huquqiy terminologiya. Uning matnda qo‘llanilish xususiyatlari	<p>Og‘zaki nutq: Mavzuga oid matnni o‘qib tushunish. Matndagi huquqiy termin va iboralarning ma’nosini izohlash. Matndagi asosiy fikrni ajratib so‘zlab berish.</p> <p>Yozma nutq: “Transport sohasiga doir qonunlar va ularga rioya qilish” mavzusida matn tuzish. O‘zbekiston fuqarolarining transport tizimidagi huquqlari va burchlari to‘g‘risida dialog</p>	4	2	2

		<p>yaratish. Umumxalq leksikasiga kirgan huquqiy terminlarning lug'at birliklarini tuzish.</p> <p>Grammatika: Huquqiy terminologiya. Uning matnda qo'llanish xususiyatlari</p>			
16	<p>Mehnat va muvaffaqiyat. Matnda kirish so'z va kirish birikmalarning qo'llanish xususiyatlari</p>	<p>Og'zaki nutq: Mavzuga oid matni o'qib tushunish. Matnga munosabat bildirib so'zlash. Mavzu bo'yicha bahs-munozarada ishtirok etish.</p> <p>Yozma nutq: "Qanday qilib muvaffaqiyatga erishish mumkin?" mavzusida makromatn yaratish. Mamlakatimizda iqtidorli yoshlar uchun yaratilayotgan sharoitlar haqida taqdimot tayyorlash. Kasb sohasida muvaffaqiyatga erishgan insonlar to'g'risida dialog tuzish.</p> <p>Grammatika: Matnda kirish so'z va kirish birikmalarning qo'llanish xususiyatlari.</p>	4	2	2
17	<p>Transport tizimida bilimli yoshlarning o'рни. Kasb-hunarga xos leksikaning o'z va o'zlashgan qatlami. Matnda uning qo'llanish xususiyatlari</p>	<p>Og'zaki nutq: Mavzuga oid matni o'qib tushunish. Soha xodimlarining odob-axloq qoidalari bilan tanishish va ular haqida gapirib berish. Malakali mutaxassis haqidagi tasavvurlarni gapirib berish. "Ishbilarmonlik etiketi" mavzusida suhbat olib borish.</p> <p>Yozma nutq: "Mutaxassisning odobi va ahloqi" mavzusida dialog tuzish va uni inssenirovka qilish. Mutaxassisning kasbiy kompetensiyalari ro'yxatini tuzish va ularni misollar bilan izohlab berish.</p> <p>Grammatika: Kasb-hunarga xos leksikaning o'z va o'zlashgan qatlami. Matnda uning qo'llanish xususiyatlari.</p>	4	2	2
18	<p>Yetuk mutaxassis. Matn tahlili va tahriri.</p>	<p>Og'zaki nutq: Mavzuga oid matni o'qib tushunish. Matnga munosabat bildirish. Mavzu bo'yicha bahs-munozarada ishtirok etish.</p> <p>Yozma nutq: "Yangi O'zbekistonni o'z qo'llarimiz bilan bunyod etamiz" mavzusida esse yozish. "Transport tizimidagi yoshlarning ixtirolari"</p>	4	2	2

		to'g'risida dialog tuzish va uni inssenirovka qilish. Grammatika: Matn tahlili va tahriri.			
19	Shahar va shaharlararo transport vositalari. Og'zaki va yozma nutqqa qo'yiladigan talablar	Og'zaki nutq: Mavzuga oid matnni o'qib tushunish. Kasb-hunarga xos terminlarning ma'nosini izohlash, soha lug'atlari bilan ishlash. "Soha rivojida fanning o'rni" mavzusida matn tuzish. Yozma nutq: "Shahar va shaharlararo zamonaviy transport turlari" haqida taqdimot tayyorlash. "O'zbekiston transporti – jahonda" mavzusida makromatn yaratish. Grammatika: Og'zaki va yozma nutqqa qo'yiladigan talablar.	4	2	2
20	Ish yuritish tili va uslubi	Og'zaki nutq: Hujjat-ish yuritishning asosi. Hujjatchilik tarixi. Normativ (me'yoriy) hujjat tushunchasi. Hujjat aylanishi. Elektron hujjatlar. Yozma nutq: "Hujjatlar tarixi" mavzusida matn tuzish. Ish yuritish hujjatlari atamaları lug'atini tuzish.	4	2	2
21	Hujjat va ularning turlari	Og'zaki nutq: Hujjatlarning tasniflanishi. Hujjat tayyorlashning asosiy qoidalari. Yozma nutq: Ish yuritish hujjatlarining ro'yxatini tuzish. Ularni klaster texnologiyasi asosida tasniflash.	4	2	2
22	Tashkiliy hujjatlar va ularning turlari	Og'zaki nutq: Tashkiliy hujjatlarning turlari. Tashkiliy hujjatlarning vazifasi. Tashkiliy hujjatlarning uslubiy xususiyatlari. Shartnoma. Mehnat shartnomasi. Nizom. Yo'riqnoma. Yozma nutq: Mehnat shartnomasi matnini tuzish. Mehnat shartnomasidagi tayanch so'zlarni ajratib yozish. Nizom va yo'riqnoma matnini tuzish.	4	2	2
23	Farmoyish hujjatlari va ularning turlari	Og'zaki nutq: Farmoyish hujjatlarining turlari. Farmoyish hujjatlarining vazifalari. Farmoyish hujjatlarining uslubiy xususiyatlari. Yozma nutq: Oliy ta'lim muassasasi buyrug'i va buyruqdan ko'chima	4	2	2

		matnini tayyorlash. Farmoyish hujjatlarida qo'llanadigan tayanch so'zlarni ajratib yozish. Buyruq. Ko'rsatma namunalarini yaratish.			
24	Ma'lumot-axborot hujjatlari	Og'zaki nutq: Ma'lumot-axborot hujjatlarining turlari. Ma'lumot-axborot hujjatlarining vazifasi. Yozma nutq: Tarjimai hol yozish. Tavsifnoma yozish. Bildirgi yozish	4	2	2
25	Ishonchnoma. Tilxat. Tushuntirish xati	Og'zaki nutq: Rasmiy va shaxsiy ishonchnoma. Tilxatning zaruriy qismlari va uni tuzuvchi shaxslar. Tushuntirish xatining turlari. Yozma nutq: Tilxat. Tushuntirish xati. Ishonchnoma matnlarini yozish	4	2	2
26	Dalolatnoma. Ma'lumotnoma	Og'zaki nutq: Dalolatnomaning zaruriy qismlari va uni tuzuvchi shaxslar. Ma'lumotnoma turlari. Ma'lumotnomani rasmiylashtirish. Yozma nutq: Mavjud holatni tasdiqlash maqsadida tuziladigan dalolatnoma matnini yozish. Xizmat ma'lumotnomasi matnini yozish	4	2	2
27	Majlis bayoni. Hisobot	Og'zaki nutq: Bayonnomaning turlari. Majlis bayoni. Majlis bayonidan ko'chirma. Hisobot turlari. Davriy hisobotlar. Yozma nutq: Majlis bayonini tuzish. O'tkazilgan tadbir to'g'risida hisobot yozish.	4	2	2
28	Xizmat yozishmalari. Xatlar	Og'zaki nutq: Xizmat xatlarining turlari. Xizmat yozishmalarining vazifasi. So'rov xati. Iltimos xati. Javob xati. Ilova xati. Tasdiq xati. Eslatma xati. Da'vo xati. Talab xati. Axborot xati. Kafolat xati. Yozma nutq: Xizmat xatlarining matnlarini tuzish.	4	2	2
29	Rasmiy-diplomatik uslub va uning xususiyatlari. Diplomatik hujjatlarning turi. Nota. Bitim. Konvensiya	Og'zaki nutq: Mavzuga oid matnni o'qib tushunish. Matndagi termin va iboralarning ma'nosini izohlash. Bugungi kunda faoliyat yuritayotgan xalqaro tashkilotlar haqida ma'lumot berish. "O'zbekistonning transport	4	2	2

		sohasidagi yutuqlari” mavzusida suhbat olib borish. Yozma nutq: O‘zbekiston a‘zolik qilayotgan xalqaro tashkilotlar haqida ma’lumot tayyorlash va taqdimot qilish. Xalqaro tashkilotlarning qisqartma nomlari ro‘yxatini tuzish. Grammatika: Rasmiy-diplomatik uslub va uning xususiyatlari. Diplomatik hujjatlarning turi. Nota. Bitim. Konvensiya			
30	Tijorat yozishmalari	Og‘zaki nutq: Tijorat yozishmalari turlari. Tijorat yozishmalari vazifasi. Taklif xati (oferta). Aksept (shartnomaga rozilik xati). Bank hujjatlari-schet, faktura, avizo. Tijorat xatlarining yozilish qoidalari, ularga qo‘yiladigan talablar. Yozma nutq: Tijorat xatlarining matnlarini tuzish	4	2	2
Jami			120	60	60

O‘quvchilar bilimini baholash mezonlari

O‘quvchilarning bilimi quyidagi mezonlar asosida:

o‘quvchi mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo‘llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo‘yicha tasavvurga ega deb topilganda — 5 (a‘lo) baho;

o‘quvchi mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo‘llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo‘yicha tasavvurga ega deb topilganda — 4 (yaxshi) baho;

o‘quvchi olgan bilimni amalda qo‘llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo‘yicha tasavvurga ega deb topilganda — 3 (qoniqarli) baho;

o‘quvchi fan dasturini o‘zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi hamda fan (mavzu) bo‘yicha tasavvurga ega emas deb topilganda — 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A–	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)
B	3,0	80-84	
B–	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)
C–	1,67	60-64	
D+	1,33	55-59	2 (Qoniqarsiz)
D	1,0	50-54	

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA‘LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta‘lim sohasi	Xizmat ko‘rsatish sohasi		
Ta‘lim yo‘nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo‘yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	1. Texnik; 2. «B» yoki «BC» toifali avtomobil haydovchi (maxsus avtotransport haydovchisi)		
Modul nomi	Dinshunoslik		
Modul kodi	5PM0202		
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 120 soat	Auditoriya mashg‘uloti: 60 soat	Mustaqil ta‘lim: 60 soat
ECTS-kreditlar miqdori	4		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Majburiy		
Ta‘lim tili	Guruhga belgilangan o‘qitish tili asosida		

Toshkent – 2025

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	Dinshunoslik
Modulning maqsadi	<p>O'quvchilar tafakkurida dinning mazmun-mohiyati, dunyoning diniy manzarasi, diniy va falsafiy qarashlarining o'zaro bog'liqligi, globallashuv va diniy jarayonlari hamda zamonaviy diniy harakatlar, diniy aqidaparastlik, ekstremizm va terrorizmning davlat va jamiyat xavfsizligiga salbiy ta'sirini bilish va unga qarshi kurashishda nazariy bilimlar va amaliy ko'nikmalarni shakllantirishdan iborat.</p>
O'zlashtirish natijalari (o'qitish)	<p>-dinning mohiyati, jamiyat va shaxs hayotidagi o'rni, dunyoviy va diniy bilimlarning mutanosibligi, din va fanning o'zaro aloqasi, diniy ta'lim va dunyoviy ta'limning maqsadlari haqida tasavvurga ega bo'lishi;</p> <p>-dinshunoslik fanini o'rganish orqali turli dinlarning mohiyati, ularning urf-odatlar va e'tiqodlari orasidagi farq va umumiylik, diniy va dunyoviy bilimlarning insonlarning bag'rikengligi va o'zaro hurmatini tarbiyalashdagi roli, jahon dinlari, e'tiqodlari va urf odatlari an'analari, diniy-axloqiy g'oyalarning tahlili;</p> <p>-dinshunoslikning asosiy tushunchalari, funksiyalari, buddaviylik dini va uning g'oyalari; xristianlik dini tarixi va asosiy g'oyalar, katolik pravoslav dinining asosiy g'oyalari va o'ylardagi farqlar, protestantizm dinidagi plyuralizm, islom ta'limotiga oid qarashlar: sunniylik, shialik va xorijiyalar, ularning yo'nalishi va mohiyati; kalom ilmiga oid g'oyalar va mu'taziliylar maktabi munosabatlari; diniy fundamentalizm, ekstremizm, fanatizmni vujudga keltirgan manbalar va omillarni <i>bilishi va ulardan foydalana olishi</i>;</p> <p>-diniy e'tiqodning mohiyatini mahalliy urf-odat, an'analarni tushunish, turli dinga ishonuvchilar va ishonmaydiganlar bilan umumiy murosa qilish, ular bilan muloqot qilish madaniyati; din nomi bilan sun'iy bog'langan ma'naviy tahdidlar, axborot xurujlariga qarshi kurashish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak</i>.</p>
Modul mazmuni	<p>Modul mazmuni – diniy ta'limotlarning tarixi va rivojlanish bosqichlarini o'rganish, dinning asl mazmuni bilan uning soxta talqinlarini farqlash malakasini shakllantirish;</p> <p>-ekstremizm va terrorizmning paydo bo'lish sabablarini aniqlash, va uning oqibatlarini ijtimoiy-falsafiy jihatdan tahlil qilish;</p> <p>-diniy va dunyoviy jarayonlarga nisbatan mantiqiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish,</p> <p>-diniy aqidaparastlikning profilaktikasi va unga qarshi kurashda egallangan nazariy bilimlarni amaliy hayotda qo'llash,</p> <p>-o'quvchining mustaqil ta'lim olishda egallangan bilimlardan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat.</p>

Egallanadigan kompetensiyalar	Diniy ta'limotlarning tarixi va rivojlanish bosqichlarini o'rganish, dinning asl mazmuni bilan uning soxta talqinlarini farqlash malakasini shakllantirish
Bilimlar	-axborot bilan ishlash (turli manbalardan ilmiy va kasbiy vazifalarni bajarish uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni izlash, baholash va foydalanish, shu bilan birga tizimli yondashuv); -qonun hujjatlari bilan ishlash, siyosiy bilimlarni qo'llash; -muammoning eng samarali va maqbul yechimini topish, muammoga yo'naltirilgan yondashuvlarni rivojlantirish;
Ko'nikmalar	-diniy e'tiqodning mohiyatini mahalliy urf-odat, an'analarni tushunish, turli dinga ishonuvchilar va ishonmaydiganlar bilan umumiy murosa qilish, ular bilan muloqot qilish madaniyati; din nomi bilan sun'iy bog'langan ma'naviy tahdidlar, axborot xurujlariga qarshi kurashish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.
O'qitishni tashkiliy shakli	Kunduzgi
Baholash tartibi	Baholash bo'yicha amaldagi tartib asosida
Axborot manbalari	<ol style="list-style-type: none"> 1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Toshkent. 2023 yil. 2. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida // O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947 Farmoni. 3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yangi O'zbekistonning 2022-2026 yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" gi PF-60 sonli farmoni. 2022 yil, 28 yanvar. 4. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. 1-jild, T., "O'zbekiston", 2017. 5. Mirziyoyev Sh.M. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir. 2-jild, T., "O'zbekiston", 2018 6. Mirziyoyev Sh.M. Niyati ulug' xalqning ishi ham ulug', hayoti yorug' va kelajagi farovon bo'ladi. 3-jild, T., "O'zbekiston", 2019. 7. Muratov D., Alimova M., Karimov J. Dinshunoslik, darslik. – Toshkent, «Navro'z» nashriyoti, 2019. – 264 b. 8. Raximjanov D., Ernazarov O. Dinshunoslikka kirish. O'quv qo'llanma. – T.: «O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati» nashriyoti, 2018. – 304 b. 9. Isoqjonov R. Qiyosiy dinshunoslik. O'quv qo'llanma. – T.: OOO «Complex print», 2020. – 198 b.
Ta'lim jarayonida tavsiya etiladigan jihozlar	Dinshunoslik fanining mavzulariga oid stendlar, jadvallar, flipchart doska, rangli markerlar,elektron doska va boshqalar
Tuzuvchilar:	Baratov Rashid O'sarovich TDTTrU "Ijtimoiy fanlar" kafedrasida, falsafa doktori (PhD), dotsent
Taqrizchilar:	Umarova Ro'zigul Sherakiyevna TDTTrU "Ijtimoiy fanlar" kafedrasida dotsenti, falsafa doktori (PhD), Musayev Mansur Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi huzuridagi Ijtimoiy-ma'naviy tadqiqot instituti bo'lim boshlig'i, siyosiy fanlar doktori.

O'quv dasturi Professional ta'limni rivojlantirish instituti "Yer usti transport tizimlari va ularning ekspluatatsiyasi (transport turlari bo'yicha)" yo'nalishlari bo'yicha o'quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma'qullangan.

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha o'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig'ilishida ma'qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-son buyrug'i bilan **TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.**

2. Modul o'quv dasturi mazmuni

№	Mavzuning nomi	Mavzuning qisqacha mazmuni	Umumiy yuklama	Auditoriya mas'uliyati	Mustaqil ta'lim
1	Din ijtimoiy madaniyat hodisa sifatidagi ahamiyati.	Dinning funksiyalari va ijtimoiy ahamiyati. Din dunyoqarash shakli va uning jamiyat taraqqiyotiga ta'siri. Dinlarning tasnifi. Dinlar paydo bo'lishining geografik va xronologik tasnifi. Diniy e'tiqodlarning evolyutsiyasi: politeizm, genoteizm, monoteizm.	4	2	2
2	Dinshunoslik fanining predmeti va funksiyalari.	Dinshunoslik fanining predmeti va funksiyalari.	4	2	2
3	Milliy dinlar.	Yahudiylik dinining yuzaga kelishi. Hinduizm dinining mazmun mohiyati. Vedalar. Braxmanlik. Hinduiylik ta'limoti va xudolar panteoni. Jayniylik. Sikxiylik ta'limoti va manbalari. Konfutsiylik ta'limoti va uning Xitoy milliy diniga aylanish jarayonlari. Konfutsiylik ta'limotida ijtimoiy-axloqiy masalalar.	4	2	2
4	Dinshunoslik metodologiyasi va dinlarning tasnifi	Dinshunoslik metodologiyasi va dinlarning tasnifi	4	2	2
5	Zardushtiylik dini.	Zardushtiylik dinining vujudga kelishi. Zardushtiylik shakllangan tarixiy sharoit. Zardushtiylik ta'limoti. "Avesto" matnlari. Avestoning tarkibiy tuzilishi.	4	2	2
6	Din psixologiyasi ijtimoiy ahamiyati.	Din psixologiyasi ijtimoiy ahamiyati.	4	2	2

7	Buddaviylik dini.	Buddaviylik dinining paydo bo'lish tarixi, asosiy ta'limotlari, oqimlari va manbalari	4	2	2
8	Milliy dinlarning ijtimoiy taraqqiyot va shaxs e'tiqodini ta'minlashdagi roli.	Milliy dinlarning ijtimoiy taraqqiyot va shaxs e'tiqodini ta'minlashdagi roli.	4	2	2
9	Xristianlik dini.	Xristianlikning paydo bo'lishi, aqidalari, asosiy yo'nalishlari, ta'limotlari va manbalari. Katolitsizm va pravoslavlik dini yo'nalishlarining o'zaro farqli tomonlari. Protestantlik harakatining shakllanishi va rivojlanishi. Rim-katolik cherkovi faoliyatining o'ziga xos xususiyatlari.	4	2	2
10	Buddaviylik va xristianlik dinining jamiyat taraqqiyotiga ta'siri.	Buddaviylik va xristianlik dinining jamiyat taraqqiyotiga ta'siri.	4	2	2
11	Islom dini.	Islom dinining paydo bo'lishidagi ijtimoiy-siyosiy va madaniy sharoitlar. Payg'ambarlik va vahiyning talqini. Dastlabki musulmonlar jamoasining tashkil topishi. Xijrat va Madinada tashkil etilgan ilk islom davlatida boshqaruv shakli. Tavhid aqidasi. Islom dinining besh sharti. Xalifalikning tuzilishi va islom dini tarqalishining tarixi	4	2	2
12	Islom tafakkuri va madaniyatining shakllanish bosqichlari.	Islom tafakkuri va madaniyatining shakllanish bosqichlari.	4	2	2
13	Islom dinining aqidaviy yo'nalishlari va maktablari.	Kalom ilmining shakllanishi. Ilk aqidaviy adabiyotlarning islom dinining qabul qilinishidagi o'rni. Alloh sifatleri haqidagi g'oyalar. Esxatologiyaning mohiyati: qiyomat va oxirat dunyosi. Islom oqimlari va yo'nalishlarining paydo bo'lishi sabablari, e'tiqodidagi bo'linishlarning sabablari va oqibatlari.	4	2	2
14	Qur'on, hadis, fiqh, aqida ilmlarining shakllanish tarixi.	Qur'on, hadis, fiqh, aqida ilmlarining shakllanish tarixi.	4	2	2
15	Markaziy Osiyo tarixida Xanafiya mazhabining o'rni.	Hanafiylik mazhabining asoschisi Abu Hanifa hayoti va ta'limoti. Xanafiya mo'tadil islom tamoyili va bag'rikenglik g'oyalari. Hanafiyaning islom fiqhi tarixidagi o'rni. Movarounnahrda hanafiy mazhabi va Markaziy Osiyo faqihlari. Movarounnahrda fiqh ilmining mashhur namoyandalari.	4	2	2

		Hanafiy mazhabi rivojida Markaziy Osiyo faqihlarining roli va hisyasi.			
16	Islom huquqi va manbalari.	Islom huquqi va manbalari.	4	2	2
17	O'zbekistonda faoliyat yurituvchi diniy tashkilotlar.	Konfessiya tushunchasining mohiyati va O'zbekistonda faoliyat yurituvchi diniy konfessiyalarning tasnifi. Dinning jamiyat integratsiyasi va barqarorligiga ta'siri. O'zbekistonda konfessional jarayonlarning asosiy yo'nalishlari.	4	2	2
18	Tasavvuf va hozirgi zamon.	Tasavvuf va hozirgi zamon.	4	2	2
19	Zamonaviy diniy harakatlar va sektalar.	Islom va boshqa diniy aqidalar sinkretlashuvi natijasida shakllangan diniy ta'limotlar tarixi. Bahoiylik va qodiyoniylik harakatlari. Xalqaro Krishnani anglash jamoasi faoliyati. Baxshillochilar jamoasi. Soxta xristianlik harakatlari. O'zbekistonda faoliyati kuzatilgan norasmiy diniy jamoalar. Xalqaro diniy tashkilotlar faoliyatining yo'nalishlari.	4	2	2
20	Islom inson ma'naviy madaniyatini tarbiyalash omillari haqida.	Islom inson ma'naviy madaniyatini tarbiyalash omillari haqida.	4	2	2
21	Hanafiy mazhabi rivojida Markaziy Osiyo faqihlarining roli va hisyasi.	Kiber makon, kiber terrorizm, kiber zo'ravonlik (cyberbullying) tushunchalarining mohiyati. Internet saytlari va ijtimoiy tarmoqlarda diniy targ'ibot usullari. O'zbek tilida faoliyat yurituvchi ekstremistik jamoa va shaxslarning ijtimoiy hayotga salbiy ta'siri.	4	2	2
22	O'zbekistonda diniy tashkilotlar va konfessiyalar faoliyati dinamikasi.	O'zbekistonda diniy tashkilotlar va konfessiyalar faoliyati dinamikasi.	4	2	2
23	Missionerlik va prozelitizmning siyosiy-ijtimoiy xavfi.	Missionerlik va prozelitizm tushunchasining mohiyati va rivojlanish bosqichlari. Xristian dini missionerligi va islom dini missionerligi. Xalqaro missionerlik tashkilotlari va ularning targ'ibot usullari. Missionerlik va prozelitizmning targ'iboti va ularni bartaraf etish bo'yicha olib borilayotgan faoliyat dinamikasi.	4	2	2
24	Missionerlik va prozelitizmning diniy	Missionerlik va prozelitizmning diniy e'tiqodni tanlashga salbiy ta'siri.	4	2	2

	e'tiqodni tanlashga salbiy ta'siri.				
25	Diniy fundamentalizm, radikalizm va terrorizmning tarixi va yo'nalishlari.	Diniy fundamentalizmning tarixi va rivojlanish bosqichlari. Radikalizmning paydo bo'lishi sabablari va oqibatlari. Diniy aqidaparastlik (fanatizm), ekstremizm paydo bo'lishining ijtimoiy-tarixiy zaminlari va rivojlanishi. Terrorizmning mohiyati va uning shakllari. Diniy shiorlar ostidagi terrorizm amaliyotining oqibatlari. Xalqaro terrorizmning mohiyati.	4	2	2
26	Diniy fundamentalizm, radikalizm va terrorizm xavfsizlikka tahdid.	Diniy fundamentalizm, radikalizm va terrorizm xavfsizlikka tahdid.	4	2	2
27	Dunyo hamjamiyatining ekstremizm va terrorizmga qarshi kurash tajribasi.	Xalqaro tashkilotlarning terrorizmga qarshi kurashi. Global terrorizmga qarshi global hamkorlikning yo'nalishlari: BMTning global antiterror strategiyasining asosiy yo'nalishlari: terrorizmning tarqalishi uchun qulay sharoitlarni bartaraf etishga qaratilgan chora-tadbirlar, terrorizmning oldini olish va unga qarshi kurashish, davlatlarning terrorizmning oldini olish va unga qarshi kurashish salohiyatini kuchaytirish, inson huquqlari va qonun ustuvorligiga umumiy hurmatni ta'minlash.	4	2	2
28	Xalqaro tashkilotlarning terrorizmga qarshi kurashining ahamiyati.	Xalqaro tashkilotlarning terrorizmga qarshi kurashining ahamiyati.	4	2	2
29	Dunyoviy bilimlar va diniy e'tiqod birligiga erishishning ahamiyati.	Yangi O'zbekistonda dunyoviy va diniy ta'lim-tarbiyaga munosabat, diniy ta'limning yo'nalishlari. Diniy poklanish - katarsisning ijtimoiy psixologik mohiyati. Texnogen sivilizatsiya davrida diniy e'tiqodni tarbiyalash va diniy matnlarni o'qishda hushyorlikni oshirishning zarurati. Diniy plyuralizm, diniy tolerantlik, bag'rikenglikning shaxs kamoloti va e'tiqod erkinligini ta'minlashdagi roli.	4	2	2
30	Diniy plyuralizm, diniy tolerantlik, bag'rikenglikning jamiyat hayotidagi	Diniy plyuralizm, diniy tolerantlik, bag'rikenglikning jamiyat hayotidagi	4	2	2
Jami			120	60	60

O'quvchilar bilimni baholash mezonlari

Baho	O'quvchining bilim darajasi
5 a'lo	O'quvchi joriy, oraliq va yakuniy nazorat turlarida mavzular bo'yicha berilgan savollarga nafaqat tavsiya etilgan adabiyotlar shu bilan bir qatorda qo'shimcha ma'lumotlardan foydalangan holda Dinshunoslik fanidan qo'yilgan muammoni chuqur tahlil qila olishi, har bir masala yuzasidan ijodiy fikrlash va mustaqil mushohada yuritish. Dalillarni qiyoslash asosida to'g'ri xulosalar chiqara olish va qarorlar qabul qilish. Olingan bilim va ko'nikmalarini amalda qo'llay olish. Har bir ijtimoiy-tarixiy voqelikni ilmiy va obyektiv ochib berish, milliy istiqlol g'oyasi bilan uyg'unlashtira olishi
4 yaxshi	O'quvchi joriy, oraliq va yakuniy nazorat turlarida mavzular bo'yicha berilgan savollarga tavsiya etilgan adabiyotlar asosida to'g'ri va to'liq javob bersa, tarixiy dalillar va voqealarni darslik materiallari miqyosida bilishi, tarixiy jarayonlar tahlilining chegaralanganligi, mustaqil xulosalar qilish imkoniyatining yetarli emasligi, masalalarga ijodiy yondashmasa, javobda mantiqiy xulosalar chiqarmasa, mustaqil ishlarda mavzuga tegishli adabiyotlar bilan chegaralanib undan faqat ko'chirmalar olib masalalar yuzasidan ijodiy mushohada yuritmasa o'zlashtirish ko'rsatkichi 4 yaxshi baholanadi.
3 qoniqarli	O'quvchi joriy, oraliq va yakuniy nazorat turlarida mavzular bo'yicha berilgan savollarga asosan to'g'ri javob bersa, biroq masalaning mazmun va mohiyatini yuzaki yoritisa, tegishli mantiqiy xulosalar chiqarmasa, mustaqil ishlarga ijodiy yondashmasa o'zlashtirish ko'rsatkichi 3 qoniqarli baholanadi.
2 qoniqarsiz	Dinshunoslik fani to'g'risida aniq tasavvurga ega emaslik. Bilmaslik

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)
C-	1,67	60-64	
D+	1,33	55-59	2 (Qoniqarsiz)
D	1,0	50-54	

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA‘LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta‘lim sohasi	Xizmat ko‘rsatish sohasi		
Ta‘lim yo‘nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo‘yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	1. Texnik; 2. «B» yoki «BC» toifali avtomobil haydovchi (maxsus avtotransport haydovchisi)		
Modul nomi	Xorijiy til		
Modul kodi	5PM0917		
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 180 soat	Auditoriya mashg‘uloti: 120 soat	Mustaqil ta‘lim: 60 soat
ECTS-kreditlar miqdori	6		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Majburiy		
Ta‘lim tili	Guruhga belgilangan o‘qitish tili asosida		

Toshkent – 2025

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	Xorijiy til
Modulning maqsadi	<p>Modulni o'qitishdan maqsad – bo'lg'usi mutaxassislarda kundalik hayotlari, ilmiy va kasbiy faoliyatlarida chet tili yoki bir necha tillardan erkin foydalanuvchi mutaxassislarni tayyorlash. Shu bilan birga, ularda vatanparvarlik hissini rivojlantirish, mustaqil izlanish, bilim va ko'nikmalarini darsdan tashqari, OTMni bitirganlaridan keyin ham rivojlantirish malakalarini hamda umumbashariy va sohaga oid ilmiy mavzularda mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishdan iborat</p>
O'zlashtirish (o'qitish) natijalari	<p>Modulni o'zlashtirish natijasida o'quvchi: Lingvistik kompetensiya. Nutqiy kompetensiya: Tinglab tushunish: keng ko'lamli nutq yoki qator murakkab fikrlar bayonini; ma'ruza, nutq, bayonot, tafsilotli yo'riqnomalar, ilmiy va ixtisoslik taqdimotlar, so'rov va fikrlarning mohiyatini; e'lon va xabarlarini; tanish va notanish kontekstdagi murakkab autentik nutqni; o'rganilayotgan til egasi bo'lgan so'zlashuvchilarning suhbat yoki munozarasining aksariyat qismini tushuna olishi tasavvurga ega bo'lishi, ya'ni: Gapirish: o'rganilayotgan tilda so'zlashuvchilar bilan muloqotga kirishish; o'z sohalariga oid interv'yuda ishtirok eta olish; bitimga kelishuv yoki muammo yechimini topishda rasmiylik va xushmuomalalikdan foydalanish; ma'lum masala yuzasidan madaniy tartibga amal qilib ma'lumot yoki iltifot so'rash; muhokamalarda o'z fikrlarini asoslash, ma'lum mavzu bo'yicha yaxshi taqdimot qila olishi; O'qish: tanish va notanish mavzulardagi matnlarning asosiy/ayrim jihatlarini; o'z sohaları va qiziqishlariga mos yozishmalarni; murakkab nomalarni; tezislar, ma'ruza matnlari, konferensiya dasturlari, mundarija va shu kabi matnlarni; kasbiy sohalariga oid maqola va ma'ruzalardan tegishli ma'lumotni ajrata olishi . Yozuv: Maxsus rasmiy va norasmiy noma/xatlar; shaklan va mazmunan to'g'ri tashkillashtirilgan insho va ma'ruzalar; ilmiy maqolalar, takliflar, xulosalar, annotatsiyalar va tezislar; zarur holda o'z sohaları bo'yicha bitiruv malakaviy ishlar yoza olishi. Til kompetensiyasi: Leksik: B2 darajasidagi leksikani egallash; Grammatik: o'tilgan grammatik material (fe'l zamonlari, modal fe'llar, sifat va ravishlarning qiyosiy darajalari, determinativ so'zlar, predloglar va hokazo)ni kundalik, ilmiy va sohaviy kontekstlarda to'g'ri qo'llay olishi. Sotsiolingvistik kompetensiya</p>
Modul mazmuni	<p>Ingliz tilini o'rgatishga, turli mavzulardagi so'zlarni o'zlashtirish, og'zaki nutqini o'stirishga, mutaxassislikka oid so'zlarni o'zlashtirishga va kasbga yo'naltirilgan til ko'nikma va malakalarini rivojlantirish. kundalik hayotida, sohaga oid mavzuda muloqot qilish, murakkab bo'lmagan adabiyot va audio-materiallarni tushunish. Ingliz tilidan bilimlarning amaliy</p>

	qo'llash, o'qish, tushunish, gapirish va tinglab-tushunish, ko'rgan materiallarini yozishni o'rgatish hamda ularni amalda tadbiq etish.
Egallanadigan kompetensiyalar	O'quvchilarda kasbga yo'naltirilgan ingliz tili bo'yicha nutq va muloqotni shakllantirish
Bilimlar	Taqdimot qilish mahoratini yanada takomillashtirish; fikrlarni og'zaki va yozma nutqda <i>bilimga ega bo'lishi va</i> mantiqan ifodalay olishi kerak.
Ko'nikmalar	Tinglab tushunish: keng ko'lamli nutq yoki qator murakkab fikrlar bayonini; ma'ruza, nutq, bayonot, tafsilotli yo'riqnomalar, ilmiy va ixtisoslik taqdimotlar, so'rov va fikrlarning mohiyatini; e'lon va xabarlarini; tanish va notanish kontekstdagi murakkab autentik nutqni; o'rganilayotgan til egasi bo'lgan so'zlashuvchilarning suhbat yoki munozarasining aksariyat qismini tushuna olishi <i>ko'nikmaga ega bo'lishi kerak:</i>
O'qitishni tashkiliy shakli	Kunduzgi
Baholash tartibi	Baholash bo'yicha amaldagi tartib asosida
Axborot manbalari	Speakout English course 2nd edition (pre-intermediate, intermediate). Authors: Antonia Clare, J.J Wilson. Pearson, 2015. Tashishni tashkil etish va transport logistikasi yo'nalishi o'quvchilari uchun "English in Logistics" nomli uslubiy ko'rsatma. Kiyasova R.M. Toshkent, 2019. Nutm kompetensiyalarini rivojlatiruvchi saytlar: www.Englishspeak.com www.Englishstore.net www.english-films.com www.friends.ru www.goldenglish.ru www.grammar.net www.LearnEnglishBritishCouncil
Ta'lim jarayoni tavsifa etiladigan jihozlar	Mavzularga oid bo'lgan stendlar, flipchart doska, rangli markerlar, elektron doska va boshqalar
Tuzuvchilar:	R.M.Kiyasova, Chet tillar kafedrasida katta o'qituvchisi
Taqrizchilar:	F.I.Ikramxanova – TDPU professori, filologiya fanlar bo'yicha doktor (DSc). M.X.Babaxodjayeva – TDTU, Chet tillar kafedrasida pedagogika fanlari nomzodi, dosent.
<p>O'quv dasturi Professional ta'limni rivojlantirish instituti "Yer usti transport tizimlari va ularning ekspluatatsiyasi (transport turlari) yo'nalishlari bo'yicha o'quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma'qullangan.</p> <p>O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha o'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi kengashining 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig'ilishida ma'qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-son buyrug'i bilan TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.</p>	

2. Modul o'quv dasturi mazmuni

No	Mavzuning nomi	Mavzuning qisqacha mazmuni	Umumiy yuklama	Auditoriya mashg'uloti	Mustaqil ta'lim
1	Lesson 1. Welcome.	1.1. Nice to meet you. Grammar: Present simple:be. Listening and speaking: Countries and nationalities. Introduction: Vocabulary: Likes and dislikes. Grammar: Contrast simple and present continuous/ Articles. Speaking: Describing people.	6	4	2
2	Lesson 2. Unit1	1.2.Travel light. Grammar: Possessives: this/that, those/these. Reading: Take it or leave it! Speaking: Make a dialogue about "Travelling". (working in a pair). Vocabulary: How do you feel? Grammar: Past simple. Listening: Problems, problems!	6	4	2
3	Lesson 3. Unit 1.	1.3. Can I have a coffee? Grammar: Making requests. Vocabulary and listening: Tourist places. Speaking: BBC: Fawlty Towers. Word Skills: Adjective endings. Reading: Painless. Speaking: Narrating events. Writing: A description of an event.	6	4	2
4	Lesson 4. Unit 2. Lifestyle.	2.1. Join us! High flyers. Grammar: Present Simple: I/you/we/they.Vocabulary activities. Group-meet Dublin. Reading: Local Groups. Speaking: talk about activities and groups about daily routines, jobs. Grammar: Past continuous/ contrast past simple and past continuous. Listening: Adrenaline junkies.	6	4	2
5	Lesson 5. Unit 2. Lifestyle.	2.3 What time does it start? Grammar and Vocabulary: the time, asking for information. Reading:read leaflets about San Francisco. Listening and speaking: listen and ask questions to people at a tourist information centre. BBC:Tribal wives. Word Skills: Word building. Reading: Lost at sea. Speaking: Photo description. Writing: An invitation.	6	4	2
6	Lesson 6. Unit 3. People.	3.1. Big happy families. Grammar: have, has got. Vocabulary activities. Reading: read	6	4	2

		about an unusual family. Speaking: Talk about your family. Exam Skills Trainer.			
7	Lesson 7. Unit 3. People.	3.2. Real friend? Grammar: Adverbs of frequency. Listening: listen to people. Speaking: describe someone you know and say why you like them. Writing: Improve your use of apostrophe “s”; write about your family. Grammar: Quantity/ modal verbs. Listening: Advertising.	6	4	2
8	Lesson 8. Unit 3. People.	3.4 Diwali Celebrations. Listening: BBS: Diwali: watch an extract from a BBC programme showing the traditions of Diwali. Writing: Write a description of a special event. Reading: Video games and health. Speaking: Reaching an agreement. Writing: an informal letter.	6	4	2
9	Lesson 9. Unit 4. Places.	4.1. A place to stay. Grammar: there is/are. Vocabulary: rooms and furniture; prepositions. Listening: listen to a woman describing her apartment. Speaking: Work in pairs: describe a room in your home. Vocabulary: Weather. Grammar: Comparison/Superlative adjectives, too and enough. Listening: Eyewitness.	6	4	2
10	Lesson 10. Unit 4. Places.	4.2. Around the town. Grammar: Modal verbs: can/may/ must. Vocabulary: places in towns, prepositions. Reading: Read about some unusual places in town. Speaking: Talk about things you can do in your town. Reading: Gliders in the storm. Speaking: Photo comparison. Writing: An article.	6	4	2
11	Lesson 11. Unit 4. Places.	4.3. Can I help you? Vocabulary: Things to buy. Listening: Understand conversations in shops. Speaking: team working, making dialogues. Exam Skills Trainer.	6	4	2
12	Lesson 12. Unit 4. Places.	4.4. Favourite places. Listening: BBS: 50 Places to see before you die: watch an extract from a documentary about some amazing places. Speaking: talk about a favorite place. Vocabulary: Jobs. Grammar: will and going to/first conditional. Listening: Changing jobs.	6	4	2
13	Lesson 13. Unit 5. Food.	5.1. My fridge. Grammar: countable and uncountable nouns; weak forms: a/an/some/any; Vocabulary: food and drink. Listening: listen to a photographer talk about food. Speaking: talk about your eating and drinking habits.	6	4	2

		Reading: Dream jobs. Speaking: Choosing a job. Writing: an application letter.			
14	Lesson 14. Unit 5. Food.	5.2. A lifetime in numbers. Grammar: How much/many; quantifiers. Grammar: Present perfect/ past simple and present perfect. Listening: Check your ticket!	6	4	2
15	Lesson 15. Revision of all grammar and lexical materials.	Speaking: Discussion of the given topics. Reading: Holidays without parents. Speaking: Planning a holiday Writing: A holiday blog.	6	4	2
16	Lesson 16. Unit 11. Health.	11.4. Fat or sugar? BBS: Horizon: Sugar versus Fat. Speaking: Talk about diets. Writing: write some advice for a health forum. Technology. Vocabulary: Computing. Listening: Navigation nightmare.	6	4	2
17	Lesson 17. Unit 11. Health.	11.5. Lookback. Revision grammar and lexical material. Doing exercises. Word Skills: Adjective + preposition. Reading: Clever machines. Speaking: Photo comparison. Writing: An internet forum post.	6	4	2
18	Lesson 18. Working on the special text: "Transportation" key words, tasks.	MI. "English in Transport Logistics" pp 24-26 / Special text: "Warnings for drivers". Part-1. Key words, exercises. Understanding the main points.	6	4	2
19	Lesson 19. Unit 12. Experiences.	12.1. Great experiences. Speaking: Work in groups, ask and answer questions about life experiences. Writing: Linkers review. Exam Skills Trainer.	6	4	2
20	Lesson 20. Unit 12. Experiences.	12.2. Afraid of nothing. Grammar: Present Perfect and Past Simple. Reading: Read an article "Broken bones and other injuries are normal". Group working discussion. High flyers. Vocabulary: Describing character. Listening: Nellie Bly. Experiences. 12.2. Afraid of nothing. Grammar: Present Perfect and Past Simple. Vocabulary: Prepositions. Speaking: Describe and discuss how you feel about different situations.	6	4	2
21	Lesson 21. Workig on the special text: "Packaging" key words, tasks.	MI. "English in Transport Logistics" pp 26-28 / Special text: "Warnings for drivers". Part-2. Key words, exercises. Understanding the main points	6	4	2
22	Lesson 22. Unit 12. Experiences.	12.3. Hello, I've got a problem. Grammar: Telephoning. Vocabulary: telephoning expressions; Learn to: Say telephone numbers (working in groups). Listening: Listen to phone conversations and make up the dialogues using telephoning expressions.	6	4	2

		Word Skills: Phrasal verbs (2). Reading: Girl boss. Speaking: Guided conversation. Writing: A for and against essay.			
23	Lesson 23. Unit 12. Experiences.	12.4. Shark Therapy. DVD preview; BBC: Shark Therapy. Doing exercises. Artists. Vocabulary: Talking about the arts. Listening: Poetry in motion.	6	4	2
24	Lesson 24. Working on the special text: "Modes of transportation in Logistics"	part -1, key words, tasks. MI. "English in Transport Logistics" pp 59-61 / "Does a bad weather cause accident?" Try to avoid driving in bad weather. Key words, exercises. Understanding the main points.	6	4	2
25	Lesson 25. Unit 12. Experiences.	12.5. Lookback. Revision grammar and lexical materials. Doing exercises. Word Skills: Indefinite pronouns. Reading: Graffiti's softer side. Speaking: Photo comparison and role-play. Writing: Article: a book review/ Learn to write annotation.	6	4	2
26	Lesson 26. Working on the special text: "Modes of transportation in Logistics" part-2, key words, tasks.	MI. "English in Transport Logistics" pp 62-64 / Focus on: "Traffic control", part-1, key words, questions.	6	4	2
27	Lesson 27. Language bank.	Exercises. Messages. Vocabulary: On the phone. Listening: Global network; Word Skills: Verb patterns, reporting verbs. Reading: A novel idea.	6	4	2
28	Lesson 28. Special text: " Customs and Warehousing Services", vocabulary, tasks	MI. Focus on: "Traffic control", part-II, working on the tasks.	6	4	2
29	Lesson 29.	Special text: Transport and Terminal Services MI. "English in Transport Logistics" pp 40-44 / Traffic control" final tasks.	6	4	2
30	Lesson 30. Revision of all grammar and lexical materials.	Speaking: Discussion of the given topics. Exam Skills Trainer.	6	4	2
Jami			180	120	60

O'quvchilar bilimini baholash mezonlari.

Baho	O'quvchining bilim darajasi
"5", a'lo baho	<p>-Xorijiy til fani bo'yicha o'tkaziladigan nazoratlarda o'quvchining bilimini baholash nutq faoliyatining 4 ta turi, ya'ni: eshitish, o'qish, yozish va gapirish bo'yicha amalga oshiriladi. Bunda o'quvchi:</p> <ul style="list-style-type: none"> -ijtimoiy-siyosiy, madaniyatlar aro, o'rganilayotgan soha bilimlarga ega bo'lib tinchlik uchun kurash, demokratiya tamoyillari, saylov tizimi, davlatning ichki va tashqi siyosati, mutaxassislik sohasida mamlakatlarning ichki va tashqi aloqasi va yangiliklari haqida ingliz tilida muloqot qila olishi; -lingvistik bilimlarni o'zlashtirib grammatik minimumga kiruvchi til hodisalari ularning ma'nolari va qo'llanilishi, leksik minimumga kiruvchi til birliklarining shakllari ma'nolari va o'ziga xos qo'llanilish munosabatlari to'g'risida mustaqil mushohada yuritishi; -kasbiy bilimlar doirasida ingliz tilida o'tilgan mutaxassislikka oid matnlaridagi yangi so'z, ibora, termin va grammatik tuzilmalar to'g'risida tasavvurga ega bo'lishi; -xorijiy tildagi matnlarni to'liq tushunishi, tarjima qilishi; -nutq doirasida amaliy mashg'ulotlari davomida ko'rgan (film, videofilm) va eshitgan suhbatlarni tushunib savol-javoblarda faol ishtirok etishi; -amaliy mashg'ulotlarda olgan bilimlarini amalda ingliz tilida qo'llay olishi; -fan bo'yicha o'tilgan barcha mavzularning mohiyatini tushunishi.
"4", yaxshi baho	<p>-o'quvchi ijtimoiy-siyosiy, madaniyatlar aro bilimlarga ega bo'lgan holda mamlakat demokratiya tamoyillari, saylov tizimi, ko'zga ko'ringan siyosiy va davlat arboblari mutaxassislik sohasida mamlakatlarning ichki va tashqi aloqasi va yangiliklari haqida ingliz tilida muloqot qila olishi;</p> <ul style="list-style-type: none"> -lingvistik bilimlarni o'zlashtirib, grammatik minimumga kiruvchi til hodisalari, ularning ma'nolari va qo'llanilishi, shuningdek leksik minimumga kiruvchi til birliklarining shakllari to'g'risida mustaqil mushohada yuritishi; -kasbiy bilimlar doirasida ingliz tilida o'tilgan mutaxassislikka oid matnlaridagi yangi so'z, ibora, termin va grammatik tuzilmalar doirasida tasavvurga ega bo'lishi; -xorijiy tildagi matnlarni tushunishi, tarjima qilishi; -nutq doirasida amaliy mashg'ulotlari davomida ko'rgan (film, videofilm) va eshitgan suhbatlarni tushunib savol-javoblarda faol ishtirok etishi; -amaliy mashg'ulotlarda olgan bilimlarini amalda ingliz tilida qo'llay olishi; -fan bo'yicha o'tilgan mavzularning mohiyatini tushunishi.
"3", Qoni-qarli baho	<ul style="list-style-type: none"> -lingvistik bilimlarni o'zlashtirib, grammatik minimumga kiruvchi til hodisalari, ularning ma'nolari va qo'llanilishi, shuningdek leksik minimumga kiruvchi til birliklarining shakllari to'g'risida mustaqil mushohada yuritishi;

	<p>-kasbiy bilimlar doirasida ingliz tilida o'tilgan mutaxassislikka oid matnlaridagi yangi so'z, ibora, termin va grammatik tuzilmalar to'g'risida tasavvurga ega bo'lishi;</p> <p>-xorijiy tildagi matnlarni tarjima qilishi; nutq doirasida amaliy mashg'ulotlari davomida o'tkaziladigan suhbat va savol javoblarda ishtirok etishi;</p> <p>-fan bo'yicha o'tilgan mavzularning mohiyatini tushunishi.</p>
<p>"2", Qoni-qarsiz baho</p>	<p>-fan bo'yicha o'tilgan xorijiy til matnlaridagi yangi so'z, ibora, termin va grammatik tuzilmalar to'g'risida tasavvurga ega bo'lmasligi;</p> <p>-xorijiy tildagi matnlarni to'liq tushunib tahlil qila olmaslik;</p> <p>-fan bo'yicha amaliy mashg'ulotlarda olgan bilimlarini amalda qo'llay olmaslik;</p> <p>-amaliy mashg'ulotlari davomida o'tkaziladigan suhbat va savol-javoblarda faol ishtirok etmaslik.</p>

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)
C-	1,67	60-64	
D+	1.33	55-59	2 (Qoniqarsiz)
D	1,0	50-54	

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA‘LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta‘lim sohasi	Xizmat ko‘rsatish sohasi		
Ta‘lim yo‘nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo‘yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	1. Texnik; 2. «B» yoki «BC» toifali avtomobil haydovchi (maxsus avtotransport haydovchisi)		
Modul nomi	Fizika		
Modul kodi	5PM0284		
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 180 soat	Auditoriya mashg‘uloti: 90 soat	Mustaqil ta‘lim: 90 soat
ECTS-kreditlar miqdori	6		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Majburiy		
Ta‘lim tili	Guruhga belgilangan o‘qitish tili asosida		

Toshkent – 2025

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	Fizika
Modulning maqsadi	O'quvchilarni asosiy fizik hodisalar, ularning mexanizmlari, qonuniyatlari va amaliy qo'llanishlari bilan tanishtirish.
O'zlashtirish (o'qitish) natijalari	<ul style="list-style-type: none"> - voqelik to'g'risida materialistik dunyoqarash; - mexanik, elektromagnit va yadro kuchlari haqida; - issiqlik jarayonlarini molekulyar-kinetik nazariya asosida tushuntira olish; - murakkab bo'lmagan elektr zanjirlarni hisoblash usullari; - turli optik elektronlar difraksiyasi effektlarni elektromagnit to'lqin nazariyasi asosida tushuntira olish; - moddalarning tuzilishini va ularning fizik - kimyoviy xossalarini zamonaviy atomistik va kvant nazariyasi - qattiq jism mexanik harakatining qonunlari; - molekulyar fizika va termodinamika qonunlari; - elektromagnetizm qonunlari; - optika, atom va kvant fizikasi qonunlari; - qattiq jism fizikasi qonunlarini
Modul mazmuni	O'quvchilarda ilmiy - amaliy dunyoqarashni, ya'ni fizikaviy hodisalarning tabiatini to'g'ri tasavvur qilish, tabiiy fanlar sohasida qo'yilgan har bir aniq vazifalar mazmuni umumiy fizika qonunlari bilan bog'lash; o'quvchilarning mustaqil ishlash malakasini, tahliliy mulohaza yuritish qobiliyatini, shuningdek asosiy va qo'shimcha adabiyotlardan foydalanish mahoratini o'stirish.
Egallanadigan kompetensiyalar	Avtotransportda fizika dasturiga oid fizik hodisalarni, qonunlarni, effektlarni nazariy jihatdan mukammal o'rganish kompetensiyasini shakllantirish
Bilimlar	o'quvchi fizik qonunlarning qo'llanilish chegarasini ajrata bilishlari va bunda fizika fanining turli qismlariga nazariy yondashishning umumiylikini hisobga olgan holda bilimga <i>ega bo'ladilar</i>
Ko'nikmalar	o'quvchi hozirgi zamon fizik tajriba asboblari (mikroskop, spektrograf kabilar) bilan yaqindan tanish bo'lib, turli fizik tajribalarni o'tkazishda yetarli <i>ko'nikmalariga ega bo'ladilar</i> ;
O'qitishni tashkiliy shakli	Kunduzgi
Baholash tartibi	Baholash bo'yicha amaldagi tartib asosida
Axborot manbalari	<p style="text-align: center;">Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. С., Giancoli. PHYSICS. Principles with applications. Pearson 2014., 1079 page. 2. В.И. Демидченко., И.В. Демидченко. Физика. Учебник. Москва. Инфра- М.2021. 3. Q.P. Abduraxmonov, V.S. Xamidov, N.A. Axmedova. FIZIKA. Darslik. Toshkent. 2018. 4. С.С. Худойбердиев. Физика в строительстве. 1-11 част. Ташкент. ИҚТИСОД- МОЛИЯ.2018.

	<p>5. Abduraxmonov K.P., Эгамов У. “Fizika kursi”. Darslik. Toshkent.2011.</p> <p>6. Musayev R.X. “Statik fizika va termodinamika”. Darslik. O‘zbekiston. 2008.</p> <p>7. Sultonov V.A. “Fizika kursi”. Darslik. Fan va texnologiya. 2007.</p> <p>8. Xudoyberganov A.M., Maxmudov A.A., “Atom fizikasi”. O‘quv qo‘llanma. Toshkent. “Navro‘z” 2018 y.</p> <p>9. Abdumalikov A.A., Sattorov X.M., “Mexanika”. Toshkent 2017.</p> <p>10. Orifjonov S. “Elektromagnetizm”. O‘quv qo‘llanma. T. Noshir-2011 y.</p> <p>11. Krdirrov O va boshkalar. “Fizika kursi”. O‘quv qo‘llanma. “Fan va texnologiya”. 2005.</p> <p>Qoshimcha adabiyotlar</p> <p>1. Axmadjonov O.A. “Fizika kursi”. Darslik. 1-3 k- Toshkent. Ukituvchi. 1988- 1989.</p> <p>2. Karimov Z., Baxramov X. Umumiy fizika kursidan masalalar to‘plami. O‘quv qo‘llanma. TIME 2008. 166 b.</p> <p>3. Савелев И.В. “Курс общей физика”. Учебное пособие. Т1-3. Москва. Наука. 1977-1986.</p> <p>4. Savelev I.V. “Umumiy fizika kursi”. O‘quv qo‘llanma. Toshkent. 1-3 Tom.</p> <p>5. В.С. Волкнштейн. “Сборник задач по физике”. Учебное пособие. Москва. Наука. 1985. 381 с.</p> <p>6. V.S. Volknshteyn. Umumiy fizikadan masalalar to‘plami. Toshkent. O‘qituvchi. 1973.437 6.</p> <p>7. Bazarova S., Kamolov N. “Fizika (Optika. Atom va yadro fizikasi) O‘quv qo‘llanma. “Aloqachi”, T. 2007.</p> <p>1. Elektron kutubxona ma’lumotlari http://library.zivonet.uz: 2. Axborot kutubxona tizimlar http://www.bilim.uz; 3. Online publishing www.phys.ru 4. Online publishing www.google.ru</p>
Ta’lim jarayonida tavsiya etiladigan jihozlar	Mavzularga oid bo‘lgan va laboratoriya ishlarni tashkil etishga mo‘ljallangan asbob uskunalar, vositalar to‘plami
Tuzuvchilar:	M.Yu. Mansurova- Toshkent davlat transport universiteti “Tabiiy fanlar” kafedrasida p.f.n, dotsent G.Sh. Sultanxodjayeva- Toshkent davlat transport universiteti “Tabiiy fanlar” kafedrasida katta o‘qituvchisi
Taqrizchilar:	Sh.N. Saytdjanov-Toshkent davlat transport universiteti “Tabiiy fanlar” kafedrasida p.f.f.d., (PhD) katta o‘qituvchi
<p>O‘quv dasturi Professional ta’limni rivojlantirish instituti “Yer usti transport tizimlari va ularning ekspluatatsiyasi (transport turlari bo‘yicha)” yo‘nalishlari bo‘yicha o‘quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma’qullangan.</p> <p>O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy va o‘rta maxsus, kasb-hunar ta’limi yo‘nalishlari bo‘yicha o‘quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig‘ilishida ma’qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-son buyrug‘i bilan TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.</p>	

2. Modul o'quv dasturi mazmuni

№	Mavzuning nomi	Mavzuning qisqacha mazmuni	Umumiy yuklama	Auditorni mashg'uloti	Mustaqil ta'lim
1	Moddiy kinematikasi. nuqta	Egri chizikli harakatda tezlik va tezlanish. Aylanma harakat. Burchak tezlik. Burchak tezlanish. Normal va tangensial tezlanish.	4	4	
2	Moddiy dinamikasi nuqta	Dinamikaning asosiy vazifasi. Inersial va noinersial sanoq sistemalari. Nyutonning I qonuni (inersiya qonuni). Nyutonning II qonuni. Kuch. Nyutonning III qonuni. Tabiatdagi o'zaro ta'sir turlari. Og'irlik kuchi. Og'irlik. Ishqalanish kuchlari.	6	4	2
3	Ish, quvvat va mexanik energiya	Kinetik va potensial energiya. Potensial energiya va kuch orasidagi bog'lanish. Ilgarilanma va aylanma harakatda ish va kinetik energiya. Quvvat. Saqlanish qonunlari. Og'irlik markazi va massa markazi. Sodda geometrik figuralarning va kompozit yassi figuralarning og'irlik markazini aniqlash. Energiyaning umumfizikaviy saqlanish qonuni. Impulsning saqlanish qonuni. Reaktiv harakat. O'zgaruvchan massali jismning harakati. Inersiya markazi. Massa markazining harakat teoremasi.	6	4	2
4	Absolyut qattiq jismning aylanma harakat dinamikasi.	Impuls momenti va kuch momenti. Momentlar tenglamasi. Impuls momentini saqlanish qonuni. Inersiya momenti. Aylanma harakat dinamikasining asosiy qonuni.	6	4	2

5	Qattiq deformatsiyasi kuchlanishlar.	jismlar va	Deformatsiyalarning miqdoriy tavsifi. Elastik deformatsiya turlari. Guk qonuni. Yung moduli. Deformatsiyaning kuchlanishga bog'liqligi, elastiklik chegarasi. Mustahkamlik. Mo'rtlik. Qoldiq deformatsiya. Elastik deformatsiya energiyasi. Sharlarning markaziy to'qnashuvi. Elastik va noelastik to'qnashuv. Metallarning atom-kristall tuzilishi. Anizotropiya va izotropiya. Kristall va amorf moddalar. Kristall tuzilishdagi nuqsonlar. Metallarning kristallanishi.	6	4	2
6	Garmonik tebranishlar.		Tebranma harakat haqida tushuncha. Garmonik tebranishlarning tenglamasi. Titrash. Tebranishlarni qo'shish. Tebranma harakat dinamikasi. Tebranma harakat dinamikasining tenglamasi. Garmonik tebranma harakat energiyasi.	6	4	2
7	Prujinali mayatnik. Matematik va fizik mayatniklar.		So'nuvchi va majburiy tebranishlar. Rezonans. To'lqin jarayoni. Yassi va sferik to'lqinlar va ularni tenglamalari. To'lqin (faza) tezligi.	6	4	2
8	Molekulyar-kinetik nazariyasining asosiy tenglamasi.		Termodinamika asoslari. Qaytar va qaytmas jarayonlar. Ichki energiya.	6	4	2
9	Gazlarning issiqlik sig'imi.		Termodinamikaning 1 qonunini gaz izojarayonlariga tatbig'i. Karno sikli va uning f.i.k. Termodinamikaning II va III qonunlari. Entropiya. Real gazlar. Van-der-Vals tenglamasi.	6	4	2
10	Gaz molekularining tezliklar bo'yicha (Maksvell) taqsimoti		Bolsman taqsimoti. Ko'chish hodisalari. Gazlarda diffuziya va issiqlik o'tkazuvchanlik hodisasi. Gazlarda ichki ishqalanish hodisasi.	6	4	2
11	Elektrostatika.		Elektr zaryadi. Zaryadning saqlanish qonuni. Kulon qonuni. Zaryadlarning zichligi.	6	4	2
12	Elektr maydon.		Elektr maydon kuchlanganlik vektori. Elektr induksiya (siljish) vektori. Gauss teoremasi va uning tatbig'i.	6	4	2

13	Elektrostatik maydon kuchlarining bajargan ish.	Elektr maydon potentsiali. Elektr maydonning potentsiali va kuchlanganligi orasidagi bog'lanish. Elektr dipoli.	6	4	2
14	Elektrostatik maydonda o'tkazgichlar va dielektriklar	Elektr sig'imi. Kondensatorlar sig'imi. Elektr maydon energiyasi zichligi.	6	4	2
15	Elektrostatika.	Elektr zaryadi. Zaryadning saqlanish qonuni. Kulon qonuni. Zaryadlarning zichligi.	6	4	2
16	Magnit maydoni.	Bio-Savar-Laplas qonuni va uning tadbirlari	6	4	2
17	Amper kuchi.	Tokli o'tkazgichni magnit maydonida ko'chirishda bajarilgan ish. Elektr va magnit maydondagi zaryadli zarrachaning harakati. Lorens kuchi.	6	4	2
18	Elektromagnit induksiya hodisasi. Lens qoidasi	O'zinduksiya va o'zarinduksiya. Induktivlik. Magnit maydon energiyasi. Fuko toklari. Diamagnetiklar, paramagnetiklar va ferromagnetiklar.	6	4	2
19	Tebranish konturidagi fizik jarayonlar.	Tomson formulasi. Majburiy elektromagnit tebranishlar. O'zgaruvchan tok. O'zgaruvchan tok zanjiridagi sig'im va induktivlik, qarshiliklar. Uch fazali zanjir haqida tushuncha. Uch fazali zanjir quvvati Avtomobil transporti uskuna va qurilmalarida uch fazali zanjir.	6	4	2
20	Elektromagnit to'lqinlar va ularning differensial tenglamasi	Elektromagnit to'lqinning tarqalish tezligi. Uyumaviy elektr maydoni. Siljish toki. Elektromagnit maydon.	6	4	2
21	Maksvell tenglamalar tizimi.	Elektromagnit maydon uchun Maksvell tenglamalari. Elektromagnit induksiya hodisasining Faradey-Maksvell talqini. Maksvell tenglamalari tizimining integral va differensial ko'rinishi. Elektr va magnit maydonlarning nisbiyligi.	6	4	2
22	Yorug'lik to'lqinlari, fotometrik kattaliklar.	Geometrik optika qonunlari.	6	4	2
23	Yorug'lik interferensiyasi. Kogerent to'lqinlar.	Yorug'likning yupqa plastinkalardan qaytishdagi interferensiyasi. Interferometrlar	6	4	2

24	Yorug'lik difraksiyasi. Gyuygens-Frenel prinsipi. Frenel va Fraunhofer difraksiyasi	Difraksion panjara. Rengen nurlari difraksiyasi.	6	4	2
25	Yorug'likning qutblanishi. Yorug'likning qaytishida va sinishida qutblanishi. Bryuster qonuni	Yorug'likning anizotrop muhit orqali o'tishi, ikkalanma nur sindirish	6	4	2
26	Yorug'lik dispersiyasi. Normal va anomal dispersiya. Dispersiyaning elektron nazariyasi.	Yorug'lik to'lqinlarining muhit bilan o'zaro ta'sirlashishi. Yorug'likning moddada tarqalishi. Yorug'likning dispersiyasi. Normal va anomal dispersiya. Yorug'lik dispersiyasining klassik elektron nazariyasi. Yorug'likning yutilishi.	6	4	2
27	Issiqlik nurlanishi	Absolyut qora jism uchun issiqlik nurlanishi qonunlari.	6	4	2
28	Fotoeffekt hodisasi. Fotonlar energiyasi va impulsi. Eynshteyn tenglamasi.	Fotoeffekt. Fotonlar. Yorug'lik kvantining energiyasi va impulsi. Eynshteyn tenglamasi. Ichki fotoeffekt. Fotorezistor, quyosh batareyalari va ularning qo'llanilishi. Yorug'lik bosimi. Kompton effekti.	6	4	2
29	Atom tuzilishi.	Atom uchun Bor nazariyasi. Bor postulatlar.	4	2	2
30	Kvant mexanikasi elementlari.	Noaniqlik munosobati. Shredenger tenglamasi. Kvant sonlari. Pauli prinsipi.	4	2	2
31	Atom yadrosi. Atom yadrosining tuzilishi.	Massa defekti va yadro bog'lanish energiyasi. Yadrolarning bo'linishi, zanjir reaksiyalar.	6	4	2
Jami			180	120	60

O'quvchilar bilimni baholash mezonlari

O'quvchilarning bilimi quyidagi mezonlar asosida:

o'quvchi mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 5 (a'lo) baho;

o'quvchi mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 4 (yaxshi) baho;

o'quvchi olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 3 (qoniqarli) baho;

o'quvchi fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda — 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A–	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)
B	3,0	80-84	
B–	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)
C–	1,67	60-64	
D+	1,33	55-59	2 (Qoniqarsiz)
D	1,0	50-54	

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA‘LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta‘lim sohasi	Xizmat ko‘rsatish sohasi		
Ta‘lim yo‘nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo‘yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	1. Texnik; 2. «B» yoki «BC» toifali avtomobil haydovchi (maxsus avtotransport haydovchisi)		
Modul nomi	Oliy matematika		
Modul kodi	5PM0661		
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 180 soat	Auditoriya mashg‘uloti: 90 soat	Mustaqil ta‘lim: 90 soat
ECTS-kreditlar miqdori	6		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Majburiy		
Ta‘lim tili	Guruhga belgilangan o‘qitish tili asosida		

Toshkent – 2025

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	Oliy matematika
Modulning maqsadi	O'quvchilarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirish, tabiiy-ilmiy, umumkasbiy, maxsus fanlarni o'rganish uchun zarur bo'lgan zamonaviy bilim ko'nikmalarni to'la egallash va matematik usullarni tanlab olingan sohalarida keng qo'llashga tayyorlashdan iboratdir.
O'zlashtirish (o'qitish) natijalari	<p>Fanni o'zlashtirish natijasida o'quvchi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - chiziqli algebra, vektorlar, analitik geometriya, matematik analizga kirish, chiziqli dasturlash va transport masalasi, bir va ko'p o'zgaruvchili funksiyalar differensial hisobi, differensial tenglamalar, qatorlarning topshirig'ini yechish, matematik modellashtirish haqida tasavvurga ega bo'lishi; - ikkinchi tartibli chiziq va sirtlar tenglamalarini sodda shaklga keltirish va parametrlaridan foydalanish, chiziqli dasturlash masalasini simpleks usulida yechish, transport masalasini potentsiallar usulida yechish, oddiy differensial tenglamalarni analitik yechishni tadqiq etish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak; - texnik va texnologik jarayonlarning matematik modellari uchun mavjud bo'lgan hollarni bilishlari va ularga misol tariqasida qaralgan masalalarni matematik yechish usullarini o'zlashtirgan bo'lishlari hamda mazkur yechimlardan yo'llar va inshootlar qurilishi va ekspluatatsiyasida, transport va yo'l muhandisligi, logistika va aloqa tizimlarida foydalanish malakalariga ega bo'lishi kerak.
Modul mazmuni	O'quv dasturida "Oliy matematika" faniga tegishli bo'lgan barcha mavzular bo'yicha o'quvchilarga Davlat ta'lim standartlari asosida yetkazilishi shart bo'lgan bilimlar va ko'nikmalar to'la qamrab olingan. Unda "Oliy matematika" fanining o'qitilishi ta'lim yo'nalishlariga mos holda rejalashtirilishi ko'zda tutilgan. "Oliy matematika" fani texnikumlarida muhim va hal qiluvchi o'rinda turadi. Zamonaviy axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi va inson faoliyatining barcha jabhalarida keng qo'llanilishi Matematika fanining ahamiyatini yanada oshirdi. Bu esa muhandis mutaxassislarining yuqori fundamental bilim saviyalariga doir talablarni yanada kuchaytirdi. Mazkur fan tabiiy-ilmiy fanlarning nazariy va uslubiy asosini tashkil qilib, o'z navbatida umumkasbiy va mutaxassislik fanlari uchun zamin bo'lib xizmat qiladi.
Egallanadigan kompetensiyalar	- chiziqli algebra, vektorlar, analitik geometriya, matematik analizga kirish, chiziqli dasturlash va transport

	<p>masalasi, bir va ko'p o'zgaruvchili funksiyalar differensial hisobi, differensial tenglamalar, qatorlar va ehtimollar nazariyalarining topshirig'ini yechish, matematik modellashtirish haqida tasavvurga ega bo'lishi;</p> <p>- ikkinchi tartibli chiziq va sirtlar tenglamalarini sodda shaklga keltirish va parametrlaridan foydalanish, chizikli dasturlash masalasini simpleks usulida yechish, transport masalasini potentsiallar usulida yechish, oddiy differensial tenglamalarni analitik yechishni tadqiq etish, ehtimollar nazariyasi asosida tasodifiy hodisalarni miqdor jihatdan baholash ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak;</p> <p>- texnik va texnologik jarayonlarning matematik modellari uchun mavjud bo'lgan hollarni bilishlari va ularga misol tariqasida qaralgan masalalarni matematik yechish usullarini o'zlashtirgan bo'lishlari hamda mazkur yechimlardan yo'llar va inshootlar qurilishi va ekspluatatsiyasida, transport va yo'l muhandisligi, logistika va aloqa tizimlarida foydalanish malakalariga ega bo'lishi kerak.</p>
Bilimlar	<p>- o'zlashtirilgan matematik tushunchalarni, tasdiqlarni geometrik tasavvurga ega bo'lishi;</p> <p>- mutaxassisligi bo'yicha bilimlarni puxta egallashi, mavzularda uchraydigan matematik tushunchalar haqida aniq tasavvurga ega bo'lishi, eng sodda texnikaviy jarayonlarni matematik "til"da bilishi va foydalana olishi;</p>
Ko'nikmalar	<p>- eng sodda amaliy jarayonlarni tahlil qilish uchun kerakli matematik usullarni bilishi, tahlil asosida amaliy xulosalar chiqara olishi;</p> <p>- kuzatuv natijalariga statistik ishlov bera olishni, noma'lum ko'rsatgichlarni baholarning turli usullari haqida ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.</p>
O'qitishni tashkiliy shakli	Kunduzgi
Baholash tartibi	Baholash, amaldagi tartib asosida
Axborot manbalari	<ol style="list-style-type: none"> 1. G'aniyev I.G'. va boshqalar. "Oliy matematikadan masalalar to'plami" O'quv qo'llanma, 2020 y. 2. Berdiqulov M.A., Eshmamatova D.B., Matematika 1, Toshkent, 2018 y 3. Narimov Sh., Eshmamatova D.B. "Oliy matematika (birinchi qism)" O'quv qo'llanma, 2020 yil. 4. Eshqobilov A.A.. Muhandislar uchun matematika. 1-qism. Darslik. 2023 y., 506 bet. 5. Eshqobilov A.A., Muhandislar uchun oliy matematika. 1-qism. O'quv qo'llanma. "Transport" nashriyoti, T.: 2022, 280 bet.
Ta'lim jarayonida tavsiya etiladigan jihozlar	Matematik ko'gazmalar, texnik jihozlar

Tuzuvchilar:	A.A.Eshqobilov- Toshkent davlat transport universiteti, Oliy matematika kafedrasida dotsenti.
Taqrizchilar:	O.U.Anorov- Toshkent davlat transport universiteti, Oliy matematika kafedrasida katta o'qituvchisi.
<p>O'quv dasturi Professional ta'limni rivojlantirish instituti "Yer usti transport tizimlari va ularning ekspluatatsiyasi (transport turlari bo'yicha)" yo'nalishlari bo'yicha o'quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma'qullangan.</p> <p>O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha o'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig'ilishida ma'qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-son buyrug'i bilan TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.</p>	

2. Modul o'quv dasturi mazmuni

№	Mavzuning nomi	Mavzuning qisqacha mazmuni	Umumiy yuklama	Auditoriya mashg'uloti	Mustaqil ta'lim
1	Matritsalar.	Asosiy tushuncha va ta'riflar. Matritsalar ustida amallar.	3	2	1
2	Determinantlar	Kvadrat matritsalarining determinantlari. Determinantlarni hisoblash usullari. Determinantlarni hisoblashda Excel dasturidan foydalanish.	4	2	2
3	Teskari matritsa.	Teskari matritsani topish. Matritsaning rangi.	4	2	2
4	Chiziqli tenglamalar sistemasini	Chiziqli tenglamalar sistemasini Kramer va teskari matritsa usulida yechish.	4	2	2
5	n ta noma'lumli m ta chiziqli tenglamalar sistemasini.	Bazis o'zgaruvchi va bazis yechim. Chiziqli tenglamalar sistemasini Gauss va Gauss-Jordan usullari bilan yechish. Chiziqli algebra elementlarining ixtisoslik fanlaridagi tatbiqlari.	4	2	2
6	n ta noma'lumli m ta chiziqli tenglamalar sistemasini.	Bazis o'zgaruvchi va bazis yechim. Chiziqli tenglamalar sistemasini Gauss va Gauss-Jordan usullari bilan yechish. Chiziqli algebra elementlarining ixtisoslik fanlaridagi tatbiqlari.	4	2	2

7	Vektorlar va ular ustida chiziqli amallar.	Vektorlar sistemasining chiziqli erkliligi. Bazis. Vektorni koordinata o'qlarida tashkil etuvchilar bo'yicha yoyish.	4	2	2
8	Vektorlar va ular ustida chiziqli amallar.	Ikki vektorning skalyar ko'paytmasi va uning xossalari	4	2	2
9	Ikki vektorning vektor ko'paytmasi.	Ikki vektorning vektor ko'paytmasi. Vektor ko'paytmaning geometrik ma'nosi. Ikki vektorning kollinearlik sharti. Vektorlar bilan ishlashda amaliy dasturiy ta'minotdan foydalanish.	4	2	2
10	Vektorlarning aralash ko'paytmasi.	Uchta vektorning aralash ko'paytmasi, uning xossalari, geometrik ma'nosi. Uch vektorning komplanarlik sharti. Ixtisoslik fanlarida vektorlardan foydalanish.	4	2	2
11	Tekislik va to'g'ri chiziqning fazodagi tenglamalari.	Tekisliklar orasidagi burchak. Fazodagi to'g'ri chiziqlar orasidagi burchak. To'g'ri chiziq va tekislikning fazoda o'zaro joylashishi.	4	2	2
12	Tekislik va to'g'ri chiziqning fazodagi tenglamalari.	Tekisliklar orasidagi burchak. Fazodagi to'g'ri chiziqlar orasidagi burchak. To'g'ri chiziq va tekislikning fazoda o'zaro joylashishi.	4	2	2
13	Ikkinchi tartibli chiziqlar.	Ikkinchi tartibli chiziqlar: aylana, ellips va ularning kanonik tenglamalari. Ikkinchi tartibli chiziqlar bilan ishlashda amaliy dasturiy ta'minotdan foydalanish	4	2	2
14	Ikkinchi tartibli chiziqlar.	Ikkinchi tartibli chiziqlar: giperbola, parabola va ularning kanonik tenglamalari. Ikkinchi tartibli chiziqlar bilan ishlashda amaliy dasturiy ta'minotdan foydalanish.	4	2	2
15	Ikkinchi tartibli sirtlar.	Ikkinchi tartibli sirtlar: sfera, ellipsoid, konus, ularning shakllarini parallel kesimlar usulida tekshirish. Konik kesimlar.	4	2	2
16	Ikkinchi tartibli sirtlar.	Ikkinchi tartibli sirtlar: giperboloidlar, paraboloidlar, ularning shakllarini parallel kesimlar usulida tekshirish. Konik kesimlar. Muhandislik loyihalarini ishlab chiqishda analitik geometriyaning o'rni.	4	2	2
17	Funksiya.	Funksiyaning ta'rifi, hossalari. Funksiyaning berilish usullari. Funksiya, aniqlanish va o'zgarish sohasi. Asosiy elementar funksiyalarning uzluksizligi	4	2	2

18	Funksiyaning limiti.	Cheksiz kichik miqdorlar va ularning xossalari. Cheksiz katta miqdorlar. Funksiyaning nuqtadagi uzluksizligi. Funksiyaning uzilish nuqtalari va ularni klassifikatsiyalash. Limitlar haqidagi asosiy teoremlar. Funksiya limitini hisoblashga doir misollar yechish. Aniqmasliklarni ochish	4	2	2
19	Ajoyib limitlar.	Birinchi ajoyib limit.	4	2	2
20	Ajoyib limitlar.	Ikkinchi ajoyib limit.	4	2	2
21	Funksiya hosilasi.	Hosilalar jadvali. Differenziyalar qoidalari. Murakkab funksiyaning hosilasi.	4	2	2
22	Funksiya hosilasi.	Hosilaning geometrik va mexanik ma'nolari. Hosilani hisoblash qoidalari. Murakkab funksiyaning hosilasi.	4	2	2
23	Funksiyaning differensial.	Differensial formasining invariantligi. Funksiya differensialini taqribiy hisoblashlarga tatbiqi.	4	2	2
24	Yuqori tartibli hosila	Funksiya differensialini taqribiy hisoblashlarga tatbiqi. Yuqori tartibli hosila va differensiallar.	4	2	2
25	Differenziyalanuvchi funksiyalar haqida teoremlar	Differenziyalanuvchi funksiyalar haqida teoremlar va ularning amaliy tatbiqlari. Aniqmasliklarni ochishning Lopital qoidalari.	4	2	2
26	Differenziyalanuvchi funksiyalar haqida teoremlar	Differenziyalanuvchi funksiyalar haqida teoremlar va ularning amaliy ahamiyati. Aniqmasliklarni ochishning Lopital qoidalari.	6	2	4
27	Funksiyaning o'sishi, kamayishi va ekstremum nuqtalari.	Funksiyaning o'sishi, kamayishi va ekstremum nuqtalarini topishga doir misol va masalalar yechish. Differensial hisob elementlarini aniqlashda amaliy dasturiy ta'minotdan foydalanish	4	2	2
28	Funksiyaning o'sishi va kamayishi. Funksiya ekstremumi.	Funksiyaning ekstremumi. Ekstremum mavjud bo'lishining zaruriy va yetarli shartlari. Funksiyaning kesmada eng katta va eng kichik qiymatlarini topish.	4	2	2
29	Funksiya grafigining qavariqligi, botiqligi va burilish nuqtalarini aniqlash	Funksiya grafigining asimptotalarini topish. Funksiyani tadqiq qilib grafigini yasashning umumiy sxemasi. Muhandislik masalalarini	4	2	2

		yechishda funksiya differensialidan foydalanish.			
30	Funksiyaning qavariqlik va botiqlik intervallari.	Funksiyaning qavariqlik va botiqlik intervallari. Asimptotalar. Funksiyani to'la tekshirish va grafigini yasash.	4	2	2
31	Chiziqli dasturlashning asosiy masalalari	Chiziqli dasturlash masalasining geometrik talqini. Chiziqli dasturlash masalasi optimal yechimini grafik usulda topish.	4	2	2
32	Chiziqli dasturlash masalasi	Chiziqli dasturlash masalasi, uni grafik usulda yechish.	4	2	2
33	Chiziqli dasturlash masalasining optimal yechimi	Chiziqli dasturlash masalasining optimal yechimini topish. Sun'iy bazis usuli.	4	2	2
34	Simpleks jadval.	Chiziqli dasturlash masalasining optimal yechimini simpleks usuli yordamida topish.	4	2	2
35	Transport masalasining qo'yilishi va matematik modeli.	Transport masalasi yechimlarining xossalari doir teoremlar.	4	2	2
36	Transport masalasi, uning boshlang'ich tayanch yechimi	Transport masalasining boshlang'ich tayanch yechimini topish usullari.	4	2	2
37	Transport masalasining tayanch yechimi	Transport masalasining tayanch yechimini optimallashtirishda potentsiallar usuli.	4	2	2
38	Transport masalasining optimal yechimi	Transport masalasining optimal yechimini potentsiallar usuli yordamida topish.	4	2	2
39	Kompleks sonlar ustida amallar.	Uning geometrik tasviri, moduli va argumenti. Kompleks sonlar ustida amallar. Kompleks sonning trigonometrik shakli.	4	2	2
40	Kompleks sonlar ustida amallar.	Eyler formulasi. Muavr formulalari. Kompleks sonlarning ixtisoslik fanlarida qo'llanilishi.	4	2	2
41	Ko'p o'zgaruvchili funksiyalar.	Ko'p o'zgaruvchili funksiyalar, aniqlanish sohasi, limiti va uzluksizligi. Xususiy hosilalar. To'la differensial. Murakkab funksiyaning hosilasi. Yuqori tartibli xususiy hosilalar.	4	2	2
42	Ko'p o'zgaruvchili funksiyalar.	Ko'p o'zgaruvchili funksiyalar. Xususiy hosilalarni hisoblash. Ko'p o'zgaruvchili funksiyalarning to'la differensial va yuqori tartibli xususiy hosilalarini hisoblash	4	2	2

43	Ko'p o'zgaruvchili funksiyalarning ekstremumlari.	Ko'p o'zgaruvchili funksiyalarning ekstremumlari. Zaruriy va yetarli shartlar. Funksiyaning eng katta va eng kichik qiymatlarini topish. Shartli ekstremum.	4	2	2
44	Ko'p o'zgaruvchili funksiyalarning ekstremumlari.	Lagranj ko'paytuvchilari usuli. Tengsizlik sharti bilan shartli ekstremum haqida tushuncha va uni yechish usuli. Ko'p o'zgaruvchili funksiyalar yordamida muhandislik masalalarini matematik modellashtirish.	4	2	2
45	Ko'p o'zgaruvchili funksiyalarning ekstremumlari.	Shartli ekstremum. Lagranj ko'paytuvchilari usuli. Tengsizlik sharti bilan shartli ekstremum haqida tushuncha va uni yechish usuli. modellashtirish.	3	2	1
Jami			180	90	90

O'quvchilar bilimini baholash mezonlari

O'quvchilarning bilimi quyidagi mezonlar asosida:

o'quvchi mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 5 (a'lo) baho;

o'quvchi mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 4 (yaxshi) baho;

o'quvchi olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 3 (qoniqarli) baho;

o'quvchi fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda — 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)

B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)
C-	1,67	60-64	
D+	1.33	55-59	2 (Qoniqarsiz)
D	1,0	50-54	

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA‘LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta‘lim sohasi	Xizmat ko‘rsatish sohasi		
Ta‘lim yo‘nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo‘yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	1. Texnik; 2. «B» yoki «BC» toifali avtomobil haydovchi (maxsus avtotransport haydovchisi)		
Modul nomi	Jismoniy tarbiya va sport		
Modul kodi	5PM0420		
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 120 soat	Auditoriya mashg‘uloti: 60 soat	Mustaqil ta‘lim: 60 soat
ECTS-kreditlar miqdori	4		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Majburiy		
Ta‘lim tili	Guruhga belgilangan o‘qitish tili asosida		

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	Jismoniy tarbiya va sport
Modulning maqsadi	Bo'lajak mutaxassisning jismoniy va umum madaniyatini rivojlantirish, sog'ligini mustahkamlash, mutaxassislik bilimlarini takomillashtirishga ko'maklashadi, shuningdek, jismoniy tarbiya va sportga oid bilimlarini mutaxassislik sohasi va kundalik ishlari jarayonida qo'llashni o'rgatish va shakllantirishdan iborat.
O'zlashtirish (o'qitish) natijalari	Fanni o'zlashtirish natijasida o'quvchi: Amaliy mashqlarni bajarishni o'z vaqtida xulosa qilish, qaror qilish, ijodiy fikrlash, mustaqil mushohada yuritish, amalda qo'llay olish, mohiyatini tushunish, xulosa qila olish va aytib berish
Modul mazmuni	Fan dasturida o'quvchining garmonal, har tomonlama sog'lom rivojlanishini ta'minlab, zararli odatlardan himoyalanih va ularni bartaraf etishga qaratilgan. Dastur bo'lajak mutaxassislarda sohaviy bilimlarning oshishiga, fikrlash qobiliyatini rivojlanishiga yordam beradi va olgan bilimlarini amaliyotda tadbqiq etishga tayyorlaydi va ish unumdorligini oshiradi.
Egallanadigan kompetensiyalar	Fanni o'zlashtirish natijasida o'quvchi Sportning barcha turlarini mashqlarini talab darajasida bajarish Mashqlarni bajarishda jismoniy tayyorgarlikka ega bo'lish
Bilimlar	Amaliy mashqlarni bajarishni o'z vaqtida xulosa qilish, qaror qilish, ijodiy fikrlash, mustaqil mushohada yuritish, amalda qo'llay olish, mohiyatini tushunish, xulosa qila olish va aytib berish <i>tasavvur va bilimga ega bo'lishi</i>
Ko'nikmalar	Amaliy mashqlarni bajarishni o'z vaqtida xulosa qilib mustaqil mushohada yuritish, amalda qo'llay olish, xulosa qilib mohiyatini tushunish, aytib berish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi;</i>
O'qitishni tashkiliy shakli	Kunduzgi
Baholash tartibi	Baholash bo'yicha amaldagi tartib asosida
Axborot manbalari	<p>1.A.N.Normurodov. Yengil atletika. Toshkent. ToshDSHI, 2002.</p> <p>2.A.N.Normurodov «Jismoniy tarbiya» oliy o'quv yurtlari uchun darslik, «O'zbekiston», Toshkent. 2005, 2011.</p> <p>3. K.Raximkulov. Milliy harakatli o'yinlar. T. 2012.</p> <p>4.K.Yusupov. Kurash xalqaro qoidalari texnikasi va taktikasi. Toshkent. 2005.</p> <p>5 A.R.Taymuratov, S.F.Atajanov. Sport pedagogik mahoratini oshirish (kurash). O'quv qo'llanma. Toshkent. 2017</p> <p>6. N.T.To'xtaboyev, K.T. Shakirjanova, I.R.Soliyev. Qisqa masofaga yugurish. O'quv qo'llanma. Toshkent, 2017</p> <p>Qo'shimcha axborot manbalari (Internet saytlar, davriy nashrlar</p> <p>1.“ССБИСТ - железнодорожный форум, фотогалерея, соцсиальная сет” http://www.scbist.com</p> <p>2.“Научная электронная библиотека “элибRARY.ру” http://www.elibrary.com</p> <p>3. “O'zbekiston milliy kutubxonasi” https://www.natlib.uz</p> <p>4. Elektronnaya biblioteka TDTU- lib.tstu.uz</p>

Ta'lim jarayonida tavsiya etiladigan jihozlar	Barcha sport turlari bo'yicha inventarlar
Tuzuvchilar:	K.B. Muxammadiev "Ijtimoiy fanlar" kafedrasida professori v.b., p.f.d (DSs) I.M. Mirzaqulov "Ijtimoiy fanlar" kafedrasida dotsenti Z.N. Boboshev "Ijtimoiy fanlar" kafedrasida v.b. dotsenti P.P. Babajanov "Ijtimoiy fanlar" kafedrasida katta o'qituvchisi
Taqrizchilar:	T.S. Usmonxodjaev – O'zDJTSU, p.f.d. professor, Birinchi darajali "Sog'lom avlod" uchun ordeni sohibi
<p>O'quv dasturi Professional ta'limni rivojlantirish instituti "Yer usti transport tizimlari va ularning ekspluatatsiyasi (transport turlari bo'yicha)" yo'nalishlari bo'yicha o'quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma'qullangan.</p> <p>O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha o'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig'ilishida ma'qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-son buyrug'i bilan TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.</p>	

2. Modul o'quv dasturi mazmuni

№	Mavzuning nomi	Mavzuning qisqacha mazmuni	Umumiy yuklama	Amaliy mashg'ulot	Mustaqil ta'lim
1	O'quvchilar nazorati	1 kurs o'quvchilari uchun tibbiy ko'rik va o'z-o'zini nazorat qilish (tibbiy ko'rikdan o'tganligi haqidagi ma'lumotnoma to'ldirish, antropometriya, tibbiy guruhlariga ajratish, tibbiy – pedagogik kuzatishlar). Harakatlanish texnikasi va texnika xavfsizligi bilan tanishtirish.	8	4	4
2	Yengil atletika	Umumrivojlantiruvchi mashqlar majmuini bajarish. Yuqori va past startdan chiqish, yugurishda tezlik va tezkor kuch sifatlarini rivojlantirish, qisqa 30, 60, 100 m masofaga yugurish texnikasini o'zlashtirish. Harakatli va sport o'yinlari.	8	4	4
3	Yengil atletika	Umumrivojlantiruvchi va maxsus mashqlar. Joyidan turib uzunlikka sakrash va sakrash texnikasini rivojlantirish. Sakrashda chaqqonlik, egiluvchanlik, kuch va tezkor kuch sifatlarini oshirish. Harakatli va sport o'yinlari.	8	4	4

4	Yengil atletika	Umumrivojlantiruvchi va maxsus mashqlar. Uzoq 2500, 3000 m. masofaga yugurishda o'quvchilarda kuch, tezkor kuch va chidamlilik sifatlarini rivojlantirish. Harakatli va sport o'yinlari.	8	4	4
5	Yengil atletika	Umumrivojlantiruvchi va maxsus mashqlar. Uzoq 2500, 3000 m. masofaga yugurishda test normativlarini bajarish. Harakatli va sport o'yinlari.	8	4	4
6	Futbol	Umumrivojlantiruvchi va maxsus mashqlar O'yinchining futbol maydonida harakatlanishi va futbol o'yini texnik-taktik elementlari texnikasini o'zlashtirish. Futbolda to'p bilan yugurishni takomillashtirish.	8	4	4
7	Futbol	Umumrivojlantiruvchi va maxsus mashqlar. Futbolda to'pni uzatish, to'xtatish va to'p tepish texnikasini rivojlantirish. Jarima va standart vaziyatlardan darvozaga to'p uzatish (to'p bilan harakatlanish)ni texnikalarini takomillashtirish. Oraliq nazorat.	8	4	4
8	Basketbol	Umumrivojlantiruvchi va maxsus mashqlar. Basketbol maydonida o'yinchining harakatlanish texnikasini rivojlantirish. Basketbol o'yinida to'pni joyida va harakatda qabul qilish hamda uzatish texnikasini o'zlashtirish. Basketbol o'yini texnikasini takomillashtirish.	8	4	4
9	Basketbol	Umumrivojlantiruvchi va maxsus mashqlar. Basketbol o'yini texnika elementlari. Jarimadan basketbol halqasiga to'p tashlashni o'zlashtirish va o'yinida asosiy texnika tayyorlov mashqlarini bajarish. Basketbol o'yini qoidalari va hakamlikni o'rgatish.	8	4	4
10	Voleybol	Umumrivojlantiruvchi va maxsus mashqlar. Voleybol maydonida o'yinchining harakatlanishi va o'yinda to'pni yuqoridan va pastdan qabul qilish texnikasini o'zlashtirish. Voleybol o'yinida to'pni yuqoridan va pastdan uzatish texnikasini takomillashtirish.	8	4	4
11	Voleybol	Umumrivojlantiruvchi va maxsus mashqlar Voleybol o'yini elementlarini o'zlashtirish	8	4	4

		(to'p bilan harakatlanish). Voleybol o'yini qoidalarini va hakamlik.			
12	Gimnastika	Umumrivojlantiruvchi va maxsus mashqlar. Snaryadlarda gimnastik mashqlar bajarish texnikasini o'zlashtirish. Turnikda tortilish, polga tayangan holda qo'llarni bukib yozish, gimnastika o'rindig'idan oyoq tizzalarni bukmay oldinga egilish texnikasini rivojlantirish. Harakatli va sport o'yinlari.	8	4	4
13	Stol tennisi	Umumrivojlantiruvchi va maxsus mashqlar. Stol tennisida raketka bilan harakatlanish texnik-taktik usullarini o'rganish. Harakatlantiruvchi va sport o'yinlari.	8	4	4
14	Kurash	Umumrivojlantiruvchi va maxsus mashqlar. Kurash qoidalarini, usullarini va turlarini o'rganish. Kurashning texnik-taktik harakatlarini o'rganish. Harakatlantiruvchi va sport o'yinlari.	8	4	4
15	Mutaxassisligi bo'yicha amaliy jismoniy tayyorgarlik	Muhandislik yo'nalishlari bo'yicha maxsus mashqlarni bajarish. Amaliy gimnastika, saf mashqlari, safdan chiqish, qayta saflanish qoidalarini o'rgatish. Harakatlantiruvchi va sport o'yinlari. Yakuniy nazorat	8	4	4
	Jami		120	60	60

Fan bo'yicha o'quvchilarning bilimini baholash va nazorat qilish mezonlari

Barcha fakultetning o'quvchilari semestr davomida «Jismoniy tarbiya va sport» fani bo'yicha «Alpomish» va «Barchinoy» normativ-testlari asosida tuzib chiqilgan va tasdiqlangan nazorat sinovlarini topshiradi. Sinov talablariga kiradi:

- tibbiy ko'rikdan o'tish (vrach tomonidan tibbiy xulosa berilgan maxsus blanka taqdim etilmasa, o'quvchilardan «Alpomish» va «Barchinoy» normativ-testlari qabul qilinmaydi);

- o'quv mashg'ulotlariga to'liq qatnashish (agar o'quvchi 2 haftalik o'quv mashg'uloti muddatida tibbiy ma'lumotnoma taqdim etmasa o'quvchiga "yoq" darsga kelmagan belgisi qo'yiladi);

- o'quv mashg'ulotlarni o'zlashtirish;

- mustaqil ish mavzularini tayyorlash;

- oraliq va yakuniy nazoratlarda o'qituvchi talablarini bajarish.

Oraliq nazoratni o'quvchilar 2 ta normativ-sinov mashqlarini mashg'ulot davomida qatnashib har bir semestrning 7 haftasida topshiradi.

Yakuniy nazoratni o'quvchilar 3 ta normativ-sinov mashqlarini mashg'ulot davomida qatnashib har bir semestrning oxirida topshiradi.

Umumiy baho oraliq va yakuniy nazoratlarni birlashtirgan holda olinadi.

Baho	<i>O'quvchining bilim darajasi</i>
5 (a'lo)	Amaliy mashqlarni bajarishni o'z vaqtida xulosa qilib, qaror qiladi Amaliy mashqlarni bajarishni o'z vaqtida xulosa qilib, ijodiy fikrlaydi Amaliy mashqlarni bajarishni o'z vaqtida xulosa qilib, mustaqil mushohada yuritadi Amaliy mashqlarni bajarishni o'z vaqtida xulosa qilib, amalda qo'llay oladi Amaliy mashqlarni bajarishni o'z vaqtida xulosa qilib, mohiyatini tushunadi Amaliy mashqlarni bajarishni o'z vaqtida xulosa qila oladi va aytib beradi Amaliy mashqlarni bajarishni o'z vaqtida xulosa qilib, tasavvurga ega bo'ladi
4 (yaxshi)	Amaliy mashqlarni bajarishni o'z vaqtida xulosa qilib mustaqil mushohada yuritadi Amaliy mashqlarni bajarishni o'z vaqtida xulosa qilib amalda qo'llay oladi Amaliy mashqlarni bajarishni o'z vaqtida xulosa qilib mohiyatini tushunadi Amaliy mashqlarni bajarishni o'z vaqtida xulosa qilib biladi va aytib beradi Amaliy mashqlarni bajarishni o'z vaqtida xulosa qilib, tasavvurga ega bo'ladi
3 (qoni-qarli)	Amaliy mashqlarni bajarishni o'z vaqtida xulosa qilib mohiyatini tushunadi Amaliy mashqlarni bajarishni o'z vaqtida xulosa qilib biladi va aytib beradi Amaliy mashqlarni bajarishni o'z vaqtida xulosa qilib, tasavvurga ega bo'ladi
2 (qoni-qarsiz)	Amaliy mashqlarni bajarishni o'z vaqtida xulosa qila olmaydi va aniq tasavvurga ega bo'lmaydi Amaliy mashqlarni bajarishni o'z vaqtida qo'llay olmaydi va bilmaydi
Baho	<i>O'quvchining bilim darajasi</i>

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)
C-	1,67	60-64	
D+	1.33	55-59	2 (Qoniqarsiz)
D	1,0	50-54	

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA‘LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta‘lim sohasi	Xizmat ko‘rsatish sohasi		
Ta‘lim yo‘nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo‘yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	1. Texnik; 2. «B» yoki «BC» toifali avtomobil haydovchi (maxsus avtotransport haydovchisi)		
Modul nomi	O‘zbekistonni eng yangi tarixi		
Modul kodi	5PM0005		
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 120 soat	Auditoriya mashg‘uloti: 60 soat	Mustaqil ta‘lim: 60 soat
ECTS-kreditlar miqdori	4		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Majburiy		
Ta‘lim tili	Guruhga belgilangan o‘qitish tili asosida		

Toshkent – 2025

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	O'zbekistonning eng yangi tarixi
Modulning maqsadi	<p>O'quvchilarda tarixiy ong va tarixiy tafakkurni shakllantirish, ko'p millatli xalqimizning tarixi va bugungi kuniga, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat hissini tarbiyalash;</p> <p>O'quvchilarga davlatchiligimiz tarixi jahon sivilizatsiyasining ajralmas qismi ekanligini anglatish;</p> <p>O'quvchilarda O'zbekistonning eng yangi tarixi fanining o'z millati va boshqa millatlarning siyosiy, iqtisodiy, madaniy rivojlanish qonuniyatlarini izchil o'rganish quroli ekanligini anglatishdir.</p>
O'zlashtirish natijalari (o'qitish)	<p>“O'zbekistonning eng yangi tarixi” o'quv fanining mazmun-mohiyatini ta'riflay olish;</p> <p>Yangilik kiritishga intilishi;</p> <p>“O'zbekistonning eng yangi tarixi” fanidan olgan bilimlarini ishlab chiqarishda qo'llay olishi;</p> <p>Mustaqil ish va vazifalarni to'liq bajarishi;</p> <p>Taraqqiyotning yangi bosqichida yangi O'zbekiston hukumatining respublikamizda uchinchi renessans poydevorini yaratish borasida amalga oshirayotgan islohotlar strategiyasi mazmuni bilan tanishish;</p> <p>Mustaqil va ijodiy fikrlash, o'z fikrlarini yozma va og'zaki ravon bayon etish malakalarini egallash;</p> <p>Bilimlarni muntazam oshirib, yangilab borishga intilish, o'quv va mehnat faoliyatiga ijodiy, mustaqil yondashish sifatlariga ega bo'lish;</p> <p>O'zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosati va uning mazmun – mohiyati bilan tanishish;</p> <p>xarita ustida ishlay olishi, tarixiy voqealar yuzasidan mustaqil mulohaza yurita olishi, bayon qila olishi, munozara va bahslarda ishtirok eta olishi kerak.</p>
Modul mazmuni	<p>Boy tarixiy o'tmish, xususan, o'zbek davlatchiligiga tarixiy ekskurs uyushtirish, qarama-qarshiliklarga boy ziddiyatli XX asr tarixi mazmun-mohiyatini ochib berish, mustaqillikka erishish arafasida O'zbekistonda yuzaga kelgan murakkab ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy vaziyat hamda mustaqillik yillarida davlat boshqaruvi, ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va ma'naviy hamda boshqa sohalarda amalga oshirilgan islohotlarning mazmun-mohiyatini o'quvchilarga to'liq tushuntirib berish, ularni Vatanga sadoqat va muhabbat ruhida tarbiyalash hamda milliy g'urur va iftixorni shakllantirishdan iborat.</p>
Egallanadigan kompetensiyalar	<p>O'zbekistonning eng yangi tarixi fanining o'z millati va boshqa millatlarning siyosiy, iqtisodiy, madaniy rivojlanish qonuniyatlarini izchil o'rganish bo'yicha kompetensiyalarni shakllantirish</p>
Bilimlar	<ul style="list-style-type: none"> • olamning yagona va yaxlitligini, O'zbekiston uning ajralmas bir qismi ekanligini idrok etish; • O'zbekistonda davlat mustaqilligining qo'lga kiritilishi haqida bilimlarga ega bo'lish;

	<ul style="list-style-type: none"> • O'zbekiston tanlagan mustaqil rivojlanish yo'li va uning ahamiyati haqida bilimlarga ega bo'lish; • O'zbekistonning xalqaro aloqalari va jahon hamjamiyatidagi o'рни haqida bilimlarga ega bo'lish; • 2017-2021 – yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishni beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar Strategiyasi haqida bilimlarga ega bo'lishi; • O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoev - yangi O'zbekistonning novator rahbari sifatida olib borayotgan islohotlari haqida bilimlarga ega bo'lishi; • O'zbekiston Pandemiya sharoitida davlatimizning xalq salomatligini asrash borasidagi samarali faoliyati haqida bilimlarga ega bo'lishi kerak.
Ko'nikmalar	<ul style="list-style-type: none"> ○ tarixiy hodisalarni, ularning mohiyati va sabablarini, ○ ahamiyatini baholagan holda tahlil etish hamda umumlashtira olish; ○ tarixiy voqeaning sodir bo'lish sabablari va oqibatlari haqida darslik matni yoki o'qituvchining hikoyasiga asoslangan holda kengaytirilgan reja tuzish; ○ tarixiy voqealarning sabablari va oqibatlarini tahlil qilishda xaritadan foydalanish; ○ ko'rgazmali qurollar, rasmlar va xaritalar orqali shu davrning xarakterli xususiyatlarini ochib berish; ○ jamiyatda va dunyoda kechayotgan jarayonlarga o'zining mustaqil munosabatini bildirish; ○ O'zbekistonning eng yangi tarixi barcha bosqichlarga oid ma'lumotlarni farqlay, davrlashtirish, ulardan ratsional – ilmiy xulosalarni chiqarish ko'nikmalariga ega bo'lish; ○ Tarixiy voqealarni bugungi davr nuqtai nazaridan solishtirish, tahlil qilish orqali jamiyatdagi ijtimoiy muammolarning yechimi bo'yicha istiqbolli xulosalar chiqarish ko'nikmasiga ega bo'ladi.
O'qitishni tashkiliy shakli	Kunduzgi
Baholash tartibi	Baholash bo'yicha amaldagi tartib asosida
Axborot manbalari	<p>Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mustaqil O'zbekiston tarixi. Mas'ul muharrir A.Sabirov. - Toshkent: Akademiya, 2013. 2. Новейшая история Узбекистана. Руководитель проекта и редактор. М.А.Рахимов. - Тошкент: Адабиёт учқунлари, 2018. 3. Rasulova N. O'zbekistonning eng yangi tarixi. 1 -qism. - Toshkent, 2021. - 186 bet. 4. O'zbekistonning eng yangi tarixi. R.H.Murtazayeva, A.A.Ermetov, A.A.Odilov. - Toshkent, 2023. <p>Qoshimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Azizxo'jaev A.A. Chin o'zbek ishi. - Toshkent, 2003. 6. Islomov Z.M. O'zbekiston modernizatsiyalash va demokratik taraqqiyot sari. - Toshkent: O'zbekiston, 2005. 7. Levitin L. O'zbekiston tub burilish pallasida. - Toshkent:

	<p>O'zbekiston, 2005.</p> <p>8. Usmonov Q. O'zbekistonning jahon hamjamiyatiga integratsiyalashuvi. - Toshkent: Moliya, 2003.</p> <p>9. O'lmasov A., Vaxobov A. Iqtisodiyot nazariyasi. - Toshkent: Sharq, 2006.</p> <p>10. O'zbekistonda millatlararo munosabatlar va bag'rikenglik: tarixiy tajriba va hozirgi zamon. Mas'ul muharrir R.H.Murtazaeva. - Toshkent: Mumtoz so'z, 2010.</p> <p>11. O'zbekiston tarixi (1917-1991 yillar). 2 tom. Mas'ul muharrirlar: R.Abdullaev, Q.Rajabov, M.Rahimov. - Toshkent: O'zbekiston, 2019.</p> <p>12. Murtazaeva R.H. O'zbekistonda millatlararo munosabatlar va tolerantlik. Darslik. - Toshkent: Mumtoz so'z, 2019.</p> <p>13. Yunusova X.E. O'zbekistonda millatlararo munosabatlar va ma'naviy jarayonlar (XX asr 80-yillari misolida). - Toshkent: Abu matbuot-konsalt, 2009.</p> <p>14. Qoraqalpog'iston tarixi (1917-1994 yy.). - Nukus, 1995.</p> <p>15. G'afforov Ya. Xalqaro tashkilotlar hamkorligi. 1-2-qism. - Toshkent, 2021.</p> <p>16. O'zbekiston tarixi. Mas'ul muharrir R.H.Murtazaeva. - Toshkent, 2020.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. www.ziyonet.uz. 2. www.edu.uz. 3. www.google.uz. 4. www.gov.uz.
Ta'lim jarayonida tavsiya etiladigan jihozlar	Mavzuga oid stendlar, jadvallar, plakatlar, flipchart doska, markerlar to'plami, oddiy doska va boshqalar
Tuzuvchilar:	<p>R.H.Murtazayeva - O'zMU Tarix fakulteti "O'zbekistonning eng yangi tarixi" kafedrasida professori, tarix fanlari doktori.</p> <p>D.B.Bobojonova - O'zDJTU "O'zbekistonning eng yangi tarixi" kafedrasida professori, tarix fanlari doktori.</p> <p>K.D.Saipova - O'zMU "O'zbekistonning eng yangi tarixi" kafedrasida mudiri, tarix fanlari doktori.</p> <p>A.A. Yermetov - O'zMU "O'zbekistonning eng yangi tarixi" kafedrasida professori, tarix fanlari doktori.</p> <p>A.A.Odilov - O'zMU Tarix fakulteti "O'zbekistonning eng yangi tarixi" kafedrasida dotsenti, tarix fanlari nomzodi.</p>
Taqrizchilar:	<p>R.E. Xoliqova - I.Karimov nomidagi TDTU O'zbekiston tarixi kafedrasida mudiri, professor, tarix fanlari doktori</p> <p>X.E. Yunusova - O'zMU "O'zbekiston tarixi" kafedrasida professori, tarix fanlari doktori.</p>
<p>O'quv dasturi Professional ta'limni rivojlantirish instituti "Yer usti transport tizimlari va ularning ekspluatatsiyasi (transport turlari bo'yicha)" yo'nalishlari bo'yicha o'quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma'qullangan.</p> <p>O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha o'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig'ilishida ma'qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-son buyrug'i bilan TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.</p>	

2. Modul o'quv dasturi mazmuni

№	Mavzuning nomi	Mavzuning qisqacha mazmuni	Umumiy yuklama	Auditoriya soatlar soni	Mustaqil ta'lim
1	Kirish. "O'zbekistonning eng yangi tarixi" o'quv fanining predmeti, maqsadi va vazifalari, nazariy-metodologik tamoyillari.	"O'zbekistonning eng yangi tarixi" - O'zbekiston tarixining uzviy va ajralmas qismidir. "Eng yangi tarix" tushunchasi va uning izohi. "O'zbekistonning eng yangi tarixi" o'quv fanining predmeti, maqsad va vazifalari. Fanni o'rganishning nazariy-uslubiy asoslari. Yuksak intellektual salohiyatli, ma'naviy barkamol avlodni tarbiyalash, komil insonni voyaga yetkazishda mamlakat eng yangi tarixining tutgan o'rne. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoevning ma'naviy yetuk shaxsni tarbiyalashda tarixiy xotiraning o'rne va sabablari to'g'risidagi fikr-mulohazalari. XXI globallashtirish asrida ta'lim sohasida mazkur fanni o'qitishdagi nazariy-konseptual yondashuv va ilg'or innovatsiyalar	12	6	6
2	O'zbek davlatchiligining shakllanishi va taraqqiyot bosqichlari.	Markaziy Osiyo - jahon sivilizatsiyasining ajralmas qismi. Davlatchilik tushunchasi. Markaziy Osiyo hududidagi ilk davlat uyushmalari. O'zbek davlatchiligi va uning tarixiy bosqichlari. Qadimgi Xorazm, qadimgi Baqtriya. Eramizning IX asriga qadar davlatchilik rivoji. IX-XII asrlarda hukmronlik qilgan davlatlar. Amir Temur - buyuk davlat arbobi va sarkarda. O'rta Osiyoning xonliklarga bo'linib ketishi, uning sabab va oqibatlari. XVI-XIX asrlar birinchi yarmida O'rta Osiyodagi ijtimoiy-siyosiy ahvol. Turkiston o'lkasida Rossiya imperiyasi mustamlaka tuzumi. Milliy ozodlik harakatlari. Mustamlaka boshqaruv tartiboti va uning mohiyati. Sud-huquq sohasidagi o'zgarishlar. Sovet hukmronligi davrida O'zbekistonning markazga ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy qaramligi va uning oqibatlari.	12	6	6

		<p>Sovetlarning qatag'on-zo'ravonlik siyosati va uning mohiyati.</p> <p>Mamlakatimiz erki va ozodligi uchun kurashganlar: Shiroq, Spitamen, Jaloliddin Manguberdi. Jadid ma'rifatparvarlari.</p>			
3	<p>Mustaqillikka erishish arafasida O'zbekistondagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlar.</p>	<p>XX asr 80-yillari o'rtalarida respublika ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va ma'naviy hayotidagi inqirozli holat. Markazning O'zbekistonda amalga oshirgan qatag'on-zo'ravonlik siyosati. "Paxta ishi", "o'zbek ishi". Aholi turmush tarzining og'irlashuvi. Orol fojiasi. Farg'ona voqealari. 1989 yil o'rtalarida respublika ijtimoiy-siyosiy hayotidagi o'zgarishlar. Milliy manfaatlar ustuvorligining o'sib borishi. I.Karimov - O'zbekistonning birinchi prezidenti. Mustaqillik deklaratsiyasi va uning tarixiy ahamiyati. 1989-1991 yillarda amalga oshirilgan o'zgarishlar, ularning mohiyati. 1991 yil avgust voqealari. GKChP. Sovet davlatining tanazzulga yuz tutishi.</p>	12	6	6
4	<p>Mustaqil O'zbekiston Respublikasi tashkil topishining tarixiy ahamiyati. O'zbekistonning o'ziga xos istiqlol va taraqqiyot yo'li.</p>	<p>Mustaqillik arafasida respublikadagi ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy ahvol. O'zlikni anglashga intilishning kuchayishi. Siyosiy tizimdagi o'zgarishlar. Mustaqillikning e'lon qilinishi. O'zbekiston Respublikasining tashkil etilishi. Mustaqillikning ilk davrida davlat suverenitetini mustahkamlash yo'lidagi sa'y- harakatlar. Mustaqil O'zbekiston davlatining yuzaga kelishi va mustahkamlanishida I.Karimovning tarixiy xizmatlari.</p> <p>Mustaqil taraqqiyotning dastlabki bosqichidagi muammolar. O'zbekistonning o'ziga xos taraqqiyot yo'lining tanlashi. Taraqqiyotning "O'zbek modeli" va uning o'ziga xos xususiyatlari. O'zbekistonning ijtimoiy-siyosiy rivojlanish strategiyasi: yangilanish va taraqqiyot yo'li. O'zbekistonning iqtisodiy mustaqilligini ta'minlashga qaratilgan strategiya asoslari. Mustaqillik me'yoriy-huquqiy asoslarining yaratilishi. Mustaqil O'zbekiston Konstitutsiyasining qabul qilinishi va uning tarixiy ahamiyati. Davlat ramzlari.</p>	12	6	6

5	O'zbekistonda demokratik, fuqarolik jamiyati asoslarining shakllanishi, amalga oshirilgan siyosiy islohotlar	<p>Milliy davlat boshqaruvi tizimi. Mustaqil O'zbekistonda hokimiyatlar bo'linishi prinsipi. O'zbekistonda ko'ppartiyaviylik tizimining shakllanishi va uning ahamiyati. Siyosiy partiyalar faoliyatidagi xususiyatlar. O'zbekistonda parlament tizimi va undagi islohotlar. Huquq-tartibot organlari va sud tizimidagi o'zgarishlar. O'zbekistonda nodavlat notijorat tashkilotlar va ularning siyosiy, ijtimoiy hamda iqtisodiy jarayonlardagi ishtiroki. Ijtimoiy-sherikchilik. O'z-o'zini boshqaruv organlarining faoliyati va ularning jamiyatni demokratlashtirishdagi o'zni. O'zbekistonda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiyasi. Inson haq-huquqlarini ta'minlash va himoya qilish. Oila instituti va uning davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishi. O'z-o'zini boshqaruv organi -mahalla boshqaruv tizimining takomillashuvi. O'zbekiston Respublikasi Yangi Konstitutsiyasini umumxalq tomonidan qabul qilinishi (2023 y. 30 aprel).</p>	12	6	6
6	Mustaqillik yillarida O'zbekistondagi ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar.	<p>O'zbekiston Respublikasida bozor munosabatlarining shakllanishi, uning yo'nalishlari, bosqichlari va xususiyatlari. Bozor munosabatlariga o'tishning huquqiy asoslarining yaratilishi. Iqtisodiy islohotlarning besh tamoyilini amalga oshirish mexanizmi. Pul islohotining o'tkazilishi. Bozor infratuzilmasining shakllanishi, qishloq xo'jaligidagi islohotlar, uning vazifalari va yo'nalishlari. Sanoat, avtomobilsozlik sohasining rivojlanishi. Makroiqtisodiyotni barqarorlashtirishga erishish. Mamlakat iqtisodiyotining modernizatsiya va diversifikatsiya qilinishi, bank-moliya tizimini mustahkamlash borasidagi choratadbirlar. Makroiqtisodiy barqarorlik tomon yo'l olinishi.</p> <p>Kuchli ijtimoiy siyosat konsepsiyasining shakllanishi, bosqichlari va rivojlantirilishi. Manzilli ijtimoiy himoya tizimining yaratilishi. Ijtimoiy sohani rivojlantirishga yo'naltirilgan aholi bandligi va real daromadlarini izchil oshirib borish,</p>	12	6	6

		<p>sog'liqni saqlash tizimini takomillashtirish, xotin-qizlarning ijtimoiy- siyosiy faolligini oshirish, aholini uy-joylar bilan ta'minlash, yo'l-transport muhandislik-kommunikatsiya va ijtimoiy infratuzilmalarni rivojlantirish, ta'lim, madaniyat, ilm-fan, adabiyot, san'at va sport sohalarini rivojlantirish, yoshlarga oid davlat siyosatini takomillashtirish. Nodavlat notijorat tashkilotlarining ijtimoiy himoya masalasidagi ishtiroki. Gender tengligi. Xotin-qizlarga bo'lgan munosabat.</p> <p>O'zbekiston Respublikasi "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonunning mazmun-mohiyati, aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirish, jamiyatda korrupsiyaga nisbatan murosasiz munosabatni shakllantirish.</p> <p>Ta'lim tizimidagi o'zgarishlarning mazmun-mohiyati. Mustaqillik yillarida ilm-fanning rivojlanishi. Yangi jamiyat qurishda ta'lim va tarbiyaning o'rni va roli. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun va "Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi"ning qabul qilinishi. Ta'limning milliy modelini shakllanishi, rivojlanishi va sohadagi muammolar.</p> <p>O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi yangi tahrirdagi qonuni. Ta'lim sohasida xalqaro hamkorlikning yo'lga qo'yilishi: yutuqlar va kamchiliklar. O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi.</p>			
--	--	---	--	--	--

7	Mustaqillik yillarida O'zbekistondagi ma'naviy va madaniy taraqqiyot.	Madaniy uyg'onish (renessans). Mamlakat hududida sodir bo'lgan renessanslar (IX-XII, XIV-XV asr) mohiyati. Xorazm Ma'mun akademiyasi. Yangi O'zbekiston uchinchi renessans tomon tutilgan yo'l. Milliy istiqlol g'oyasi va mafkuraviy masalalar. Milliy urf-odatlar, qadriyatlar va an'analarning qayta tiklanishi. Mustaqillik yillarida buyuk ajdodlar va tarixiy shaxslarga bo'lgan e'tibor. O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti Islom Karimovning ajdodlar merosi va milliy qadriyatlarni tiklash borasidagi xizmati. Toshkent shahrining "Islom madaniyati poytaxti" deb e'lon qilinishi va uning ahamiyati. Madaniyat va san'at sohasining rivojlanishi. Milliy sport turlarining rivojlantirilishi. Beshta tashabbus va uning yuksak ma'naviy madaniyatni ta'minlashdagi o'rni. O'zbekistonda millatlararo va dinlararo munosabatlardagi barqarorlikni ta'minlash borasidagi davlat siyosati. Millatlararo munosabatlar sohasida O'zbekiston Respublikasi davlat siyosati konsepsiyasi. Amaliy san'at, rassomchilik, teatr va kino san'ati. Turizm sohasining rivojlanishi.	12	6	6
8	Mustaqillik yillarida Qoraqalpog'iston Respublikasi	Mustaqillik yillarida Qoraqalpog'iston Respublikasi ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy hayotida amalga oshirilgan islohotlar. Qoraqalpog'istonda qishloq xo'jaligi sohasidagi o'zgarishlar. Ma'naviy-madaniy sohadagi yangilanishlar. Qoraqalpog'iston Respublikasi oliy ta'lim tizimi va undagi islohotlar. Qoraqalpog'iston Respublikasida ekologik ahvol. Orol fojiasi. Ekologik holatni yaxshilash borasidagi davlat siyosati. O'zbek va qoraqalpoqlar xalqi do'st va birodar xalqlar. Qoraqalpog'istonda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlar va uning mohiyati.	12	6	6
9	O'zbekiston va jahon hamjamiyati	O'zbekistonning tinchliksevar tashqi siyosati va uning jahon hamjamiyati tomonidan tan olinishi. O'zbekistonning xalqaro tashkilotlar va xorijiy mamlakatlar bilan iqtisodiy-siyosiy aloqalarining yo'lga qo'yilishi. O'zbekiston Respublikasining	12	6	6

		<p>BMTga a'zo bo'lishi va jahon hamjamiyatidagi o'ziga xos o'zni. O'zbekistonning MDHdagi o'zni va mavqeyining oshib borishi. O'zbekistonning Markaziy Osiyo davlatlari bilan o'zaro hamkorlik aloqalari. O'zbekistonning Yevropa Ittifoqi mamlakatlari bilan istiqbolli hamkorliklari. Tashqi siyosiy faoliyat konsepsiyasi. O'zbekistonning geosiyosiy va geoiqtisodiy o'zni. O'zbekistonning mintaqada tinchlik va barqarorlikni ta'minlash borasida olib borgan siyosati. Markaziy Osiyoda xavfsizlik masalalari, terrorizm, giyohvandlik va odam savdosiga qarshi kurashda O'zbekiston Respublikasining faolligi. O'zbekistonning ShHT bilan aloqalari. O'zbekistonning Markaziy Osiyo, Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi davlatlari bilan yangi strategik sherikchilik shartnomalarining imzolanishi. O'zbekiston Respublikasining faol tashqi siyosatining yangi bosqichi. O'zbekistonning mintaqada tinchlik va barqarorlikni ta'minlash borasida olib borgan siyosati. 2021 yil Shanxay hamkorlik tashkilotining Samarqandda o'tkazilgan sammiti natijalari. O'zbekiston Respublikasining xalqaro reyting va indekslardagi o'zni va nufuzining ortib borishi. "O'zbekiston Respublikasining xalqaro reyting va indekslardagi o'rnini yaxshilash hamda davlat organlari va tashkilotlarida ular bilan tizimli ishlashning yangi mexanizmini joriy etish" borasidagi davlat siyosati, huquqiy-normativ hujjatlarning qabul qilinishi, mazkur yo'nalishdagi ishlarning samaradorligiga to'siq bo'layotgan muammolarni bartaraf etish yuzasidan olib borilayotgan chora-tadbirlar</p>			
10	Yangi O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlar	<p>2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasining hayotga tatbiq etilishi va natijalari. Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasining mazmun mohiyati va</p>	12	6	6

	ustuvor yo'nalishlari. "Taraqqiyot strategiyasi" doirasida amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlar. Ta'lim tizimi va sog'liqni saqlash sohasidagi o'zgarishlar. Sud tizimi va huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyatini yanada takomillashtirish bo'yicha olib borilayotgan islohotlar.			
Jami		120	60	60

O'quvchilar bilimini baholash mezonlari

O'quvchilarning bilimi quyidagi mezonlar asosida:

o'quvchi mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 5 (a'lo) baho;

O'quvchi mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 4 (yaxshi) baho;

O'quvchi olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 3 (qoniqarli) baho;

O'quvchi fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda — 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)
C-	1,67	60-64	
D+	1.33	55-59	2 (Qoniqarsiz)
D	1,0	50-54	

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA‘LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta‘lim sohasi	Xizmat ko‘rsatish sohasi		
Ta‘lim yo‘nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo‘yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	1. Texnik; 2. «B» yoki «BC» toifali avtomobil haydovchi (maxsus avtotransport haydovchisi)		
Modul nomi	Logistik tizimlarda axborot kommunikatsion texnologiyalar		
Modul kodi	5PM0478		
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 120 soat	Auditoriya mashg‘uloti: 120 soat	Mustaqil ta‘lim: 30 soat
ECTS-kreditlar miqdori	6		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Majburiy		
Ta‘lim tili	Guruhga belgilangan o‘qitish tili asosida		

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	Logistik tizimlarda axborot kommunikatsion texnologiyalar
Modulning maqsadi	<p>Fanni o'qitishdan maqsad – zamonaviy informatsion fikrlash va ilmiy dunyoqarashni shakllantirilgan holda o'quvchilarni kompyuter imkoniyatlaridan foydalanish, kompyuter bilan muloqot o'rnatish usullarini o'rgatish va unda turli masalalarni yecha olishga yo'naltirishdan iborat. Jumladan, yo'nalishlar sohasidagi masalalarni yechishda, mashinasozlikni loyihalashtirishda, mahsulot dizaynini ishlab chiqishda, sanoat mahsulotlarini tizimli tahlilida, tizim va kommunikatsiyani loyihalashda, muhandislik tahlilida, elektronika va mikroelektronika sohasida, geologiya muhandislik ishlarida, mexanika muhandislik sohasida loyihalash jarayonlarini avtomatlashtirishda, texnik tizimlarda ma'lumotlar almashish jarayonida zamonaviy dasturiy vositalardan va texnologiyalardan shuningdek Internet texnologiyalaridan mukammal foydalanish kabilar katta ahamiyatga ega.</p>
O'zlashtirish (o'qitish) natijalari	<p>Axborot kommunikatsion texnologiyalari (AKT) asoslarini tushunish va logistik tizimlarda qo'llay oladi.</p> <p>Logistik jarayonlarda axborot tizimlari va dasturiy ta'minot vositalaridan foydalana oladi.</p> <p>Logistik tizimlarda ma'lumotlarni yig'ish, tahlil qilish va samarali qaror qabul qilish uchun AKT vositalaridan foydalana oladi.</p>
Modul mazmuni	<p>O'quv dasturida "Logistik tizimlarda axborot kommunikatsion texnologiyalar" faniga tegishli bo'lgan barcha mavzular bo'yicha o'quvchilarga Davlat ta'lim standartlari asosida yetkazilishi shart bo'lgan bilimlar va ko'nikmalar to'la qamrab olingan. Unda "Logistik tizimlarda axborot kommunikatsion texnologiyalar" fanining o'qitilishi ta'lim yo'nalishlariga mos holda rejalashtirilishi ko'zda tutilgan.</p> <p>Logistik tizimlarda axborot kommunikatsion texnologiyalar iqtisodda, boshqarishda, aloqada, ilmiy tadqiqotlarda, ta'limda, xizmat ko'rsatish sohasida, tijorat, moliya va inson faoliyatining boshqa sohaslarida qo'llanilishining rivoji axborotlashtirish va jamiyat rivojini belgilovchi yo'nalish hisoblanadi. Kompyuter texnikasining qo'llanishi evaziga erishiluvchi samara axborot ishlanishi ko'lamining oshishi bilan ortib boradi.</p> <p>Bugungi kunda mamlakatimizda olib borilayotgan keng ko'lamli islohotlar ko'p jihatdan uzluksiz ta'lim tizimini shakllantirishni taqozo etadi. Yangicha fikrlaydigan, bozor sharoitlarida muvaffaqiyatli xo'jalik yurita oladigan malakali, chuqur bilimli mutaxassislarni, ayniqsa, axborot texnologiyalaridan keng foydalana oladigan malakali kadrlarni tayyorlash davr talabi bo'lib qolmoqda.</p>

<p>Egallanadigan kompetensiyalar</p>	<p>Kompyuter tizimlari va komplekslariga texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash uchun ehtiyot qismlar, ish qurollari va jihozlarni tayyorlash;</p> <p>Kompyuter tizimlari va komplekslariga texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash;Tarmoqlarni rejalashtirish va qurish loyihalash;</p> <p>Periferiya qurilmalarini ishga tayyorlash, ularga texnik xizmat ko'rsatish va kompyuter tizimlari va komplekslarini topshirish.</p> <p>Avtomatlashtirilgan tizimlarda axborot xavfsizligi tizimlariga texnik xizmat ko'rsatish.</p> <p>Kompyuter tizimlari va komplekslari dasturiy ta'minotini loyihalash;</p> <p>Kompyuter tizimlari va komplekslari dasturiy ta'minotini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish;</p> <p>WEB – texnologiyalarni ishlatish joriy etish va boshqarish.</p> <p>Ma'lumotlar bazasini tashkil etish va ishlatish</p> <p>Yaratilgan axborot tizimining boshqaruv panelini yaratish</p> <p>Veb saytlar yaratish va uni ishlatishni boshqarish, matnli hujjatlarni tayyorlash va ishlatish boshqarish.</p> <p>Axborot va xabarlarni shifrlash kodlash va uni boshqarish.</p> <p>Dasturlashni loyihalashni va uni boshqarishni</p>
<p>Bilimlar</p>	<p>transport tizimidagi texnik masalalarni o'rganish, uning matematik modelini tuzish, transport tizimining rivojlanishi jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan masalalarni oldindan o'rganish va uni yechish usullarini topishni bilishi kerak.</p>
<p>Ko'nikmalar</p>	<p>zamonaviy Matlab, MathCad, C++ tilining asoslarini o'rganish, muammolarni bartaraf qilish uchun bu tilda dastur tuzish va yechish, transport tizimidagi iqtisodiy masalalarni o'rganish, uning matematik modelini tuzish, kompyuter texnologiyalari va mos dasturiy vositalarni qo'llab, masalalarning aniq miqdoriy yechimlarini olib, tahlil qilish ko'nikmalarini hosil qilishni bilishi kerak;</p>
<p>O'qitishni tashkiliy shakli</p>	<p>Kunduzgi</p>
<p>Baholash tartibi</p>	<p>Baholash bo'yicha amaldagi tartib asosida</p>
<p>Axborot manbalari</p>	<p>1. J.B. Dixit. Fundamentals of computer programming and Information technology. India. 2009. - ISBN9788-131807019</p> <p>2. Aripov M.M. va b. Axborot texnologiyalari, o'quv qo'llanma. Toshkent, Noshir, 2009 y.</p> <p>3. Aripov M.M., Muxammadiyev J.U. Informatika. Informatsion texnologiyalar, darslik. Toshkent, 2007</p> <p>Qo'shimcha adabiyotlar:</p> <p>1.Shodimetov X.M. va b. Informatika va axborot texnologiyalari, o'quv qo'llanma. Toshkent. 2012.</p>

	<p>2.Azamov S.S. Dasturlash asoslari. Uslubiy qo'llanma. Toshkent: Transport, 2021. – 140 b.</p> <p>3. Shadimetov X.M., Abdikayimov B.N., Nishanova G.X. Axborot texnologiyalari va jarayonlarni matematik modellashtirish, Uslubiy qo'llanma. Toshkent. 2019</p> <p>4.B.N. Abduqayumov., Axborot texnologiyalari va jarayonlarni matematik modellashtirish (uslubiy qo'llanma) Toshkent, 2020 y.</p> <p>Axborot manbalari : https://www.gov.uz/ https://lex.uz/ http://ziyonet.uz/ http://www.etuit.uz/ https://moodle.org/ http://elearning.zn.uz/ http://www.intuit.ru/ https://www.ispring.ru/ https://www.coursera.org/ https://ru.khanacademy.org/ https://www.courselab.ru/</p>
Ta'lim jarayonida tavsiya etiladigan jihozlar	Kompyuter, printer, elektron doska va boshqalar
Tuzuvchilar:	<p>X.M.Shadimetov – Toshkent davlat transport universiteti “Informatika va kompyuter grafikasi” kafedrasini mudiri f.-m.f.d., professor</p> <p>B.N. Abdikayimov - ToshDTU, “Informatika va kompyuter grafikasi” kafedrasini katta o'qituvchisi;</p> <p>F.A.Nuraliyev - Toshkent davlat transport universiteti “Informatika va kompyuter grafikasi” kafedrasini mudiri f.-m.f.d., professor</p> <p>S.S.Azamov - Toshkent davlat transport universiteti “Informatika va kompyuter grafikasi” kafedrasini dotsenti, PhD</p>
Taqrizchilar:	<p>A.R. Hayotov - O'zFA V.I.Romanovskiy nomidagi Matematika instituti “Hisoblash matematikasi” bo'limi mudiri f.-m.f.d., professor</p> <p>M.O'. Xudoyberganov - O'zbekiston Milliy Universiteti “Hisoblash matematikasi va axborot tizimlari” kafedrasini mudiri: DSc, dotsent</p>
<p>O'quv dasturi Professional ta'limni rivojlantirish instituti “Yer usti transport tizimlari va ularning ekspluatatsiyasi (transport turlari bo'yicha)” yo'nalishlari bo'yicha o'quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma'qullangan.</p> <p>O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha o'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig'ilishida ma'qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-son buyrug'i bilan TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.</p>	

2. Modul o'quv dasturi mazmuni

№	Mavzuning nomi	Mavzuning qisqacha mazmuni	Umumiy yuklama	Auditoriya mashg'uloti	Mustaqil ta'lim
1	Logistik tizimlarda axborot kommunikatsion texnologiyalar faniga kirish.	Axborot kommunikatsion texnologiyalarining komponentlari. Kompyuter tizimlari.	8	6	2
	Word dasturida hujjatlar ustida ishlash.	Texnik tizimlarda murakkab hujjatlar yaratish va qayta ishlash texnologiyasi.			
2	Zamonaviy avtomatlashtirilgan loyihalash tizimlari	Avtomatlashtirilgan loyihalash tizimlarining texnik sohalarda qo'llanilishi.	8	6	2
	Excel dasturida hujjatlar ustida ishlash.	Muhandislik masalalarini elektron jadvallar yordamida yechish			
3	Texnik tizimlarida tarmoq texnologiyalari. Tarmoq texnologiyalari-dan foydalanish.	Texnik sohalarda tarmoq servislari. Texnik qurilmalarni masofaviy tarmoqda boshqarish.	8	6	2
	MathCad dasturida matematik hisoblashlarni bajarish	MathCad integrallashgan sohasida muhandislik masalalarini yechish			
4	Zamonaviy dasturlash texnologiyalari	Dasturlash tillari va tizimlari, ularning ishlatilishi va tasnifi. Algoritmalar. Xossalari, turlari. Blok-sxemalar. Chiziqli, tarmoqlanuvchi va takrorlanuvchi algoritmalar	8	6	2
	Matlab dasturida matematik hisoblashlarni bajarish	Matlab dasturida muhandislik masalalarini yechish.			
5	C++ dasturlash tili va muhiti.	Dastur elementlari. Alifbosi. Identifikatorlar.	8	6	2
	Algoritmalar.	Chiziqli, tarmoqlanuvchi va takrorlanuvchi jarayonlarga algoritmalar tuzish.			
6	C++ tilida ma'lumotlar va ularning turlari.	O'zgarmlar. O'zgaruvchilar. C++ tilida ifodalar. Operatorlar.	8	6	2
	C++ tilining asosiy elementlari	Nomlar (Identifikatorlar). C++ tilida ma'lumotlar va ularning turlari. O'zgarmlar. O'zgaruvchilar			

7	Ma'lumotlarni kiritish va chiqarish operatorlari (protseduralari).	Chiziqli jarayonlarga dasturlar tuzish. Tarmoqlanuvchi jarayonlarga dasturlar tuzish.	8	6	2
	C++ tilida operatorlar.	C++ tilida ifodalar. Operatorlar. Ma'lumotlarni kiritish va chiqarish operatorlari			
8	C++ tilida tarmoqlanuvchi jarayonlarga dasturlar tuzish	Shartli o'tish operatori	8	6	2
	Tarmoqlanuvchi jarayonlarga dasturlar tuzish.	Shartli o'tish operatori. U yordamida dasturlar tuzish.			
9	C++ tilida takrorlanuvchi jarayonlarga dasturlar tuzish	Sharti oldin beriladigan va sharti keyin beriladigan sikl operatorlari. Parametrlilik sikl operatorlari.	8	6	2
	Takrorlanuvchi jarayonlarga dasturlar tuzish.	Sharti oldin beriladigan va sharti keyin beriladigan sikl operatorlari.			
10	Parametrlilik sikl operatorlari.	Break, continue va goto operatorlari. Ular yordamida dasturlar tuzish.	8	6	2
	Parametrlilik sikl operatorlari.	For, Break, continue va goto operatorlari			
11	C++ tilida massivlar.	Bir o'lchovli massivlar. Ko'p o'lchovli massivlar. Dinamik massivlar.	8	6	2
	C++ tilida massivlar.	Bir o'lchovli massivlar. Ko'p o'lchovli massivlar			
12	Texnik tizimlarda hisoblash texnologiyalari.	Integrallarni taqribiy hisoblash algoritmi va dasturi.	8	6	2
	Texnik tizimlarda hisoblash texnologiyalari.	Amaliy dasturlardan foydalanib aniq integrallarni taqribiy hisoblash			
13	Differensial tenglamalarni taqribiy yechish algoritmi va dasturlari.	Differensial tenglamalarni taqribiy yechish usullari	8	6	2
	Texnik tizimlarda hisoblash texnologiyalari.	Differensial tenglamalarni amaliy dasturlar orqali yechish.			
14	Texnik tizimlardagi hisoblash masalalari	Chiziqli dasturlash masalalari. Jarayonlarning chiziqli modellarini tuzish.	8	6	2
	Optimallashtirish masalalari.	Chiziqli dasturlash masalalari amaliy dasturlar orqali yechish.			
15	Transport masalasini yechish usullari	Transport masalasini yechishning potentsiallar usuli.	8	6	2
	Optimallashtirish masalalari.	Transport masalasini yechishning potentsiallar usuli.			
Jami			120	90	30

O'quvchilar bilimini baholash mezonlari

O'quvchilarning bilimi quyidagi mezonlar asosida:

o'quvchi mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 5 (a'lo) baho;

o'quvchi mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 4 (yaxshi) baho;

o'quvchi olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 3 (qoniqarli) baho;

o'quvchi fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda — 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)
C-	1,67	60-64	
D+	1.33	55-59	2 (Qoniqarsiz)
D	1,0	50-54	

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA‘LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta‘lim sohasi	Xizmat ko‘rsatish sohasi		
Ta‘lim yo‘nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo‘yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	1. Texnik; 2. «B» yoki «BC» toifali avtomobil haydovchi (maxsus avtotransport haydovchisi)		
Modul nomi	Biznes asoslari		
Modul kodi	5PM0142		
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 90 soat	Auditoriya mashg‘uloti: 60 soat	Mustaqil ta‘lim: 30 soat
ECTS-kreditlar miqdori	3		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Majburiy		
Ta‘lim tili	Guruhga belgilangan o‘qitish tili asosida		

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	Biznes asoslari
Modulning maqsadi	<p>O'quvchilarga o'z biznes g'oyasini amalga oshirish va shaxsiy daromadga ega bo'lish hamda daromadlarini oshirish uchun o'zining shaxsiy tadbirkorlik korxonasiga asos solishga o'rgatish.</p>
O'zlashtirish (o'qitish) natijalari	<p>Jamg'arma o'yini:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Har bir kishi uchun, shuningdek xalq xo'jaligi uchun jamg'arishning ahamiyati haqida bilimga ega bo'lish; ➤ Daromadlar, xarajatlar, ehtiyojlar, istaklar kabi tushunchalarni anglab yetish; ➤ Jamg'arishni kredit olishga nisbatan taqqoslab ko'rish; ➤ Inflyatsiyaning jamg'arma balansi va kreditlarga ta'sirini farqlash; ➤ Shaxsiy byudjetni shakllantirish va uni tahlil qilish; ➤ Hozirgi holatdagi va kelajakdagi ehtiyojlar va istaklar o'rtasidagi farqni tushunish; ➤ Jamg'arishning maqsadi va ahamiyati(qiymati)ni tushunish; ➤ Turli xil jamg'arish shakllari bilan tanishish; ➤ Mos va mos bo'lmagan moliyaviy institutlarni bir-biridan farqlash. <p>Mikro biznes o'yini:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Eng asosiy maqsad – simulyatsiyaning amaliy yondashuv usuli orqali mikrokorxonani qanday boshqarishni o'rganishdir; ➤ Ishtirokchilar tadbirkorlik faoliyatida duch keladigan qiyinchiliklar va imkoniyatlarda qanday yo'l tutish kerakligini o'rganadilar; ➤ Biznes hayotga oid asosiy bilimlar; ➤ Tadbirkorona fikrlash va harakat qilish; ➤ Biznes g'oyani yanada rivojlantirish; ➤ Buxgalteriya hisobi va nazorati bo'yicha asosiy bilimlar; ➤ "O'z mijozingni tanib ol" " (KYC - Know Your Customer) tamoyilining ahamiyatini anglash; ➤ Marketing asoslari, bozor dinamikasi va raqobat; ➤ Qarz va kredit olish jarayonlari yuzasidan kredit institutlari bilan muomalada qanday harakat qilishni o'rganish. <p>Biznesni rejalashtirish va kredit olish bo'yicha suhbatga tayyorgarlik ko'rish:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Biror biznesni rejalashtirishning funksiyalari va asosiy qismlari bilan tanishib chiqish; ➤ Ishtirokchilarning individual biznes g'oyalari asosida o'z shaxsiy biznes rejasini tuzish; ➤ Ratsional(aql bilan yondashuv) va iqtisodiy yondashuvlarning ahamiyati haqida bilib olish; ➤ Turli rejalashtirish sohalari bo'yicha ishlaganda tizimli(sistematik) yondashuvni qo'llash;

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Turli modellar va o'zaro bog'liqliklar asosida fikrlash; ➤ Imkoniyatlar va xavf-xatarlarni hisobga olgan holda real hayot hissiga asoslanish; ➤ Bankka kredit olish uchun ariza topshirish; ➤ Kredit olish uchun suhbatga tayyorgarlik ko'rish; ➤ Kredit olish uchun suhbatda so'raladigan kerakli hujjatlar; ➤ O'zining biznes g'oyasi, shuningdek biznes rejasini o'ziga ishonch bilan taqdimot qilib berish; ➤ Bank berishi mumkin bo'lgan savollarga javob/munosabat bildirish; <p>Garovni taqdim etish zarurati.</p>
Modul mazmuni	<p>Biznes asoslari fanining Jamg'arma o'yini va Mikro biznes o'yinlari hamda Biznesni rejalashtirish va kredit olish bo'yicha suhbatga tayyorgarlik ko'rish bo'limlari asosida o'quvchilarga o'z biznes g'oyasini amalga oshirish va shaxsiy daromadga ega bo'lish hamda daromadlarini oshirish uchun o'zining shaxsiy tadbirkorlik korxonasi asos solish kabi mazmunlar tashkil etadi</p>
Egallanadigan kompetensiyalar	<p>Jamg'arma o'yini va Mikro biznes o'yinlari hamda Biznesni rejalashtirish va kredit olish bo'yicha suhbatga tayyorgarlik ko'rish asosida rejalashtirilgan simulyatsiyaning amaliy yondashuv usuli orqali korxonani qanday boshqarishni o'rganish hamda Ishtirokchilar tadbirkorlik faoliyatida duch keladigan qiyinchiliklar va imkoniyatlarda qanday yo'l tutish kerakligini bo'yicha olingan bilimlar asosida kompetensiyalar shakllantiriladi</p>
Bilimlar	<p>Jamg'arma o'yini:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Moliyaviy bilimlarni oshirish; ➤ Shaxs va oila uchun moliyaviy zaxira (moliyaviy yostiqcha)ning qiymatini anglab olish; ➤ Uy xo'jaligini yuritish bo'yicha xarajatlarni aniqlab olish va ularni tushunish; ➤ Jamg'arishning maqsadi va foydalarini anglab yetish; ➤ Jamg'arma kiritishning sehrli uchburchagi haqida bilib olish; ➤ Kredit olish maqsadi va sababini bilib olish; ➤ Makroiqtisodiyot bo'yicha dastlabki bilim va taassurotlar bilan tanishish; ➤ Inflyatsiya va uning ta'sirini tushunib olish; ➤ Favqulodda vaziyatlar uchun pul tejab qo'yishning ahamiyatini tushunib olish. <p>Mikro biznes o'yini:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Zamonaviy tadbirkorlikning mazmuni va mohiyatini anglash; ➤ Voqealar kontekstida qarorlar qabul qilish; ➤ Sarmoya kiritish bo'yicha qarorlar qabul qilish; ➤ Tadbirkorlikni rivojlantirishda banklarning rolini tushunish; ➤ Bozor iqtisodiyotida marketingni ahamiyati bilan tanishib chiqish; ➤ Balans, foyda va zarar hisobi, naqd pul oqimi hisobi misolida buxgalteriya hisobining asoslari bilan tanishish;

	<p>➤ Mahsulotlar va xizmatlarni reklama qilish.</p> <p>Biznesni rejalashtirish va kredit olish bo'yicha suhbatga tayyorgarlik ko'rish:</p> <p>➤ Biznesni rejalashtirishning funksiyalari va asosiy qismlari bilan tanishib chiqish va shaxsiy biznes g'oya misolida uni qo'llash;</p> <p>➤ O'zining shaxsiy biznes rejasini yaratish jarayonida ratsional(aql bilan) va iqtisodiy fikrlashga asoslanish;</p> <p>➤ Korxonani xo'jaligini yuritishga oid bilimlar va oddiy jarayonlarni o'rganish va qo'llash;</p> <p>➤ Tegishli bozorni o'rganish(tadqiq qilish) metodlari va mavjud raqobatni o'rganib chiqish/tahlil qilish;</p> <p>➤ Zarur sarmoyalar uchun xarajatlarni hisoblash;</p> <p>➤ Rejalashtirilgan korxonani uchun foyda va zarar hisobini tuzib chiqish;</p> <p>➤ Bankdan kredit olish uchun ariza topshirish va kreditni olish jarayoni;</p> <p>➤ Kredit olish arizalari bo'yicha banklarning talablari va kichik tadbirkorlarni bu jarayonda qo'llab-quvvatlashi bo'yicha ma'lumotga ega bo'lish;</p> <p>➤ Eng muhim huquqiy va soliqqa oid talablar bo'yicha asosiy bilimlarga ega bo'lish;</p> <p>➤ Korxonani ochish uchun lozim bo'lgan ta'sis hujjatlarni bilish.</p>
<p>Ko'nikmalar</p>	<p>Jamg'arma o'yini:</p> <p>➤ Uy xo'jaligi daromadlarini muvaffaqiyatli boshqarish;</p> <p>➤ Uy xo'jaligi byudjetini tuzish, kuzatib borish va tahlil qilish;</p> <p>➤ Jamg'arishdan ko'zlangan maqsadga erishish</p> <p>➤ Xarajatlarni daromadga nisbatan bog'liqlikda ko'rib chiqish;</p> <p>➤ Xohish-istaklarni ehtiyojlardan farqlay olish;</p> <p>➤ Hozirgi va kelajakdagi xohish-istaklar va ehtiyojlarni farqlash;</p> <p>➤ Yashash sharoitlarni yaxshilash;</p> <p>➤ Hayotdagi xavf-xatarlarni baholay olish;</p> <p>➤ Ehtiyot choralarini ko'rib qo'yish;</p> <p>➤ Mos keluvchi moliyaviy institutni tanlay olish;</p> <p>➤ Hayot sifati darajasini to'g'ri qarorlar qabul qilish orqali oshirish;</p> <p>➤ Ishonchli moliyaviy institutlarni aniqlab olish;</p> <p>➤ Izlash va tadqiq etish uchun ma'lumotlar manbalaridan foydalana bilish.</p> <p>Mikro biznes o'yini:</p> <p>➤ Qaror qabul qilishning ahamiyati;</p> <p>➤ Eng muhim moliyaviy hujjatlarni tuzish (Balans, foyda va zarar hisobi, naqd pul oqimi hisobi);</p> <p>➤ Sotuvni rejalashtirish va shunga mos ravishda harakatlarni amalga oshirish;</p> <p>➤ Xarajatlar va sarmoyalarni bir-biridan farqlash va ularning korxonaga ta'sirini anglash;</p> <p>➤ O'z mijozlarini bilish orqali korxonani rivojlantirish;</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Reklamani maqsadli ravishda qo'llash; ➤ Kutilmagan holatlarda qarorlar qabul qilish; ➤ Bozor sharoitlariga mos munosabat bildirish; ➤ Tadbirkorlik faoliyati sohalarini kengaytirish va qo'shimchalar qilish. <p>Biznesni rejalashtirish va kredit olish bo'yicha suhbatga tayyorgarlik ko'rish:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ O'z biznes-rejasini tuzish; ➤ Korxonaga xo'jaligini yuritishga oid bilimlar va jarayonlarni qo'llash; ➤ Bozorni tadqiq qilganda va raqobat tahlilida tizimli(sistematik) yondashish; ➤ Xarajatlar va sarmoyalarni bir-biridan farqlashni bilish va amalda qo'llash; ➤ Kreditni qaytarish turlarini bilish; ➤ Sarmoya va kredit xarajatlarini hisoblashni o'zlashtirib olish; ➤ Kredit olish uchun hujjatlarni tayyorlash; ➤ Kredit olish uchun suhbatga tayyorgarlik ko'rish; ➤ Biznes g'oyani o'ziga ishonch bilan taqdimot qilib berish; ➤ Bank berishi mumkin bo'lgan savollarga tayyorgarlik ko'rish; Bankdagi kredit olish suhbatlarini simulyatsiya qilish.
O'qitishni tashkiliy shakli	Kunduzgi
Baholash tartibi	Baholash bo'yicha amaldagi tartib asosida
Axborot manbalari	<ol style="list-style-type: none"> 1. Raxmatullayeva D.R. "Kasb-hunar ta'limi muassasalari o'quvchilarini tadbirkorlik faoliyatiga yo'naltirib o'qitishni takomillashtirish". Pedagogika fanlari bo'yicha Falsafa doktori (PhD) doktorlik dis. –T.:2018. –B.130. 2. Raxmatullayeva D.R. Professional ta'lim muassasalari o'quvchilarida tadbirkorlik kompetensiyalarini shakllantirish. O'quv qo'llanma. "Tafakkur bo'stoni". –T.: 2022. - Bet 112. 3. Raxmatullayeva D.R.Tadbirkorlikni tashkil etish. O'quv qo'llanma. "Tafakkur bo'stoni". –T.: 2022. - Bet 120. 4. Raxmatullayeva D.R. Tadbirkorlik faoliyatini boshlamoqchi bo'lganlar uchun o'quv qo'llanma. –T.: 2021. –B.75. 5. Samadov A.N., Ostanaqulova G.N. Kichik biznes va tadbirkorlik. –T.: "Moliya-iqtisod". 2008.
Ta'lim jarayonida tavsiya etiladigan jihozlar	Mavzuga oid stendlar, jadvallar, plakatlar, flipchart doska, markerlar to'plami, oddiy doska va boshqalar
Tuzuvchilar:	<p>D.Rahmatullayeva Professional ta'limni rivojlantirish instituti "Ta'limda boshqaruv" kafedrasida dotsenti</p> <p>M. Daniyoroova Toshkent temir yo'l texnikumi "Buxgalteriya va audit" kafedrasida mudiri</p>

Taqrizchilar:	Z.Xudayberdiyev Professional ta'limni rivojlantirish instituti direktori i.f.d. prof.
<p>O'quv dasturi Professional ta'limni rivojlantirish instituti "Biznes va boshqaruv" yo'nalishlari bo'yicha o'quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma'qullangan.</p> <p>O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha o'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi kengashining 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig'ilishida ma'qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-son buyrug'i bilan TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.</p>	

2. O'QUV DASTURI MAZMUNI

"JAMG'ARMA" O'YINI SIMULYATSIYASI

No	Mavzuning nomi	Mavzuning qisqacha mazmuni	Jami	O'qitishni tashkiliy	Mustaqil ta'lim
1	Simulyatsiyaga kirish va shaxsiy uy xo'jaligida jamg'arish	Jamg'arma o'yinining maqsadi va "Bajarib ko'rish – mulohaza qilish – qo'llab ko'rish"ga asoslangan pedagogik yondashuv. O'yinni, shuningdek texnik atamalarni tushuntirish. G'oliblik mezonlari bilan tanishtirish. Hayot sifatini oshirish maqsadidan kelib chiqqan holda jamg'arishning ahamiyatini tushunish.	2	N	
2	Jamg'arma maqsadi va maqsadli jamg'arish yo'llari	Birgalikdagi umumiy oila maqsadini aniqlab olish va unga erishish maqsadida harakat qilish. Daromad holatini tushunish va sarf-xarajatlar bo'yicha hatti-harakatlarni kuzatib borish. Kutilmagan voqea-hodisalarda qanday harakat qilishni bilish. Ortiqcha mablag'ni hisoblash uchun daromadlar, shuningdek kutilayotgan xarajatlarni rejalashtirish. Hozirgi va kelajakdagi ehtiyojlar va xohish-istaklar o'rtasidagi farqni aniqlash. O'z shaxsiy holati to'g'risida tasavvurga ega bo'lish. Byudjetni rejalashtirish, tahlil qilish va kuzatib borish.	4	N, A, S	2

		Jismoniy shaxslar jamg'armalarining banklar va moliyaviy institutlarga, shuningdek jamiyatga ta'siri. Jamg'arma mablag'larining xalq xo'jaligi uchun ahamiyati. O'zbekistondagi mavjud jamg'arish shakllari.			
3	Jamg'arma turlari. Mablag'ni maqsadli jamg'arish yoki kredit olish	Foizlar nima va uni to'lash qanday amalga oshiriladi. Belgilab olingan oilaviy maqsadni doim e'tiborda tutish. Kutilmagan voqea-hodisalarda qanday harakat qilishni bilish. Jamg'arish va kredit olishni bir-biriga qarshi qo'ygan holda taqqoslash. Ularning ijobiy va salbiy tomonlarini taqqoslash.	2	N, A	1
4	Jamg'arishda moliyaviy tashkilotlarning roli	Jamg'arish maqsadiga erishish uchun bankning bizga keltiradigan foydasi. Ishonchli moliyaviy institutlarning asosiy belgilari nimalardan iborat? Ular o'rtasidagi farqlar nimalarda namoyon bo'ladi. Shaffof va ishonchli axborot manbalariga asoslanish. Foiz to'lovining ahamiyati. Foiz stavkalarining banklar yoki boshqa moliyaviy institutlar tomonidan shakllantirilishi. Vaqt o'tishi nuqtai nazaridan foiz stavkalarining rivojlanishi (o'zgarishi). O'zbekistondagi mavjud foiz stavkalari.	2	A, S	2
5	Uy xo'jaligining daromad va xarajatlari	Daromadni xarajatlarga nisbatan qarama-qarshi qo'yib taqqoslash. O'zgarmas va o'zgaruvchan xarajatlar o'rtasidagi farqni aniqlash. O'zbek uy xo'jaliklariga xos bo'lgan xarajatlar.	2	N, A	1
6	O'z shaxsiy byudjetini boshqarish	Daromadni ko'paytirish va xarajatlarni qisqartirish. Shaxsiy byudjetga foyda bo'lishi uchun ortiqcha iste'moldan voz kechishni mashq qilish. Iste'moldan voz kechish va jamg'arish imkoniyatlarini aniqlash. Muntazam ravishda tejab borishning maqsadga muvofiqligi.	2	N, A	1
7	Sarmoya kiritishning "Sehrli uchburchagi"	Sarmoya kiritishda likvidlik, rentabellik va xavfsizlik kabilarni farqlay olish va shaxsiy sarmoya kiritishda e'tiborga olish. Ushbu tamoyillar asosida jamg'arma mahsulotlarini bir-biridan farqlash.	2	N, A	2

8	Inflyatsiya o'zgarishining jamg'arma balansiga ta'siri	Inflyatsiya va deflyatsiyani anglab olish. Inflyatsiya va deflyatsiyaning ta'sirlari, masalan: jamg'arma balansiga yoki kreditlarga. O'zbekistondagi hozirgi inflyatsiya darajasi. Yuqori inflyatsiya darajasiga qaramasdan sarmoya kiritish	2	N, A	1
JAMI:			18		10

“MIKRO BIZNES” O'YINI SIMULYATSIYASI

No	Mavzu	O'quv mazmuni	Jami	O'qitishni tashkiliy shakli	Mustaqil ta'lim
1	Simulyatsiyaga kirish va kichik korxonalarining boshlang'ich holati	Simulyatsiya o'yinining mazmun mohiyatini tushuntirish. Mikro biznes o'yinining maqsadi va “Bajarib ko'rish – mulohaza qilish – qo'llab ko'rish”ga asoslangan pedagogik yondashuv. Biznes o'yin tartibi, shuningdek maxsus sohaga oid atamalarni tushuntirish. G'oliblik mezonlari bilan tanishtirish. Nima uchun sotishni rejalashtirish eng boshidagi vazifa hisoblanadi.	2	N	
2	Boshlang'ich iqtisodiy holatni shakllantirish	Sharbat do'konining dastlabki balansini tuzish uchun kirish qismda bajariladigan mashq. Sohaga oid maxsus atamalarni tushuntirish Korxonada sotuvni rejalashtirish, xaridlar va xarajatlar to'g'risida jamoa bilan birgalikda qarorlar qabul qilish. Hozirgi mavjud voqealarni hisobga olgan holda tovarlar sotuvini tashkillashtirish. Ish haqini o'z egalariga to'lashning ahamiyati. Guruh natijalariga nazar tashlash va ulardan qanday xulosa chiqarish mumkinligini muhokama qilish.	4	N, A, S	1
3	Sotuvlarni rejalashtirish	Sotishni batafsil rejalashtirishning ahamiyati. Ta'minotchilarning roli. “O'z mijozingni tanib ol” (Know Your Customer) konsepsiyasi. Ta'minotchilarni boshqarish. Nechta ta'minotchi bilan ishlash maqsadga muvofiq?	2	N, A	2
4	Korxonada faoliyatini kengaytirish	Bozor o'zgarib turadi – bunda tadbirkor sifatida qanday yo'l tutish kerak?	2	S	1

		Sarmoya(investitsiya)larning ahamiyati. Sarmoyalar va xarajatlarni bir-biridan farqlash.			
5	Mahsulot va uni shakllantirishda texnologiyalardan foydalanish	Mahsulot siyosatining korxonaga ta'siri. Hodimlarni boshqarish. Korxonada texnikani qo'llashning ahamiyati. Texnologiyalardan foydalanishda qo'llab-quvvatlovchi holatlarni e'tiborga olish.	2	N/A	1
6	Kelajak uchun sarmoyalar kiritish	Mahsulotlar assortimentini kengaytirish va korxonaga sarmoyalar kiritish. Guruh natijalariga nazar tashlash va ulardan qanday xulosa chiqarish mumkinligini muhokama qilish.	2	S	1
7	Kredit olish tartibi	Moliyaviy bo'shliqlarni to'ldirish usullari. Kredit evaziga sarmoya kiritish. Xarajatlar va majburiyatlar. Mos keluvchi kredit tashkilotlarini topish.	2	N, A	2
8	Biznes sohasini kengaytirish	Biznesni yaxshilash va kengaytirish uchun qo'shimcha usullar. Guruh natijalariga nazar tashlash va ulardan qanday xulosa chiqarish mumkinligini muhokama qilish. Eng yaxshi jamoani aniqlash. Simulyatsiyadan o'rganilgan bilimlarning ta'sirini umumlashtirish va uni amaliyotga joriy qilib ko'rish.	2	S	1
9	Kichik biznes va tadbirkorlikning turlari hamda shakllari	Iqtisodiyotda kichik korxonalarining roli va ahamiyati. Kichik biznesni rivojlantirishning davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishi. Mikrofirmalar va kichik korxonalar. Xususiy korxonalar va uning xususiyatlari. Mas'uliyati cheklangan jamiyatning ijobiy va salbiy tomonlari. Qishloq hududlarida tadbirkorlik faoliyati.	4	N, A	1
10	Bozor sharoitida marketingning ahamiyati	Marketing mazmuni, maqsadi va vazifalari. Marketingning turlari. Tadbirkorlik faoliyati uchun bozor tadqiqotlaridan foydalanish.	2	N/A	1
11	Narx siyosatining ahamiyati	Narx tushunchasi va uning vazifalari. Narx belgilash strategiyasi. Narx siyosatini shakllantirish.	2	N/A	1
12	Biznes g'oyani tahlil qilish usullari	SWOT-tahlili asosida kelajakdagi biznes faoliyatini tahlil qilish. Kuchli tomonlar, zaif tomonlar, to'siqlar va tahdidlar. (SWOT = Kuchli tomon, kuchsiz tomon, to'siq va tahdid)	2	N/A	2
13	"Start-up"larni moliyalashtirish	Moliyalashtirish manbalari. Yoshlar tadbirkorligining ahamiyati va zarurati. Yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish faoliyati.	2	N/A	

		Yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishda Start-uplarning o'рни.			
	Jami:		30		14

“BIZNESNI REJALASHTIRISH VA KREDIT OLIISH” BO‘YICHA SUHBATGA TAYYORGARLIK KO‘RISH

№	Mavzu	O‘quv mazmuni	Jami	O‘qitishni tashkiliy shakli	Mustaqil ta‘lim
1	Biznes g‘oyasi va uning maqsadi	Tadbirkorlik g‘oyasi, uning tavsifi va uning mazmuni. Biznes-rejaning mazmuni, mohiyati va biznes-rejani tuzish zarurati. Kichik biznesni rivojlantirishning ahamiyati.	2	N	
2	Biznes-rejaning tavsifi va tarkibiy qismlari	Biznes-rejaning qisqacha tavsifi, shuningdek tarkibiy qismlari, korxonaning tavsifi, ishlab chiqariladigan mahsulot tavsifi, maqsadli bozor tahlili, marketing strategiyasi, boshqaruv va tashkiliy struktura, ishlab chiqarish, xarajatlar va daromadlar rejasi, zarur bo‘ladigan kapital miqdori, moliyaviy reja.	4	N	1
3	Bank kreditlari	Kreditning xususiyatlari. Foiz stavkalari va kreditning boshqa xarajatlarini taqqoslash. Mijozning kreditga layoqatli ekanligini baholash. Foiz to‘lovi va asosiy qarzni hisoblash	2	N, A	1
4	Biznes-reja va uni taqdimot qilish	O‘zingizning biznes g‘oyangizga mos keladigan biznes-rejaning tarkibiy qismlarini tasvirlab berish. Bank suhbatida davomida biznes g‘oyani taqdimot qilib berish Biznes-reja va investitsiya bo‘yicha takliflarning taqdimotini qilish. Kredit bo‘yicha suhbatga tayyorgarlik ko‘rish uchun sahna ko‘rinish orqali rol ijro etib mashq qilish.	4	A	2
	Jami:		12		4

O‘quvchilar bilimini baholash mezonlari

O‘quvchilarning bilimi quyidagi mezonlar asosida:

o‘quvchi mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimini amalda qo‘llay oladi, fanning (mavzuning)

mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 5 (a'lo) baho;

o'quvchi mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 4 (yaxshi) baho;

o'quvchi olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 3 (qoniqarli) baho;

o'quvchi fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda — 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A–	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)
B	3,0	80-84	
B–	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)
C–	1,67	60-64	
D+	1.33	55-59	2 (Qoniqarsiz)
D	1,0	50-54	

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA‘LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta‘lim sohasi	Xizmat ko‘rsatish sohasi		
Ta‘lim yo‘nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo‘yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	1. Texnik; 2. «B» yoki «BC» toifali avtomobil haydovchi (maxsus avtotransport haydovchisi)		
Modul nomi	Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi		
Modul kodi	5PM0539		
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 60 soat	Auditoriya mashg‘uloti: 40 soat	Mustaqil ta‘lim: 20 soat
ECTS-kreditlar miqdori	2		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Majburiy		
Ta‘lim tili	Guruhga belgilangan o‘qitish tili asosida		

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi
Modulning maqsadi	<p>“Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi” fani o'quvchilarda nafaqat elektr bilan bog'liq bo'lgan balki boshqa sohalarda ham kerak bo'ladigan, elektr energiya va ishlab chiqarish korxonalarida olib boradigan ish faoliyatida texnik uskuna, jihoz va qurilmalar bilan ishlashda kuzatiladigan mehnat muhofazasi, texnika xavfsizligi, yong'in xavfsizligi, sanitariya gigiyena qoidalarini bilish ko'nikmalarini shakllantirish.</p>
O'zlashtirish (o'qitish) natijalari	<ul style="list-style-type: none"> - elektr stansiyalarning asosiy va yordamchi qurilmalarini ishlatishda mehnat muhofazasi normalar va qoidalari; - elektr stansiyalarning asosiy va yordamchi qurilmalarini ishlatishda texnika xavfsizligi qoidalari; - korxonalaridagi yong'in xavfsizlik qoidalari; - ish jarayonida sanitariya gigiyenaga rioya qilish qoidalari; ishlab chiqarish korxonalarining texnik va texnologik xavfsizlik me'yorlari; - mehnat munosabatlari va me'yorlari hamda talablari; - Shaxsiy himoya vositalari va ulardan foydalanish; - yopiq va cheklangan hududlarda mavjud xavflar va ulardan himoyalani; - xavfli chiqindilar va ular bilan ishlashda xavfsizlik qoidalari va choralari; - shovqindan himoyalani metodlari va himoya vositalaridan to'g'ri foydalanish tartiblarini o'zlashtiradi; - ekologik qonuniyatlarni o'zlashtirish; - ekologik ta'lim, tarbiya asoslari va ekologik madaniyat to'g'risida tasavvurga ega bo'lishi;
Modul mazmuni	<p>Mehnat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha davlat va jamoa nazorati. Mehnat xavfsizligi qoidalari buzilganda javobgarlik turlari. Ishlab chiqarish sanitariyasi va mehnat gigiyenasi. Sanitariya talablari va mehnat sharoiti. Havo orqali ishchiga ta'sir etadigan zararlar, noqulay mikroiklim, changlar, gazlar, shovqinlar, infra va ultratovushlar, tebranma harakatlar, yoritilish darajasi, nurlanish ko'rsatkichlari.</p> <p>Mehnat gigiyenasi me'yorlari. Ish vaqti, dam olish vaqti, ta'til vaqti va boshqa vaqt me'yorlari.</p> <p>Shaxsiy muhofaza vositalari. Nafas olish a'zolarini himoya qiluvchi vositalar. Paxta-dokali niqob, respiratorlar, gazniqoblar va avtonom nafas olish apparatlari, ulardan to'g'ri foydalanish tartibi.</p> <p>Teri muhofaza vositalari. Xavf omillariga ko'ra qo'llaniladigan himoya kiyimlar, ulardan to'g'ri foydalanish tartibi.</p> <p>Ishlab chiqarishda texnika xavfsizligi, uning maqsadi, vazifasi va ahamiyati. Texnika xavfsizligini ta'minlashning asosiy bosqichlari. Ishlab chiqarishda yuzaga keladigan xavfli omillar, ularning guruhlanishi. Mashina va mexanizmlarning xavfli joylari (zonalari).</p>

	<p>Mashina, mexanizm, jihozlar va kichik mexanizatsiya vositalarining texnik holatiga bo'lgan umumiy va maxsus xavfsizlik talablari. Mashina va mexanizmlarni yuqori xavfli va zararli sharoitlarda ishlatishdagi xavfsizlik talablari.</p> <p>Mehnat jarayonida jarohatlanish va kasb kasalligi sabablarini tahlil qilish. Xavfsiz mehnat sharoitini yaratish. O'zbekiston Respublikasining baxtsiz hodisalar to'g'risidagi nizomi. Baxtsiz hodisa turlari. Baxtsiz hodisalarning oldini olish tadbirlari. Jarohatlanish sabablarini tahlil etish va mehnat muhofazasi masalalarini iqtisodiy baholash.</p> <p>Yong'inning oldini olish va o'chirishni tashkil qilish, evakuatsiya chora-tadbirlari. O't o'chirish vositalari. Yong'inga qarshi tadbirlar. O't o'chirish vositalarining turlari. Yong'inni o'chirish usullari. O'tni o'chirishda suv ta'minoti. Avtomatik o't o'chirish uskunalari. Yong'in darakchilari va aloqa vositalari.</p> <p>Jabrlanganlarga birinchi yordam ko'rsatish tartibi. Hayot uchun zarur bo'lgan omillar (qon ketish, hushdan ketish, yurak faoliyatini buzilishi, shok holatlari va h.k.) ularni tiklash tartibi.</p>
Egallanadigan kompetensiyalar	<p>UK-10. Kasbiy faoliyatda xavfsizlik texnikasi va mehnat muhofazasi qoidalariga amal qilish ko'nikmalariga ega bo'lish.</p> <p>UK-11. Sanoat va nosanoat tashkilotlarda vujudga keladigan chiqindilarni atrof-muhitga zarar yetkazmaslik choralarini ko'rish va utilizatsiya qilish;</p> <p>UK-12. Sohaga oid ekologik madaniyatga rioya qilgan holda faoliyat olib borish.</p>
Bilimlar	<ul style="list-style-type: none"> - mehnat muhofazasi to'g'risidagi amaldagi qonunchilik; - mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi qoidalari; - ergonomik va boshqa xavf turlari; - yong'in xavfsizligi qoidalari va unga qarshi himoya tizimlari; - mehnat gigiyenasi va ishlab chiqarish sanitariyasi qoidalari; - tashqi muhit xavfsizligi qoidalari; - elektr xavfsizligi va elektr tokidan shikastlanishdan himoya qilish qoidalari; - yo'l harakati qoidalari; - ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish to'g'risidagi qonun asoslari; - ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha tadbirlarni bilishi va ulardan foydalana olish
Ko'nikmalar	<ul style="list-style-type: none"> - kasbiy faoliyatda mehnat xavfsizligi talablariga muvofiq ishni tashkil etish va mehnat xavfsizligini ta'minlash; - elektr jihozlarni ishlatish qoidalari, elektr xavfsizligi qoidalari bo'yicha faoliyatini olib borish; - yong'inni o'chirishda foydalaniladigan jihozlarni samarali ishlatish; - ishlab chiqarishda sanitariya va gigiyena talablarini bajarish. - texnik tizimlar va texnologik jarayonlarda sodir bo'ladigan xavflardan saqlanish; - Shaxsiy himoya vositalaridan samarali foydalanish;

	<ul style="list-style-type: none"> - elektr tokidan yoki boshqa sababdan shikastlanganda birinchi yordam ko'rsatish; - yo'l harakati qoidalariga amal qilish; - ekologik inqirozlar va ularni oldini olish; - ekologik holatni baholash va uni sog'lomlashtirish; - biosferani va uni elementlarini (havo, suv, tuproq, o'simlik va hayvonot dunyosini, manzaralarni) muhofaza qilish va chora tadbirlarini qo'llash; - atrof-muhitga mas'uliyatli munosabatda bo'lish.
O'qitishni tashkiliy shakli	Kunduzgi
Baholash tartibi	Baholash bo'yicha amaldagi tartib asosida
Axborot manbalari	<ol style="list-style-type: none"> 1. Yormatov G'. va b. "Mehnatni muhofaza qilish" Darslik–T.: "O'zbekiston" — 2002 y. 2. <u>Yuldashev O.R.</u> va b. "Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi" Darslik–T.: Davr — 2014 y. 3. <u>Yuldashev O.R.</u>, <u>Djabborova Sh.G.</u>, <u>Xasanova O.T.</u> "Hayot faoliyati xavfsizligi" Darslik–T.: "Toshkent-Iqtisodiyot", 2014.– 268 b. 4. Ibragimov E.I., <u>Gazinazarova S.</u>, <u>Yuldashev O.R.</u>, "Mehnat muhofazasi maxsus kursi". Darslik.-T.: TIMI, 2014.-536 b. 5. Yormatov G'. "Mehnatni muhofaza qilish" Toshkent, 2001y. 6. Boymirzayev A. "Hayot xavfsizligi va birinchi tibbiy yordam" T.: Zilol buloq, 2019.-396 b.
Ta'lim jarayonida tavsiya etiladigan jihozlar	Mudul uchun kerakli plakatlar, yo'riqnomalar
Tuzuvchilar:	R.J.Mahkamov- Toshkent avtomobil va yo'llar texnikumi "Avtomobillar" kafedrasini mudiri; M.R.Adhamova-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi; N.F.Sultanov-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi
Taqrizchilar:	J.B.Mirzaabdullayev-Toshkent davlat texnika universiteti "Energiya mashinasozligi va professional ta'lim" kafedrasini dotsenti
<p>O'quv dasturi Professional ta'limni rivojlantirish instituti "Yer usti transport tizimlari va ularning ekspluatatsiyasi (transport turlari) yo'nalishlari bo'yicha o'quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma'qullangan.</p> <p>O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va INNOVATSIYALAR vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha o'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi kengashining 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig'ilishida ma'qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-son buyrug'i bilan TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.</p>	

2. Modul o'quv dasturi mazmuni

№	Mavzuning nomi	Mavzuning qisqacha mazmuni	Umumiy yuklama	Auditoriya mashg'uloti	Mustaqil ta'lim
1	Kirish. Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligining umumiy masalalari	Fanning rivojlanish tarixi. Mehnat muhofazasi fanining maqsad va vazifalari. Sanoat korxonalarining Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligiga oid me'yoriy-huquqiy hujjatlari.	3	2	1
2	Mehnat muhofazasining nazariy va huquqiy asoslari. Mehnat qonunchiligida huquqiy va tashkiliy masalalar	Mehnat muhofazasining nazariy va huquqiy asoslari. Xavfsiz mehnat sharoitini yaratish tadbirlari. Texnika xavfsizligi muhandisining vazifalari. Yo'riqnomalar. Mehnat qonunchiligida huquqiy va tashkiliy masalalar. Mehnat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha davlat va jamoa nazorati. Mehnat xavfsizligi qoidalari buzilganda javobgarlik turlari.	3	2	1
3	Ishlab chiqarish sanitariya tushunchasi va asosiy talablari	Ishlab chiqarish sanitariyasi va mehnat gigiyenasi. Sanitariya talablari va mehnat sharoiti. Ish joyida sog'liqqa xavf soladigan kimyoviy, jismoniy, biologik xavflar turlari. Havo orqali ishchiga ta'sir etadigan zararlar, noqulay mikroiklim, changlar, gazlar, shovqinlar, infra va ultratovushlar, tebranma harakatlar, yoritilish darajasi, nurlanish ko'rsatkichlari. Sanoat chiqindilari turlari. Sanoat chiqindilarini utilizatsiya qilish usullari.	3	2	1
4	Mehnat gigiyenasi	Mehnat gigiyenasi me'yorlari. Ish vaqti, dam olish vaqti, ta'til vaqti va boshqa vaqt me'yorlari. Ergonomika tushunchasi. Ish joyi va sanoat muhiti ergonomikasi. Ergonomik xavflar va ularni kamaytirish usullari.	3	2	1
5	Zararli, xavfli omillardan himoyalash vositalari	Shaxsiy himoya vositalari turlari va ularni texnik tavsiflari. ShHVlaridan foydalanishda ish beruvchi va xodimning majburiyatlari.. Nafas olish a'zolarini himoya qiluvchi vositalar. Paxta-dokali niqob, respiratorlar, gazniqoblar va avtonom nafas olish apparatlari, ulardan to'g'ri foydalanish tartibi. Teri muhofaza vositalari. Xavf omillariga ko'ra qo'llaniladigan himoya kiyimlar, ulardan to'g'ri foydalanish tartibi.	3	2	1

		Xavfli shovqin darajalari. Shovqindan himoya qilish vositalari va ulardan to'g'ri foydalanish. Shovqinni nazorat qilish usullari.			
6	Texnika xavfsizligining maqsadi, vazifasi va ahamiyati	Ishlab chiqarishda texnika xavfsizligi, uning maqsadi, vazifasi va ahamiyati. Texnika xavfsizligini ta'minlashning asosiy bosqichlari. Ishlab chiqarishda yuzaga keladigan xavfli omillar, ularning guruhlanishi. Mashina va mexanizmlarning xavfli joylari (zonalari). Mashina, mexanizm, jihozlar va kichik mexanizatsiya vositalarining texnik holatiga bo'lgan umumiy va maxsus xavfsizlik talablari. Mashina va mexanizmlarni yuqori xavfli va zararli sharoitlarda ishlatishdagi xavfsizlik talablari.	3	2	1
7	Mehnat jarayonida jarohatlanish va kasb kasalligi sabablarini tahlil qilish. Xavfsiz mehnat sharoitini yaratish	Mehnat jarayonida jarohatlanish va kasb kasalligi sabablarini tahlil qilish. Xavfsiz mehnat sharoitini yaratish. O'zbekiston Respublikasining baxtsiz hodisalar to'g'risidagi nizomi. Baxtsiz hodisalarning oldini olish tadbirlari. Jarohatlanish sabablarini tahlil etish va mehnat muhofazasi masalalarini iqtisodiy baholash. Ventilyatsiya tizimiga qo'yilgan texnik va sanitar-gigiyenik talablar. Ventilyatsiya turlari. Ventilyatsiya tizimlaridan foydalanishda xavfsizlik talablari	3	2	1
8	Ishlab chiqarishda elektr xavfsizligini ta'minlash	Elektr tokining inson organizmiga ta'sir qilishining o'ziga xos xususiyatlari. Elektr tokining inson organizmiga ta'siri oqibatini belgilovchi omillar. Magnit maydon tushunchasi. Magnit maydonning inson salomatligiga ta'siri va undan himoyalanih. Tegish kuchlanishiga va qadam kuchlanishiga tushish holatlari. Elektr uskunalari va elektr qurilmalari joylashgan xonalarning elektr xavfsizligi bo'yicha klassifikatsiyasi. Kuchlanish ostidagi tok o'tkazuvchi qismlarga tegib ketishdan himoyalanih usullari va vositalari. Elektr jihozlar, zanjirlar, manbalar bilan ishlashda himoya vositalari va xavfsizlik qoidalari. Elektr jihozlarni, qurilmalarni, liniyalarni bloklash.	6	4	2
9	Katta energiya va bosim bilan ishlovchi	Katta energiya va bosim bilan ishlovchi uskuna, qurilmalarning va idishlarning	3	2	1

	uskuna va qurilmalarni ishlatishda xavfsizlik talablari	turlari va guruhlanishi. Uskunalarining xavfsizligini nazorat qilish asboblari qo'yiladigan umumiy xavfsizlik talablari. Bug' va suv qozonlarini ishlatganda xavfsizlik talablari. Suyultirilgan, eritilgan va siqilgan gazlar saqlanadigan idishlarni ishlatganda xavfsizlik talablari. Kompresor qurilmalarini ishlatganda xavfsizlik talablari.			
10	Yuk tashish va yuklash-tushirish ishlarida xavfsizlik talablari	Ishlab chiqarishdagi yuklarning xavfsizlik bo'yicha guruhlanishi. Odamlarni transport vositalarida tashishda xavfsizlik talablari. Xizmat ko'rsatuvchi xodimlarga qo'yiladigan talablar. Yuklash-tushirish mashina va vositalarining texnik holatiga qo'yiladigan xavfsizlik talablari. Yuklash-tushirish maydonchasiga va materiallarni saqlashga, joylashtirishga bo'lgan xavfsizlik talablari.	3	2	1
11	Cheklangan va yopiq hududlarda ishlash xavfsizligi	Cheklangan va yopiq hudud tushunchasi. Ishlash uchun ruxsat talab etiladigan va ruxsat talab etilmaydigan yopiq hududlarning farqi. Yopiq hududda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavflar. Yopiq hududning atmosferasini monitoring qilish. Yopiq hududlarda qutqaruv jarayonlari.	3	2	1
12	Atrof-muhitni muhofaza qilish va ekologik xavfsizlik talablari	Atrof-muhitni muhofaza qilish. Tabiat boyliklarini asrash, ekologik muvozanatni saqlash va inson salomatligini himoya qilish. Ekologik qonunlarga rioya qilish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va ularni kelajak avlodlar uchun saqlab qolish. Ishlab chiqarishda va qayta ishlashda ekologik xavfsizlik talablariga qat'iy rioya etish.	3	2	1
13	Atmosfera havosini muhofaza qilish va chiqindilarni kamaytirish	Atmosfera havosining tozalash, inson salomatligi va biosfera uchun xavflarni bartaraf etish. Sanoat korxonalarini, transport va maishiy chiqindilarni kamaytirish. Gaz tozalash qurilmalaridan to'g'ri foydalanish, chiqindilarni filtratsiya qilish, ekologik toza texnologiyalarni joriy etish, avtomobil gazlarini kamaytirish	3	2	1
14	Suv resurslarini tejash va ifloslanishdan himoya qilish	Suvni tejash va sifatini saqlash. Suvni ishlab chiqarish chiqindilari, maishiy oqava suvlar va qishloq xo'jaligida ishlatiladigan kimyoviy moddalardan saqlash. Suvni tejash uchun samarali irrigatsiya texnologiyalari, oqava suvlarni tozalash	3	2	1

		inshootlari, qayta foydalanish tizimlarini qo'llash			
15	Ishlab chiqarishda chiqindilarni qayta ishlash	Chiqindilarni qayta ishlash – resurslardan samarali foydalanish va atrof-muhitni ifloslanishdan asrash. Plastik, metall, qog'oz va organik chiqindilarni qayta ishlash orqali iqtisodiy foyda va ekologik tozalikni ta'minlash. Ishlab chiqarishda xavfli chiqindilarni alohida yig'ish, zararsizlantirish va qayta ishlash.	3	2	1
16	Ish joyida favqulodda vaziyatlarni bartaraf etish va jabrlanganlarga birinchi yordam ko'rsatish	Qutqaruv va fuqaro muhofazasi tuzilmalari. Tuzilmalar tarkibiga kiritiladigan ishchi, xodimlarga qo'yilgan talablar. Tuzilmalarning favqulodda vaziyatlar oqibatlarini bartaraf etishdagi ishtiroki. Jabrlanganlarga birinchi yordam ko'rsatish tartibi. Hayot uchun zarur bo'lgan omillar (qon ketish, hushdan ketish, yurak faoliyatini buzilishi, shok holatlari va h.k.) ularni tiklash tartibi. Elektr toki ta'sirida jarohatlanganlarga birinchi yordam ko'rsatish	6	4	2
17	Tabiiy xususiyatli favqulodda vaziyatlar va ularda to'g'ri harakatlanish tartibi	Mehnat jarayonida zilzila, suv toshqini va kuchli shamol yuzaga kelganda to'g'ri harakatlanish tartibi. Ish joyida zilzilaga qadar, zilzila vaqtida va zilziladan keyingi to'g'ri harakatlar tartibi. Tabiiy xususiyatli favqulodda vaziyatlar oqibatlarini bartaraf etishga jalb etiladigan kuch va vositalar, ularning imkoniyatlari.	3	2	1
18	Yong'inning oldini olish va o'chirishni tashkil qilish, evakuatsiya chora-tadbirlari. O't o'chirish vositalari	Yong'inning oldini olish va o'chirishni tashkil qilish, evakuatsiya chora-tadbirlari. Yong'in keltirib chiqaruvchi omillar. O't o'chirish vositalari. Yong'inga qarshi tadbirlar. "Olovli uchburchak" tushunchasi. O't o'chirish vositalari turlari va ulardan to'g'ri foydalanish. Yong'inni o'chirish usullari. O'tni o'chirishda suv ta'minoti. Narvon turlari va ularni texnik parametrlari. Narvonlardan to'g'ri foydalanish bo'yicha xavfsizlik qoidalari. Avtomatik o't o'chirish uskunalari. Yong'in darakchilari va aloqa vositalari.	3	2	1
Jami			60	40	20

O'quvchilar bilimini baholash mezonlari

O'quvchilarning bilimi quyidagi mezonlar asosida:

o'quvchi mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 5 (a'lo) baho;

o'quvchi mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 4 (yaxshi) baho;

o'quvchi olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 3 (qoniqarli) baho;

o'quvchi fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda — 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)
C-	1,67	60-64	
D+	1,33	55-59	2 (Qoniqarsiz)
D	1,0	50-54	

O'qitish natijalarini baholash

O'qitish natijalari	Baholash indikatorlari
1.Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizlik qoidalariga muvofiq dvigatelni tashxislash va texnik xizmat ko'rsatish ishlarni amalga oshiradi.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mehnat muhofazasi bo'yicha umumiy qoidalarni bilish; 2. Birlamchi o't o'chirish vositalari va ularni ishlata olish; 3. Shaxsiy himoya vositalaridan foydalanish va ularni tekshira olish. 4. Elektr toki urganda va boshqa baxtsiz hodisalarda jabrlanuvchiga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish.

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA‘LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta‘lim sohasi	Xizmat ko‘rsatish sohasi		
Ta‘lim yo‘nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo‘yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	1. Texnik; 2. «B» yoki «BC» toifali avtomobil haydovchi (maxsus avtotransport haydovchisi)		
Modul nomi	Transport infratuzilmasi		
Modul kodi	5PM0940		
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 120 soat	Auditoriya mashg‘uloti: 60 soat	Mustaqil ta‘lim: 60 soat
ECTS-kreditlar miqdori	4		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Majburiy		
Ta‘lim tili	Guruhga belgilangan o‘qitish tili asosida		

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	Transport infratuzilmasi
Modulning maqsadi	O'quv fanini o'rganish jarayonida o'quvchilar oliy ta'lim tizimi, o'quv jarayonini kredit-modul tizimi, o'quv jarayonini tashkil etish va o'quvchilar ilmiy-tadqiqot ishlarini olib borish, axborot resurslari bilan ishlash, logistika boshqaruvi asoslari, mutaxassislikning faoliyat sohalari bilan tanishtirishdan iborat.
O'zlashtirish (o'qitish) natijalari	Transport infratuzilmasining asosiy komponentlari va ularning vazifalarini tushuna oladi. Transport infratuzilmasini loyihalash va qurish asoslari bilan tanishadi. Transport infratuzilmasining samaradorligini baholash va optimallashtirish usullarini qo'llay oladi.
Modul mazmuni	Modulning mazmuni o'quvchilarning ilmiy-tadqiqot ishlari, Axborot-resurs markazi va bibliografik bilimlar, Transport umumiy kursi, Avtomobil transportida yuklarni tashish, Jamoat transportida tashishni tashkil etish va boshqarish, Logistika, Transport logistikasi, Multimodal tashuvlar texnologiyasi, Tashish jarayonlarini boshqarishning intellektual tizimlari bo'yicha mavzularni o'zlashtirishdan iborat.
Egallanadigan kompetensiyalar	Egallangan mutaxassisliklari bo'yicha oliy ta'lim o'quv yurtlarida ta'limni davom ettirish huquq, majburiyatlari, kredit-modul ta'lim tizimi bo'yicha fanlarni o'zlashtirish bo'yicha kompetensiyalarni shakllantirish
Bilimlar	Maxsus fanlarning o'quv dasturlarini tuzish va ular asosida ishchi o'quv dasturlarni ishlab chiqish; ma'ruza darsini tashkil etish, ma'ruza matnini tuzish va uni o'tkazish; amaliy-laboratoriya mashg'ulotlarini o'tkazishni va ularni o'quv-uslubiy adabiyotlar va vositalar bilan ta'minlashni amalga oshirish; o'quvchi bilimini baholashni rejalashtirish, tashkil etish va o'tkazish haqida <i>bilimlarga ega bo'ladilar</i>
Ko'nikmalar	Maxsus fanlarning kurs ishlari (loyihalari) ni va bitiruv malakaviy ishlarni tayyorlashni hamda bu ishlarini o'quv-uslubiy vositalar, qo'llanmalar va adabiyotlar bilan ta'minlashni; amaliyotlarni tashkil etish va o'tkazishni; ilg'or pedagogik va zamonaviy axborot texnologiyalardan o'quv mashg'ulotlarida ma'qul darajada foydalanish; o'quv-uslubiy majmualar va elektron kurslarning yaratish texnologiyasi va ulardan foydalanish <i>ko'nikmalariga ega bo'ladilar</i>
O'qitishni tashkiliy shakli	Kunduzgi
Baholash tartibi	Baholash bo'yicha amaldagi tartib asosida
Axborot manbalari	Asosiy adabiyotlar 1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida" gi Qonuni. 2020 2. Oliy ta'lim. Me'yoriy hujjatlar to'plami. 1 va 2 qismlar. T.: 2013.

	<p>3. Ходиев Б.Ю., Гимранова О.Б., Современные образовательные технологии: теория и практика реализации. Т. 2008</p> <p style="text-align: center;">Qo'shimcha adabiyotlar</p> <p>1. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 485 b.</p> <p>2. В.В.Дыбская, Э.И.Зайцев, В.И.Сергеев, А.Н.Стерликова. Логистика. Интеграция и оптимизация логистических бизнес-процессов в цепях поставок. М.: «ЭКМО», 2011, 981 с.</p> <p>3. G.A.Samatov, Logistika 1-2 qism. – Т.: TAYLQEI, 2019, 650 b.</p> <p>4. В.А.Хо'jaev "Yagona transport tizimi va har xil transportlar o'zaro yondoshuvi". Т.: "Mehnat", 2004 – 253 b.</p> <p>5. Н.А.Троицкая, А.Б.Чубиков. "Единая транспортная система", М.: "Академия", 2007 г.— 240 с.</p> <p>6. Abdullayev V.I. Yo'lovchilarni tashishning zamonaviy texnologiyalari. O'quv qollanma, 2021 – 228 b.</p> <p>7. А.В.Велможин, В.А.Гудков, Л.Б.Миротин, А.В.Куликов. Грузовые автомобильные перевозки. М.: "Горячая линия – Телеком", 2007- 559 стр.</p> <p>8. В.С. Никифоров. Мультимодальные перевозки и транспортная логистика 2014 г., 272 с. Транслит.</p>
Ta'lim jarayonida tavsiya etiladigan jihozlar	Mutaxassislikka doir stendlar, plakatlari, flipchart doska, markerlar to'plami va boshqalar
Tuzuvchilar:	<p>Arifjanova N.Z. - TDTrU, "Transport logistikasi" kafedrasida katta o'qituvchisi</p> <p>Nazarova V.X. - TDTrU, "Transport logistikasi" kafedrasida katta o'qituvchisi</p>
Taqrizchilar:	<p>T.U. Qodirov – Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi dotsenti, iqtisod fanlari nomzodi;</p> <p>M.N. Irisbekova – TDTU, "Transport logistikasi" kafedrasida professori, iqtisod fanlari doktori.</p>
<p>O'quv dasturi Professional ta'limni rivojlantirish instituti "Yer usti transport tizimlari va ularning ekspluatatsiyasi (transport turlari bo'yicha)" yo'nalishlari bo'yicha o'quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma'qullangan.</p> <p>O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha o'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig'ilishida ma'qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-son buyrug'i bilan TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.</p>	

2. Modul o'quv dasturi mazmuni

№	Mavzuning nomi	Mavzuning qisqacha mazmuni	Umumiy yuklama	Auditoriya mashg'uloti	Mustaqil ta'lim
1	O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimi	O'zbekiston Respublikasining ta'lim to'g'risidagi qonuni. Asosiy tushunchalar. Ta'lim sohasidagi asosiy qoidalar. Ta'lim olish huquqi. Ta'lim tizimi, turlari va shakllari. Ta'lim jarayoniga o'quv rejalari va o'quv dasturlarini joriy etish. Ta'lim oluvchilarning majburiyatlari.	8	4	4
2	Oliy o'quv yurtlarida o'quv jarayonining kredit-modul tizimi	O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini tashkil etish bilan bog'liq tizimni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida» gi Qarori. Asosiy tushunchalar. Ta'lim dasturi tuzilmasi. O'quv jarayonini rejalashtirish, monitoring olib borish va ta'lim sifatini ta'minlash. Akademik mobillik va kreditlarni tan olish. Baholash, baholarni konvertatsiya qilish. O'quvchilarni o'qishdan chetlashtirish, qayta tiklash, kursdan kursga o'tkazish mexanizmlari.	8	4	4
3	Oliy ta'lim muassasasi haqida ma'lumot	Mutaxassislar tayyorlashda universitetning roli. Rivojlanishining asosiy bosqichlari. Universitetning tashkiliy tuzilmasi Fakultetlar. Kafedralar. Bakalavriat yo'nalishlari va magistratura mutaxassisliklari. Universitetning Internetdagi rasmiy sayti	8	4	4
4	O'quvchilarning huquq va majburiyatlari	O'quvchilarning huquq va majburiyatlari. Xulq-atvor normalari va qoidalari. Ichki qoidalar. Universitetda odob-axloq qoidalari. Rag'batlantirish turlari. Yotoqxonani olish huquqi. Yotoqxonani boshqarishda o'quvchilar Kengashlarining roli	8	4	4
5	O'quv jarayonini tashkil etish	Ta'lim standartlari va o'quv rejalari. Ularning mazmuni va tuzilishi. Dars jadvali va uni tuzishga qo'yiladigan talablar. Ma'ruza o'quv jarayonining asosi sifatida. Ma'ruza turlari. Ma'ruza matnlari.	8	4	4

		Laboratoriya, amaliy va seminar mashg'ulotlari. Malakaviy amaliyotlar. O'quvchilarning mustaqil ishlari. O'quv-uslubiy majmualar: ularning tuzilishi va mazmuni.			
6	O'quvchilarning ilmiy-tadqiqot ishlari	Universitetda ilmiy tadqiqotlar va ishlanmalarni tashkil etish: o'quvchilar ilmiy jamiyati, o'quvchilar tadqiqot byurosi, o'quvchilar tadqiqot laboratoriyasi: ularning vazifalari va vazifalari. TITI shakllari. Ta'lim va ilmiy-tadqiqot ishlarini olib borish uchun axborot resurslari	8	4	4
7	Axborot-resurs markazi va bibliografik bilimlar	Axborot-resurs markazi dan foydalanish qoidalari. Axborot-resurs markazi kataloglari. Axborot-resurs markazi faoliyatining qonunchilik va me'yoriy bazasi. Xizmat ko'rsatish bo'limi. Jamlash bo'limi. Ilmiy adabiyotlar bo'limi. Ilmiy-uslubiy axborot bo'limi. Nodir adabiyotlar bo'limi. O'quvchilar o'quv zali. "Qr-book" elektron qurilmasi. Badiiy adabiyotlar o'quv zali.	8	4	4
8	Transport umumiy kursi	Fanni o'qitishning maqsadi va vazifalari. Fan bo'yicha o'tiladigan mavzularning qisqacha tavsifi. Transport tizimlari va transport jarayonlari haqida tushunchalar	8	4	4
9	Avtomobil transportida yuklarni tashish	Fanni o'qitishning maqsadi va vazifalari. Fan bo'yicha o'tiladigan mavzularning qisqacha tavsifi. Transport vositalari va yuklar haqida umumiy tushunchalar	8	4	4
10	Jamoat transportida tashishni tashkil etish va boshqarish	Fanni o'qitishning maqsadi va vazifalari. Fan bo'yicha o'tiladigan mavzularning qisqacha tavsifi. Yo'lovchilar tashish jamoat transporti.	8	4	4
11	Logistika	Fanni o'qitishning maqsadi va vazifalari. Fan bo'yicha o'tiladigan mavzularning qisqacha tavsifi. Logistikaga kirish. Moddiy oqimlar va ularning turlari.	12	6	6
12	Transport logistikasi	Fanni o'qitishning maqsadi va vazifalari. Fan bo'yicha o'tiladigan mavzularning qisqacha tavsifi. Transport-logistik jarayonlar	12	6	6
13	Multimodal tashuvlar texnologiyasi	Fanni o'qitishning maqsadi va vazifalari. Fan bo'yicha o'tiladigan mavzularning qisqacha tavsifi. Multimodal tashuvlarning umumiy tavsifi.	8	4	4

14	Tashish jarayonlarini boshqarishning intellektual tizimlari	Fanni o'qitishning maqsadi va vazifalari. Fan bo'yicha o'tiladigan mavzularning qisqacha tavsifi.	8	4	4
Jami			120	60	60

O'quvchilar bilimini baholash mezonlari

O'quvchilarning bilimi quyidagi mezonlar asosida:

o'quvchi mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 5 (a'lo) baho;

o'quvchi mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 4 (yaxshi) baho;

o'quvchi olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 3 (qoniqarli) baho;

o'quvchi fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda — 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)
C-	1,67	60-64	
D+	1,33	55-59	2 (Qoniqarsiz)
D	1,0	50-54	

O'qitish natijalarini baholash

O'qitish natijalari	Baholash indikatorlari
----------------------------	-------------------------------

<p>Egallangan mutaxassisliklari bo'yicha oliy ta'lim o'quv yurtlarida ta'limni davom ettirish huquq, majburiyatlari, kredit-modul ta'lim tizimi bo'yicha fanlarni o'zlashtirish bo'yicha ko'nikmalariga ega bo'lishi.</p>	<p>1.Oliy ta'lim o'quv yurtlarida ta'limni davom ettirish huquq, majburiyatlari to'g'risida tushunchani bilishi; 2.Kredit-modul ta'lim tizimi bo'yicha fanlarni o'zlashtirish tamoyillarini bilishi;</p>
---	--

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA‘LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta‘lim sohasi	Xizmat ko‘rsatish sohasi		
Ta‘lim yo‘nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo‘yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	1. Texnik; 2. «B» yoki «BC» toifali avtomobil haydovchi (maxsus avtotransport haydovchisi)		
Modul nomi	Muhandislik va kompyuter grafikasi		
Modul kodi	5PM0596		
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 180 soat	Auditoriya mashg‘uloti: 150 soat	Mustaqil ta‘lim: 30 soat
ECTS-kreditlar miqdori	6		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Majburiy		
Ta‘lim tili	Guruhga belgilangan o‘qitish tili asosida		

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	Muhandislik va kompyuter grafikasi
Modulning maqsadi	Fanni o'qitishdan maqsad – fazodagi turli uch o'lchamdagi obyektlarni va ulardagi bog'liqliklarni, tekislikdagi ikki o'lchamli chizmalar ko'rinishidagi fazoning grafik modellari asosida shu obyektlarning fazoviy xususiyatlarni tasavvur qilish, fazoviy konstruktiv–geometrik tuzilishlarini mantiqiy tahlil qilish va umumlashtirish bilan bog'liq bo'lgan fikrlash qobiliyatlarini oshirish va rivojlantirish bo'yicha yo'nalish profiliga mos, ta'lim standartida talab qilingan bilimlar darajasida ta'minlash va avtomatlashtirilgan loyihalash usullarini o'rganishdir.
O'zlashtirish (o'qitish) natijalari	Muhandislik chizmalarini va grafik ifodalarni yaratish asoslarini tushuna oladi. Kompyuter grafikasi dasturlaridan foydalanish ko'nikmasini egallay oladi. Muhandislik loyihalarini vizualizatsiya qilish va ularni texnik hujjatlarda qo'llay oladi.
Modul mazmuni	Fazoning markaziy va ortogonal proyeksiyalashga asoslangan muayyan grafik modellarini hosil qilish usullarini mukammal egallash va bu grafik modellardan foydalanib, fazoviy obyektlar hamda ularning munosabatlariga oid pozitsion va metrik masalalarni mustaqil yechishda yetarli darajada bilim, ko'nikma va malakalarga ega bo'lishdir. O'quvchilarni muhandislik va mutaxassislik fanlariga oid grafik axborotlarining, ya'ni geometrik obyektlarning ikki va uch o'lchamli tasvirlarini loyihalash, hamda texnologik jarayonlarning va buyumlarning modellarini yaratish kabi ishlarni avtomatlashtirish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalarga yetarli darajada o'rgatishdan iborat.
Egallanadigan kompetensiyalar	Fazoviy obyektlarni tekislikda tasvirlash fazoviy obyektlarning vaziyatlari va o'lchamlarini aniqlashga oid pozitsion va metrik masalalarni yechish algoritmlarini tuzish va ularni yechish ortogonal proyeksiyalarni qayta tuzishning asosiy usullaridan foydalanib masalalar yechish yig'ish chizmalarini o'qish va detallarga ajratish; yig'ish chizmalarini bajarish; avtomatlashtirilgan loyihalash vositalaridan va dasturlaridan foydalanish
Bilimlar	grafik modellashtirish asoslari - proyeksiyalar hosil qilish usullarini; - fazoviy shakllarning o'lchamlari va vaziyatlarini aniqlashga oid pozitsion va metrik masalalarni yechish algoritmlarini; - ortogonal proyeksiyalar asosida muhandislik obyektlarini loyihalashni; - fazoviy obyektlarni tekislikda tasvirlash usullarini; - sirtlarning hosil qilinish usullari, sirtidagi nuqtalar va chiziqlar,

	<p>sirtlarning o‘zaro kesishuvi va sirtlarning yoyilmalarini;</p> <ul style="list-style-type: none"> - tasvirlar-ko‘rinishlar, qirqimlar va kesimlarni; konstruktorlik hujjatlarni tuzish, rasmiylashtirish va belgilashlarni; - davlat standartlashtirish tizimi va konstruktorlik hujjatlarining yagona tizimi talablari asosida muhandislik chizmalarni tuzish tartibi va qoidalarini; - yig‘ish chizmalarini o‘qish va detallarga ajratish talablarini; yig‘ish chizmalarini bajarish talablarini; - bo‘lajak kasbi doirasida zaruriy kompyuterli loyihalashning dasturiy vositalarini va konstruktorlik hujjatlarini olishning grafik tizimlarini va usullarini <i>bilishi va ulardan foydalana olishi</i>;
Ko‘nikmalar	<p>fazoviy obyektlarni tekislikda tasvirlashni;</p> <p>fazoviy obyektlarning vaziyatlari va o‘lchamlarini aniqlashga oid pozitsion va metrik masalalarni yechish algoritmlarini tuzishni va ularni yechishni;</p> <p>ortogonal proyeksiyalarni qayta tuzishning asosiy usullaridan foydalanib masalalar yechishni;</p> <p>sirtlarning hosil bo‘lishini, sirtlarning o‘zaro kesishuv chiziqlarini aniqlashni va sirtlarning yoyilmalarini;</p> <p>-tasvirlar-ko‘rinishlar, qirqimlar va kesimlar; yozuv va belgilashlarni;</p> <p>davlat standartlashtirish tizimi va konstruktorlik hujjatlarining yagona tizimi talablari asosida muhandislik chizmalarni tuzish tartibi va qoidalarini;</p> <p>yig‘ish chizmalarini o‘qish va detallarga ajratish talablarini; yig‘ish chizmalarini bajarish;</p> <p>avtomatlashtirilgan loyihalash vositalaridan va dasturlaridan foydalanish <i>ko‘nikmalariga ega bo‘lishi kerak.</i></p>
O‘qitishni tashkiliy shakli	Kunduzgi
Baholash tartibi	Baholash bo‘yicha amaldagi tartib asosida
Axborot manbalari	<p>Asosiy adabiyotlar</p> <p>Murodov Sh. va boshqalar. Chizma geometriya. Oliy o‘quv yurtlari uchun darslik. -T.: “O‘qituvchi”, 2006. - 260 b.</p> <p>Chizma geometriya va kompyuter grafikasi. (Darslik) Yu.A.Askarov, A.E.Jabbarov, A.A.Ibragimov, X. M. Shadimetov S.S.Saydaliyev. 2019 y.</p> <p>Chizma geometriya va muhandislik grafikasi. (O‘quv qo‘llanma) I.Mamurov, F.I.Mamurova 2017 y.</p> <p>Qo‘shimcha adabiyotlar</p> <p>To‘xtaev A. va boshqalar. Mashinasozlik chizmachiligidan ma‘lumotnoma. Qo‘llanma. -T.: “ILM ZIYO”, 2010. -164 b.</p> <p>AutoCAD dasturini “Chizma geometriya, muhandislik va kompyuter grafikasi” fanida qo‘llash. (Uslubiy ko‘rsatma) X.M.Shodimetov, N.O.Axmedov, H.M.Qo‘ldoshev, A.A.Ibragimov T. 2009 y.</p> <p>Qo‘shimcha axborot manbalari</p> <p>www.AutoCAD.ru – AutoCAD davriy elektron nashri</p>

	www.hardline.ru – kompyuter hujatlari www.hardline.ru – kompyuter hujatlari
Ta’lim jarayonida tavsiya etiladigan jihozlar	Kompyuter jamlanmasi, videoproektor, elektron doska, chizmachilik asboblari, maketlar
Tuzuvchilar:	Kayumov X.A. Toshkent davlat transport universiteti, “Informatika va kompyuter grafikasi” kafedrasida katta o’qituvchisi
Taqrizchilar:	Xalimov M. K. , TDPU “Muhandislik va kompyuter grafikasi” kafedrasida dotsenti
<p>O’quv dasturi Professional ta’limni rivojlantirish instituti “Yer usti transport tizimlari va ularning ekspluatatsiyasi (transport turlari bo’yicha)” yo’nalishlari bo’yicha o’quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma’qullangan.</p> <p>O’zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy va o’rta maxsus, kasb-hunar ta’limi yo’nalishlari bo’yicha o’quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig’ilishida ma’qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-son buyrug’i bilan TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.</p>	

2. Modul o’quv dasturi mazmuni

№	Mavzuning nomi	Mavzuning qisqacha mazmuni	Umumiy yuklama	Auditoriya mashg’uloti	Mustaqil ta’lim
1	“Muhandislik va kompyuter grafikasi” fanining predmeti. Markaziy va parallel proyeksiyalash usullari	To’g’ri burchakli (ortogonal) proyeksiyalash. Nuqtaning ortogonal proyeksiyalari. To’g’ri chiziqning ortogonal proyeksiyalari.	12	10	2
	Davlat standartlari. Formatlar Masshtablar. Shriftlar	O’zDSt 2.301-96. O’zDSt 2.302-97 O’zDSt 2.303-97. O’zDSt 2.304-97.			
2	To’g’ri chiziq. Ikki to’g’ri chiziqning o’zaro vaziyatlari.	Umumiy vaziyatdagi to’g’ri chiziq kesmasining haqiqiy uzunligi va proyeksiyalar tekisliklari bilan hosil qilgan burchaklarini aniqlash. To’g’ri chiziqning izlarini yasash. To’g’ri burchakning proyeksiyasi haqida teorema	12	10	2
	Chizmalarda o’lcham qo’yish qoidalari	O’lchamlarga qo’yiladigan asosiy talablar. O’zDSt 2.307-96. Tekis shakllar va detallarga o’lcham qo’yish. Tutashmalar			

3	Tekislik va uning berilishi	Umumiy va xususiy vaziyatdagi tekisliklar. Tekislikning izlarini yasash. To'g'ri chiziq va tekislikning o'zaro vaziyatlari. Tekislikka tegishli to'g'ri chiziq va nuqta. Tekislikning bosh chiziqlari. To'g'ri chiziqning tekislikka parallelligi.	12	10	2
	Nuqtaning ortogonal proyeksiyalariga doir masalalar.	Xususiy vaziyatdagi (proyeksiya tekisliklari va koordinata o'qlariga tegishli) nuqtalar. To'g'ri chiziq. To'g'ri chiziq kesmasining haqiqiy uzunligi va proyeksiya tekisliklariga og'ish burchaklarini aniqlash. Xususiy vaziyatdagi to'g'ri chiziqlar			
4	Ikki tekislikning o'zaro vaziyatlari.	Tekisliklarning o'zaro kesishuvi. To'g'ri chiziqning tekislik bilan kesishuvi. O'zaro parallel tekisliklar. To'g'ri chiziqning tekislikka perpendikulyarligi. Nuqta va tekislik orasidagi masofani aniqlash.	12	10	2
	To'g'ri chiziqning izlari. Ikki to'g'ri chiziqning o'zaro vaziyatlari.	To'g'ri chiziqdagi nuqta. To'g'ri burchakni proyeksiyalash haqida teorema.			
5	Ortogonal proyeksiyalarni qayta tuzish usullari.	Ortogonal proyeksiyalarini qayta tuzish usullarini mohiyati. Tekis-parallel harakatlantirish usuli. Aylantirish usuli. Geometrik shaklni proyeksiyalar tekisligiga perpendikulyar, parallel va proyeksiyalar tekisliklariga tegishli o'q atrofida aylantirish (jipslashtirish usuli). Proyeksiyalar tekisliklarini almashtirish usuli.	12	10	2
	Tekislikka doir masalalar yechish.	Xususiy va umumiy vaziyatdagi tekisliklar. Tekislikda yotuvchi nuqta va to'g'ri chiziq. Tekislikning bosh chiziqlari. Tekisliklarning o'zaro holatlariga doir masalalar yechish. Tekisliklarning o'zaro parallelligi va kesishuvi. To'g'ri chiziqning tekislik bilan kesishuvi.			
6	Egri chiziqlar. Tekis va fazoviy egri chiziqlar	Vint chiziqlari. Ko'pyoqliklar va sirtlar haqida ma'lumotlar. Ko'pyoqliklar va sirtlarning tekislik va to'g'ri chiziqlar bilan kesishuvi. Sirtlarning (silindr, konus, shar, piramida, prizma) xususiy va umumiy vaziyatdagi tekisliklar bilan kesishuvi. Doiraviy konus	12	10	2

		kesimlari. Sirtlarning to'g'ri chiziq bilan kesishuvi.			
	To'g'ri chiziqning tekislikka perpendikulyarligi va tekisliklarning o'zaro perpendikulyarligi.	To'g'ri chiziqning tekislikka parallelligi va tekisliklarning o'zaro parallelligi.			
7	Sirtlarning o'zaro kesishuvi. Yordamchi kesuvchi tekisliklar usuli va uning mohiyati	Sirtlarning o'zaro kesishuv chizig'ini yasash usullari. Sirtlarning o'zaro kesishish chizig'ini yasashning umumiy algoritmi. Ko'pyoqli, egri chizikli va aylanish sirtlarining o'zaro kesishuv chiziqlarini yasash.	12	10	2
	Ortogonal proyeksiyalarni qayta tuzish usullari.	Tekis-parallel harakatlantirish va aylantirish usuli. Jipslashtirish usuli. Proyeksiya tekisliklarini almashtirish usuli.			
8	Yordamchi kesuvchi sferalar usuli.	Sirtlarning o'zaro kesishuv chizig'ini yordamchi sferik sirtlar yordamida yasash. Konsentrik markazli sferalar usuli. Ikkinchi tartibli sirtlarning o'zaro kesishuvidagi maxsus hollar.	12	10	2
	Ko'pyoqliklar va sirtlarga doir masalalar yechish.	Sirtlarda yotuvchi nuqta va to'g'ri chiziq. Ko'pyoqlik va sirtlarning tekisliklar bilan kesishuvi.			
9	Buyumning ortogonal proyeksiyalari. Ko'rinishlar, qirqimlar va kesimlar.	Buyumning ikki ko'rinishi bo'yicha uchinchi ko'rinishini yasash. Qirqimlar va kesimlar bajarish qoidalari.	12	10	2
	Umumlashtirilgan pozitsion masalalar. Yordamchi kesuvchi tekisliklar usuli.	Sirtlarning kesishish chizig'i proyeksiyalarini yasash			
10	Aksonometrik proyeksiyalar. Izometrik va dimetrik proyeksiyalar.	Buyumning aksonometrik proyeksiyasini yasash.	12	10	2
	Umumlashtirilgan pozitsion masalalar. Yordamchi kesuvchi sferalar usuli	Sirtlarning kesishish chizig'i proyeksiyalarini yasash			
11	Birikmalar. Ajraladigan va ajralmaydigan birikmalar	Rezbalar va ularning parametrlari. GOST 2.311-68, Rezba va rezbali birikmalarni chizmada shartli tasvirlash va belgilash.	12	10	2

	Ko'rinishlar, qirqimlar va kesimlar haqida umumiy ma'lumotlar.	To'g'ri burchakli proyeksiyalar. Buyumning o'zaro perpendikulyar bo'lgan tekisliklardagi proyeksiyalari.			
12	Konstruktorlik hujjatlarining turlari.	Eskizlar va ish chizmalari, ularga qo'yiladigan asosiy talablar (GOST 2.109-81). Detalning eskizi va ish chizmalarini bajarish qoidalari.	12	10	2
	Aksonometrik proyeksiyalar. Detalning aksonometrik proyeksiyasini yasash	Detalning ikki ko'rinishiga qarab uchinchi ko'rinishini hosil qilish, oddiy va murakkab qirqimlarini, kesim va qiya kesimini bajarish			
13	Uzatmalar va ularning turlari	Tishli uzatmalar. Umumiy ma'lumotlar. Tishli g'ildiraklarni chizmalarda shartli tasvirlash. GOST 2.402-68. Silindrik va konussimon tishli g'ildiraklarning ish chizmalarini bajarish qoidalari (GOST 2.403-75, GOST 2.405-81).	12	10	2
	Ish chizmalari va ularga qo'yiladigan asosiy talablar Detal eskizlarini va ish chizmalarini bajarish qoidalari.	GOST 2.109-81). Chizmalarda yozuvlar va texnik talablarni berish. Eskiz			
14	Yig'ish va umumiy ko'rinish chizmalari	Ularga qo'yiladigan talablar. Shartliklar va soddalashtirishlar. Yig'ish chizmasining spetsifikatsiyasi va uni to'ldirish tartibi. Yig'ish chizmalariga o'lcham qo'yish qoidalari	12	10	2
	Yig'ish va umumiy ko'rinish chizmalari.	Ularga qo'yiladigan talablar. Shartliklar va soddalashtirishlar. Yig'ish chizmasining spetsifikatsiyasi va uni to'ldirish tartibi. Yig'ish chizmalariga o'lcham qo'yish qoidalari. Umumiy ko'rinish chizmasini o'qish, yig'ma birlikning detallari vazifalarini, ishlash prinsipini, detallarining o'zaro ta'siri va joylashuvi aniqlash. Yig'ma birlikning yig'ish chizmasidan foydalanib tarkibiy detallari ish chizmalarini bajarish.			
15	AutoCAD grafik muharriri haqida umumiy ma'lumotlar	Foydalanuvchi interfeysi. Jihozlar panellari. Buyruqlar va holat qatori, ekran menyusi va boshqa vositalardan foydalanish. AutoCAD ish muhiti parametrlari. Chizma fazosi va kompanovkasi. "Model" va "List" qatlari va ulardan foydalanish. AutoCAD	12	10	2

		muhitida tekis chizmalarni chizish. Chizmalarni shakllantirish va tahrirlash. AutoCAD dasturida o'lchamlar qo'yish.			
	Umumiy ko'rinish chizmasini o'qish, yig'ma birlikning detallari vazifalarini, ishlash prinsipini, detallarining o'zaro ta'siri va joylashuvi aniqlash	Yig'ma birlikning yig'ish chizmasidan foydalanib AutoCAD dasturida tarkibiy detallari ish chizmalarini bajarish. AutoCAD dasturida to'g'ri va egri chiziq konturli tekis detallar chizmalarini2 chizish. Yig'ma birlikning tarkibiy detallari ish chizmalarini AutoCAD dasturida bajarish.			
	Jami		180	150	30

O'quvchilar bilimni baholash mezonlari

O'quvchilarning bilimi quyidagi mezonlar asosida:

o'quvchi mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 5 (a'lo) baho;

o'quvchi mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 4 (yaxshi) baho;

o'quvchi olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 3 (qoniqarli) baho;

o'quvchi fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda — 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)

C-	1,67	60-64	
D+	1.33	55-59	2 (Qoniqarsiz)

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA‘LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta‘lim sohasi	Xizmat ko‘rsatish sohasi		
Ta‘lim yo‘nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo‘yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	1. Texnik; 2. «B» yoki «BC» toifali avtomobil haydovchi (maxsus avtotransport haydovchisi)		
Modul nomi	Avtomobillarda ishlatiladigan ashyolar		
Modul kodi	5PM0104		
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 60 soat	Auditoriya mashg‘uloti: 30 soat	Mustaqil ta‘lim: 30 soat
ECTS-kreditlar miqdori	2		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Majburiy		
Ta‘lim tili	Guruhga belgilangan o‘qitish tili asosida		

Toshkent – 2025

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	Avtomobillarda ishlatiladigan ashyolar
Modulning maqsadi	Neftdan olinadigan yonilg'i, moylash materiallari va maxsus suyuqliklarni avtomobillar ekpluatatsiyasida ishlatilishi, ularning fizik-kimyoviy xossalarini ishlash sharoitiga qarab o'zgarishini va sifatini dvigatel ishiga ta'siri, shuningdek, bu materiallardan texnikada oqilona foydalanish va me'yorlash haqidagi bilimlarni shakllantirish.
O'zlashtirish (o'qitish) natijalari	Avtomobil foydalanish jarayonida ishlatiladigan ashyolar sifatini aniqlash va ishlatilishini o'rgatish; Kimyoviy elementlarning tuzilishi va xossalarini bilish; Yonilg'i va moylash materiallari va texnik suyuqliklarni tejashni o'rgatish; Yonilg'i va moylash materiallari va texnik suyuqliklardan ratsional foydalanishni o'rgatish; Ichki yonuv dvigatelida sodir bo'layotgan texnologik jarayonlarni o'rgatish; Yonilg'i va moylash materiallari va texnik suyuqliklarni qo'llash vaqtida tashqi muhitga ta'sirini o'rgatish.
Modul mazmuni	Mamlakatimizda, shuningdek, xorijiy davlatlarda ishlab chiqarilayotgan yonilg'i-moylash materiallari, texnik suyuqliklar, nometall va polimer-rezina, sintetik va elektroizolatsion materiallar, lokbo'yoq materiallari, yelimlar, qoplama va qistirma materiallarning olinishi, ularning tarkibi, eng ko'p tarqalgan markalari, ularni saqlash, tashish va ulardan oqilona foydalanish chora-tadbirlari keltirilgan.
Egallanadigan kompetensiyalar	Avtomobillarning ekspluatasion samaradorligini oshirishda, ularda ishlatiladigan moylash materiallarining sifatining ta'siri tahlili bo'yicha dvigatelning foydali ish koeffitsiyenti motor moyining sifatli tanlanishiga, o'z vaqtida almashtirilishiga bog'liqligi bo'yicha kompetensiya shakllantiriladi. Bundan tashqari ekspluatatsion sharoitga mos qovushqoqlikka ega moylash materiallarining tanlanishi transport vositasining barcha parametrlarining samaradorligiga ijobiy ta'sir qilishi asoslanadi
Bilimlar	Yonilg'i-moylash materiallari va texnik suyuqliklarning hozirgi davrdagi holati va kelajakda rivojlanishi; Yonilg'i-moylash materiallari va texnik suyuqliklarni muayyan foydalanish sharoitlariga moslashuvini; Tarmoqning kelgusida rivojlanish yo'nalishlarini va shu jumladan o'zbekistonda rivojlanishini; Turli xil neft mahsulotlarini ishlab chiqarish jarayonlarini texnologik mazmunini; Avtomobillar ekpluatatsiyasida yonilg'i-moylash materiallari va texnik suyuqliklarning ahamiyatini;

	Yonilg'i, moylash materiallari va maxsus suyuqliklarni fizik-kimyoviy xossalarni avtomobil ishlash sharoitiga qarab o'zgarishini va sifatini dvigatel ishiga ta'sirini bilishi.
Ko'nikmalar	Yonilg'i-moylash materiallari va texnik suyuqliklarini foydalanish sharoitlarida samaradorligini oshirish bo'yicha tavsiyalarni ishlab chiqish; Yonilg'i-moylash materiallari va texnik suyuqliklarni ishlab chiqarishning zamonaviy va eng arzon texnologiyalarini tanlay olish; Yonilg'i, moylash materiallari va maxsus suyuqliklaridan foydalanishda ilg'or va resurs iqtisod qiluvchi texnologiyalarni qo'llash; Yonilg'i, moylash materiallari va maxsus suyuqliklar hossalarni baholash; Yonilg'i-moylash materiallari va texnik suyuqliklarini sifatini tahlil qilish bilan birga zamonaviy vositalar yordamida tajribalar orqali aniqlay olishni mustaqil bajarish ko'nikmasiga ega bo'lishi kerak.
O'qitishni tashkiliy shakli	Kunduzgi
Baholash tartibi	Baholash bo'yicha amaldagi tartib asosida
Axborot manbalari	1. K.Matkarimov Avtomobillarda ishlatiladigan ashyolar Noshir 2017 2. Alimova Z.X. Transport vositalarida ishlatiladigan ekspluatatsion materiallar. –T.: «Fan va texnologiya», 2011y. 3. Xudoyberdiyev K.R. Yonilg'i, moylash materiallari va texnik suyuqliklar. Toshkent. "Talqin" – 2008y. 4. Matkarimov K.J., Maxmudov B.J., Norqulov A.A."Avtomobillarga ishlatiladigan ashyolar". Toshkent. "Talqin" – 2008y.
Ta'lim jarayoni tavsifi etiladigan jihozlar	Avtomobillarda ishlatiladigan ashyolar, yoqilg'i moylash materiallaridan nusxalar, Mendeleev jadvali stendlar, plakatlar, flipchart doska, markerlar to'plami, doska va boshqalar
Tuzuvchilar:	S.I.Boshmanov- Toshkent avtomobil va yo'llar texnikumi "Avtotransportda tashish" kafedrasini mudiri; M.R.Adhamova-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi; N.F.Sultanov-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi
Taqrizchilar:	R.Atamuxamedov-Toshkent shaxridagi 1-sonli avtobus saroyida bosh muxandis A.Sobirjonov- TAYLQEI t.f.n. dotsenti

O'quv dasturi Professional ta'limni rivojlantirish instituti "Yer usti transport tizimlari va ularning ekspluatatsiyasi (transport turlari) yo'nalishlari bo'yicha o'quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma'qullangan.

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha o'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi kengashining 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig'ilishida ma'qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-sonbuyrug'i bilan **TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.**

2. Modul o'quv dasturi mazmuni

No	Mavzuning nomi	Mavzuning qisqacha mazmuni	Umumiy yuklama	Auditoriya mashg'uloti	Mustaqil ta'lim
1	Kirish. Neft to'g'risida qisqacha ma'lumot va undan olinadigan neft mahsulotlari.	Neft haqida umumiy ma'lumotlar. Neft va uning mamlakat energetikasidagi ulushi. Neft maxsulotlarining kimyoviy tarkibi. Neft tarkibidagi uglevodorodlar klassifikatsiyasi va xossalari. Neft tarkibidagi oltingugurtli va kislородli birikmalarning xossalari. Neftdan avtomobil yonilg'i va moylarining olinishi. Neftni qayta ishlashning fizik (haydash) usuli. Neftni qayta ishlashning kimyoviy usuli. Neft maxsulotlarini tozalash.	4	2	2
2	Avtomobil benzinlari.	Avtomobil benzinlarining sifatini bildiruvchi fizik - kimyoviy xossalari. Detonatsiyaning kelib chiqish sabablari. Benzinlarning detonatsiyaga bardoshlilik xossalari. Oktan soni. Aniqlash va oshirish usullari. Dvigatellarda smola va qurum hosil bo'lishi. Benzinlarning markalanishi.	4	2	2
3	Dizel dvigatellari uchun yonilg'ilar.	Dizel yonilg'ilarining asosiy fizik-kimyoviy xossalari. Dizel yonilg'ilarining past haroratdagi xossalari. Yonish jarayonga ta'sir etuvchi faktorlar. Dizel yonilg'isining o'z-o'zidan alanganishi. Setan soni. Dizel yonilg'ilarining markalanishi.	4	2	2
4	Gazsimon yonilg'ilar. Kelgusida qo'llanishi	Siqilgan va suyultirilgan gazlar. Gazsimon yonilg'ilarning afzalliklari va	4	2	2

	mumkin bo'lgan yonilg'ilar.	kamchiliklari. Kelgusida qo'llanishi mumkin bo'lgan yonilg'ilar.			
5	Avtomobil moylari. Ichki yonuv dvigatellari uchun moylar. Transmission moylar.	Moylarning asosiy vazifalari va ularga qo'yiladigan talablar. Avtomobillarda ishlatiladigan moylash materiallarining turlari. Motor moylari haqida umumiy ma'lumotlar. Distillyat, qoldiq moylarining olinishi va tarkibi to'g'risida qisqacha ma'lumot. Asosiy vazifalari. Moylarga qo'yiladigan ekspluatatsion talablar. Motor moylarining sifatini bildiruvchi sifat ko'rsatkichlari. Benzinli dvigatellar uchun moylar. Dizel dvigatellar uchun moylar. Motor moylarining asosiy xossalari. Antioksidlovchi, yuvuvchi, atnikorrizion, yeyilishga qarshi va ko'p funktsiyali qo'shilmalar. Depressor qo'shilmalarining ahamiyati. Motor moylarining klassifikatsiyasi va qovushqoqlik ko'rsatkichi bo'yicha qo'llanilishi. Motor moylarini sinflanishi	8	4	4
6	Transmission moylar	Transmission moylarning sifatini bildiruvchi ko'rsatkichlar. Transmission moylarning mahalliy va xorijiy klassifikatsiyasi. Markalanishi.	4	2	2
7	Plastik surkov moylari.	Plastik surkov moylarining olinishi, tarkibi va tuzilishi haqida qisqacha ma'lumot. Plastik surkov moylarining vazifasi va asosiy ekspluatatsion talablar. Normalanadigan sifat ko'rsatkichlari. Asosiy ekspluatatsion xossalari va ularni baholash (tomchilab tushish temperaturasi, surkov moylarining suvga bo'lgan munosabati, kolloid turg'unligi) Plastik surkov moylarining turlari. Plastik surkov moylarining sifati ko'rsatilgan talablarni GOST bo'yicha ifodalash. 4-Laboratoriya ishi Plastik surkov moylarining asosiy xossalari	8	4	4
8	Avtomobillar uchun maxsus suyuqliklar. Gidravlik sistemalar uchun suyuqliklar Tormoz va amortizator	Texnik suyuqliklar haqida umumiy ma'lumotlar. Gidravlik sistemalar (amortizatorlar, tormoz uzatmalari, rul boshqarmasining gidrokuchaytirgichlari, ko'targich mexanizmlar va domkratlar) uchun suyuqliklar. Tormoz	8	4	4

	suyuqliklari. Sovitish suyuqliklari	va amortizator suyuqliklari. Sifatiga qo'yiladigan talablar. Vazifasi, tarkibi, ekspluatatsion xossalari, xillari va ishlatilishiga tavsiyalar. Dvigatelning sovitish sistemalari uchun suyuqliklar va ularga qo'yiladigan talablar. Suv va uning xossalari va yumshatish usullari. Past temperaturada muzlaydigan suyuqliklar (antifrizlar), ularning tarkibi va ishlatilish hususiyati.. Sifatiga qo'yiladigan talablar.			
9	Texnik suyuqliklar	Tormoz va amortizator suyuqliklari. Vazifasi, tarkibi, xillari va ishlatilishga tavsiyalar. Sovitish suyuqlari. Antifrizlar. Asosiy ekspluatatsion xossalari. Markalari, ularni qo'llash haqida tavsiyalar.	4	2	2
10	Rezina materiallari.	Rezina materiallarining olinishi, asosiy komponentlari va xossalari. Avtomobilsozlikda rezina materiallarining tutgan o'rne.	4	2	2
11	Plastmassalar	Plastmassalarning olinishi, asosiy komponentlari, xossalari. Avtomobillarda ishlatiladigan plastmassalarning turlari. Avtomobil detallarini ishlab chiqarishda plastmassalardan foydalanish.	4	2	2
12	Lak-bo'yoq materiallari	Lak-bo'yoq qoplamalarning klassifikatsiyasi, vazifasi va tarkibi. Ularga qo'yiladigan texnik-iqtisodiy talablar. Lak-bo'yoq materiallarning sifatini xarakterlovchi ko'rsatkichlari: qovushqoqligi, yopishishi, qurish vaqti, qattiqligi, adgeziya, egilishdagi mustahkamligi, o'rnidagi mustahkamligi. Lak-bo'yoq materiallari va qoplamalarining markalanishi. Lak-bo'yoq materiallarini ishlatishda xavfsizlik choralari.	4	2	2
Jami			60	30	30

O'quvchilar bilimni baholash mezonlari

O'quvchilarning bilimi quyidagi mezonlar asosida:

o'quvchi mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning)

mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 5 (a'lo) baho;

o'quvchi mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 4 (yaxshi) baho;

o'quvchi olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 3 (qoniqarli) baho;

o'quvchi fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda — 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)
C-	1,67	60-64	
D+	1.33	55-59	2 (Qoniqarsiz)
D	1,0	50-54	

O'qitish natijalarini baholash

O'qitish natijalari	Baholash indikatorlari
Yonilg'i-moylash materiallari va texnik suyuqliklarini sifatini tahlil qilish bilan birga zamonaviy vositalar yordamida tajribalar orqali aniqlay olishni mustaqil bajarish ko'nikmalariga ega bo'lishi.	1.Yonilg'i-moylash materiallari va texnik suyuqliklarini foydalanish sharoitlarida samaradorligini oshirish tushunchani bilishi; 2.Yonilg'i, moylash materiallari va maxsus suyuqliklar bo'yicha tavsiyalarni ishlab chiqishi
Moylash materiallari va texnik suyuqliklarni ishlab chiqarishning zamonaviy va eng arzon texnologiyalarini tanlay olishi va aniqlashi.	3.Moylash materiallari va texnik suyuqliklarni ishlab chiqarishning zamonaviy va arzon texnologiyalarini tahlil qila olishi.

Yonilg'i, moylash materiallari va maxsus suyuqliklaridan foydalanishda ilg'or va resurs iqtisod qiluvchi texnologiyalarni qo'llash usullarini bilishi.	4.Yonilg'i, moylash materiallari va maxsus suyuqliklaridan foydalanishda ilg'or va resurs iqtisod qiluvchi texnologiyalar turlarini bo'yicha hossalarni baholash
--	--

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA‘LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta‘lim sohasi	Xizmat ko‘rsatish sohasi		
Ta‘lim yo‘nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo‘yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	1. Texnik		
Modul nomi	Logistika asoslari		
Modul kodi	5PM0480		
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 120 soat	Auditoriya mashg‘uloti: 90 soat	Mustaqil ta‘lim: 30 soat
ECTS-kreditlar miqdori	4		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Majburiy		
Ta‘lim tili	Guruhga belgilangan o‘qitish tili asosida		

Toshkent – 2025

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	Logistika asoslari
Modulning maqsadi	Mamlakatimizda erkin raqobat muhitida yuk tashuvchi avtomobillarni (qaysi mulkchilikka mansubligidan qat'iy nazar) uning samaradorligini va aholiga transport xizmati ko'rsatish sifatini yanada yaxshilash masalalarini eng rivojlangan davlatlardagidek muvaffaqiyatli hal qila oladigan kadrlarni tayyorlashga qaratilgan.
O'zlashtirish (o'qitish) natijalari	Logistika tushunchasi, uning maqsad va vazifalarini tushuna oladi. Logistika zanjiri va uning asosiy elementlarini tahlil qila oladi. Logistik jarayonlarni rejalashtirish va boshqarish asoslarini qo'llay oladi.
Modul mazmuni	Logistikaning asosiy yo'nalishlari va tamoyillari, logistik boshqaruvning obyektlari, logistikaning jarayonlari va funksiyalari, logistikada strategiya va rejalashtirish, logistika tizimida zaxiralarni boshqarish, xarid qilish logistikasi, ishlab chiqarish logistikasi, taqsimlash logistikasi, servis xizmatining logistikasi
Egallanadigan kompetensiyalar	Logistik yondoshuv orqali moddiy va yo'lovchi oqimlarini o'tkazuvchi tizimlar faoliyati samaradorligini keskin oshirishni ta'minlash kompetensiyasi shakllantiriladi
Bilimlar	<ul style="list-style-type: none"> - logistika kursining predmeti va vazifasi - logistika konsepsiyasi; - logistika tizimi qismlarining ta'rifi; - makro va mikrologistikaning vazifalari va doirasi; - logistika tizimi faoliyat yuritishini baholash; - logistikada materiallarni boshqarish va taqsimotni tashkil qilish; - buyurtmalarning jismoniy taqsimlanishi va mahsulotlarni keltirish ustidan nazorat - logistikada strategiya va rejalashtirish; - logistikada transport nuqtai nazarlari; - servis xizmatining logistikasi; - avtomatik boshqariladigan mashinalar; - konteynerlarni yuklovchi turli kranlar va avtoyuklagichlar; - avtomatlashtirilgan qurilmalar.
Ko'nikmalar	<ul style="list-style-type: none"> - yetkazib berish logistikasi tamoyillari haqida tasavvurga ega bo'lishi; - mahsulotlarni omborga joylashtirish, zaxiralar hajmini aniqlash; - logistik axborot tizimlarini va logistika tizimi boshqaruvini tashkil etish - usullarini amaliyotga qo'llay olish hamda ular asosida xulosalar chiqarish -logistikaning elementlari; - logistika tizimda faoliyat yuritilishini baholash; - moddiy va nomoddiy oqimlarni boshqarish; - axborot oqimini va zaxirani boshqarish;

	<ul style="list-style-type: none"> - logistikada omborlar va ularning vazifalari hamda klassifikatsiyalari; - logistik servis xizmatlari.
O'qitishni tashkiliy shakli	Kunduzgi
Baholash tartibi	Baholash bo'yicha amaldagi tartib asosida
Axborot manbalari	<ol style="list-style-type: none"> 1. G.A.Samatov "Logistika" Toshkent-2017 yil 2. Butaev Sh.A., Sidiqnazarov Q.M., Murodov A.S., Qo'ziev A.O'. "Logistika" Toshkent 2012 yil 3. D.M.Uiarova, M.A. Bo'ronova. "Logistika". Cho'lpon nomidagi NMIU, 2016 yil 4. F.O.Bazarov, B.X.Ma'murov "Logistika asoslari" Toshkent "Tafakkur bo'stoni" 2017 yil 5. Лавриков И.Н., Н.В.Пеншин. "Транспортная логистика". ФГБОУ ВО «ТГТУ» 2016 йил 6. А.М.Гаджинский. "Логистика" "Дашков и К" Москва, 2009 й. 7. Т.И. Савенкова «ЛОГИСТИКА». ООО «Издательство «ОмегаЛ», 2010 йил 8. Б. А. Аницина «ЛОГИСТИКА». Москва ИНФРА-М 2002 йил
Ta'lim jarayonida tavsiya etiladigan jihozlar	Modulga oid stendlar , plakatlar, flipchart doska, markerlar to'plami, oddiy doska va boshqalar
Tuzuvchilar:	<p>S.I.Boshmanov- Toshkent avtomobil va yo'llar texnikumi "Avtotransportda tashish" kafedrasini mudiri;</p> <p>M.R.Adhamova-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi;</p> <p>N.F.Sultanov-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi</p>
Taqrizchilar:	M.Jo'rayev-Toshkent davlat transport universiteti "Logistika" kafedrasini dotsenti
<p>O'quv dasturi Professional ta'limni rivojlantirish instituti "Yer usti transport tizimlari va ularning ekspluatatsiyasi (transport turlari bo'yicha)" yo'nalishlari bo'yicha o'quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma'qullangan.</p> <p>O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha o'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig'ilishida ma'qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-son buyrug'i bilan TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.</p>	

2. Modul o'quv dasturi mazmuni

№	Mavzuning nomi	Mavzuning qisqacha mazmuni	Umumiy yuklama	Auditoriya soat	Mustaqil ta'lim
1	Kirish. Logistikaning asosiy yo'nalishlari va tamoyillari	Logistik yo'nalishning vujudga kelish tarixi. Logistikaning rivojlanish bosqichlari. Korxonalar iqtisodiy faoliyatini boshqaruvining zamonaviy usullarida logistikaning o'rni.	4	2	2
	Logistikada ekologik toza transport vositalarini tanlash	Yuk tashishda elektr, gibrid yoki siqilgan gazda ishlovchi transport vositalarini aniqlash va ularning iqtisodiy va ekologik afzalliklarini tahlil qilish. Transport vositalarining yoqilg'i sarfi, chiqindi darajasi va xizmat muddati asosida ekologik jihatdan maqbul variantni tanlash.	6	4	2
	Yashil logistika (green logistics) tamoyillari	Logistik jarayonlarda kam energiya sarflaydigan va chiqindilarni kamaytiruvchi texnologiyalarni tatbiq etish. Qayta ishlanuvchi yoki ekologik toza qadoqlash materiallaridan foydalanish.	6	4	2
	Logistika zanjirida ekologik xavfsizlikni ta'minlash	Omborxonalar va taqsimot markazlarida atmosfera chiqindilarini, issiqlik sarfini, shovqinni kamaytirish bo'yicha yechimlar ishlab chiqish. Transport marshrutlarini optimallashtirish orqali yoqilg'i sarfini va zararli gazlar chiqindisini kamaytirish.	6	4	2
2	Logistik boshqaruvning obyektlari	Logistikaning vujudga kelishi va uning predmeti. Logistika konsepsiyasi. Logistika tizimi qismlarining tarifi. Makro va mikrologistikaning vazifalari va doirasi	10	8	2
3	Logistikaning jarayonlari va funksiyalari	Logistikaning maqsadi. Xizmat sohalari va ularning tarifi. Logistika tizimida faoliyat yuritishni baholash. Logistika tizimining marketing bilan bog'liqligi.	10	8	2
4	Logistikada oqim jarayonlarini boshqarish obyekti sifatida	Logistikada oqim jarayonlari va ularni boshqarish. Moddiy oqimlar logistikada asosiy tadqiq qilish va boshqarish obyektlari. Sifatida. Logistikada moliyaviy oqimlar. Logistikada axborot	8	6	2

		oqimlari. Operatsion logistik faoliyat. Logistik tizimni obyektli dekompozitsiyalash.			
5	Logistikada strategiya va rejalashtirish	Strategik reja va uni tuzish tartibi. Logistika faoliyatining strategiya turlari. Moddiy oqimlarni bashorat qilish va strategik reja ko'rsatkichlarini hisoblash usullari.	10	8	2
6	Logistikada transport nuqtai nazari.	Transport turlarining moddiy – texnik bazasi. Mahsulotlarni yetkazib berish tizimini boshqarish. Avtotransport harakatlanuvchi tarkibining xizmatlari.	10	8	2
7	Logistika tizimida zaxiralarni boshqarish.	Zaxiralarni boshqarish va tovar siyosati. Omborlarning vazifalari. Zaxiralarni omborga joylashtirish va shu tizimning ta'riflari. Transport omborxonasi moddiy oqimlarini tashkil qilish. Turli xil korxonalarini moddiy boylik manbalari bilan ta'minlash strategiyasi..	10	8	2
8	Xarid qilish logistikasi	Xarid qilish logistikasining vazifalari va faoliyati. Xarid logistikasining amal qilish mexanizmi. Xaridorni rejalashtirish. Tovarni yetkazib berish tanlovi.	10	8	2
9	Ishlab chiqarish logistikasi.	Ishlab chiqarish logistikasi tushunchasi. Ishlab chiqarishni tashkil qilishning an'anaviy va logistik konsepsiyasi. Ishlab chiqarish tizimlarining sifatii va miqdoriy moslashuvchanligi	12	8	4
10	Taqsimlash logistikasi	Taqsimlash logistikasi tushunchasi. Taqsimlash logistikasining logistika tizimidagi o'rnini. Taqsimlashni boshqarish. Logistika va marketing faoliyatini o'zaro muvofiqlashtirish.	10	8	2
11	Servis xizmatining logistikasi	Logistik servis tushunchasi. Logistik servis tizimining shakllanishi.	8	6	2
Jami			120	90	30

O'quvchilar bilimni baholash mezonlari

O'quvchilarning bilimi quyidagi mezonlar asosida:

o'quvchi mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning)

mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 5 (a'lo) baho;

o'quvchi mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 4 (yaxshi) baho;

o'quvchi olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 3 (qoniqarli) baho;

o'quvchi fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda — 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A–	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)
B	3,0	80-84	
B–	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)
C–	1,67	60-64	
D+	1.33	55-59	2 (Qoniqarsiz)
D	1,0	50-54	

O'qitish natijalarini baholash

O'qitish natijalari	Baholash indikatorlari
1.Logistika jarayonida yuk tashishni rejalashtiradi	1.Mijozlar ro'yxatini shakllantiradi 2.Texnik tasarruf ko'rsatkichlarni hisoblash ishlarini bilishi 4.Yukka mos transport vositasini tanlashi 5.Yuk tashish yo'nalishlarni ishlab chiqishi
2.Avtomobil transportida yuklarni tashish qoidalariga asosida amalga oshiradi.	1.O'zbekiston Respublikasining yuklarni tashish qoidalariga amal qilgan holda tashishni tashkil etishi 2.Yuk tashish tezkor rejasini tuzishi 3.Yol varaqalari va tovar-transport hujjatlarini rasmiylashtirganligi 4.Avtomobillarni ishga chiqarish ishlarini tashkil etish

3.Yuk tashish shartnomalar, qo'shimcha bitimlar, arizalar tuzish ishlarini amalga oshiradi	1.Buyurtmalar qabul qilish 2.Shartnomalar tuzish va ichki hujjatlarni yurgazish
4.Avtotransport yo'l varaqalarini to'ldirish ishlarini bajaradi	1. Yengil va yuk avtomobillar yo'l varaqalarini turlari; 2. Avtotransport yo'l varaqalarini to'ldirish ishlarini to'g'ri bajarganligi.
5.Tovar-transport hujjatlarini rasmiylashtirish ishlarini amalga oshiradi.	1. Tovar-transport hujjatlarini talab darajasida rasmiylashtirilganligi; 2. Logistika tizimida moddiy oqimlarni aniqlash; 3. Axborot oqimini boshqarish; 4. Mijozlarning talablarini o'rganish.
6.Yuk oluvchining zaxiralari to'g'risida ma'lumotlarini aniqlaydi;	1.Transport terminallardagi yuk zaxiralarini hisobini olib borish 2.Yuklarni jo'natish muddatlariga rioya qilish 3.Yuklarni saqlash qoidalariga rioya etish
7.Oldindan buyurtma qabul qilish va tovarlar haqida qabul qiluvchini xabardor qilish ishlarini bajarishi.	1.Logistik tizimda Moddiy oqimlarni aniqlash 2.Axborot oqimini boshqarish 3.Mijoz talablarini o'rganib borishi

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA‘LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta‘lim sohasi	Xizmat ko‘rsatish sohasi		
Ta‘lim yo‘nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo‘yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	1. Texnik		
Modul nomi	Avtomobil transportlarida yuklarni tashishni tashkil etish		
Modul kodi	5PM0105		
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 180 soat	Auditoriya mashg‘uloti: 120 soat	Mustaqil ta‘lim: 60 soat
ECTS-kreditlar miqdori	6		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Majburiy		
Ta‘lim tili	Guruhga belgilangan o‘qitish tili asosida		

Toshkent – 2025

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	Avtomobil transportlarida yuklarni tashishni tashkil etish
Modulning maqsadi	O'zbekiston yuk transporti, yuk tashuvchi avtomobil transportini rivojlantirish masalalari, yuk tashuvchi avtomobil transporti va uning tarkibi, yo'nalish tarmog'i va turlari, uning tavsiflari, yo'nalishlarini ochish, avtomobil ishining tasarruf ko'rsatkichlari, haydovchilar mehnati va dam olishini tashkil etish usullari, yuk tashuvchi transport harakatining nozimlik boshqaruvi, uning ishini nazorat qilish asoslarini o'rgatish.
O'zlashtirish (o'qitish) natijalari	Transport va transport jarayoni. Yuk va yuk oqimi. Harakatlanuvchi tarkibdan foydalanishda yo'l sharoitlari. Harakatlanuvchi tarkibning texnik-tasarruf ko'rsatkichlari. Harakat tarkib harakatini tashkil qilish. Avtomobillarda yuk tashishni rejalashtirishda iqtisodiy-matematik usullar va EHMni qo'llash. Yuk tashishni tashkil qilish va tijorat ishlari. Yuk tashishga rahbarlik qilish. Yuk ortish-tushirish ishlarini tashkil qilish. Shaharlararo va xalqaro yuk tashishni tashkil qilish. Asosiy turdagi yuklarni tashish texnologiyasi. Avtomobillarda tashish texnologiyalarini o'zlashtirish. Transport vositalari harakatini tashkil etish. Avtokorxonalarda nozimlik boshqaruvi. Avtomobillarni yo'nalishga chiqishi va qaytishini nazorat qilish. Yo'lda ish bajarish jarayonida hujjatlarni to'ldirish.
Modul mazmuni	Avtotransport vositalarida yuk tashishning iqtisodiy samaradorligi. Yuk va yo'nalishda tashuvchi avtotransport vositalarining texnik-ekspluatatsiya ko'rsatkichlari. Yuklarni markazlashtirilgan holda tashishni tashkil qilish - yuk avtomobillaridan foydalanishning asosiy usuli. Turi xildagi yuklarni tashishni tashkil qilish. Maxsus harakatlanuvchi tarkiblar. Transport va transport jarayonlari, Yuklar va yuk oqimi, Harakatlanuvchi tarkibning texnik- tasarruf ko'rsatkichlari, Harakatlanuvchi tarkibning ishini tashkil qilish, Yuk tashishni tashkil qilishda iqtisodiy-matematik usullar, Yuk tashuvchi tashkilotlar ishini tashkil qilish, Yuklarni konteyner va paket usulida tashishni tashkil qilish, Shaharlararo va xalqaro yuk tashishni tashkil qilish, Turli xil xalq xo'jaligi yuklarini tashishni tashkil qilish.
Egallanadigan kompetensiyalar	Yuk avtomobillaridan foydalanishning asosiy usullaridan foydalangan holda tashishni tashkil qiladilar. Shaharlararo va xalqaro yuklarni tashishni tashkil qiladilar. Xavfsizlik texnikasi qoidalari va yong'inga qarshi vositalar hamda ulardan foydalanish qoidalari qo'llay oladilar.
Bilimlar	Transport va transport jarayoni haqida umumiy tushuncha; Yuklar va ularning turkumlari;

	<p>Yuk oqimlari va yuk punktlari; Avtomobillar ishi tasarruf ko'rsatkichlari; Avtomobillarga yuk ortish-tushirish ishlari; Yuk tashishni tashkil qilish; Yuk tashish yo'nalishlari va yuk oqimi; Haydovchilar mehnatini tashkil etish; Yuk ortish-tushirish ishini tashkil etish; Yuk tashishda nozimlik boshqarish qoidalari; Harakatlanuvchi tarkibdan foydalanishda yo'l sharoitlari; Harakatlanuvchi tarkibning texnik-ekspluatatsiya ko'rsatkichlari; Harakatlanuvchi tarkibning ishini tashkil qilish; Avtomobillarda tashishni rejalashtirishning iqtisodiy matematik usullari; Yuk tashishni tashkil etish va tijorat ishlari; Yuk tashishda operativ rahbarlik qilish; Avtomobil transportida ortish-tushirish ishlarini tashkil qilish va mexanizatsiyalash; Yuklarni konteynerlarda va paket usulida tashish; Shaharlararo va xalqaro yuk tashish; Korxonalar va aholiga asosiy tex ko'rsatishni tashkil etish; Asosiy turdagi yuklarni tashish texnologiyasini qo'llash;</p>
Ko'nikmalar	<p>Harakatlanuvchi tarkibdan foydalanishda yo'l sharoitlari baholashni o'rganish; Harakatlanuvchi tarkibning texnik-ekspluatatsiya ko'rsatkichlarini hisoblashni o'rganish; Harakatlanuvchi tarkibning ishini tashkil qilishni o'rganish; Haydovchilar mehnatini tashkil etishni o'rganish; Avtomobilda tashishni rejalashtirishning iqtisodiy matematik usullarini qo'llashni o'rganish; Yuk tashishni tashkil etish va tijorat ishlarini bajarishni o'rganish; Yuk tashishda operativ rahbarlik qilishni o'rganish; Avtomobil transportida ortish-tushirish ishlarini tashkil qilish va mexanizatsiyalashni o'rganish; Yuklarni konteynerlarda va paket usulida tashishni tashkil etishni o'rganish; Shaharlararo va xalqaro yuk tashishni tashkil etishni o'rganish; Korxonalar va aholiga transport ekspeditsiya xizmat ko'rsatishni tashkil etishni o'rganish</p>
O'qitishni tashkiliy shakli	Kunduzgi
Baholash tartibi	Baholash bo'yicha amaldagi tartib asosida
Axborot manbalari	<ol style="list-style-type: none"> 1. J.R.Kulmuxamedov., K.M.Nazarov., Avtotransport vositalarida yo'lovchilar tashishni tashkil etish, Toshkent, 2016y. 2. Karimov E. Avtomobillarda yo'lovchilar tashish, Toshkent, "Sharq," 2015 y. 3. J.R.Kulmuxamedov. K.M.Nazarov. "Transport logistikasi" Toshkent 2018 yil.

	<p>4. N.Z.Arifjanova, M.F.Yoqubov. Avtomobillarda yuk va passajirlarni tashish asoslari (masalalar to'plami). T.: Fan, 2017y.</p> <p>5. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "O'zbekiston Respublikasida avtomobil transportini boshqarish tizimini takomillashtirishga doir tashkiliy chora-tadbirlar to'g'risida" gi 09.06.2018 yil 434-sonli qarori.</p> <p>Rashidov.K.K. "Xalqaro ko'lamda yo'lovchi va yuk tashishning xuquqiy asoslari." Toshkent. 2014y.</p>
Ta'lim jarayoni tavsifi etiladigan jihozlar	Tashishni tashkil etish bo'yicha O'zbekiston Respublikasi qonun, qarorlari, yo'riqnomalar, dispecherlik faoliyatini tashkil etish bo'yicha ko'rsatmalar va tegishli xujjatlar, shuningdek yuk ortish moslamalari, aravalar, uskunalar va boshqalar
Tuzuvchilar:	S.I.Boshmanov- Toshkent avtomobil va yo'llar texnikumi "Avtotransportda tashish" kafedrasini mudiri; M.R.Adhamova- Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi; N.F.Sultanov- Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi
Taqrizchilar:	A.Majidov- Toshkent shaxridagi 7-sonli avtobus saroyida tasarruf bo'lim boshlig'i. t.f.n. dostent B.Omonov- TAYQLEI i.f.n. dostent
<p>O'quv dasturi Professional ta'limni rivojlantirish instituti "Yer usti transport tizimlari va ularning ekspluatatsiyasi (transport turlari) yo'nalishlari bo'yicha o'quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma'qullangan.</p> <p>O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha o'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi kengashining 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig'ilishida ma'qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-son buyrug'i bilan TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.</p>	

2. Modul o'quv dasturi mazmuni

No	Mavzuning nomi	Mavzuning qisqacha mazmuni	Umumiy yuklama	Auditoriya mashg'uloti	O'quv amaliyoti	Mustaqil ta'lim
1	Kirish. Avtomobil transporti rivojlantirish sohasini	Auditoriya mashg'uloti: Kirish. Avtomobil transportlarida yuklarni tashish fanining maqsadi va vazifalari. Avtomobil transporti sohasini rivojlantirish to'g'risidagi hukumat qarorlari, qonunlar, nizom	2	2		

		va qoidalar. O'zbekiston Respublikasi mustaqilligidan so'ng avtomobil transportini rivojlantirish uchun amalga oshirilgan va amalga oshirilayotgan islohotlar.				
2	Transport va transport jarayonlari	Auditoriya mashg'uloti: Transport va uning jarayonlari haqida umumiy tushuncha. Avtomobil transporti harkatlanuvchi tarkibi.	8	4		4
3	Yuklar va yuk oqimi	Auditoriya mashg'uloti: Transport yuklari. Yuk oqimi. Yuk tashish hajmi, yuk aylanishini hisoblash. Yuk oqimi epyurasi va uning sxemasini chizish usllari O'quv amaliyoti: Yuk tashish hajmi, yuk aylanishini hisoblash. Yuk oqimi epyurasi va uning sxemasini chizish	14	4	6	4
4	Harakat tarkibidan foydalanishda yo'l sharoitlari.	Auditoriya mashg'uloti: Avtomobil yo'llarining xalq xo'jaligidagi ahamiyati. Avtomobil yo'llariga qo'yiladigan asosiy talablar.	7	4		3
5	Avtotransport korxonasi harakatlanuvchi tarkibining texnik-tasarruf ko'rsatkichlari va vazifalari	Auditoriya mashg'uloti: Avtotransport korxonasi tasarruf xizmati vazifalari. Avtotransport korxonasi tasarruf xizmati tarkibi va lavozim vazifalari. Harakat tarkibi turlari, hamda ularning tavsifi bilan tanishish. Asosiy mijozlar va amaldagi yuk tashish yo'nalishlari bilan tanishish. Yuk tashish sharoiti va yuk tashish uchun shartnomalar tuzishni o'rganish. Yuk tashish sharoiti va yuk tashish uchun shartnomalar tuzishni o'rganish. Harakatlanuvchi tarkibdan samarali foydalanish darajasini tavsiflaydigan ko'rsatkichlar. Harakatlanuvchi tarkib tasarruf ko'rsatkichlari. Harakatlanuvchi tarkib ish unumdorligiga tasir etuvchi omillar. Harakatlanuvchi tarkib parkidan foydalanish ko'rsatkichlarini hisoblash. O'quv amaliyoti: Harakatlanuvchi tarkib texnik tasarruf ko'rsatkichlarini hisoblash. Texnik-tasarruf ko'rsatkichlarning harakatlanuvchi tarkib ish unumdorligiga tasirini hisoblash.	14	4	6	4

6	Harakatlanuvchi tarkibning ishini tashkil qilish.	<p>Auditoriya mashg'uloti: Yuk tashish yo'nalishlari. Harakatlanuvchi tarkib turini tanlash. Harakatlanuvchi tarkibning harakat grafigi. Mayatnik yo'nalishda harakatlanuvchi tarkibning tasarruf ko'rsatkichlarini hisoblash.</p> <p>O'quv amaliyoti: Aylanma yo'nalishda harakatlanuvchi tarkibning tasarruf ko'rsatkichlarini hisoblash. Harakat tarkibning harakat grafigini qurish.</p>	15	4	6	5
7	Yuk tashishni tashkil qilishda iqtisodiy-matematik usullar.	<p>Auditoriya mashg'uloti: Yuk tashishni tashkil qilishda iqtisodiy-matematik usullarni qo'llashning ahamiyati.</p>	8	4		4
8	Avtotransport korxonasi tasarruf xizmati ishini tashkil etish	<p>Auditoriya mashg'uloti: Avtotransport korxonasi tasarruf xizmati tarkibi va vazifalari. Avtotransport korxonasi tasarruf xizmati yo'riqnomalari. Yuk tashishni rejalashtirish.</p> <p>O'quv amaliyoti: Avtotransport korxonasi tasarruf xizmati ishini tashkil etish. Yuk tashishni rejalashtirish.</p>	14	4	6	4
9	Yuk tashuvchi tashkilotlar ishini tashkil qilish.	<p>Auditoriya mashg'uloti: Yuk tashish tariflari va transport to'lovi hisobi. Yuk tashish shartnomasi Haydovchilarning mehnatini tashkil qilish. ketishini nazorat qilishni o'rganish.</p> <p>O'quv amaliyoti: Yuk-transport hujjatlarini to'ldirish. Haydovchilar oylik ish jadvalini tuzish.</p>	14	4	6	4
10	Nozimlik guruhi va uning tarkibiy tuzilishini o'rganish.	<p>Auditoriya mashg'uloti: Nozimlarning vazifalarini o'rganish. Avtomobillarni ishga chiqarish va qaytishini tashkil etilishni o'rganish. Nozimlik hujjatlarini yuritilishini o'rganish. Nozimlik jurnalini, harakatlanuvchi tarkibni ishga chiqarish daftarini to'ldirishni o'rganish. Nozimlik tomonidan tashishni tashkil etish. Nozimlik kundalik hisobotini tayyorlash, hujjatlarni yurgizishni o'rganish. Yuk-transport hujjatlarini (TTN) ayta ishlash. Yo'l varaqalarini</p>	13	4	6	3

		<p>rasmiylashtirish va haydovchilarga tarqatish va qabul qilishni o'rganish. Yuk- transport hujjatlarini rasmiylashtirish. Yo'l varaqalarini qayta ishlash. harakatlanuvchi tarkibning yo'nalishdagi ishiga tezkor rahbarlik qilish, avtomobillarni punktlariga o'z vaqtida kelish - ketishini nazorat qilishni o'rganish.</p> <p>O'quv amaliyoti: Yo'nalishda ishlayotgan avtomobillar harakatini GPS tizimi orqali nazorat qilishni va aloqani o'rnatishni o'rganish.</p>				
11	Yuk tashishga nozimlik rahbarligi ishini tashkil etish.	<p>Auditoriya mashg'uloti: Yuk tashishda nozimlik boshqarish. Avtomobillarni ishga chiqishini tashkil qilish. Haydovchiga topshiriq tayyorlash. Avtomobillarni ishga chiqish grafigini tuzish. Yo'l varaqasini qayta ishlash.</p>	8	4		4
12	Yuk ortish tushirish ishlari va usullari.	<p>Auditoriya mashg'uloti: Yuk ortish-tushirish ishlarini tashkil qilinishi. Yuk ortish-tushirish ishlarini mexanizatsiyalash. Yuk ortish-tushirish punktlarining ko'rsatkichlari. Yuk ortish-tushirish punktlarining ko'rsatkichlarini hisoblash. Yuk ortish-tushirish ishlarini mexanizatsiyalashni avtomobilning unumdorligiga va tashish tannarxiga tasirini hisoblash.</p>	9	4		5
13	Yuk ortish-tushirish punktlari ishini o'rganish.	<p>Auditoriya mashg'uloti: Harakatlanuvchi tarkibni ortish-tushirishda bekor turish vaqti me'yori va uni kamaytirish tartibi. Har xil harakatlanuvchi tarkibni ortish - tushirish vaqti me'yori, uni hisoblab chiqish. Ortish-tushirish ishlarining elementlari. asosida belgilanishi. To'xtab turish me'yoriy vaqtini nimalarga bog'liqligi. Har bir turdagi yuk avtomobillari uchun ortish-tushirish punktlarida to'xtab turish me'yoriy vaqti. Yuk ortish-tushirish mexanizmlari kranlarning texnik xarakteristikasi bilan tanishish. Yuk ortish-tushirishda va tashishda texnika xavfsizligini ta'minlash.</p>	14	4	6	4

		ketishini nazorat qilishni o'rganish. O'quv amaliyoti: Avtomobillarni yuk ortish-tushirish punktlarida to'xtab turish me'yoriy vaqti me'yorini hisoblab chiqish.				
14	Yuklarni konteyner va paket usulida tashishni tashkil qilish.	O'quv amaliyoti: Yuklarni konteyner va paket usulida tashish. Yuk tashish uchun zarur bo'lgan konteynerlar sonini hisoblash.	14	4	6	4
15	Shaharlararo va xalqaro yuk tashishni tashkil qilish.	Auditoriya mashg'uloti: Shaharlararo yuk tashishni tashkil qilish. Xalqaro yuk tashishni tashkil qilish. Taxografning yuk tashishda qo'llanilishi. O'quv amaliyoti: Shaharlararo yuk tashishda harakat tarkibning ishini hisoblash.	15	4	6	5
16	Turli xil xalq xo'jaligi yuklarini tashishni tashkil qilish.	Auditoriya mashg'uloti: Sanoat, qurilish, qishloq xo'jaligi yuklarini tashishni tashkil qilish usullari. Savdo-sotiq, umumovqatlanish, kommunal xo'jalik va maishiy xizmat ko'rsatish korxonalarini yuklarini tashishni tashkil qilish. O'quv amaliyoti: Sanoat, qurilish, qishloq xo'jaligi yuklarini tashishni tashkil qilish.	11	2	6	3
Jami			180	60	60	60

O'quvchilar bilimini baholash mezonlari

O'quvchilarning bilimi quyidagi mezonlar asosida:

o'quvchi mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 5 (a'lo) baho;

o'quvchi mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 4 (yaxshi) baho;

o'quvchi olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 3 (qoniqarli) baho;

o'quvchi fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda — 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A–	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)
B	3,0	80-84	
B–	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)
C–	1,67	60-64	
D+	1.33	55-59	2 (Qoniqarsiz)
D	1,0	50-54	

O'qitish natijalarini baholash

O'qitish natijalari	Baholash indikatorlari
<p>1.Transport va transport jarayonida harakat tarkib harakatini tashkil qilish;</p> <p>2.Avtomobillarda yuk tashishni rejalashtirishda iqtisodiy-matematik usullar va EHMni qo'llash orqali boshqarish;</p> <p>3.Yuk tashishni tashkil qilish, ortish-tushirish ishlari va tijorat ishlarida rahbarlik qilish;</p> <p>4.Asosiy turdagi yuklarni tashish texnologiyasi asosida shaharlararo va xalqaro yuk tashishni tashkil qilish;</p> <p>5.Avtokorxonalarda nozimlik boshqaruvi va yo'lda ish bajarish jarayonida hujjatlarni to'ldirish кўникмасига ega bo'ladi.</p>	<p>Harakatlanuvchi tarkibdan foydalanishda yo'l sharoitlari baholay olishi;</p> <p>Harakatlanuvchi tarkibning texnik-ekspluatatsiya ko'rsatkichlarini hisoblashi;</p> <p>Harakatlanuvchi tarkibning ishini tashkil qilishi</p> <p>Avtomobilida tashishni rejalashtirishning iqtisodiy matematik usullarini qo'llashi;</p> <p>Yuk tashishni tashkil etish va tijorat ishlarini bajarishi;</p> <p>Yuk tashishda operativ rahbarlik qilishi;</p> <p>Avtomobil transportida ortish-tushirish ishlarini tashkil qilish va mexanizatsiyalashni amalga oshirishi;</p> <p>Yuklarni konteynerlarda va paket usulida tashishni tashkil etishni malga oshirishi;</p> <p>Shaharlararo va xalqaro yuk tashishni tashkil etishi;</p> <p>Avtokorxonalarda nozimlik boshqaruvi va yo'lda ish bajarish jarayonida hujjatlarni to'ldirishi</p>

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA‘LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta‘lim sohasi	Xizmat ko‘rsatish sohasi		
Ta‘lim yo‘nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo‘yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	1. Texnik		
Modul nomi	Avtomobillarda yo‘lovchilar tashishni tashkil etish		
Modul kodi	5PM0085		
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 210 soat	Auditoriya mashg‘uloti: 150 soat	Mustaqil ta‘lim: 60 soat
ECTS-kreditlar miqdori	7		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Majburiy		
Ta‘lim tili	Guruhga belgilangan o‘qitish tili asosida		

Toshkent – 2025

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	Avtomobillarda yo'lovchilar tashishni tashkil etish
Modulning maqsadi	O'zbekiston yo'lovchi transporti, yo'lovchi tashuvchi avtomobil transportini rivojlantirish masalalari, yo'lovchi tashuvchi avtomobil transporti va uning tarkibi, yo'nalish tarmog'i va turlari, uning tavsiflari, yo'nalishlarini ochish, avtomobil ishining tasarruf ko'rsatkichlari, yo'lovchilar oqimi va ularni o'rganish usullari, haydovchilar mehnati va dam olishini tashkil etish usullari, yo'lovchi tashuvchi transport harakatining nozimlik boshqaruvi, uning ishini nazorat qilish asoslarini o'rgatish.
O'zlashtirish (o'qitish) natijalari	O'zbekiston yo'lovchi transporti. Avtobuslarda tashishini tashkil etish. Engil avtomobillarda tashishini tashkil etish. Yo'lovchi tashish avtokorxonalarida avtomobillardan foydalanishda nozimlik boshqarishni, haydovchilar mehnatini tashkil etishni yo'lovchilar tashish sifatini oshirish yo'llarini amalda o'rgatish hamda ularda ko'nikma va malakalarini shakllantirish.
Modul mazmuni	Yo'lovchi avtomobil transporti, tarkibi va turlari. Avtomobil transportida tadbirkorlik faoliyatini litsenziyalash tartibi, Avtobuslarda tashishini tashkil etish, Avtobuslar harakat jadvalini tuzish, Yo'l varaqasi va uni rasmiylashtirish, yengil avtomobillarda tashishini tashkil etish, Avtobuslar va taksilar ishini nozimlik boshqaruvi, Avtobuslar ishi tasarruf ko'rsatkichlarini hisoblash, Tashish uchun shartnomalar tuzish, Avtobuslar va engil avtomobillar ishi samaradorligini oshirish yo'llari, JPS tizimi orqali avtobuslar ishini nazorat qilish
Egallanadigan kompetensiyalar	Avtobus yo'nalishlarini ochish, yo'nalish pasportini tuzish, avtobuslar ishining tasarruf ko'rsatkichlarini hisoblash, yo'lovchilar oqimi va uni o'rganish, haydovchi va chiptachilar mehnatini tashkil qilish, shahar atrofi, shaharlararo va xalqaroyo'nalishlarda yo'lovchilar tashishni tashkil etish, taksilarda yo'lovchilar tashishni tashkil etish, yo'nalishli taksilarda yo'lovchilar tashishni tashkil etish, avtobuslar va yengil avtomobil-taksilar harakatini GPS tizimi orqali boshqarish.
Bilimlar	Avtomobil transportini monopoliyadan chiqarish va boshqaruvni takomillashtirish; Raqobat va uning turlari, transport xizmati bozori; Avtomobil transportida tadbirkorlik faoliyatini litsenziyalash asoslari; Litsenziya da'vogarlariga qo'yiladigan malaka talablari; Avtomobil transportida mulkchilik shakllari; Xo'jalik yurituvchi subyektlar turlarini Transport va transport jarayoni haqida umumiy tushuncha; Yo'nalish tarmog'i va avtobus yo'nalishlari; Avtobuslar ishini tasarruf ko'rsatkichlari; Yo'lovchilar oqimi va uni o'rganish usullari; Yo'nalishlarda avtobuslar harakat tezligini me'yorlash;

	<p>Haydovchilar va konduktorlar mehnatini tashkil etish; Avtobuslarning harakat jadvali va ularni tuzish usullari; «tigʻiz» paytlarda shahar ichi avtobus yoʻnalishlarida tashishni tashkil etilishi; -tashish uchun haq olishni tashkil etish; Shahar atrofi yoʻnalishlarida avtobuslar harakatini tashkil etish; Xalqaro yoʻlovchilar tashish; Aholiga transport xizmati koʻrsatish sifati; Yoʻlovchi avtomobil transportida tariflar va chiptalar tizimi; Taksilar ishini texnik tasarruf koʻrsatkichlari; Shohbekat va boshbekatlarni ishini tashkil etish va ularni jihozlanishini.</p>
Koʻnikmalar	<ul style="list-style-type: none"> - Yoʻlovchi tashuvchi masʼuliyati cheklangan jamiyatlarni tuzish; - Avtobuslarda tashishda ochiq tenderlarni tashkil etish; - Tashuvchi va buyurtmachi oʻrtasida transport xizmatini koʻrsatish yuzasidan kontraktlar tuzish; - Mchj faoliyatini davlat tomonidan tekshirishlarni oʻtkazish va muvofiqlashtirish tartibini qoʻllash; - Taksilarda yoʻlovchilar tashishni tashkil etish; - Avtobuslar harakatining nozimlik boshqaruvi; - Taksilarda tashishni nozimlik boshqaruvi; - Avtobuslar harakatini jps tizimi orqali nazorat qilish va boshqarish. - Avtomobil va boshqa turdagi yoʻlovchi transportlar ishini moslash; - Yoʻlovchi avtomobil transportida nazorat qilishni tashkil yetilishini qoʻllash; - Avtomobillarni ishini tahlil qilish, hujjatlarni yurgazish; - Mijozlar bilan shartnomalar tuzish; - Tezkor rejalar tuzish; - Haydovchilar mehnatini tashkil qilish; - Yoʻl varaqalarini rasmiylashtirish; - Harakat xavfsizligini tashkil etish.
Oʻqitishni tashkiliy shakli	Kunduzgi
Baholash tartibi	Baholash boʻyicha amaldagi tartib asosida
Axborot manbalari	<ol style="list-style-type: none"> 1. J.R.Kulmuxamedov., K.M.Nazarov., Avtotransport vositalarida yoʻlovchilar tashishni tashkil etish, Toshkent, 2016y. 2. Karimov E. Avtomobillarda yoʻlovchilar tashish, Toshkent, "Sharq," 2015 y. 3. J.R.Kulmuxamedov. K.M.Nazarov. "Transport logistikasi" Toshkent 2018 yil. 4. N.Z.Arifjanova, M.F.Yoqubov. Avtomobillarda yuk va passajirlarni tashish asoslari (masalalar toʻplami). T.: Fan, 2017y. 5. Oʻzbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Oʻzbekiston Respublikasida avtomobil transportini boshqarish tizimini takomillashtirishga doir tashkiliy chora-tadbirlar toʻgʻrisida" gi 09.06.2018 yil 434-sonli qarori.

	Rashidov.K.K. "Xalqaro ko'lamda yo'lovchi va yuk tashishning xuquqiy asoslari." Toshkent. 2014y.
Ta'lim jarayoni tavsifa etiladigan jihozlar	Modulga oid stendlar , plakatlar, jadvallar, yo'l maketlari, flipchart doska, markerlar to'plami , oddiy doska, va boshqalar
Tuzuvchilar:	S.I.Boshmanov- Toshkent avtomobil va yo'llar texnikumi "Avtotransportda tashish" kafedrasini mudiri; M.R.Adhamova-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi; N.F.Sultanov-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi
Taqrizchilar:	A.Majidov- Toshkent shaxridagi 7-sonli avtobus saroyida tasarruf bo'lim boshlig'i. t.f.n. dostent B.Omonov- TAYQLEI i.f.n. dostent
<p>O'quv dasturi Professional ta'limni rivojlantirish instituti "Yer usti transport tizimlari va ularning ekspluatatsiyasi (transport turlari) yo'nalishlari bo'yicha o'quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma'qullangan.</p> <p>O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha o'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi kengashining 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig'ilishida ma'qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-sonbuyrug'i bilan TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.</p>	

2. Modul o'quv dasturi mazmuni

No	Mavzuning nomi	Mavzuning qisqacha mazmuni	Umumiy yuklama	Auditoriya mashg'uloti	O'quv amaliyoti	Mustaqil ta'lim
1	Kirish. Fanning maqsad va vazifalari.	Auditoriya mashg'uloti: Fanning maqsad va vazifalari. Avtomobil transporti sohasini rivojlantirish to'g'risidagi hukumat qarorlari, qonunlar, nizom va qoidalar. O'zbekiston Respublikasi mustaqilligidan so'ng avtomobil transportini rivojlantirish uchun amalga oshirilgan va amalga oshirilayotgan ishlar.	4	2		2
2	O'zbekiston yo'lovchi transporti va uni rivojlantirish masalalari.	Auditoriya mashg'uloti: Transport va uning jarayonlari haqida. O'zbekiston Respublikasining yagona transport tizimi. Yo'lovchi	8	4		4

		avtomobil transporti, tarkibi va turlari. Avtomobil transportida tadbirkorlik faoliyatini litsenziyalash tartibi. Yo'nalishlarda yo'lovchilarni tashish uchun ochiq tenderlarni tashkil etishning huquqiy asoslari .				
3	Avtokorxonada tasarruf xizmati bo'limining asosiy vazifalari, uning tashkiliy tuzilishi	Auditoriya mashg'uloti: Avtokorxonada tasarruf xizmati bo'limining asosiy vazifalari, uning tashkiliy tuzilishi. Tasarruf bo'yicha bo'lim boshlig'i lavozimi yo'riqnomasi. Tasarruf bo'limi tashkiliy tuzilmasi. Tashishni rejalashtirish. Tasarruf ishlarini bajarishda hujjatlarni yuritilishi. Tashish rejasini bajarish. O'quv amaliyoti: Tasarruf ishlarini bajarishda hujjatlarni yuritish va tashishni rejalashtirish.	16	6	6	4
4	Avtosaf va uning vazifasi	Auditoriya mashg'uloti: Avtosafning tashkiliy tuzilmasi. Avtosaf boshlig'i lavozimi yo'riqnomasi. Mavjud bo'lgan ish yuritish hujjatlari. Avtosafga birlashtirilgan avtobuslarni tasarruf etilishi. Haydovchilar brigadalari ishini tashkil etilishi. Chiptachilar ishini tashkil etilishi.	10	6		4
5	Haydovchilar mehnatini tashkil etilish	Auditoriya mashg'uloti: Mehnatni tashkil etish bo'yicha qonunlar. Haydovchilar mehnatini tashkil etilishi. Avtobus haydovchisiga yo'riqnoma. Avtobus haydovchisining hujjatlari. Haydovchilar mehnatini tashkil etish usullari. Haydovchilar oylik ish jadvali.	10	6		4
6	Avtobuslarda tashishini tashkil etish.	Auditoriya mashg'uloti: Yo'nalish tarmog'i va avtobus yo'nalishlari. Avtobus yo'nalishlarini ochish, yo'nalish pasporti. Avtobuslar ishining tasarruf ko'rsatkichlari. Yo'lovchilar oqimi va uni o'rganish usullari. Haydovchi va chiptachilar mehnatini tashkil qilish. Avtobuslar harakat jadvali. Shahar atrofi, shaharlararo va xalqaro yo'nalishlarda yo'lovchilar tashishni tashkil etish Shohbekatlar,	16	6	6	4

		boshbekatlar va yo'l qurilmalarining vazifalari . O'quv amaliyoti: Shahar atrofi, shaharlararo va xalqaro yo'nalishlarda yo'lovchilar tashishni tashkil etish				
7	Engil avtomobillarda tashishini tashkil etish.	Auditoriya mashg'uloti: Taksilarda yo'lovchilar tashishni tashkil etish. Taksilar ishining texnik tasarruf ko'rsatkichlari. Yo'nalishli taksilarda yo'lovchilar tashishni tashkil etish.	8	4		4
8	Avtobuslar va taksilar ishini nozimlik boshqaruvi .	Auditoriya mashg'uloti: Avtobuslarda tashishning nozimlik boshqaruvi. Nozimlarning vazifalari. Avtobuslarning harakat muntazamligini saqlash usullari. Avtobuslarning ishga chiqishini tashkil etish. Yo'l va hisob-chipta varaqasi. Taksilarda tashishning nozimlik boshqaruvi. O'quv amaliyoti: Avtobuslar va yengil avtomobil-taksilar harakatini GPS tizimi orqali boshqarish.	16	6	6	4
9	Avtobuslar va engil avtomobillar ishi samaradorligini oshirish yo'llari	Auditoriya mashg'uloti: Avtobuslar va taksilar ishini samaradorligini oshirish yo'llari. Yo'lovchi transportida tarif va chiptalar tizimi.Tarif turlari. Shaharlararo yo'nalishlarda tariflar. Yo'l-kira xaqqi jadvali. O'quv amaliyoti: Avtomobillar va boshqa yo'lovchi transportlar ishini muvofiqlashtirish.	16	6	6	4
10	Avtobuslar harakat jadvali	Auditoriya mashg'uloti: Avtobuslar jadvalini tuzilishi va uni amalda qo'llanishi. Avtobuslar jadvalini tuzish uchun kerakli dastlabki ma'lumotlar. Avtobuslar jadvalidan foydalanishdagi tasarruf ko'rsatkichlar. Avtobuslar harakat jadvalini tuzish ketma ketligi. Avtobuslar jadvalini tuzishda kompyuter texnologiyasi dasturiy ta'minoti. O'quv amaliyoti: Avtobuslar harakat jadvalini tuzish	12	4	6	2

11	Yo'l varaqasi va uni rasmiylashtirish.	<p>Auditoriya mashg'uloti: Avtobus haydovchisiga beriladigan yo'l varaqasi va undan foydalanish. Yo'l varaqasining tuzilishi. Yo'l varaqasini to'ldirish bo'yicha yo'riqnoma. Yo'l varaqasini qabul qiluvchi mas'ul shaxslar. Yo'l varaqasini to'ldirish.</p> <p>O'quv amaliyoti: Yo'l varaqasini rasmiylashtirish.</p>	16	6	6	4
12	Tashish uchun shartnomalar tuzish	<p>Auditoriya mashg'uloti: Tashish uchun buyurtmalar. Tashish uchun shartnoma. Tashish shartnomasi bandlari.</p> <p>O'quv amaliyoti: Shartnomani rasmiylashtirish.</p>	14	6	6	2
13	Nozimlikni yuritish hujjatlari tayyorlash	<p>Auditoriya mashg'uloti: Nozimlik yuritish hujjatlari. Avtobuslarda yo'lovchilar tashishda va bagajlarni tashishda qo'llanadigan tariflar. Bajarilgan qatnovlarni hisobga oluvchi yo'riqnoma va qatnovlarni baholash. Avtokorxonada tasarrufidagi marshrutlar chizmasini va avtosaflar bo'yicha yo'nalishlar jadvali. Avtokorxonaning tasarruf faoliyati bo'yicha berilgan asosiy kunlik va oylik reja ko'rsatkichlari. Uyushmaning harakat tarkibi ishini tartibga soluvchi buyruqlar va me'yoriy hujjatlar. Tasarruf xizmati bo'limida tuziladigan tezkor-texnik hujjatlar.</p> <p>O'quv amaliyoti: Avtokorxonaning tasarruf faoliyati bo'yicha berilgan asosiy kunlik va oylik reja ko'rsatkichlarni hisoblash</p>	16	6	6	4
14	Haydovchilar ishini nazorat qilish	<p>Auditoriya mashg'uloti: Haydovchilarning ish va dam olish vaqtлари. Haydovchilar ishini nazorat qilish usullari.</p>	10	6		4
15	JPS tizimi orqali avtobuslar ishini nazorat qilish	<p>Auditoriya mashg'uloti: JPS tizimini ishlash prinsipi. ATK da JPS operatorini vazifalarini o'rganish. Ishga chiqqan avtobuslarni harakatini kuzatish. JPS tizimi orqali avtobuslarni belgilangan yo'nalish bo'yicha harakat grafigiga rioya</p>	16	6	6	4

		qilishini nazorati. Tezlikni, oraliq bekatlarda to'xtab turishni, oxirgi bekatda to'xtab turishni nazorat qilish. Shahar ichi yo'nalishlarida avtobus haydovchilarini qoidabuzarliklarini hisobga olish va kunlik hisobot tayyorlash. O'quv amaliyoti: JPS tizimi orqali avtobuslarni belgilangan yo'nalish bo'yicha harakat grafigiga rioya qilishini nazorat qilish				
16	Shohbekatlardagi nozimlik ishlari	Auditoriya mashg'uloti: Yo'nalish nozimi vazifasi. Yo'nalish nozimi yo'riqnomasi. Yo'nalish nozimi hujjatlari. Yo'nalish nozimining avtobuslar harakatini boshqarish usullari.	10	6		4
17	Avtokorxonalarda harakat xavfsizligini ta'minlash	Auditoriya mashg'uloti: Harakat xavfsizligi bo'yicha belgilab berilgan qonun va me'yoriy hujjatlar. Harakat xavfsizligi bo'yicha haydovchilarga yo'riqnomalar berish. O'quv amaliyoti: Haydovchilarni tibbiy ko'rikdan o'tkazishni tashkil etish. Haydovchilarni yo'nalishlarda nazorat qilish.	12	4	6	2
Jami			210	90	60	60

O'quvchilar bilimini baholash mezonlari

O'quvchilarning bilimi quyidagi mezonlar asosida:

o'quvchi mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 5 (a'lo) baho;

o'quvchi mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 4 (yaxshi) baho;

o'quvchi olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 3 (qoniqarli) baho;

o'quvchi fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda — 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A–	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)
B	3,0	80-84	
B–	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)
C–	1,67	60-64	
D+	1.33	55-59	2 (Qoniqarsiz)
D	1,0	50-54	

O'qitish natijalarini baholash

O'qitish natijalari	Baholash indikatorlari
1.Tashuvchi va buyurtmachi o'rtasida transport xizmatini ko'rsatish yuzasidan kontraktlar tuzish ko'nikmalariga ega bo'lishi.	Tashuvchi va buyurtmachi o'rtasida transport xizmatini ko'rsatish yuzasidan kontraktlar tuza olishi.
2.MCHJ faoliyatini davlat tomonidan tekshirishlarni o'tkazish va muvofiqlashtirish tartibini qo'llash	MCHJ faoliyatini davlat tomonidan tekshirishlarni o'tkazish va muvofiqlashtirish tartibini qo'llashi
3.Avtobuslarda tashishda ochiq tenderlarni tashkil etishi va aniqlashi.	Avtobuslarda tashishda ochiq tenderlarni tashkil etishi, aniqlashi tahlil va qila olishi.
4.Taksilarda yo'lovchilar tashishni tashkil etish usullarini bilishi.	Taksilarda yo'lovchilar tashishni tashkil etish usullarini qo'llay olishi
5.Avtobuslar harakatining va taksilarda tashishni nozimlik boshqaruvini tashkil etish	Avtomobillarni ishini tahlil qilish, hujjatlarni yurgazishi, mijozlar bilan shartnomalar tuzishi, tezkor rejalar tuzishi, haydovchilar mehnatini tashkil qilishi, yo'l varaqalarini rasmiylashtirishi;
6.Avtobuslar harakatini JPS tizimi orqali nazorat qilish va boshqarish	Avtobuslar harakatini JPS tizimi orqali nazorat qilish va boshqarishni amalga oshirishi

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA‘LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta‘lim sohasi	Xizmat ko‘rsatish sohasi		
Ta‘lim yo‘nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo‘yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	1. Texnik; 2. «B» yoki «BC» toifali avtomobil haydovchi (maxsus avtotransport haydovchisi)		
Modul nomi	Ishlab chiqarish amaliyoti		
Modul kodi			
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 720 soat	Auditoriya mashg‘uloti: 600 soat	Mustaqil ta‘lim: 120 soat
ECTS-kreditlar miqdori	24		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Majburiy		
Ta‘lim tili	Guruhga belgilangan o‘qitish tili asosida		

Toshkent – 2025

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	Ishlab chiqarish amaliyoti
Modulning maqsadi	O'zbekiston yuk transporti, yuk tashuvchi avtomobil transportini rivojlantirish masalalari, yuk tashuvchi avtomobil transporti va uning tarkibi, yo'nalish tarmog'i va turlari, uning tavsiflari, yo'nalishlarini ochish, avtomobil ishining tasarruf ko'rsatkichlari, haydovchilar mehnati va dam olishini tashkil etish usullari, yuk tashuvchi transport harakatining nozimlik boshqaruvi, uning ishini nazorat qilish asoslarini o'rgatish.
O'zlashtirish (o'qitish) natijalari	Transport va transport jarayoni. Yuk va yuk oqimi. Harakatlanuvchi tarkibdan foydalanishda yo'l sharoitlari. Harakatlanuvchi tarkibning texnik-tasarruf ko'rsatkichlari. Harakat tarkib harakatini tashkil qilish. Avtomobillarda yuk tashishni rejalashtirishda iqtisodiy-matematik usullar va EHMni qo'llash. Yuk tashishni tashkil qilish va tijorat ishlari. Yuk tashishga rahbarlik qilish. Yuk ortish-tushirish ishlarini tashkil qilish. Shaharlararo va xalqaro yuk tashishni tashkil qilish. Asosiy turdagi yuklarni tashish texnologiyasi. Avtomobillarda tashish texnologiyalarini o'zlashtirish. Transport vositalari harakatini tashkil etish. Avtokorxonalarda nozimlik boshqaruvi. Avtomobillarni yo'nalishga chiqishi va qaytishini nazorat qilish. Yo'lda ish bajarish jarayonida hujjatlarni to'ldirish.
Modul mazmuni	Avtotransport vositalarida yuk tashishning iqtisodiy samaradorligi. Yuk va yo'nalishda tashuvchi avtotransport vositalarining texnik-ekspluatatsiya ko'rsatkichlari. Yuklarni markazlashtirilgan holda tashishni tashkil qilish - yuk avtomobillaridan foydalanishning asosiy usuli. Turi xildagi yuklarni tashishni tashkil qilish. Maxsus harakatlanuvchi tarkiblar. Transport va transport jarayonlari, Yuklar va yuk oqimi, Harakatlanuvchi tarkibning texnik- tasarruf ko'rsatkichlari, Harakatlanuvchi tarkibning ishini tashkil qilish, Yuk tashishni tashkil qilishda iqtisodiy-matematik usullar, Yuk tashuvchi tashkilotlar ishini tashkil qilish, Yuklarni konteyner va paket usulida tashishni tashkil qilish, Shaharlararo va xalqaro yuk tashishni tashkil qilish, Turli xil xalq xo'jaligi yuklarini tashishni tashkil qilish.
Egallanadigan kompetensiyalar	Yuk avtomobillaridan foydalanishning asosiy usullaridan foydalangan holda tashishni tashkil qiladilar. Shaharlararo va xalqaro yuklarni tashishni tashkil qiladilar. Xavfsizlik texnikasi qoidalari va yong'inga qarshi vositalar hamda ulardan foydalanish qoidalari qo'llay oladilar.
Bilimlar	Transport va transport jarayoni haqida umumiy tushuncha; Yuklar va ularning turkumlari;

	<p>Yuk oqimlari va yuk punktlari; Avtomobillar ishi tasarruf ko'rsatkichlari; Avtomobillarga yuk ortish-tushirish ishlari; Yuk tashishni tashkil qilish; Yuk tashish yo'nalishlari va yuk oqimi; Haydovchilar mehnatini tashkil etish; Yuk ortish-tushirish ishini tashkil etish; Yuk tashishda nozimlik boshqarish qoidalari; Harakatlanuvchi tarkibdan foydalanishda yo'l sharoitlari; Harakatlanuvchi tarkibning texnik-ekspluatatsiya ko'rsatkichlari; Harakatlanuvchi tarkibning ishini tashkil qilish; Avtomobillarda tashishni rejalashtirishning iqtisodiy matematik usullari; Yuk tashishni tashkil etish va tijorat ishlari; Yuk tashishda operativ rahbarlik qilish; Avtomobil transportida ortish-tushirish ishlarini tashkil qilish va mexanizatsiyalash; Yuklarni konteynerlarda va paket usulida tashish; Shaharlararo va xalqaro yuk tashish; Korxonalar va aholiga asosiy tex ko'rsatishni tashkil etish; Asosiy turdagi yuklarni tashish texnologiyasini qo'llash.</p>
Ko'nikmalar	<p>Harakatlanuvchi tarkibdan foydalanishda yo'l sharoitlari baholashni o'rganish; Harakatlanuvchi tarkibning texnik-ekspluatatsiya ko'rsatkichlarini hisoblashni o'rganish; Harakatlanuvchi tarkibning ishini tashkil qilishni o'rganish; Haydovchilar mehnatini tashkil etishni o'rganish; Avtomobilda tashishni rejalashtirishning iqtisodiy matematik usullarini qo'llashni o'rganish; Yuk tashishni tashkil etish va tijorat ishlarini bajarishni o'rganish; Yuk tashishda operativ rahbarlik qilishni o'rganish; -avtomobil transportida ortish-tushirish ishlarini tashkil qilish va mexanizatsiyalashni o'rganish; Yuklarni konteynerlarda va paket usulida tashishni tashkil etishni o'rganish; Shaharlararo va xalqaro yuk tashishni tashkil etishni o'rganish; Korxonalar va aholiga transport ekspeditsiya xizmat ko'rsatishni tashkil etishni o'rganish.</p>
O'qitishni tashkiliy shakli	Kunduzgi
Baholash tartibi	Baholash bo'yicha amaldagi tartib asosida
Axborot manbalari	<ol style="list-style-type: none"> 1. J.R.Kulmuxamedov., K.M.Nazarov., Avtotransport vositalarida yo'lovchilar tashishni tashkil etish, Toshkent, 2016y. 2. Karimov E. Avtomobillarda yo'lovchilar tashish, Toshkent, "Sharq," 2015 y. 3. J.R.Kulmuxamedov. K.M.Nazarov. "Transport logistikasi" Toshkent 2018 yil.

	<p>4. N.Z.Arifjanova, M.F.Yoqubov. Avtomobillarda yuk va passajirlarni tashish asoslari (masalalar to'plami). T.: Fan, 2017y.</p> <p>5. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "O'zbekiston Respublikasida avtomobil transportini boshqarish tizimini takomillashtirishga doir tashkiliy chora-tadbirlar to'g'risida" gi 09.06.2018 yil 434-sonli qarori.</p> <p>Rashidov.K.K. "Xalqaro ko'lamda yo'lovchi va yuk tashishning xuquqiy asoslari." Toshkent. 2014y.</p>
Ta'lim jarayoni tavsifi etiladigan jihozlar	Tashishni tashkil etish bo'yicha O'zbekiston Respublikasi qonun, qarorlari, yo'riqnomalar, dispecherlik faoliyatini tashkil etish bo'yicha ko'rsatmalar va tegishli xujjatlar, shuningdek yuk ortish moslamalari, aravalar, uskunalar va boshqalar
Tuzuvchilar:	S.I.Boshmanov- Toshkent avtomobil va yo'llar texnikumi "Avtotransportda tashish" kafedrasini mudiri; M.R.Adhamova-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi; N.F.Sultanov-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi
Taqrizchilar:	J.B.Mirzaabdullayev-Toshkent davlat texnika universiteti "Energiya mashinasozligi va professional ta'lim" kafedrasini dotsenti
<p>O'quv dasturi Professional ta'limni rivojlantirish instituti "Yer usti transport tizimlari va ularning ekspluatatsiyasi (transport turlari) yo'nalishlari bo'yicha o'quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma'qullangan.</p> <p>O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha o'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi kengashining 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig'ilishida ma'qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-son buyrug'i bilan TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.</p>	

2. Modul o'quv dasturi mazmuni

№	Mavzuning nomi	Umumiy yuklama
1	Avtokorxonada texnika xavfsizligi qoidalarini o'rganish.	6
2	Transport korxonasi tashkiliy tuzilmasi va ish jarayoni bilan tanishish	6
3	Yuk tashuvlar bo'yicha buyurtmalarni qabul qilish va qayd etish tartibi	18
4	Yuk tashishga ruxsat beruvchi hujjatlarni to'ldirish va nazorat qilish (yo'l varaqasi, nakladnoy va b.)	24
5	Avtotransport vositasini yuk tashishga tayyorlash (texnik ko'rikdan o'tkazish)	36
6	Yuklarni avtomobilga joylashtirish va mahkamlash bo'yicha amaliy ishlar	36
7	Avtotransport vositasi harakatini monitoring qilish (GPS tizimi orqali)	36
8	Yuk tashish marshrutini tuzish va xarita asosida optimallashtirish ishlari	36

9	Real yuk tashish jarayonida haydovchi bilan birga kuzatuvchi sifatida qatnashish	36
10	Tashish jarayonida yukning holatini nazorat qilish va dalolatnoma tuzish	36
11	Transport vositasining yo'l varaqasi bo'yicha yo'l bosib o'tgan masofani hisoblash	42
12	Amaldagi yuk tashish tariflarini tahlil qilish va amaliy qo'llash	36
13	Yuk tashishdagi kechikishlar, muammolar va ularni bartaraf etish bo'yicha holatlarni tahlil qilish	36
14	Yuk tashish bo'yicha ekspeditorlik xizmatlarining faoliyatini kuzatish	42
15	Omborxonadagi yuklar harakatini kuzatish (kirim-chiqim hujjatlari bilan ishlash)	24
16	Tashishda ishtirok etuvchi barcha hujjatlarning to'g'ri yuritilishini tekshirish	36
17	Transportda yuklarning xavfsizligi va buzilish holatlarining oldini olish choralarini ko'rish	36
18	Transport vositalarining navbatchilik rejasini tuzish va bajarilishini tekshirish	36
19	Yuk tashishda yoqilg'i sarfini hisoblash va real ma'lumotlar bilan solishtirish	42
20	Tashishdan keyingi hisobotlarni tayyorlash va buxgalteriyaga topshirish tartibi	36
21	Amaldagi mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi talablariga rioya etilishini kuzatish	36
22	Transportda ekologik xavfsizlik talablarining bajarilishini nazorat qilish	36
23	Amaliyot davrida diplom ishi uchun yig'ilgan ma'lumotlarni umumlashtirish va hisobotni rasmiylashtirish	12
Jami		720

O'quvchilar bilimini baholash mezonlari

O'quvchilarning bilimi quyidagi mezonlar asosida:

o'quvchi mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 5 (a'lo) baho;

o'quvchi mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 4 (yaxshi) baho;

o'quvchi olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 3 (qoniqarli) baho;

o'quvchi fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda — 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A–	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)
B	3,0	80-84	
B–	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)
C–	1,67	60-64	
D+	1.33	55-59	2 (Qoniqarsiz)
D	1,0	50-54	

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA‘LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta‘lim sohasi	Xizmat ko‘rsatish sohasi		
Ta‘lim yo‘nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo‘yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	2. «B» yoki «BC» toifali avtomobil haydovchi (maxsus avtotransport haydovchisi)		
Modul nomi	Yo‘l harakati qoidalari va harakat xavfsizligi		
Modul kodi	5PM1041		
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 300 soat	Auditoriya mashg‘uloti: 210 soat	Mustaqil ta‘lim: 90 soat
ECTS-kreditlar miqdori	10		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Majburiy		
Ta‘lim tili	Guruhga belgilangan o‘qitish tili asosida		

Toshkent – 2025

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	Yo'l harakati qoidalari va harakat xavfsizligi
Modulning maqsadi	Bo'lajak avtomobil vositalari haydovchisiga yo'l harakati qoidalari, yo'llarda harakatlanish xavfsizligini ta'minlash, transport vositalarini xavfsiz boshqarish va yo'l transporti hodisasi sodir etilganda jarohatlanganlarga birinchi tibbiy yordam ko'rsatishni o'rgatish.
O'zlashtirish (o'qitish) natijalari	Yo'l harakati qoidalari asoslarini, belgilari va ularning ahamiyatini tushunadi hamda amaliy hayotda qo'llay oladi. Harakat xavfsizligi tamoyillarini biladi, yo'l-transport hodisalarining oldini olish bo'yicha xavfsizlik qoidalariga rioya qiladi. Favqulodda vaziyatlarda o'zini va boshqalarni himoya qilish chora-tadbirlari, birinchi yordam ko'rsatish asoslarini egallaydi.
Modul mazmuni	Yo'l harakati sohasidagi O'zbekiston Respublikasining qonunlari. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti, Vazirlar Mahkamasi, vazirlik va idoralarning yo'l harakati sohasidagi normativ-huquqiy hujjatlari. Psixologiyaning shakllanish tarixi va rivojlanish bosqichlari. Avtotransport vositasini xavfsiz boshqarishga ta'sir qiluvchi ijtimoiy-psixologik omillar. Avtotransport vositasini xavfsiz boshqarishda psixik jarayonlarning o'rni Shaxsning hissiy-irodaviy jarayonlari haqida tushuncha. Muloqotning kommunikativ sohasi. Muloqotning perspektiv tomoni. Muloqot olib borish darajalari. Muloqot turlari. Ma'muriy javobgarlikning turlari (ogohlantirish, jarima, transport vositasini boshqarish huquqidan mahrum etish va h.k.). Ma'muriy jazoni qo'llaydigan idoralar, ularni ijro etish tartibi. Transport vositalarini mast holda boshqarish huquqbuzarligining yuridik tahlili. Yo'l harakati qoidalarining paydo bo'lishi va rivojlanish tarixi. Haydovchilarning umumiy majburiyatlari. Mexanik transport vositasi haydovchisining transport vositasini boshqarish vaqtida yonida olib yurishi shart bo'lgan hujjatlar. Transport vositasidan foydalanishga imkon berish shart bo'lgan holatlar. Yo'l belgilarining vazifasiga ko'ra guruhlariga bo'linishi. Yo'l belgilarining o'rnatilishiga qo'yiladigan umumiy talablar. Takroran, vaqtinchalik va mavsumiy o'rnatiladigan yo'l belgilari. Yo'l harakatini tashkil etishda yo'l chiziqlarining ahamiyati. Yo'l chiziqlarining vazifasiga ko'ra turlari. Svetofor turlari va ishoralarining ahamiyati va ishoralarga muvofiq haydovchi va piyodalarning harakati.

	<p>To'xtash va to'xtab turish. Chorrahalarda harakatlanish tartib, qoidalari. Piyodalar o'tish joylari va yo'nalishli transport vositalarining bekatlari.</p> <p>Temir yo'l kesishmalari orqali harakatlanish. Avtomagistrallarda harakatlanish. Turar joy dahalarida harakatlanish. Tik balandlik va nishabliklarda harakatlanish. Vatan, adolat, sadoqat, iftixor tushunchalari. Haydovchilarda vatanparvarlik fazilatining namoyon bo'lishi. Haydovchi odob-axloqi tushunchasi. Huquqiy madaniyat tushunchasi. Haydovchilik kasbiga qodirlik va munosiblik. Professional kasbiy yaroqlilik va mahorat. Haydovchining yo'l harakati qatnashchilari bilan so'zlashuv madaniyati. Yo'nalishli transport vositalari uchun alohida harakatlanish tasmasi mavjud bo'lgan yo'llarda harakatlanish tartibi. Yuk avtomobillarida odam tashishga qo'yiladigan talablar. Velosiped, moped va aravalarni boshqarish, shuningdek hayvonlarni haydab o'tishda qo'yiladigan umumiy talablar. Transport vositalarining texnik holati va jihozlarining normativ hujjatlar talablariga muvofiqligi. Yuk avtomobilida nazorat tekshiruvi. Avtotransport vositasini to'xtab turish joyiga qo'yish. Yo'lning tor qismlarida harakatlanish. Avtotransport vositalarini turli yo'l sharoitlarida boshqarish bo'yicha ko'nikmalarini takomillashtirish. Yo'l-transport hodisasining turiga qarab jarohatlanish tasnifi. Qon ketishi haqida tushuncha. Tashqi va ichki qon ketish. Bog'lamlar tasnifi. Bog'lovchi materiallar. Leykoplastirli, yelimli, bintli, to'rli elastik bog'lamlarni qo'yish qoidalari. Terminal holatlarni aniqlash va ularning tasnifi. Shokning alomat va belgilari. Shikastlanganlarni tashish va transportirovka qilish: Bemor ahvolidning og'irlik darajasi va shikastlanish turiga qarab transportda tashish usulini tanlash.</p>
<p>Egallanadigan kompetensiyalar</p>	<p>Avtomobil vositalari haydovchisi yo'l harakati qoidalariga rioya qilgan holda, yo'llarda harakatlanish xavfsizligini ta'minlash, transport vositalarini xavfsiz boshqarish va yo'l transporti hodisasi sodir etilganda jarohatlanganlarga birinchi tibbiy yordam ko'rsatadilar.</p>
<p>Bilimlar</p>	<p>– umumiy qoidalar asosiy tushunchalar, va terminlar, haydovchi, piyoda va yo'lovchilarning vazifalari;</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - harakat tartibi transport vositalarini to'xtashi va to'xtab turish tartibi; - yo'l belgilari; - yo'lning qatnov qismidagi belgilar va ularning tasviri; - yo'llarda harakatni tartibga solish; - chorrhalardan o'tish; - piyodalarning o'tish joylari, umumiy foydalanadigan transport vositalarining to'xtash joylaridan va temir yo'l kesishmalaridan o'tish; - harakatning maxsus sharoitlari; - transport vositalarida odam va yuk tashish; - transport vositalarini texnik holati va jihozlari; - nomer va taniqlilik belgilari, ogohlantiruvchi yozuv va qurilmalar; - harakat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha avtotransport va boshqa tashkilotlar mansabdor shaxslarining vazifalari; - kolonnada harakatlanish. fuqaro mudofaasi bo'yicha haydovchilarning vazifalari; - kirish avtomobilni boshqarish jihozlaridan foydalanish texnikasi; - avtomobilni chegaralangan oraliqda boshqarish; - avtomobilni chorrhalarda va piyodalar o'tish joyida boshqarish; - avtomobilni transport oqimida boshqarish; - avtomobilni kunning qorong'i vaqtida va yetarlicha ko'rinmaydigan sharoitlarda boshqarish; - avtomobilni murakkab va alohida yo'l sharoitlarida boshqarish; - avtomobilni tejamli boshqarish; - transport hodisasi; - haydovchining kasbiy ishonchliligi; - haydovchi mehnatining psixofiziologik asoslari; - haydovchining axloqiy xulqi; - avtomobildan foydalanish xususiyatlari; - yo'l sharoitlari; - avtotransport xo'jaliklarida harakat xavfsizligi xizmati ishlarini tashkil qilish; - haydovchining ishlash qobiliyatiga alkogol va narkotik moddalarining ta'siri; - umumiy vaziyatlar; - odam anatomiyasi va fiziologiyasi asoslarini; - hayot uchun xavfli holatlar va jarohatlanganlarga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish; - yo'l-transport hodisalarida jarohatlanganlarga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish ketma-ketligi; - yo'llarda baxtsiz hodisa tufayli jarohatlanganlarga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish qoidalarini
Ko'nikmalar	<ul style="list-style-type: none"> - umumiy qoidalar asosiy tushunchalar, va terminlar, haydovchi, piyoda va yo'lovchilarning vazifalari;

	<ul style="list-style-type: none"> - harakat tartibi transport vositalarini to'xtashi va to'xtab turish tartibi; - yo'l belgilari; - yo'lning qatnov qismidagi belgilar va ularning tasviri; - yo'llarda harakatni tartibga solish; - chorralardan o'tish; - piyodalarning o'tish joylari, umum foydalanadigan transport vositalarining to'xtash joylaridan va temir yo'l kesishmalaridan o'tish; - transport vositalarida odam va yuk tashish; - transport vositalarini texnik holati va jihozlari; - nomer va taniqlilik belgilari, ogohlantiruvchi yozuv va qurilmalar; - harakat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha avtotransport va boshqa tashkilotlar mansabdor shaxslarining vazifalari; - avtomobilni chorralarda va piyodalar o'tish joyida boshqarish; - avtomobilni transport oqimida boshqarish; - avtomobilni kunning qorong'i vaqtida va yetarlicha ko'rinmaydigan sharoitlarda boshqarish; - avtomobilni tejamli boshqarish; - yo'l-transport hodisasi; - haydovchining kasbiy ishonchliligi; - haydovchi mehnatining psixofiziologik asoslari; - haydovchining axloqiy xulqi; - avtotransport xo'jaliklarida harakat xavfsizligi xizmati ishlarini tashkil qilish; - haydovchining ishlash qobiliyatiga alkogol va narkotik moddalarining ta'siri; - umumiy vaziyatlar; - odam anatomiyasi va fiziologiyasi asoslarini; - hayot uchun xavfli holatlar va jarohatlanganlarga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish; - yo'l-transport hodisalarida jarohatlanganlarga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish ketma-ketligi; - yo'llarda baxtsiz hodisa tufayli jarohatlanganlarga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish kasbiy faoliyatini mustaqil bajarish
O'qitishni tashkiliy shakli	Kunduzgi
Baholash tartibi	Baholash bo'yicha amaldagi tartib asosida
Axborot manbalari	<ol style="list-style-type: none"> 1. J.Qulmuxamedov va boshq.Yo'l harakati qoidalari va harakat xavfsizligi Niso poligraf 2017 2. Azizov K.X.va b. "Yo'l harakati qoidalari va xavfsizligi" .Toshkent-2008-yil. Chulpon-2009 yil 226-227 betlar. 3. Kulmuxamedov J.R. "Yo'l transport hodisasida shikastlanishlarda birinchi yordam ko'rsatish" Toshkent-2008-yil
Ta'lim jarayonida tavsiya etiladigan jihozlar	Yo'l harakati qoidalari va harakat xavfsizligi belgilari, trenajyor, plakatlar, jumladan Yo'l belgilari, Identifikatsiya va ro'yxatga olish belgilari. Harakatni boshqarish uskunalari, Yo'l harakati

	boshqaruvchisi signallari, Favqulodda signalizatsiya va favqulodda vaziyat belgilari, Harakatning boshlanishi, manyovr qilish trenajerlar. Yo'lda transport vositalarining joylashuvi Stend, harakat tezligi belgilari, O'tib ketish, oldinga o'tish, yaqinlashib kelayotgan manyovr stendlari, To'xtash va to'xtash joyi Stendi, Chorrahalar orqali harakatlanish Stendi, Piyodalar o'tish joylari va to'xtash joylaridan o'tish, marshrut vositalari, Temir yo'l bo'ylab harakatlanish, Avtomobil yo'llarida haydash stendlari va boshqalar
Tuzuvchilar:	S.I.Boshmanov- Toshkent avtomobil va yo'llar texnikumi "Avtotransportda tashish" kafedrasini mudiri; M.R.Adhamova-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi; N.F.Sultanov-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi
Taqrizchilar:	SH.R.Odilov- Toshkent avtomobil va yo'llar texnikumi o'quv-tarbiyaviy ishlar bo'yicha direktor o'rinbosari A.Majidov- Toshkent shahridagi 7-sonli avtobus saroyida tasarruf bo'lim boshlig'i. t.f.n. dotsent
<p>O'quv dasturi Professional ta'limni rivojlantirish instituti "Yer usti transport tizimlari va ularning ekspluatatsiyasi (transport turlari bo'yicha)" yo'nalishlari bo'yicha o'quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma'qullangan.</p> <p>O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha o'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig'ilishida ma'qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-son buyrug'i bilan TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.</p>	

2. Modul o'quv dasturi mazmuni

№	Mavzuning nomi	Mavzuning qisqacha mazmuni	Umumiy yuklama	Auditoriya mashg'uloti	Mustaqil ta'lim
1	Kirish	Mamlakatimizda harakat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlar to'g'risida	2	2	
I-bo'lim. Yo'l harakati qoidalari.			136		
2	Yo'l harakati sohasidagi qonunchilik asoslari.	Yo'l harakati sohasidagi O'zbekiston Respublikasining qonunlari, Vazirlar Mahkamasi, Vazirlik va idoralarning qarorlari hamda me'yoriy-normativ hujjatlari	10	8	2

3	Haydovchining huquqiy javobgarligi.	Yo'l harakati qoidalarini buzganlik uchun belgilangan ma'muriy, fuqarolik hamda jinoiy javobgarlik me'yorlari. Avtomototransport vositalari egalari uchun fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish.	10	8	2
4	Umumiy qoidalar. Qoidalarda qo'llaniladigan asosiy tushuncha va atamalar.	Umumiy qoidalar. Yo'l harakati qoidalarining tarixi. Yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashda Qoidalarning o'rnini. Qoidalarning umumiy tuzilmasi. Qoidalarda qo'llaniladigan asosiy tushuncha va atamalar.	10	8	2
5	Yo'l harakati ishtirokchilarining vazifalari.	Mexanik transport vositasi haydovchisining yonida olib yurishi shart bo'lgan hujjatlar. Transport vositasidan foydalanishga imkon berish shart bo'lgan holatlar. Transport vositasining harakatlanishini taqiqlovchi shartlar.	10	8	2
6	Yo'l belgilari.	Yo'l harakatini tashkil etish. Yo'l belgilarining o'rnatilishiga qo'yiladigan talablar. Takrorlanuvchi, mavsumiy va vaqtinchalik umumiy tizimida yo'l belgilarining ahamiyati. Yo'l belgilarining guruhlarini	40	26	14
7	Yo'l chiziqlari.	Yo'l harakatini tashkil etishda chiziqlarning ahamiyati. Yo'l chiziqlarining turlari. Yotiq chiziqlar. Yotiq chiziqlarning vazifasi. Har bir yotiq chiziqning rangi va qo'llanish shartlari. Yotiq chiziqlarning talablariga muvofiq haydovchining xatti-harakati. Tik chiziqlar. Tik chiziqlarning vazifasi. Har bir chiziqning qo'llanish shartlari.	8	6	2
8	Harakatlanish tartibi, transport vositalarining to'xtashi va to'xtab turishi.	Ogohlantiruvchi ishoralar. Ogohlantiruvchi ishoralarning turlari va vazifasi. Yorug'lik ko'rsatkichi va qo'l bilan beriladigan ogohlantiruvchi ishoralarni berish qoidalari. Quvib o'tishda beriladigan ogohlantiruvchi ishoralar. Tovush ishoralaridan foydalanish ruxsat etilgan holatlar. Ogohlantiruvchi ishoralarni berish qoidalariga rioya etmaslikning xavfli oqibatlarini.	30	20	10
9	Yo'l harakatini tartibga solish.	Svetofor ishoralarining ahamiyati. Svetofor yoki tartibga soluvchining taqiqlovchi ishoralarida to'xtash tartibi. Tartibga soluvchining ishora va ko'rsatmalari svetoforning ishorasi, yo'l belgilari va chiziqlariga zid kelgan holatlarda haydovchi va piyodalarning harakati.	10	8	2
10	Chorrahalarda harakatlanish.	Chorrahalarda harakatlanishning umumiy qoidalari. Tramvay haydovchilari imtiyozga ega bo'lgan holatlar.	15	12	3

		Tartibga solingan chorrahalar. Svetofor ishoralari bilan imtiyoz belgilarining o'zaro munosabati. Tartibga solingan chorrahalarda harakatlanish tartibi va ketma-ketligi. Tartibga solinmagan chorrahalar. Teng ahamiyatga ega bo'lmagan yo'llar kesishgan chorrahalarda harakatlanish tartibi. Teng ahamiyatga ega bo'lgan yo'llar kesishgan chorrahalarda harakatlanish tartibi.			
11	Piyodalar o'tish joylari, yo'nalishli transport vositalarining bekatlari va temir yo'l kesishmalari orqali harakatlanish.	Piyodalar o'tish joylari, yo'nalishli transport vositalarining bekatlari. Tartibga solinmagan piyodalar o'tish joyiga, yo'nalishli transport vositalarining bekatiga yoki "Bolalar guruhini tashish" taniqlilik belgilari o'rnatilgan transport vositasiga yaqinlashib kelayotgan haydovchining vazifalari.	20	12	8
12	Harakatlanishning alohida shartlari.	Avtomagistrallarda harakatlanish. Avtomagistrallarda kiritilgan taqiqlar. Avtomagistrallarning qatnov qismida va qatnov qismining chetini bildiruvchi chiziqdan o'ng tomonda majburan to'xtagan haydovchilarning vazifalari. Turar joy dahalarida harakatlanish	9	8	1
13	Odam va yuklarni tashish.	Yuk avtomobillarida odam tashishga qo'yiladigan talablar. Harakatni boshlashdan oldin haydovchining vazifalari. Bolalarni tashishda qo'yiladigan qo'shimcha talablar. Odamlarni tashish taqiqlangan holatlar. Transport vositasida yuk tashishda yukni joylashtirish va mahkamlash qoidalari. Transport vositasining o'lchamlaridan chiqib turadigan yuklarni tashish va belgilanishi.	7	6	1
14	Transport vositalarining texnik holati va jihozlanishi.	Umumiy talablar. Transport vositalaridan foydalanish taqiqlangan nosozliklar va shartlar. Transport vositalaridan foydalanish taqiqlangan nosozliklar aniqlanganda haydovchining vazifalari. Yo'l harakati xavfsizligiga tahdid soladigan nosozliklari bo'lgan transport vositalaridan foydalanishning xavfli oqibatlari.	10	8	2
15	Raqam va taniqlilik belgilari, ogohlantiruvchi qurilmalar, yozuvlar va belgilar. Velosiped va aravalarni harakatlanishi, shuningdek, hayvonlarni haydab	Transport vositalarini raqam va taniqlilik belgilari, ogohlantiruvchi qurilmalar bilan jihozlanishiga bo'lgan talablar. Transport vositalarining raqam va taniqlilik belgilari, ogohlantiruvchi qurilmalarni o'rnatish qoidalarga amal qilmaslikning xavfli oqibatlari.	10	8	2

	o'tishga doir qo'shimchalar.	Velosiped va aravalarni harakatlanishi, shuningdek, hayvonlarni haydab o'tishga doir qo'shimchalar.			
	II-bo'lim. Avtotransport vositalarini xavfsiz boshqarish va harakat xavfsizligi asoslari		60		
16	Haydovchi faoliyatining psixofiziologik asoslari.	Haydovchining axborotni sezish kanallari – ko'rish, eshitish va sezish. Ruhij jarayonlar haqida tushuncha (diqqat, xotira, fikrlash, psixomotorika, his etish va qabul qilish) va ularning avtotransport vositasini boshqaruviga ta'siri. Avtotransport vositasini xavfsiz boshqarishda individual psixologik xususiyatlar, jarayonlar va psixologik bilimlarning o'rne va ahamiyati. Haydovchilarning muloqot va shaxslararo munosabatlar psixologiyasi	14	10	4
17	Haydovchi madaniyati etikasi. va	Vatanparvarlik va halollik, haydovchining umuminsoniy fazilati. Haydovchining madaniyati – yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashning axloqiy asosi. Yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashda haydovchining huquqiy madaniyati. Haydovchilik kasbiga qo'yiladigan talablar va ularning mohiyati. Haydovchining kasbiy muvofiqligi va mahorati. Yo'l-transport hodisasini oldini olishda haydovchining madaniyati. Etika haqida tushuncha. Haydovchining etika me'yorlari. Turli yo'l sharoitlarida avtomototransport vositasini boshqarish madaniyati. Haydovchining yo'l harakati qatnashchilari bilan so'zlashuv madaniyati Haydovchining yo'l harakati qatnashchilari bilan munosabatlarida nizolarning oldini olish va murosaga kelishishning o'rn.i	40	26	14
18	Yo'llarda xavfsiz harakatlanishda "Avtomobil – Haydovchi – Yo'l – Piyoda – Muhit" tizimining ahamiyati	Yo'llarda xavfsiz harakatni tashkil etishning asosiy vazifalari. Avtomobil yo'llarida xavfsiz harakatlanishda "Avtomobil – Haydovchi – Yo'l – Piyoda – Muhit" tizimini mexanik, biologik va biometrik ko'rsatkichlar bo'yicha toifalanishi.	3	2	1
19	Yo'l sharoitlari va zaruriyatdan kelib chiqib, yo'lga chiqishni rejalashtirish.	Yo'l harakatining sharoitidan kelib chiqqan holda yo'lga chiqish zaruriyatini baholash: kunduzi yoki qorong'i paytda, yetarlicha ko'rinmaslik sharoitida, harakatning tig'iz paytida, qatnov qismi qoplamasining holatidan kelib chiqib va h.k.	3	2	1
20	Avtotransport vositasini boshqaruvida	Oldindagi masofa ko'rinishining uchta asosiy zonasi: uzoq (30-120 soniya), o'rta (12-15 soniya) va yaqin (4-6 soniya). Yo'ldagi	3	2	1

	kuzatishni tashkillashtirish, qabul qilinayotgan axborotning xavflilik darajasini baholash.	sharoitning o'ziga xosligini oldindan bilish uchun ko'rinishning uzoq masofasidan, xatarning xavflilik darajasini bilish uchun o'rta masofasidan va xavfdan himoyalaniшни boshlash uchun yaqin masofasidan foydalanish.			
21	Avtotransport vositasini boshqarish texnikasi.	Haydovchining avtotransport vositasiga o'tirishi. Haydovchining optimal ish holatini ta'minlash uchun o'rindiqni rostdash va boshqaruv organlaridan foydalanish qulayligini tekshirish.	3	2	1
22	Avtotransport vositasini boshqarishda haydovchining harakatlari.	Tormozlanish va to'xtash yo'lini baholash. Turli xil tezliklarda avtotransport vositasining atrofida xavfsiz makonni shakllantirish. Haydovchining reaksiya vaqti. Tormoz yuritmasining ish vaqti.	3	2	1
23	Transport vositalarining foydalanish ko'rsatkichlari.	Transport vositasi ishini samarali va xavfsiz bajarish bo'yicha mumkin bo'lgan ko'rsatkichlar: gabarit o'lchamlari, vazn parametrlari, yuk ko'tarish qobiliyati (yo'lovchilar tashish imkoniyati), tezlik va tormoz xususiyatlari, ag'darilishga, surilib ketishga va yon tomonga sirpanishga qarshi turg'unligi, yoqilg'i tejamkorligi, har xil sharoitlarda foydalanishga moslashish, ishonchlilik.	2	2	
24	Aktiv va passiv xavfsizlik tizimlari.	Aktiv xavfsizlik tizimlarining vazifasi va harakat vaqtida ulardan foydalanish. Passiv xavfsizlik tizimlarining vazifasi va yo'l-transport hodisasi yuz berganda afzalligi.	3	2	1
25	Avtotransport vositasini transport oqimida boshqarish va qorong'ida ko'rish yetarlicha bo'lmagan sharoitlarda boshqarish	Transport oqimida xavfsiz yon oraliqni tanlash. To'siqni aylanib o'tishda avtotransport vositasini boshqarish. Quvib o'tishda avtotransport vositasini boshqarish. Qorong'ida harakat xavfsizligini ta'minlash. Qorong'ida va har xil ob-havo sharoitida avtotransport vositasini boshqarish.	3	2	1
26	Murakkab vaziyatlarda haydovchining harakatlari.	Harakatni boshlashda, tormozlashda va burilishda avtotransport vositasi turg'unligining yo'qolishi. Avtotransport vositasining harakatlanishi jarayonida ag'darilib ketish holatlari. Harakatlanish jarayonida avtotransport vositasi turg'unligini saqlash usullari.	3	2	1
27	To'xtab turish joylari va ularda harakatlanish.	Avtomobillashtirish va to'xtab turish joylariga bo'lgan talablar. To'xtab turish joylari va ularning turlari. Yer osti, ko'p qavatli va boshqa turdagi to'xtab turish joylari. Avtotransport vositasini to'xtab	3	2	1

		turish joylariga qo'yish bilan bog'liq yo'l-transport hodisalari.			
28	Yo'l-transport hodisalari.	Yo'l-transport hodisasi to'g'risida tushuncha. Yo'l-transport hodisalarining turlari. Yo'l-transport hodisasining kelib chiqishi sabab va sharoitlari. Yo'l-transport hodisalarining statistikasi. Yil mavsumlari, haftaning kunlari, sutkaning vaqti, yo'lning toifalari, transport vositalarining turlari va boshqa faktorlar bo'yicha yo'l-transport hodisalarining taqsimlanishi.	3	2	1
III -bo'lim. Yo'l-transport hodisasida jabrlanganlarga birinchi yordam ko'rsatish			12		
29	Yo'l-transporti hodisalari oqibatida jarohatlanishlarning umumiy tasnifi. Yo'l-transport hodisasida jabrlanuvchilarga tibbiy yordam ko'rsatishning huquqiy asoslari.	Yo'l-transport hodisasining turiga qarab jarohatlanish tasnifi. Avtomobil salonidan tashqarida va avtomobil salonida jarohatlanganlarga birinchi yordam ko'rsatishning o'ziga xos xususiyatlari. Transport vositalarining xavfsizlik vositalari bilan jihozlanishi. YTH oqibatida halok bo'lganlar uchun haydovchi, tibbiyot xodimi, qutqaruv va boshqa xizmat xodimlarining javobgarligi.	2	2	
30	Odam anatomiyasi va fiziologiyasi.	Odam organizmining tuzilishi va ishlashi to'g'risida asosiy tushunchalar. Yurak-qon tomirlari, nafas olish, asab va tayanch-harakat tizimlari.	3	2	1
31	Terminal holat. Shok, o'tkir nafas yetishmovchiligi, asfiksiya, hushni yo'qotish sindromi Yurak-o'pka reanimatsiyasini o'tkazish.	Terminal holatlarni aniqlash va ularning tasnifi. Shokning alomat va belgilari. Zaharlanishlarda birinchi yordam. Hayot va o'lim holatlarining alomatlari, hayot alomatlari mavjudligida reanimatsiyasi (jonlantirish) bo'yicha xatti-harakatlar. Jabrlanuvchi holatining og'irligini baholash va yurak-o'pka reanimatsiyasini o'tkazish bo'yicha ko'rsatkichlarni aniqlash. Mustaqil nafas olish funksiyasini tiklash. Og'iz bo'shlig'ini tozalash, yuqori nafas olish yo'llaridan havo o'tishini ta'minlash. "Og'izdan-og'izga", "Og'izdan-burunga" usullari orqali sun'iy nafas berishni o'tkazish. Havo o'tkazuvchi vositadan foydalanish usuli.	4	2	2
32	Qon oqishi va uni to'xtatish usullari. Jarohatlanishda birinchi tibbiy yordam ko'rsatish. Yarani tozalash va uni	Qon ketishi haqida tushuncha. Tashqi va ichki qon ketish. Arterial, venoz, kapillyar va aralash qon ketish turlari. Qon oqishini to'xtatish usullari (barmaq bilan bosish, siquvchi bog'lam, jgut va buragich-jgutni qo'yish). Burundan, quloqlardan va og'iz	4	2	2

	bog'lash (desmurgiya).	bo'shlig'idan qon oqishini to'xtatishning o'ziga xos xususiyatlari. O'pkada va qorin bo'shlig'ida qon oqishi belgilariga shubha bo'lsa, birinchi tibbiy yordam ko'rsatish			
33	Bintli bog'lamlarning turlari va ularni qo'yish qoidalari. Transport immobilizatsiyasi	Tananing turli qismlariga bog'lam qo'yish usullari. Shaxsiy bog'lovchi paketdan foydalanish qoidalari. Transport immobilizatsiyasining umumiy prinsiplari. Turli xil shikastlanishlarda transport immobilizatsiyasini qo'yishning o'ziga xos xususiyatlari va qo'llaniladigan vositalar. Transport immobilizatsiyasini qo'yishdagi tipik xatolar va asoratlari.	4	2	2
34	Yo'l-transport hodisasida jabrlanuvchilarni davolash muassasasiga transportirovka qilishning o'ziga xosligi. Tibbiy qutichadan foydalanish qoidalari.	Shikastlanganlarni tashish va transportirovka qilish. Jabrlanuvchilarni zambilda tashish qoidalari. Jabrlanuvchilarni qo'lda tashish usullari. Turli xildagi shikastlanishlarda tashishning o'ziga xos xususiyatlari. Tashishda vujudga kelishi mumkin bo'lgan turli xil jarohatlarning oldini olish. Tibbiy qutichaning tarkibi. Tibbiy quticha tarkibidagi vositalardan foydalanish.	2	2	
Jami			300	210	90

O'quvchilar bilimini baholash mezonlari

O'quvchilarning bilimi quyidagi mezonlar asosida:

o'quvchi mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 5 (a'lo) baho;

o'quvchi mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 4 (yaxshi) baho;

o'quvchi olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 3 (qoniqarli) baho;

o'quvchi fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda — 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)
C-	1,67	60-64	
D+	1,33	55-59	2 (Qoniqarsiz)
D	1,0	50-54	

O'qitish natijalarini baholash

O'qitish natijalari	Baholash indikatori
Avtomobil vositalari haydovchisi yo'l harakati qoidalariga rioya qilgan holda, yo'llarda harakatlanish xavfsizligini ta'minlash, transport vositalarini xavfsiz boshqarish va yo'l transporti hodisasi sodir etilganda jarohatlanganlarga birinchi tibbiy yordam ko'rsatadilar	<ol style="list-style-type: none"> Umumiy qoidalar asosiy tushunchalar, va terminlar, haydovchi, piyoda va yo'lovchilarning vazifalari va harakat tartibi transport vositalarini to'xtashi va to'xtab turish tartibi bo'yicha tushunchaga ega bo'ladi; Yo'l belgilari, yo'lning qatnov qismidagi belgilar va ularning tasviri tariflay oladi va tahlil qiladi; Yo'llarda harakatni tartibga solish, chorrahalardan o'tish, piyodalarning o'tish joylari, umumiy foydalanadigan transport vositalarining to'xtash joylaridan va temir yo'l kesishmalaridan o'tish bo'yicha ko'nikmalar hosil bo'lishi; Harakatning maxsus sharoitlari, transport vositalarida odam va yuk tashish tamoyillarini bilishi; transport vositalarini texnik holati va jihozlari; Nomer va taniqlilik belgilari, ogohlantiruvchi yozuv va qurilmalari bo'yicha ma'lumotga ega bo'lish; Kolonnada harakatlanishni amalga oshirishi, avtomobilni transport oqimida boshqarishi; Avtomobilni kunning qorong'i vaqtida va yetarlicha ko'rinmaydigan sharoitlarda boshqarishi va avtomobilni murakkab va alohida yo'l sharoitlarida boshqarishi; Transport hodisasi, haydovchining ishlash qobiliyatiga alkogol va narkotik moddalarining ta'sirini;

	<p>9.Yo'l-transport hodisalarida jarohatlanganlarga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish ketma-ketligi; 10.Yo'llarda baxtsiz hodisa tufayli jarohatlanganlarga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish qoidalari asosida qo'llay olishi.</p>
--	---

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA‘LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta‘lim sohasi	Xizmat ko‘rsatish sohasi		
Ta‘lim yo‘nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo‘yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	2. «B» yoki «BC» toifali avtomobil haydovchi (maxsus avtotransport haydovchisi)		
Modul nomi	“B” va “C” toifadagi avtotransport vositalarining tuzilishi va ularga texnik xizmat ko‘rsatish		
Modul kodi	5PM0013		
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 120 soat	Auditoriya mashg‘uloti: 80 soat	Mustaqil ta‘lim: 40 soat
ECTS-kreditlar miqdori	4		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Majburiy		
Ta‘lim tili	Guruhga belgilangan o‘qitish tili asosida		

Toshkent – 2025

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	“B” va “C” toifadagi avtotransport vositalarining tuzilishi va ularga texnik xizmat ko'rsatish
Modulning maqsadi	Respublikamizda avtomobil transportining rivojlanish bosqichlari va avtomobil sanoatini barpo qilish muammolari, avtomobillar klassifikatsiyasi, avtomobil va dvigatellarning tuzilishi va ularga texnik xizmat ko'rsatish bo'yicha bilimlarni shakllantirish.
O'zlashtirish (o'qitish) natijalari	<p>“B” va “C” toifadagi avtotransport vositalarining asosiy qismlari va tizimlarini tushunadi, ularning ishlash prinsiplarini biladi.</p> <p>Avtotransport vositalariga servis xizmat ko'rsatish jarayonlarida zarur bo'lgan texnik ishlarni mustaqil bajaradi, xavfsizlik qoidalariga amal qiladi.</p> <p>Texnik hujjatlarni o'qiydi va avtomobil xizmat ko'rsatishda diagnostika usullarini qo'llay oladi, nosozliklarni aniqlash va bartaraf etish bo'yicha amaliy ko'nikmalarga ega bo'ladi.</p>
Modul mazmuni	<p>Avtotransport vositalarida yuk tashishning iqtisodiy samaradorligi.</p> <p>Yuk va yo'nalishda tashuvchi avtotransport vositalarining texnik-ekspluatatsiya ko'rsatkichlari.</p> <p>Yuklarni markazlashtirilgan holda tashishni tashkil qilish - yuk avtomobillaridan foydalanishning asosiy usuli.</p> <p>Turi xildagi yuklarni tashishni tashkil qilish. Maxsus harakatlanuvchi tarkiblar. Qurilish materiallarini tashish.</p> <p>Yuk avtomobillarida yo'lovchilarni tashish. Yuk avtomobillaridan foydalanish usullari. Yuklarni eng yaqin yo'llardan tashish. Shaharlararo va xalqaro yuklarni tashish. Konteynerlarda yuklarni tashish. Yuk avtomobillarida yuklarni tashishning tannaxini kamaytirish yo'llari.</p> <p>Tashishlarga dispetcherlik rahbarligining tizimi. Dispetcherlik rahbarligining markazlashgan va alohida tizimlari.</p> <p>Yo'nalishdan qaytganda yo'l yoki yo'nalish varaqasi va tovar-transport hujjatlarini rasmiylashtirish va topshirish. Haydovchilar ishini tezkor hisobga olish.</p> <p>Haydovchi ish o'rnining ergonomikasi. Xavfsizlik texnikasi qoidalari. Yong'inga qarshi vositalar va ulardan foydalanish qoidalari.</p>
Egallanadigan kompetensiyalar	Yuk avtomobillaridan foydalanishning asosiy usullaridan foydalangan holda tashishni tashkil qiladilar. Shaharlararo va xalqaro yuklarni tashishni tashkil qiladilar. Xavfsizlik texnikasi qoidalari va yong'inga qarshi vositalar hamda ulardan foydalanish qoidalarini qo'llay oladilar.
Bilimlar	<ul style="list-style-type: none"> - avtotransport vositalarining umumiy tuzilishini; - dvigatellarning umumiy tuzilishi va ularga texnik xizmat ko'rsatishni; - dvigatel mexanizm, tizimlari tuzilishi va texnik xizmat ko'rsatishni;

	<p>-o't oldirish, elektr ta'minoti va ishga tushirish tizimiga texnik xizmat ko'rsatishni;</p> <p>- transmissiyaning vazifasi, tuzilishi, ishlashi va texnik xizmat ko'rsatishni;</p> <p>- yurish qismining tuzilishi va texnik xizmat ko'rsatishni;</p> <p>-avtomobillarni ekspluatatsion xususiyatlarini;</p> <p>- boshqarish organlarining vazifasi va tuzilishini bilish,.</p>
Ko'nikmalar	<p>- dvigatellarning umumiy tuzilishi va ishlash jarayonini;</p> <p>- dvigatel mexanizm va tizimlari tuzilishi, texnik xizmat ko'rsatish va ishlash jarayonini;</p> <p>-akkumulyator, generator va startyor tuzilishi va texnik xizmat ko'rsatish jarayonini;</p> <p>- transmissiyaning tuzilishi, texnik xizmat ko'rsatish va ishlash jarayonini;</p> <p>- yurish qismining tuzilishi, texnik xizmat ko'rsatish va ishlash jarayonini;</p> <p>- boshqarish organlarining tuzilishi, texnik xizmat ko'rsatish va ishlash jarayonini;</p> <p>-avtomobillar harakatida ta'sir etuvchi omillarni;</p> <p>barcha turdagi avtomobillarni tuzilishini bo'laklarga bo'lib, amaliy mashg'ulotlarni mustaqil ravishda bajarish ko'nikmasiga ega bo'lish.</p>
O'qitishni tashkiliy shakli	Kunduzgi
Baholash tartibi	Baholash bo'yicha amaldagi tartib asosida
Axborot manbalari	<ol style="list-style-type: none"> 1. O.U.Salimov "Avtomobillarni tuzilishi, texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash", "Ilm Ziyo" Toshkent-2014yil. 2. A.Muxitdinov, J.Qulmuxamedov "Transport vositalarining tuzilishi", "Ta'lim nashriyoti" Toshkent-2019yil. 3. G'.N.Maxmudov "Avtotransport vositalarining elektr jihozlari", "Ilm Ziyo" Toshkent-2014yil. 4. A.I.Komilov, Q.A.Sharipov, N.T.Umirov, Z.Yu.Yusupov "Traktor va avtomobillar", "Cho'lpon nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi" Toshkent-2007yil. 5. A.Muxitdinov, V.Sattivaldiev, Sh.Xakimov "Transport vositalarining tuzilishi", "Ta'lim nashriyoti" Toshkent-2014yil. 6. D.I.Xoshimov "GM-Uzbekistan avtomobillarning konstruksiyasi", "Avtomsan" Toshkent-2017yil.
Ta'lim jarayonida tavsiya etiladigan jihozlar	Avtomobil maketi, diagnostika uchun qurilma, chilangarlik uskunasi, dvigatel, avtomobilning asosiy uzatmasi, injektor va dizel jihozlari, stendlarda tekshirish ishlari, akkumulyator batareyalari va boshqalar, doska, markerlar to'plami.
Tuzuvchilar:	<p>Sh.M.Shousmonov- Toshkent avtomobil va yo'llar texnikumi "Avtotransportda tashish" kafedrasini mudiri;</p> <p>M.R.Adhamova-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi;</p> <p>N.F.Sultanov-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi</p>

Taqrizchilar:	SH.R.Odilov- Toshkent avtomobil va yo'llar texnikumi o'quv-tarbiyaviy ishlar bo'yicha direktor o'rinbosari A.Majidov- Toshkent shahridagi 7-sonli avtobus saroyida tasarruf bo'lim boshlig'i. t.f.n. dotsent
<p>O'quv dasturi Professional ta'limni rivojlantirish instituti "Yer usti transport tizimlari va ularning ekspluatatsiyasi (transport turlari bo'yicha)" yo'nalishlari bo'yicha o'quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma'qullangan.</p> <p>O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha o'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig'ilishida ma'qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-son buyrug'i bilan TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.</p>	

2. Modul o'quv dasturi mazmuni

№	Mavzuning nomi	Mavzuning qisqacha mazmuni	Umumiy yuklama	Auditoriya mashg'uloti	Mustaqil ta'lim
I BO'LIM. "B" va "C" toifadagi avtotransport vositalarining tuzilishi					
1	"B" va "C" toifadagi avtotransport vositalarining umumiy tuzilishi	Yuk va yengil avtomobillarning vazifasi va tasnifi. Umumiy tuzilishi. Asosiy agregat, uzellar, mexanizmlar va tizimlarning vazifasi, joylashishi va o'zaro bog'lanishi. Avtotransport vositalarining qisqacha texnik tavsiflari. Boshqaruv organlari. Haydovchini axborot bilan ta'minlaydigan vositalar. Boshqarishni avtomatlashtirish tizimlari. Avtomobil salonida shinamlikni yaratish va ta'minlash vositalari. Elektromobillarning umumiy tuzilishi.	6	4	2
2	Dvigatelning umumiy tuzilishi va asosiy ko'rsatkichlari.	Benzin va dizel yoqilg'isida ishlaydigan dvigatellarning vazifasi, tuzilishi va ishlash prinsipi. Suyultirilgan neft gazi va siqilgan tabiiy gazda ishlaydigan dvigatellar. Krivoship-shatun mexanizmining vazifasi, tuzilishi va ishlashi. Gaz taqsimlash mexanizmining vazifasi, tuzilishi va ishlashi.	6	4	2
3	Sovitish tizimi	Sovitish tizimining vazifasi va turlari. Sovitish tizimining ishlash sxemasi. Sovitish suyuqliklari va ularga qo'yiladigan talablar. Dvigatelning	6	4	2

		issiqlik rejimi. Sovitish tizimidagi asboblarning vazifasi va joylashishi. Dvigatelni ishga tushirishdan oldingi qizdirish vositalari.			
4	Moylash tizimi	Moylash tizimining vazifasi. Moylash tizimining ishlash sxemasi. Detallarning ishqalanish yuzalariga moyni uzatish usullari. Dvigatellarda qo'llaniladigan moylar, ularning asosiy xususiyatlari va rusumlanishi. Moyning bosimini nazorat qilish. Dvigatelda moyni sovitish va tozalash usullari.	6	4	2
5	Ta'minlash tizimi	Turli xildagi (benzin, dizel va gaz) yoqilg'ilarda ishlaydigan dvigatellar ta'minlash tizimining vazifasi, tuzilishi va ishlashi. Avtomobil dvigatellari uchun qo'llaniladigan yoqilg'ilarning turi, tasnifi va xususiyatlari. Ta'minlash tizimining sxemalari. Yoqilg'ini, havoni tozalash va uzatish asboblarining vazifasi, joylashishi, umumiy tuzilishi va ishlashi.	6	4	2
6	Elektr energiyasining manbalari va iste'molchilari	Akkumulyator batareyasining vazifasi va turlari. Akkumulyator batareyalarining rusumlanishi va xususiyatlari. Elektrolit va u bilan ishlaganda ehtiyot choralari. Akkumulyator batareyalariga xizmat ko'rsatish. Generatorning vazifasi, tuzilishi va ishlashi. Startyorning vazifasi, tuzilishi va ishlashi. O't oldirish tizimining vazifasi, tuzilishi va ishlashi. Tashqi yorug'lik asboblari, yorug'lik va tovush ishorasi, nazorat-o'lchov asboblari, oyna tozalagich va oyna yuvgichlar, salonnii isitish va shamollatish tizimlarining vazifasi va ishlashi.	6	4	2
7	Transmissiyaning vazifasi va umumiy tuzilishi	Transmissiyaning vazifasi va umumiy tuzilishi. Turli yuritmalii transmissiyalarning sxemalari. Bir va bir nechta yetaklovchi o'qli transmissiyalarning sxemalari. Transmissiya agregatlarini, uzellarini va detallarini moylash usullari. Transmissiya moylari va surkov moylar, ularning qo'llanishi, asosiy xususiyatlari va rusumlanishi.	6	4	2

		<p>Ilashish mexanizmi, uning vazifasi, umumiy tuzilishi va ishlashi. Mexanik va gidravlik yuritmalilashish mexanizmining tuzilishi va ishlashi. Ilashish mexanizmining yuritmasini sozlash.</p> <p>Uzatmalar qutisining vazifasi. Uzatmalar qutisining turlari. Uzatmalar nisbati. Uzatmalarni almashtirish mexanizmining sxemasi. Uzatmalar qutisining umumiy tuzilishi va ishlashi. Uzatmalarni bo'luvchi va demultiplikatorning vazifasi, tuzilishi va ishlashi. Bo'luvchi va demultiplikatorga ega uzatmalar qutisidan foydalanish. Sinxronizatorning vazifasi, ishlash prinsipi, tuzilishi va ishlashi.</p> <p>Taqsimlash qutisining vazifasi, tuzilishi va ishlashi. Quvvat olish qutisining vazifasi, tuzilishi va ishlashi. Taqsimlash va quvvat olish qutisini qo'shish mexanizmlarini tuzilishi.</p> <p>Avtomat uzatmalar qutisining tuzilishi va ishlashi.</p> <p>Kardan uzatmasi va yetaklovchi g'ildiraklar yuritmalarining vazifasi, tuzilishi va ishlashi. Asosiy uzatma, differensial va yarim o'qlar.</p> <p>Turli xildagi transmissiyalardan foydalanishning xususiyatlari. Transmissiyada sodir bo'ladigan nosozliklar, ularning alomatlar va sabablari, ularni bartaraf etish usullari.</p>			
8	Yurish qismi	<p>Yurish qismi. Ramaning vazifasi va umumiy tuzilishi. Oldingi boshqariladigan ko'prik. Osmalarning turlari. Amortizatorlarning vazifasi va ishlashi. Oldingi osmaning vazifasi va tuzilishi. Oldingi osma detallarining ishlashi. Oldingi g'ildiraklarning o'rnatilish burchagi. Orqa osmaning tuzilishi va ishlashi.</p> <p>G'ildiraklar va shinalarning tuzilishi. G'ildiraklarning mahkamlanishi. Shina va disklarning rusumlanishi. Shinalardagi havo bosimining me'yorlari. Shinalardagi havo bosimini rostlash tizimi.</p>	6	4	2

		Kabinaning turlari. Kabinaning tayanchi. Yukxona. O'zi ag'dargich avtomobillari tuzilishining o'ziga xosligi. Shatakka oladigan qurilma. Egarli-ulovchi qurilma. Lebedka.			
9	Tormoz tizimi	Tormoz tizimlarining vazifasi va turlari. Tormoz tizimlarining sxemasi va ishlash prinsipi. Gidravlik yuritmal tormoz tizimining tuzilishi va ishlashi. Tormoz suyuqliklari, ularning xususiyati va rusumlanishi. Pnevmatik yuritmal tormoz tizimining tuzilishi va ishlashi. Pnevmatik yuritmal tormoz tizimidagi havo bosimining nazorati. Yordamchi tormoz tizimining vazifasi, tuzilishi va ishlashi. Tormoz tizimidagi nosozliklar, ularning alomatlari va sabablari.	6	4	2
10	Rul boshqarmasi	Rul boshqarmasining vazifasi, joylashishi, umumiy tuzilishi va ishlashi. Rul mexanizmi, rul yuritmasi, rul boshqarmasining kuchaytirgichi, boshqariladigan g'ildiraklar yuritmasi. Rul boshqarmasiga qo'yiladigan asosiy talablar. Rul boshqarmasidagi nosozliklar, ularning alomatlari va sabablari.	6	4	2
11	Aktiv va passiv xavfsizlik tizimlari	Aktiv xavfsizlik tizimlarining turlari: g'ildiraklarni jilmay aylanishiga qarshi, sirpanib tormozlanishiga qarshi tizimlar, tormoz kuchlarini taqsimlash tizimi va boshqalar. Parktronik tizimi. Vazifasi va ulardan harakatlanishda foydalanish. Haydovchining passiv xavfsizligi. Xavfsizlik kamarlari, xavfsizlik yostiqlari, bolalarni ushlab turuvchi maxsus qurilmalar. Ularning vazifasi va yo'l-transport hodisasi yuz berganda afzalligi.	6	4	2
II BO'LIM. "B" va "C" toifadagi avtotransport vositalariga servis xizmat ko'rsatish					
12	"B" va "C" toifadagi avtotransport vositalariga texnik xizmat ko'rsatishning turlari va davriyligi	Foydalaniladigan materiallar va ularning vazifasi. Shinalar va akkumulyator batareyalarini muddatdan oldin ishdan chiqishi va ekspluatatsion materiallarining jadal sarfini keltirib chiqaruvchi sabablar.	4	2	4

		Shinalar va akkumulyator batareyalarining ishlatilish muddatlari. Avtomobillarda yonilg'i sarfining me'yorlari. Havo harorati past bo'lganda, tog'lik hududlarda va og'ir yo'l sharoitlarida yonilg'i sarfining miqdorlari. Motor va transmission moylar, yopishqoq surkovlar va maxsus suyuqliklar sarfining me'yorlari. Shina va akkumulyator batareyalarining ishlatish muddatlarini uzaytirish, yonilg'i-moylash va ekspluatatsion materiallar sarfini tejash usullari.			
13	Xavfsizlik texnikasi va atrof-muhitni muhofaza qilish	Avtotransport vositalarini ekspluatatsiyasida xavfsizlikka qo'yiladigan asosiy talablar. Chiqindi gazlar, benzin va har xil ekspluatatsion suyuqliklar bilan zaharlanish xavfi. Elektr jihozlaridan foydalanishda xavfsizlik qoidalari. Texnik xizmat ko'rsatish va mayda nosozliklarni tuzatishda mehnat muhofazasi. Yuk ortish, tushirish va tashishda hamda shinalarni yechish va montaj qilishda mehnat xavfsizligi. Yong'in xavfsizligi va yong'inni o'chirish qoidalari. Avtotransport vositasini ekspluatatsiya qilishda va ta'mirlashda atrof-muhitni saqlash bo'yicha qilinadigan asosiy ishlar. Avtomobildan ishlab chiqarilayotgan gazlarning miqdori va zaharlilik darajasini kamaytirish bo'yicha bajariladigan ishlar.	4	2	4
14	"B" va "C" toifadagi avtotransport vositalarida amalda uchraydigan nosozliklar va ularni bartaraf qilish usullari	Dvigatel ishga tushmayapti. Dvigatelni ishlashida turli xil shovqinlar mavjud. Chiqayotgan chiqindi gazlardagi tutunning ko'rinishi (ko'k, qora, oq). Dvigatelning qizib ketishi. Dvigateldagi moy bosimining pasayib ketishi. Dvigatel to'liq quvvatga erisha olmayapti. Rul chambaragingin erkin aylanishi ortib ketgan. Rul chambaragi qiyinchilik bilan aylanmoqda.	30	20	10

	<p>Tormozlanish samaradorligi yetarli emas.</p> <p>G'ildiraklarning tormozlanishdan keyingi holati bir xil emas.</p> <p>Tormozlashda avtomobil yonga surilib yoki sirpanib ketmoqda.</p> <p>Amaliy mashg'ulotlarda bajariladigan ko'nikmalar quyidagilardan iborat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sovitish tizimining texnik holatini tekshirish. Sovitish suyuqligining sathini tekshirish. - Moylash tizimining texnik holatini tekshirish. Moy sathini tekshirish. - Ta'minlash tizimining texnik holatini tekshirish. Havo tozalovchining filtrlovchi elementini almashtirish. - Oldingi osmaning texnik holatini tekshirish. - Shinalardagi havo bosimini tekshirish. G'ildirakni almashtirish. - Rul chambaragidagi lyuftni tekshirish. - Gidravlik va pnevmatik yuritmal tormoz tizimining zichligini tekshirish. Tormoz yo'lini aniqlagan holda tormoz tizimining holatini baholash. - Akkumulyator batareyasining holatini tekshirish. - Nosoz elektr lampalari va eruvchan saqlagichlarni (predoxranitel) almashtirish. - O't oldiruvchi shamlarning (svecha) holatini tekshirish va ularni almashtirish. - Dvigatel yuritma tasmalarining tarangligini tekshirish va ularni almashtirish. - To'xtab turish tormozining holatini tekshirish va uning yuritmasini rostlash. - Kabinani isitish, shamollatish va havoni konditsionerlash tizimlarini tekshirish. <ul style="list-style-type: none"> - Oyna ko'targichlar, peshoynalarni oyna tozalagich va oyna yuvgich moslamalarining sozligini tekshirish. 			
Jami		120	80	40

O'quvchilar bilimini baholash mezonlari

O'quvchilarning bilimi quyidagi mezonlar asosida:

o'quvchi mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 5 (a'lo) baho;

o'quvchi mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 4 (yaxshi) baho;

o'quvchi olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 3 (qoniqarli) baho;

o'quvchi fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda — 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)
C-	1,67	60-64	
D+	1,33	55-59	2 (Qoniqarsiz)
D	1,0	50-54	

O'qitish natijalarini baholash

O'qitish natijalari	Baholash indikatorlari
1. Ish jarayonida mehnatni muhofaza qilish va xavfsizlik texnikasini bilish hamda amalda qo'llay oladi.	1. Mehnat muhofazasi bo'yicha umumiy qoidalarni bilish; 2. Birlamchi o't o'chirish vositalari va ularni ishlata olish; 3. Shaxsiy himoya vositalaridan foydalanish va ularni tekshira olish.

	4. Elektr toki urganda va boshqa baxtsiz hodisalarda jabrlanuvchiga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish.
2.Dvigatel tizim va mexanizmlarga texnik xizmat ko'rsatadi va joriy ta'mirlashni bajara oladi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Krivoship–shatun mexanizmi tuzilishi vazifasini, ishlash prinsipini bilish. 2. Gaz taqsimlash mexanizmi tuzilishi vazifasini, ishlash prinsipini bilish. 3. Dvigatel tizimlarini tuzilishi vazifasini, ishlash prinsipini bilish. 4. Dvigatel tizimlariga texnik xizmat ko'rsatadi va joriy ta'mirlash ishlarini bajara olishini. 5.Dvigatel mexanizmlariga texnik xizmat ko'rsatadi va joriy ta'mirlash ishlarini bajara olishi
3. Avtomobil transmissiyaga texnik xizmat ko'rsatadi va joriy ta'mirlay oladi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Transmissiyani tuzilishi va turlari bila olishi; 2. Transmissiyani qismlarga ajratish va yig'ishi ketma-ketligini bajara olishi; 3.Transmissiyaga texnik xizmat ko'rsatadi va joriy ta'mirlash ishlarini bajara olishi
4.Avtomobilni yurish qismini tashxislash, texnik xizmat ko'rsatish va joriy ta'mirlashni tashkil eta oladi.	<ol style="list-style-type: none"> 1.Yurish qismini tuzilishi, turlari va ishlash prinsipini bilish; 2.Yurish qismini tashxislash ishlarini bajarishi; 4.Avtomobilni yurish qismiga, texnik xizmat ko'rsatish va joriy ta'mirlash ishlari.
5.Avtomobil boshqarish mexanizmlarini tashxislash, texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash ishlarini bajara oladi	<ol style="list-style-type: none"> 1.Rul boshqarmasini tuzilishi, turlari va ishlash prinsipini bilish; 2.Tormoz boshqarmasini tuzilishi, turlari va ishlash prinsipini bilish; 3.Rul va tormoz boshqarmasini qismlarga ajratish va yig'ish hamda joylashuvini bilishi; 4.Avtomobilni yurish qismini tashxislash, texnik xizmat ko'rsatish va joriy ta'mirlay olishi.
6.Avtomobilning kuzov va kabinalarini tashxislash, texnik xizmat ko'rsatish va joriy ta'mirlashni ishlarini bajara oladi.	<ol style="list-style-type: none"> 1.Avtomobilning kuzov va kabinalarini tuzilishi, turlari va ishlash prinsipini bilish; 2. Avtomobilning kuzov va kabinalarini tashxislashni bilishini; 3.Avtomobilning kuzov va kabinalarini, texnik xizmat ko'rsatish va joriy ta'mirlashni ishlarini bajarishi.

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA’LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA’LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta’lim sohasi	Xizmat ko’rsatish sohasi		
Ta’lim yo’nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo’yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	1. Texnik; 2. «B» yoki «BC» toifali avtomobil haydovchi (maxsus avtotransport haydovchisi)		
Modul nomi	Ekologiya va atrof muhit muhofazasi		
Modul kodi	5PM0225		
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 60 soat	Jami yuklama: 30 soat	Jami yuklama: 30 soat
ECTS-kreditlar miqdori	2		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Tanlov		
Ta’lim tili	Guruhga belgilangan o’qitish tili asosida		

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	Ekologiya va atrof muhit muhofazasi
Modulning maqsadi	Ekologik ong va madaniyatini yuksaltirish uchun ekologiyaning ilmiy-nazariy asoslarini ta'lim yo'nalishiga mos ravishda ularga bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish.
O'zlashtirish (o'qitish) natijalari	Inson jamiyat va tabiat o'rtasidagi munosabatlar hozirgi zamon global va mintaqaviy muammolar, biosfera va noosfera haqidagi ta'limot, ekologik qonuniyatlar to'g'risida, ekologik ta'lim va tarbiya asoslari va ekologik madaniyat to'g'risida <i>tasavvurga ega bo'lishi</i>
Modul mazmuni	<ul style="list-style-type: none"> - Ekologik omillar, ekotizim va ularning tasniflanishi; - atmosfera havosining ekologik funksiyasi; - ijtimoiy ekologiya masalalari; - ekologik ta'lim tarbiya; - ekologik ekspertiza va ekologik monitoring; - atrof muhitning global muammolari; - O'zbekistonda atrof muhitni muhofaza qilishning huquqiy masalalari; - O'zbekiston respublikasida ekologik siyosat; - tabiiy resurslarni oqilona boshqarish asoslari va ulardan foydalanish; - fan-texnika taraqqiyoti, ekologiya, salomatlik; - sanoat ekologiyasi; - avtotransport va yo'llardan foydalanganda ekotizimlarga ta'siri; - transport vositalaridan chiqayotgan zaharli gazlarni atrof-muhitga ta'siri; - atrof muhitga yetkazilgan ziyonni iqtisodiy baholash.
Egallanadigan kompetensiyalar	UK-1, UK-7, UK-9, UK-10. KK-2, KK-3, KK-4;
Bilimlar	<ul style="list-style-type: none"> - iqlim o'zgarishi kelib chiqish sabablarini, uni oldini olish va moslashuv tadbirlari; - mehnat muhofazasi sohasidagi asosiy qoidalari; - avtomobil transportida mehnat muhofazasini boshqarish asoslari; - texnikani ishlab chiqarishdagi mehnat muhofazasi bo'yicha mansab yo'riqnomasi; - ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalarni tekshirish va hisobga olish tartibi; - ishchi xodimlarga zararli va xavfli ishlab chiqarish omillarini ta'sirini oldini olish qoidalari; - zararli moddalar bilan ishlashda ko'riladigan xavfsizlik chora-tadbirlari; - ishlab chiqarish sanitariyasi va mehnat gigiyenasi qoidalari; - avtomobillarga TXK va T ishlarini bajarish paytidagi xavfsizlik texnikasi qoidalari;

	<ul style="list-style-type: none"> - «Davsanoatatomnazaorati» va «Boshdavquvvatnazorati» nazoratidagi joylarda ishlashdagi xavfsizlik qoidalari; - yong'in xavfsizligi qoidalari; - atrof-muhitni muhofaza qilish to'g'risidagi qonun asoslari; - atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha tadbirlarni <i>bilishi va ulardan foydalana olish</i>;
Ko'nikmalar	<ul style="list-style-type: none"> - ekologik inqirozlar va ularni oldini olish to'g'risida, ekologik holatni baholash va uni sog'lomlashtirish tadbir choralari asoslash; - biosferani va uni elementlarini (havo, suv, tuproq, o'simlik va hayvonot dunyosini, manzaralarni) muhofaza qilish usullari va chora tadbirlarini qo'llash; - atrof-muhitga mas'uliyatli munosabatda bo'lish; - mashinalar, mexanizmlar, moslamalar va asbob-uskunalarining xavfsizlik holatini tekshirish; - xavfli yuklar bilan muomala qilish; - birlamchi o't o'chirish vositalaridan foydalanish; - avtomobillar ishlab chiqargan gazlardagi zararli moddalar miqdorini o'lchash; - avtomobil dvigatellardan chiqqan gazlarning zaharliligi va tutunliligini sozlash bo'yicha mustaqil bajarish ko'nikmasiga ega bo'lishi kerak.
O'qitishni tashkiliy shakli	kunduzgi
Baholash tartibi	Baholash bo'yicha amaldagi tartib asosida
Axborot manbalari	<p>1. G'.Yormatov, Yo.Isamuxamedov Mehnatni muhofaza qilish: "O'zbekiston" Toshkent -2002-yil. 2.V.A.O'rmonov, Q.M.Sidiqnazarov, A.M.Turg'unov Hayotiy faoliyat xavfsizligi Alisher Navoiy nomidagi O'zbekiston Milliy kutubxonasi nashriyoti Toshkent 2012-yil</p> <p>2. O'.Yo'ldoshev, O.Rahimov, R.Xo'jaqulov, O.Hasanova Mehnat muhofazasi va texnika havsizligi "Davriy nashriyoti" 2013-yil</p> <p>3. P.Sultonov Ekologiya va atrof muhitni muhofaza qilish asoslari "Musiqqa" nashriyoti Toshkent 2007-yil.</p> <p style="text-align: center;">Internet saytlari</p> <p>1. https://www.uznature.uz/ru</p> <p>2. https://gov.uz/oz/eco/news/view/21977</p> <p>3. https://kitobhon.com/oz/kitob/mehnat-muhofazasi-va-tehnika-xavfsizligi</p> <p>4. https://staff.tiame.uz/storage/users/595/books/HwwH44ZTaNy3mNZp28F11Oy94JnGBuU1VYyZrHTm.pdf</p>
Ta'lim jarayonida tavsiya etiladigan jihozlar	Elektron doska, fan bo'yicha tarqatma-didaktik materiallar, raqamli ta'lim resurslari, videoroliklar
Tuzuvchilar:	R.J.Mahkamov- Toshkent avtomobil va yo'llar texnikumi "Avtomobillar" kafedrasi mudiri; M.R.Adhamova-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi;

	N.F.Sultanov-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi
Taqrizchilar:	J.B.Mirzaabdullaev-Toshkent davlat texnika universiteti "Energiya mashinasozligi va professional ta'lim" kafedrası dotsenti
<p>O'quv dasturi Professional ta'limni rivojlantirish instituti "Yer usti transport tizimlari va ularning ekspluatatsiyasi (transport turlari) yo'nalishlari bo'yicha o'quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma'qullangan.</p> <p>O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va INNOVATSIYALAR vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha o'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi kengashining 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig'ilishida ma'qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-son buyrug'i bilan TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.</p>	

2. Modul o'quv dasturi mazmuni

No	Mavzuning nomi	Mavzuning qisqacha mazmuni	Umumiy yuklama	Auditoriya mashg'uloti	Mustaqil ta'lim
1.	"Ekologiya va atrof muhit muhofazasi" fanining maqsadi, vazifalari va rivojlanish tarixi	"Ekologiya va atrof muhit muhofazasi" fanining hozirgi zamon tushunchasi va uning vazifalari. BMT ning "Munosib mehnat" dasturining asosiy mazmuni. Organizmning issiqlik balansi. Ekologiya, tabiatni muhofaza qilish va undan oqilona foydalanishda nazariy asoslari. Ekologiyaning tarixi. Noosfera g'oyasi.	4	2	2
2.	Ekologik omillar	Muhit va moslanish tushunchalari. Ekologik omillar va ularning klassifikatsiyasi. Abiotik omillar. Biotik omillar. Antropogen omillar. Muhit tevarak-atrof haqida tushunchalarini boyitishi.	4	2	2
3.	Ekotizim va ularning tasniflanishi	Ekotizim va ularning tasniflanishi ekosistemadagi energiya oqimi va ekosistemaning mahsuldorligi. biogeotsenzlar haqida ma'lumot. Ekosistemadagi ekologik piramida. Ekosistemalarning tuzilishi.	4	2	2
4.	Atmosfera havosining ekologik funksiyasi	Atmosfera tarkibi va tuzilishi. Atmosfera havosini ifloslovchi (transport misolida) manbalar. Atmosfera ifloslanishining oqibatları. Atmosfera havosini ifloslanishdan muhofaza qilishga qaratilgan tadbirlar. O'zbekistonda atmosfera havosini muhofaza qilish tadbirlari. Atmosfera havosi	4	2	2

		ifloslanishining kishi organizmiga ta'siri. Atmosfera ifloslanishining o'simlik va hayvonlarga ta'siri. Atmosfera ifloslanishining suv resurslariga ta'siri.			
5.	Ijtimoiy ekologiya masalalari	Ijtimoiy ekologiyaning fan sifatida shakllanishi. Insoniyat-qulaylik, transport-tabiat. Ma'naviy madaniyat tizimida ijtimoiy ekologiyaning o'рни. Ijtimoiy ekologiya masalalari. Ijtimoiy ekologiyaning tadqiqot doirasi. Ijtimoiy tabiiy taraqqiyot. Ekologik jamiyat.	4	2	2
6.	Ekologik ta'lim tarbiya	O'zbekistonda ekologik ta'limni rivojlanish tarixi. O'zbekistonda ekologik madaniyatni rivojlantirish bo'yicha qilinayotgan ishlar. Tabiat ustidan hukmronlik, insoniyat uchun falokat. Ekologik ong shakllantirishning mohiyati.	4	2	2
7.	Ekologik ekspertiza va ekologik monitoring	Davlat ekologik ekspertizasi va uning asosiy maqsadi. Sanoat korxonalarini loyihalash, qurish, tabiatga ta'sirini tahlil qilib borish. Avtotransport vositalarini texnik sozligi nazorati. Davlat ekologik ekspertizasini tashkil qilish, o'tkazish, hujjatlarga bo'lgan talablar va uning xulosalari. Respublikada avtomobil vositalarini tabiatga zarari bo'yicha ekologik monitoring.	4	2	2
8.	Atrof muhitning global muammolari	Tabiiy muhit va inson. Hozirgi zamon global ekologik muammolar. Barqaror rivojlanish va atrof muhit. Xalqaro konvensiyalar. Avtomobil ishlab chiqarish, litosferani ifloslantiruvchi kimyoviy manbalar, ma'naviy eskirishni tabiatga ta'sirini baholash. Real ekologik salbiy oqibatlar.	4	2	2
9.	O'zbekistonda atrof muhitni muhofaza qilishning huquqiy masalalari	Ekologiya qonunlari. ekologiya va hadislar. Markaziy Osiyo mutafakkirlarining ekologik qarashlari. Atrof muhitni muhofaza qilish tizimlari va qonunchiligi. O'zbekistonda transport sohasi, uning tabiat muhofazasi yo'lida amalga oshirayotgan ishlari. Inson omilining tabiiy muhitga ta'siri.	4	2	2
10.	O'zbekiston Respublikasida ekologik siyosat	Mustaqillikdan keyingi yillarda ekologik vaziyatni yaxshilash ishlari. Ekologik harakatning vujudga kelish sabablari. Ekologik harakatning vazifalarini aniqlash.	4	2	2
11.	Tabiiy resurslarni oqilona boshqarish asoslari va ulardan foydalanish	Insoniyatning butun umri davomida yashash muhitiga tekin tabiiy boyliklarning tuganmas manbai tarzida qaralib kelingan. Tabiiy resurslar va ularning turlari. Tabiiy resurslarni oqilona boshqarish. Avtomobil sanoatida	4	2	2

		tabiiy resurslar. Atrof muhitga zarar tushunchasi.			
12.	Fan-texnika taraqqiyoti, ekologiya, salomatlik	Fan-texnika yutuqlarini xo'jalik faoliyatiga tatbiq etishda jamiyat va tabiatning uyg'un holda rivojlanishi katta ahamiyatga egadir. atrof-muhit holati va inson salomatligi. Muhitning kimyoviy zaharlanishi. Biologik zaharlanish. shovqin-suronning inson salomatligiga ta'siri. Oziq-ovqat mahsulotlari va inson salomatligi.	4	2	2
13.	Sanoat ekologiyasi	Atmosfera havosini sun'iy ifloslanishdan tozalash. Sanoat korxonalarida zararli moddalar, ularni tozalovchi uskunalar. Yonilg'i quyish shoxobchalarini joylashtirish. Neft va neft kimyo sanoati. Atmosfera havosini toza saqlashda avtotransport gazlarini, dudlarini kamaytirish. Fotosintez jarayoni.	4	2	2
14.	Avtotransport va yo'llardan foydalanganda ekotizimlarga ta'siri	Avtotransport atrof-muhitni ifloslantirish sifatida. Avtotransport tashlanma gazlarining tarkibi. Avtomobil yo'llarini qurish va ekspluatatsiyasi vaqtida ekologik muammolar.	4	2	2
15.	Transport vositalaridan chiqayotgan zaharli gazlarni atrof-muhitga ta'siri va yetkazilgan ziyonni iqtisodiy baholash	Zaharli gazlarni aniqlash. Transport vositalaridan chiqayotgan zaharli gazlarni atrof-muhitga ta'sirini baholash. Zaharli gazlarning inson hayotiga ta'siri. Atrof muhitga yetkazilgan ziyonni iqtisodiy baholash. Ekologik inqiroz. Tabiat va jamiyatning o'zaro aloqasi. Inson tabiatning bir bo'lagi. Avtotransport vositasidan chiqayotgan zaharli gazlarni atmosferaga singishi, tabiatni qayta tiklash. Tabiatda aylanma harakat.	4	2	2
	Jami:		60	30	30

O'quvchilar bilimini baholash mezonlari

O'quvchilarning bilimi quyidagi mezonlar asosida:

o'quvchi mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 5 (a'lo) baho;

o'quvchi mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 4 (yaxshi) baho;

o'quvchi olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 3 (qoniqarli) baho;

o'quvchi fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda — 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A–	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)
B	3,0	80-84	
B–	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)
C–	1,67	60-64	
D+	1.33	55-59	2 (Qoniqarsiz)
D	1,0	50-54	

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA‘LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta‘lim sohasi	Xizmat ko‘rsatish sohasi		
Ta‘lim yo‘nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo‘yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	1. Texnik; 2. «B» yoki «BC» toifali avtomobil haydovchi (maxsus avtotransport haydovchisi)		
Modul nomi	Texnikaviy chizmachilik		
Modul kodi	5PM0894		
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 60 soat	Auditoriya mashg‘uloti: 30 soat	Mustaqil ta‘lim: 30 soat
ECTS-kreditlar miqdori	2		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Majburiy		
Ta‘lim tili	Guruhga belgilangan o‘qitish tili asosida		

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	Texnikaviy chizmachilik
Modulning maqsadi	Chizmalarni davlat standartlari talabiga muvofiq bajarish va texnik chizmalarni o'qish, geometrik chizmachilik, geometrik sirtlarni aksonometrik proyeksiyalarini yasash, proyeksion chizmachilik, texnik rasmlar chizish, usullari va yig'ish chizmalarining zamonaviy texnik vositalaridan foydalangan xolda chizishni o'rgatish.
O'zlashtirish (o'qitish) natijalari	Texnikaviy chizmachilik fani o'quvchilarga texnikaviy g'oyalarni chizmalar vositasida bayon etishni, shuningdek berilgan chizmalar orqali texnik buyumlarni ishlash prinsiplarini tushunishni va konstruktorlik hujjatlarini rasmiylashtirishning asosiy qoidalarini o'rgatadi. Chizmalarga qarab to'liq fikr yuritish, ularni ishlab chiqarish hujjatlari sifatida bilish, Texnikaviy chizmachilikdan yetarli bilim, ko'nikma va malakaga ega bo'lish, tegishli mutaxassislik yo'nalishi bo'yicha barcha texnik fanlarni mukammal o'rganish, chizmalarni to'g'ri chizish va uni o'qishni bilish.
Modul mazmuni	Chizmalarga oid standartlar, formatlar, masshtablar va chizma chiziqlari, chizma shriftlari, o'lcham qo'yish qoidalari. chizmaning asosiy yozuvi, tutashmalar va lekalo egri chiziqlari, nuqta, to'g'ri chiziq va tekisliklar, ortogonal proyeksiyalarni qayta tuzish usullari, aksonometrik proyeksiyalar, modellarning kompleks chizmasi, tekis shakl va geometrik jismlarning texnik rasmlarini qurish, ko'rinishlar, asosiy va qo'shimcha ko'rinishlar, qirqim va uning turlari, oddiy va murakkab qirqimlar Kesim va uning turlari, detallarning ish chizmalari, tishli uzatmalar, buyumning yig'ish chizmasi
Egallanadigan kompetensiyalar	Chizmalarni davlat standartlari talabiga muvofiq bajarish va texnik chizmalarni o'qish, geometrik chizmachilik, geometrik sirtlarni aksonometrik proyeksiyalarini yasash, proyeksion chizmachilik, texnik rasmlar chizish, usullari va yig'ish chizmalarining zamonaviy texnik vositalaridan foydalangan xolda chizish kompetensiyasi shakllantiriladi.
Bilimlar	<ul style="list-style-type: none"> - Masshtab va o'lchamlar; - Nuqtani proyeksiyasi va tekisliklar; - Aksonometrik proyeksiya turlari; - Geometrik jismlarni tekislik bilan kesishuvi; - Tekis shakl va geometrik jismlarning rasmlari; - Mashinasozlik chizmalarida tasvirlar; - Ko'rinishlar, qirqimlar va kesimlar; - Ajraladigan va ajralmaydigan birikma turlari va chizmalari; - Rezbalarni tasvirlash; - Detailning eskizini bajarish usullari; - Yig'ish chizmasi uning vazifasi va ishlab chiqarishdagi o'rni; - Yig'ish chizmalariga spetsifikatsiyalar tuzish; - Mutaxassislik bo'yicha chizmalar.

Ko'nikmalar	<ul style="list-style-type: none"> - Chizmalarni chizish texnikasiga ega bo'lish; - Chizmalarni davlat standartlari (*ds va khum) talablariga muvofiq bajarish; - Geometrik sirtlarning proyeksiyalarini tasavvur qila bilish; - Detallarni aksonometrik proyeksiyalarini yasash; - Detallarni ichki qismlarini qirqim va kesimlarda ko'rsatib berish; - Ajraladigan va ajralmaydigan birikmalarni chizish; - Mashina detallarini eskizlarini chizish; - Buyum yig'ish chizmalarni chizish; - Mutaxassislik chizmalarni chizish va ularni o'qiy olish.
O'qitishni tashkiliy shakli	Kunduzgi
Baholash tartibi	Baholash bo'yicha amaldagi tartib asosida
Axborot manbalari	<ol style="list-style-type: none"> 1. K.Madumarov, A.Norqulov Texnikaviy chizmachilik Niso poligraf 2017 y. 2. E.Ruziyev va boshqalar Chizmachilik (topshiriqlar to'plami) Ilm Ziyoy 2015 y. 3. Y.Ibragimov Texnikaviy chizmachilik va elektron sxemalarni o'qish Ilm Ziyoy 2015 y. 4. A.Umronxo'jayev, Sh.Jumanov "Mashinasozlik va qurilish chizmachiligi" 2005y 5. YE.I.Ro'ziyev, A.O.Ashirboyev "Muhandislik grafikasini o'qitish metodikasi" 2010 y. 6. J.Y.Yodgorov, A.X.Narzullayev "Mashinasozlik chizmachiligi" 2009 y. 7. A.Ashirboyev-"Chizmachilik" Yangi nashr 2008 y.
Ta'lim jarayoni tavsifa etiladigan jihozlari	Modulga oid stendlar , plakatlar, jadvallar, flipchart doska, markerlar to'plami ,chizg'ichlar , qalamlar to'plami, o'lchov asboblari, oddiy doska, va boshqalar.
Tuzuvchilar:	S.I.Boshmanov- Toshkent avtomobil va yo'llar texnikumi "Avtotransportda tashish" kafedrasini mudiri; M.R.Adhamova-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi; N.F.Sultanov-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi
Taqrizchilar:	G'.Ubaydullaev -TAYLQEI t.f.n. dostent S.Ziyaev-2-sonli Avtobus saroyi Bosh muhandisi
<p>O'quv dasturi Professional ta'limni rivojlantirish instituti "Yer usti transport tizimlari va ularning ekspluatatsiyasi (transport turlari) yo'nalishlari bo'yicha o'quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma'qullangan.</p> <p>O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha o'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi kengashining 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig'ilishida ma'qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-sonbuyrug'i bilan TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.</p>	

1. Modul o'quv dasturi mazmuni

№	Mavzuning nomi	Mavzuning qisqacha mazmuni	Umumiy yuklama	Auditoriya mashg'uloti	Mustaqil ta'lim
1	Kirish. Chizmalarga oid standartlar. Formatlar. Masshtablar va chizma chiziqlari. Chizma shriftlari	Chizmachilikda foydalaniladigan chizma asboblarning vazifalari va ulardan foydalanishni bilish. Davlat standarti haqida tushuncha, ularni chizmalarda qo'llanilishi va belgilanishi. Chizmalarni chizishda foydalaniladigan chiziq turlari, vazifalari va ularning parametrlari. Chizma shriftlari. Chizmalarda asosiy yozuvlarni yozishda davlat standartlari tomonidan qabul qilingan shriftlardan foydalanish. Chiziq turlarini chizish va asosiy yozuvlarni shriftda bajarishni mashq qilish. O'quvchilarni chizma chiziqlari, yozuvlarini chizishda bilim ko'nikma va malakasini rivojlantirish.	4	2	2
2	O'lcham qo'yish qoidalari. Chizmaning asosiy yozuvi.	O'lcham qo'yish qoidalari. O'lcham haqida tushuncha, o'lcham turlari va ularning qo'llanilishi. Chizmalarga standart talablari bo'yicha o'lchamlar qo'yish. Chizmaning asosiy yozuv qismi (burchak shtampi)ni chizish, rasmiylashtirish va chizmani taxt qilish.	4	2	2
3	Tutashmalar va lekalo egri chiziqlari.	Tutashmalar va ularning turlari (ichki, tashqi va aralash). Tashqi, ichki va aralash tutashmalarni yasash. Tutashmalarning amaliy ahamiyati ya'ni buyumlarda uchraydigan tutashmalar. Lekalo chizg'ichi va undan foydalanish. Lekalo egri chiziqlari haqida tushuncha. Konus kesimlari: parabola, giperbola va ellips. Konus kesimlarining hosil bo'lishi. Lekaloning texnikadagi amaliy ahamiyatini tushuntirish. Tutashma va lekalo egri chiziqlarining bir-biridan farqi.	4	2	2
4	Nuqta, to'g'ri chiziq va tekisliklar. Ortogonal proyeksiyalarni qayta tuzish usullari.	Nuqta, to'g'ri chiziq va tekisliklar haqida. To'g'ri chiziqlarning o'zaro vaziyatlari. Tekisliklarning hosil bo'lishi va nomlanishi. Nuqtaning ikki va uchta proyeksiyalar tekisligiga proyeksiyalash. Tekislikdagi proyeksiyalarning belgilanishi. Proyeksiyalovchi tekisliklar. Tekislikda joylashgan nuqta va to'g'ri chiziqning proyeksiyalari. To'g'ri chiziqning tekislik bilan	4	2	2

		kesishishi. Tekisliklarni o'zaro kesishuvi. Proyeksiyalarni o'zgartirish usullari. Aylantirish usuli. To'g'ri chiziq kesmasini haqiqiy uzunligini aylantirish usuli bilan topish. Jipslashtirish usuli. Proyeksiyalar tekisligini almashtirish usuli. To'g'ri chiziq va tekis geometrik shakllarni proyeksiyalarini o'zgartirish usullari bilan haqiqiy kattaligini topish.			
5	Aksonometrik proyeksiyalar.	Aksonometrik proyeksiyalar haqida umumiy tushunchalar. Aksonometrik proyeksiya turlari: to'g'ri burchakli va qiyshiq burchakli aksonometrik o'zgarish koeffitsiyentlari tekis shakllari va geometrik jismlarning aksonometrik proyeksiyalarini tasvirlash. Aksonometrik o'qni chizish.	4	2	2
6	Ko'rinishlar. Asosiy va qo'shimcha ko'rinishlar.	Mashinasozlik chizmasi va uning vazifasi. Hozirgi zamon chizmalari. Asosiy va yordamchi ishlab chiqarish buyumlarining ish chizmalari ularning turlari va vazifasi. Ko'rinishlarning vazifalari. Asosiy ko'rinishlarning joylashishi, qo'shimcha ko'rinishlar ularning joylanishi va belgilanishi.	4	2	2
7	Qirqim va uning turlari. Oddiy qirqimlar.	Qirqim haqida tushuncha. Qirqimning vazifasi, belgilanishi, mazmun va mohiyati. Qirqim berish qonun-qoidalari. Qirqim turlari. Oddiy va murakkab qirqimlar haqida tushuncha. Mahalliy qirqimlar, og'ma qirqim haqida tushuncha. Oddiy qirqim turlari: gorizonta, frontal, profil qirqimlar.	4	2	2
8	Murakkab qirqimlar.	Murakkab qirqim siniq va pog'onali qirqimga bo'linadi. Oddiy va murakkab qirqimning bir-biridan farqi. Mahalliy qirqimlar va ularning vazifasi. Og'ma qirqimning vazifasi. Qirqim berilgan yuzani 45* qiyalikda shtrixlash.	4	2	2
9	Kesim va uning turlari. Chizmalardagi shartlilik va soddalashtirishlar.	Kesim haqida tushuncha, kesimning mazmun mohiyati va vazifasi. Kesim turlari: ustama va chetga chiqarilgan kesim haqida tushuncha. Ustama va chetga chiqarilgan kesimlarning chizmada tasvirlanishi va belgilanishi. Kesimning qirqimdan farqi. Chizmalardagi shartlilik va soddalashtirishlar haqida. Detal simmetrik ko'rinishga ega bo'lsa qirqim va kesimlarni qisman tasvirlash. Uzun predmetlarni uzib tasvirlash.	4	2	2
10	Ajraladigan va ajralmaydigan birikmalar.	Turli mashina va mexanizmlarida uchraydigan tipik birikmalar haqida tushuncha. Detallar birikmalarining turlari: ajraladigan va ajralmaydigan birikmalar.	4	2	2

		<p>Ajraladigan birikmalar haqida tushuncha va ularga misollar. Ajralmaydigan birikmalar haqida tushuncha va ularga misollar. Standart detallar haqida tushuncha.</p> <p>Shponkali va shlitsali birikmalar hamda ularning vazifalari. Shponkali va shlitsali birikmalarning turli xillarini tasvirlanishi. Shtiftlar bilan biriktirish. Parchin mixli birikmalar va ularning vazifasi. Parchin mixli birikmalarni tasvirlash. Parchin mixli birikmalarni tasvirlash birikmalarni tasvirlashda yig'ish chizmasida qo'llaniladigan soddalashtirishlar. Payvand birikmalar va ularning vazifasi. Payvand choqlarining asosiy turlari, ularning chizmada shartli tasvirlashi, belgilanishi. O'zaro payvandlab biriktirilgan detallardan iborat uzal va buyumlarning tasvirlashi. Payvand uzallarni tasvirlashda yig'ish chizmasida qo'llaniladigan soddalashtirishlar. Kavsharlab va yelimlab biriktirish. Asl nusxalarni tayyorlash.</p>			
11	Rezbali biriktirish detallari.	<p>Silindr sirtidagi vint chiziq. Xar xil profilli rezbalar. Rezbani tasvirlash. O'yiqlar, faskalar. Standart va maxsus rezbalarni belgilanishi. Standartmas profilli rezbalarni tasvirlash va belgilash. Rezbali biriktirish detallarning xaqiqiy o'lchamlari bo'yicha GOSTga muvofiq tasvirlash. Rezbaning tashqi diametriga qarab shartli munosabatlarga asosan rezbali mahkamlash detallarni yig'ish chizmasida tasvirlash. Rezbali biriktirish detallarni tasvirlashda yig'ish chizmasida qo'llanuvchi soddalashtirishlar. Boltli, shpilkali va vintli birikmalarni tasvirlash, truba rezbalarining xususiyatlari, fittinglar qo'llangan trubalarning xususiyatlari. Rezbali birikmalarni tasvirlash. Ichki va tashqi rezbalarining belgilanishi.</p>	4	2	2
12	Eskiz va uni tuzish bosqichlari.	<p>Eskizning vazifasi va uning ish chizmasidan farqi. Detal eskizini chizish tartibi va izchilligi, o'lchamlarni qo'yishi. O'lchov asboblari va detallarni o'lchash usullari. Chiziqli qiyaliklar. Markaz teshiklar, o'yoq va faskalar. Yoyilmada bukish chiziqlarini belgilash. Yuzalarning tozalik belgisini va ishlov berish hamda termik ishlanganligini chizmada qo'yish. Detallar tayyorlash uchun ishlatiladigan materiallarni chizmalarda belgilash.</p>	4	2	2

13	Detallarning ish chizmalarini chizish.	Ish chizmalariga oid texnikaviy talablar. Ish chizmalari: tarifi, vazifasi va ularga qo'yiladigan talablar. Detalning berilgan eskiziga muvofiq ish chizmasini chizish tartibi. Masshtab tanlash, format va komponovkalash.	4	2	2
14	Buyumning yig'ish chizmalarini tuzish va o'qish	Yig'ish chizmasi uning vazifasi, ishlab chiqarishdagi o'rni. Yig'ish chizmasi uchun detal eskizlar chizish. Yig'ish sxemasini tuzish. Nomerlash. Yig'ish va qismlarga ajratish tartibi. Yig'ma birligi detallari eskizlarni asliga qarab chizish. Tutashuvchi o'lchamlarni bog'lash. Eskizda yuzalarining tozalik hamda termik ishlov berish ishlov belgilarini standartga muvofiq qo'yish. Detallarni birlashtirish xarakteri va detallarning chizmalari qo'yim hamda o'tkazish belgilarini standartga muvofiq chizish. Yig'ish chizmasini eskizga asosan chizish tartibi. Proyeksiyalar soni va masshtabini tanlash. Format tanlash. Yig'ish chizmasiga o'lchamlar qo'yish. Qirqimlarda shtrixlash. Salnik qurilmasi, dumalash podshipnigi, prujina, metallmas, keramika va boshqalarni tasvirlash. Buyum qismlarini chetki yoqi o'rta vaziyatida tasvirlash. Tutashuvchi detallarni tasvirlashdagi konstruktiv xususiyatlar. Yig'ish chizmasiga standartga muvofiq o'lchamlar qo'yish. Pozitsiya nomerlarini qo'yish, belgilash. Spetsifikatsiya tuzish. Spetsifikatsiyada standart detallarni belgilash.	4	2	2
15	Sxema va uning turlari	Sxema turlari va vazifalari. Kinematik va elektr sxemalar. Sxemalar tuzish tartibi. Sxemalarni chizish va ularni soddalashtirish usullari. Sxema tuzishda qo'llaniladigan shartli belgilar.	4	2	2
Jami			60	30	30

O'quvchilar bilimni baholash mezonlari

O'quvchilarning bilimi quyidagi mezonlar asosida:

o'quvchi mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 5 (a'lo) baho;

o'quvchi mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 4 (yaxshi) baho;

o'quvchi olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 3 (qoniqarli) baho;

o'quvchi fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda — 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A–	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)
B	3,0	80-84	
B–	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)
C–	1,67	60-64	
D+	1.33	55-59	2 (Qoniqarsiz)
D	1,0	50-54	

O'qitish natijalarini baholash

O'qitish natijalari	Baholash indikatorlari
Chizmalarni chizish texnikasiga ega bo'lish ko'nikmalariga ega bo'lishi.	<ol style="list-style-type: none"> 1. chizmalarni Davlat standartlari (*DS va KHUM) talablariga muvofiq bajarish to'g'risida tushunchani bilishi; 2. Geometrik sirtlarning proyeksiyalarini tasavvur qila bilishi; 3. Detallarni aksonometrik proyeksiyalarini yasashi; 4. Detallarni ichki qismlarini qirqim va kesimlarda ko'rsatib berish tamoyillarini bilishi; 5. Ajraladigan va ajralmaydigan birikmalarni chizishi; 6. Mutaxassislik chizmalarni chizish va ularni o'qiy olishi.

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA‘LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta‘lim sohasi	Xizmat ko‘rsatish sohasi		
Ta‘lim yo‘nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo‘yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	1. Texnik; 2. «B» yoki «BC» toifali avtomobil haydovchi (maxsus avtotransport haydovchisi)		
Modul nomi	Mahsulot sifatini standartlashtirish va metrologiya asoslari		
Modul kodi	5PM0497		
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 60 soat	Auditoriya mashg‘uloti: 30 soat	Mustaqil ta‘lim: 30 soat
ECTS-kreditlar miqdori	2		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Tanlov		
Ta‘lim tili	Guruhga belgilangan o‘qitish tili asosida		

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	Mahsulot sifatini standartlashtirish va metrologiya asoslari
Modulning maqsadi	O'quvchilar davlat standartlari, texnologik va konstruktiv me'yoriy hujjatlar hamda turli zamonaviy o'lchash asboblari to'g'risida bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi talab etiladi. Bu bilim va ko'nikmalar avtotransport agregat, uzal va qismlarni sifatli va ishonchli ta'mirlashda zaruriy omil bo'lib xizmat qiladi.
O'zlashtirish (o'qitish) natijalari	Mahsulot sifati tushunchasi, uni baholash mezonlari va standartlashtirish tamoyillarini tushuna oladi. Standartlashtirish, sertifikatlash va metrologik nazorat jarayonlarini amalda qo'llay oladi. O'lchash asboblari bilan ishlash va ularning aniqligini ta'minlash usullarini biladi.
Modul mazmuni	<p>“Mahsulot sifatini standartlashtirish va metrologiya asoslari” moduli standartlashtirishning qonuniy asoslarini;</p> <ul style="list-style-type: none"> • o'lchashlarning texnik vositalarini; • mahsulot sifatining ko'rsatkichlarini; • standartlarning kategoriyalari va turlarini; • metrologiyaning qonuniy asoslarini; • o'lchash tamoyillari va usullarini bilishi va ulardan foydalana olishi; • texnik o'lchov vositalarini tekshirish va sinashni; • mahsulotlarning tarkibi va tuzilishini tekshirish
Egallanadigan kompetensiyalar	O'quvchilar davlat standartlari, texnologik va konstruktiv me'yoriy hujjatlar hamda turli zamonaviy o'lchash asboblardan foydalanish bo'yicha kompetensiya shakllanadi.
Bilimlar	<ul style="list-style-type: none"> -standartlashtirish haqidagi umumiy tushuncha; -standartlashtirishda qo'llaniladigan usullar; -tarmoqdagi asosiy standartlar, umumiy qoidalari; -standartlashtirishning iqtisodiy unumdorligi; -standartlashtirish axboroti; -metrologiya asoslari va o'lchov birligi; -metrologiya vazifasi va roli; -o'lchov xatoliklari va ularning turlari; -o'lchov vositalari va ularning metrologik tavsifi; -ishlab chiqarishda metrologiya; -mahsulot sifati; -mahsulot attestatsiyasi va sertifikatsiyasi; -davlat standartlariga va tarmoq standartlari.
Ko'nikmalar	<ul style="list-style-type: none"> -standartlashtirishga rioya qilish; -standartlashtirishda qo'llaniladigan usullardan foydalanish; -tarmoqdagi asosiy standartlar, umumiy qoidalariga rioya qilish; -standartlashtirishning iqtisodiy unumdorligiga rioya qilish; -standartlashtirish axborotini ta'minlash; -metrologiya asoslari va o'lchov birligini ta'minlash; -o'lchov xatoliklari va ularning turlarini aniqlash; -ishlab chiqarishni metrologiya bilan ta'minlash;

	-mahsulot sifatini aniqlash va baholash; -mahsulot sifatini nazorat qilish; -mahsulotga attestatsiya va sertifikatatsiya berish; -davlat standartlariga va tarmoq standartlariga amal qilish.
O'qitishni tashkiliy shakli	Kunduzgi
Baholash tartibi	Baholash bo'yicha amaldagi tartib asosida
Axborot manbalari	1. P.R.Ismatullaev va boshqalar. Metrologiya. Standartlashtirish va sertifikatlashtirish. "O'zbekiston" nashriyoti. T-2001 2. Z.Amonova. Oziq-ovqat tayyorlash jarayoni va tovarshunoslik. Bilim. Arnoprint. 2005y. 3. Normaxmatov B. Tovarshunoslik asoslari, standartlashtirish va sertifikatlashtirish. Toshkent., "Mehnat" nashriyoti. 2004-y. 4. R.Normaxmatov. Standartlashtirish va sertifikatlash asoslari. Samarqand, 2002 y.
Ta'lim jarayonida tavsiya etiladigan jihozlar	Stend, plakatlar, priborlar, doska, flipchart doska , marker to'plamlari
Tuzuvchilar:	S.I.Boshmanov- Toshkent avtomobil va yo'llar texnikumi "Avtotransportda tashish" kafedrasini mudiri; M.R.Adhamova-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi; N.F.Sultanov-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi
Taqrizchilar:	M.Jo'rayev-Toshkent davlat transport universiteti "Logistika" kafedrasini dotsenti
<p>O'quv dasturi Professional ta'limni rivojlantirish instituti "Yer usti transport tizimlari va ularning ekspluatatsiyasi (transport turlari bo'yicha)" yo'nalishlari bo'yicha o'quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma'qullangan.</p> <p>O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha o'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashning 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig'ilishida ma'qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-son buyrug'i bilan TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.</p>	

2. Modul o'quv dasturi mazmuni

№	Mavzuning nomi	Mavzuning qisqacha mazmuni	Umumiy yuklama	Auditoriya mashg'uloti	Mustaqil ta'lim
1	Kirish.Fanning o'quv jarayonida tutgan o'рни, maqsadi va vazifasi.	Standartlashtirishning qisqacha tarixi, kelib chiqishi va rivojlanishi. Fanning tarixi va o'tilish maqsadi. O'tmishda ajdodlarimizning mahsulot sifatiga va standartlarga bo'lgan ehtiyojlari, standartlashtirishning umumbashariyat	4	2	2

		rivojlanishiga qo'shgan hissasi, mahsulotlarni standartlashtirishga bo'lgan bugungi kun talablari. Standartlashtirishning O'zbekistonda rivojlanishi. O'zbekiston Respublikasining standartlashtirish jarayonlarini rivojlantirish borasida amalga oshirayotgan yangi qonunlarining ahamiyati.			
2	Standartlashtirishning asosiy maqsad va vazifalari hamda sohasida qo'llaniladigan asosiy atamalar.	Standartlashtirishning vazifalari va maqsadlari. Fan-texnikani rivojlanishida standartlashtirishning tutgan o'рни. Standartlashtirishning mahsulot sifatini aniqlashdagi ahamiyati. Standartlashtirish ishlarini tashkil etish. Standartlashtirish, standartlashtirish obyekti, xalqaro, mintaqaviy, milliy standartlashtirish. Standartlashtirish milliy idorasi. Standartlashtirish bo'yicha ishlarni tashkillashtirish, standartlashtirishning asosiy qonun-qoidalari.	4	2	2
3	Standartlashtirish sohasidagi me'yoriy hujjatlarning toifalari,	Standartlarning turlari. Standartlashtirish bo'yicha me'yoriy-texnik hujjatlarning toifalari, turlari, korxonalar, tarmoq standartlari. Milliy standartlash obyektlari bilan tanishish. standartlarning turlari. Standartlashtirish bo'yicha me'yoriy-texnik hujjatlarning toifalari, turlari, korxonalar, tarmoq standartlari. Milliy standartlash obyektlari bilan tanishish.	4	2	2
4	Xalqaro Standartlashtirish Tashkiloti (Iso)	Xalqaro Elektrotexnika Komissiyasi (MEK). Xalqaro standartlashtirish tashkilotining tarixi, maqsadlari, strukturasi. ISO ning 9001, 9002, 9003, 9004,-xalqaro standartlari. (sifat bo'yicha). Xalqaro Elektrotexnika Komissiyasi (MEK), uning tashkil etilish tarixi, maqsad va vazifalari, ahamiyati.	4	2	2
5	Metrologiya bo'yicha qonunlashtiruvchi Xalqaro Tashkilot	Metrologiya bo'yicha qonunlashtiruvchi Xalqaro Tashkilot (Mozm), Standartlashtirish va Metrologiya Bo'yicha Arab Tashkiloti (ASMO), MOZM va ASMO ning qisqacha tarixi, faoliyati, maqsad va vazifalari.	4	2	2
6	Sifat bo'yicha evropa tashkiloti (EOK)	Evropa iqtisodiy uyushmasi.(EES). EOK va EESlarning evropada tashkil etish tarixi, faoliyati, maqsad va vazifalari.	4	2	2

		Evropada ishlab chiqarilayotgan mahsulotlarning yuqori sifatli bo'lishida EOK va EES larning ahamiyati.			
7	Standartlashtirishning davlat tizimi. Standartlashtirish va mahsulot sifati.	Standartlashtirish sistemasining organlari, ularning vazifasi, huquqlari va burchlari. Ishlab chiqarilgan mahsulot sifatiga javobgarlik. Standart bo'yicha DAVLAT NAZORATI. Standartlashtirishni rejalashtirish va qo'llashni tashkil etish. Respublika standartlashtirish sistemasining vazifasi va organlari. Birlashmalar va korxonalar qoshidagi standartlashtirish xizmati strukturasi, uni tashkil etish.	4	2	2
8	Mashinalarni tayyorlashda va ta'mirlashda o'zaro almashinuvchanlikning asosiy prinsiplari.	Mashinasozlikda o'zaro almashinish. To'la o'zaro almashinish. Chala o'zaro almashinish. O'zaro almashinishning zamonaviy talablari.	4	2	2
9	Joizliklar va o'tkazishlar to'g'risida asosiy tushunchalar.	Qamrovchi va qamrab oluvchi yuzalar va ularni belgilash. Joizlik maydoni, teshik va valning joizlik maydoning sxemasini tasvirlash. O'tkazishlar va ularning turlari. Tirqish va taranglikni aniqlash. Hisoblash formulalari. O'tkazishlarni tanlash. O'lchamlarni guruh va intervalga bo'linishi, joizlik birligi. Joizlik birligi bo'yicha joizlik o'lchamlari, joizlik maydonlarini joylashuvi, teshik va val sistemasini qo'llanilishi. 1:500 mm gacha bo'lgan o'lchamlar diapozonlari uchun teshik va val sistemasida taqdim etilgan o'tkazishlar.	4	2	2
10	Sirtlarning g'adir-budurliigi va to'liqinsimonligi. Silliqlik silindrik birikmalarga joizlik va o'tkazishlar tizimi	Yuza g'adir-budurliigi. Baza chizig'i. Baza uzunligi. Profilning o'rta chizig'i. G'adir-budurlikni yuza sifatiga ta'siri. G'adir-budurlikni aniqlash, normallashtirish parametrlari. G'adir-budurlik klasslari va standartlar asosida chizmalarda belgilanishi. Yuzalarning o'zaro joylashuvi. Geometrik shakldan chetga chiqishlar ularning turlari, doiraviy holatdan chetga chiqishlar ularning hosil bo'lish sababi chetga chiqishni baholash formulasi. Shakldan chetga chiqish va asosiy o'lcham orasidagi bog'liqlik va ularning chizmalarda belgilanishi.	4	2	2

11	Radial tebranish podshipniklarining joizligi va o'tkazishlari.	Radial podshipniklari, qo'llanishi va joizliklar sistemasi. Radial podshipniklari, qo'llanishi va ish sharoiti. Radial podshipniklari uchun joizliklar sistemasi. Radial podshipniklari aniqlik va klasslari. Radial podshipniklari yuklanishi. Yuklanishiga qarab podshipniklarni o'rnatish. Yig'ma tizimlarda podshipniklar o'tkazish belgilari.	4	2	2
12	Konus birikmasi detallarining o'lchamlari va joizligi.	Burchak o'lchamlari va ularning joizliklari. Silliq konusli birikmalarning o'zaro almashinuvchanligi va ularning mashina detallarida amalda qo'llanilishi. Konusning bazaviy tekisligi. Konus birikmaning baza masofasi. Morze konusi.	4	2	2
13	Shponkali, shlitsali va rezbali birikmalarning joizligi hamda o'tkazishlari	Silindrik rezbaning asosiy parametrlari. Rezba qadami, profil burchagi, tashqi, ichki va o'rta diametrlari. Standart bo'yicha rezba elementlarining chetga chiqishi va uning aniqlik darajasi. Tashqi va ichki hamda mayda va normal qadamli rezbalarni tayyorlashda aniqlik darajasini ta'minlash. Shponkali birikmalar va ularni turlari, ishlatilishi sohasi. Prizmatik shponkali birikma. Val diametriga ko'ra shponka o'lchamini tanlash.	4	2	2
14	Kalibrlar.	Kalibrlarning vazifasi va ularning turlari. Normal kalibrlar. Chegaraviy kalibrlar. Teshiklar uchun asosiy kalibrlarning turlari. Vallar uchun asosiy kalibrlarning turlari. O'tuvchi va o'tmaydigan kalibrlar.	4	2	2
15	Mashina detallarining shakli, sirtlari, o'qlarining o'zaro joylashishi va ularni o'lchash	Real sirt. Nominal sirt. Yondosh to'g'ri chiziq, yondosh aylana, yondosh tekislik, yondosh silindrlar. Detailarning yassi sirtlari. Shakl va joylashish joizlarning standart bo'yicha belgilanishi.	4	2	2
Jami			60	30	30

O'quvchilar bilimni baholash mezonlari

O'quvchilarning bilimi quyidagi mezonlar asosida:

o'quvchi mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning)

mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 5 (a'lo) baho;

o'quvchi mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 4 (yaxshi) baho;

o'quvchi olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 3 (qoniqarli) baho;

o'quvchi fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda — 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)
C-	1,67	60-64	
D+	1.33	55-59	2 (Qoniqarsiz)
D	1,0	50-54	

O'qitish natijalarini baholash

O'qitish natijalari	Baholash indikatorlari
1. Standartlashtirishning asosiy maqsad va vazifalari hamda sohasida qo'llaniladigan asosiy atamalar va Standartlashtirish sohasidagi me'yoriy hujjatlarning toifalari	Standartlashtirishning asosiy maqsad va vazifalari hamda sohasida qo'llaniladigan asosiy atamalar va Standartlashtirish sohasidagi me'yoriy hujjatlarning toifalari to'g'risida tushunchaga ega bo'lishi
2. Metrologiya bo'yicha qonunlashtiruvchi Xalqaro Tashkilot va Sifat bo'yicha evropa tashkiloti (EOK) ko'nikmalariga ega bo'lishi.	Metrologiya bo'yicha qonunlashtiruvchi Xalqaro Tashkilot va Sifat bo'yicha evropa tashkiloti (EOK) to'g'risida tushunchani bilishi;

3.Mashinalarni tayyorlashda va ta'mirlashda o'zaro almashinuvchanlikning asosiy prinsiplarini aniqlashi	Mashinalarni tayyorlashda va ta'mirlashda o'zaro almashinuvchanlikning asosiy tamoyillarini bilishi;
4.Joizliklar va o'tkazishlar to'g'risida asosiy tushunchalarini aniqlashi.	Joizliklar va o'tkazishlar to'g'risida asosiy tushunchalarini tahlil qila olish.
5.Detallarining o'lchamlari va joizligi usullarini bilishi.	Detallarining o'lchamlari va joizligi bo'yicha turlarini hisoblash.

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA‘LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta‘lim sohasi	Xizmat ko‘rsatish sohasi		
Ta‘lim yo‘nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo‘yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	1. Texnik; 2. «B» yoki «BC» toifali avtomobil haydovchi (maxsus avtotransport haydovchisi)		
Modul nomi	Avtotransportda qonunchilik asoslari		
Modul kodi	5PM0107		
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 60 soat	Auditoriya mashg‘uloti: 30 soat	Mustaqil ta‘lim: 300 soat
ECTS-kreditlar miqdori	2		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Tanlov		
Ta‘lim tili	Guruhga belgilangan o‘qitish tili asosida		

Toshkent – 2025

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	Avtotransportda qonunchilik asoslari
Modulning maqsadi	O'quvchilarda avtotransport huquqi to'g'risida tushuncha uning turlari, tuzilishi va manbalari haqida ko'nikmalarni shakllantirish
O'zlashtirish (o'qitish) natijalari	Avtotransport huquqi to'g'risida tushuncha uning turlari, tuzilishi va manbalari .
Modul mazmuni	Avtomobil transporti to'g'risida"gi va Shahar yo'lovchilar transporti to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni, Avtotransport korxonalari va birlashmalarining huquqiy holati; Avtomobil yo'llari turlari va yo'llarda harakatni tashkil etish; Yuk tashish shartnomasining taraflari va ishtirokchilari; Tashilayotgan yukka zarar yetkazilgandagi javobgarlik zararni qoplash tartibi va miqdori; Yo'lovchi tashish shartnomasi tushunchasi; Shahar ichi yo'nalishlarida yo'lovchilar va bagaj tashish; Shahar atrofi shaharlararo va xalqaro yo'nalishlarda yo'lovchilar va bagaj tashish; Jismoniy va yuridik shaxslarning buyurtmalari yoki boshqa tashish shartnomalari bo'yicha ularga beriladigan avtobuslar va engil avtomobillarda yo'lovchilar tashish; Korxonalar va tashkilotlarga transport–ekspeditsiya xizmatli ko'rsatish; Transport–ekspeditsiya xizmati ko'rsatish shartnomasi; Avtotransport korxonalari va fuqarolarning huquq va majburiyatlari; Avtomobilda xalqaro yuk tashiydigan avtotransport vositalarini raqamli nazorat qilish; Da'vo tushunchasi va da'vo bildirish tartibi. Avtotransport korxonalaridan shikoyat qilish tartibi. Xo'jalik sudlarida nizolarni ko'rib chiqish tartibi; Avtomobil transportida yo'lovchilarni hamda yuklarni shaharda,shahar atrofida, shaharlararo va xalqaro yo'nalishlar bo'yicha tashish faoliyatini litsenziyalash to'g'risidagi mazmunlardan iborat.
Egallanadigan kompetensiyalar	Avtomobil qatnovini huquqiy tartibga solish, shartnomalar , transport-ekspeditsiya operatsiyalari va xizmatlari, yo'lovchilarni tashishni tashkil qilishning huquqiy masalalari haqida kompetensiyalarni shakllantirishdan iborat.
Bilimlar	avtotransport huquqi to'g'risida tushunchalarni, uning turlari, tuzilishi va manbalarini; avtomobil qatnovini huquqiy tartibga solish, shartnomalar, transport-ekspeditsiya operatsiyalari va xizmatlari, yo'lovchilarni tashishni tashkil qilishning huquqiy masalalarini; xalqaro avtomobil qatnovi majburiyatlari va davolari; avtomobil transportini boshqarishning huquqiy tashkil qilishni; avtotransport korxonalari va birlashmalarining huquqiy holatlari; avtomobil qatnovini huquqiy tartibga solishni.
Ko'nikmalar	Yuk tashuvchi mas'uliyati cheklangan jamiyatlarni tuzish; avtomobilda yuklarni tashish bo'yicha shartnomalar tuzish, yo'lovchi, bagajlar va pochtalarni avtomobilda tashish

	<p>bo'yicha, aralash, to'g'ridan-to'g'ri qatnovda yuklarni tashish shartnomalar tuzishni;</p> <p>transport-ekspeditsiya operatsiyalari va xizmatlarini ;</p> <p>avtotransport birlashmalari va korxonalari o'rtasidagi o'zaro munosabatlarini huquqiy tartibga solishni;</p> <p>da'volarni (pretenziyalarni) taqdim qila olishni</p>
O'qitishni tashkiliy shakli	Kunduzgi
Baholash tartibi	Baholash bo'yicha amaldagi tartib asosida
Axborot manbalari	<ol style="list-style-type: none"> 1. K. Matkarimov. Avtotransportda qonunchilik asoslari "Davr nashriyoti" MchJ,2012,2017. 2. "Yo'l harakati havfsizligi to'g'risida". O'zbekiston Respublikasining Qonuni. 1999- yil 19 –avgust, 818-l-son. 3. "Avtomobil yo'llari to'g'risida". O'zbekiston Respublikasining Qonuni. 2007 –yil. 2 –oktabr, 117-son. 4. "Normativ-huquqiy hujjatlar to'g'risida". O'zbekiston Respublikasining Qonuni. 2001- yil <ol style="list-style-type: none"> 1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2004 yil 10martdagi 118-sonli qarori bilan tasdiqlangan "O'zbekiston avtomobil va daryo transporti agentligi to'g'risida"gi nizom.
Ta'lim jarayoni tavsiya etiladigan jihozlar	Mavzularga oid stendlar, plakatlar, jadvallar, flipchart doska, markerlar to'plami va boshqalar
Tuzuvchilar:	<p>S.I.Boshmanov- Toshkent avtomobil va yo'llar texnikumi "Avtotransportda tashish" kafedrasini mudiri;</p> <p>M.R.Adhamova-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi;</p> <p>N.F.Sultanov-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi</p>
Taqrizchilar:	M.Jo'rayev-Toshkent davlat transport universiteti "Logistika" kafedrasini dotsenti
<p>O'quv dasturi Professional ta'limni rivojlantirish instituti "Yer usti transport tizimlari va ularning ekspluatatsiyasi (transport turlari) yo'nalishlari bo'yicha o'quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma'qullangan.</p> <p>O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha o'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi kengashining 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig'ilishida ma'qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-son buyrug'i bilan TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.</p>	

2. Modul o'quv dasturi mazmuni

№	Mavzuning nomi	Mavzuning qisqacha mazmuni	Umumiy yuklama	Auditoriya mashg'uloti	Mustaqil ta'lim
1	Avtotransport huquqi to'g'risida tushuncha	Transport huquqining mavzusi transport (predmeti) transport vositalaridan foydalanish tufayli paydo bo'ladigan, transport korxonalari va transportning mijozlari o'rtasidagi ijtimoiy munosabatlar	4	2	2
2	Avtomobil transporti to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni	O'zbekiston Respublikasi Oliy majlisi qaroriga asosan 1998-yil 29-avgustda amalga kiritilgan "Avtomobil transporti to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni. O'zbekiston Respublikasi avtomobil transporti faoliyatining huquqiy asoslari	4	2	2
3	Avtomobil yo'llari turlari va yo'llarda harakatni tashkil etish	O'zbekiston Respublikasining "Avtomobil yo'llari to'g'risida"gi Qonunning "Avtomobil yo'llarini tasniflash". umumiy foydalanishdagi avtomobil yo'llari; shaharlar va boshqa aholi punktlarining ko'chalari; xo'jalik avtomobil yo'llari.	4	2	2
4	Yuk va yo'lovchi tashish tashish shartnomasi.	Avtomobil transportida yo'lovchilar va bagaj tashish O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2003 yil 4-noyabr 482-sonli qarori. Avtomobil transportida yo'lovchilar va bagajni tashish qoidalari	4	2	2
5	Shahar atrofi shaharlararo va xalqaro yo'nalishlarda yo'lovchilar va bagaj tashish	Aholiga xizmat ko'rsatish xususiyatiga muvofiq shahar atrofi, shaharlararo va xalqaro yo'nalishlar. Sutka, hafta kunlari, oylarning belgilangan davri mobaynida amal qiladigan doimiy yo'nalishlar	4	2	2
6	Korxonalar va tashkilotlarga transport-ekspeditsiya xizmatli ko'rsatish.	Yuk yuk jo'natuvchining omborxonasidan qabul qilib olib yukni qabul qiluvchining omborxonasiga yetkazib berish, yukni siljitish va siljitishni tashkil etish, transport-ekspeditsiya xizmati ko'rsatish .	4	2	2
7	Avtotransport korxonalari va fuqarolarning huquq va majburiyatlari	Avtotransport korxonalari tomonidan ko'rsatiladigan Transport-ekspeditsiya xizmati. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2000-yil 9-sentabrdagi 348-sonli qarori bilan tasdiqlangan "Transport-ekspeditorlik korxonalari	4	2	2

		to'g'risida "gi Nizom hamda Transport-ekspeditorlik xizmatlari ko'rsatish tartibi" va boshqa qonun hujjatlari.			
8	Tashishni markazlashgan usulda tashkil qilganda avtotransport korxonalarining boshqa korxonalar bilan munosabati	Markazlashtirilgan tashishlar transport jarayonida uch tomon qatnashadi: yuk jo'natuvchi transport tashkiloti va yuk qabul qiluvchi. markazlashtirilgan va markazlashtirilmagan. Tashishlarni tashkil qilish.	4	2	2
9	Avtobus mashrutlarini tashkil qilishning huquqiy asoslari.	O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2003 yil 4 noyabrdagi 482 son qarori bilan tasdiqlangan "O'zbekiston Respublikasida avtobuslarda yo'lovchilarni tashish xavfsizligini ta'minlashga doir talablar" avtobuslarda yo'lovchilarni tashishda harakatlanish xavfsizligini ta'minlash. Avtobus yo'nalishlari o'tadigan avtomobil yo'llari, ko'chalar, sun'iy inshootlar, temir yo'l orqali o'tish joylari, parom orqali o'tish joylarining texnik holati, ularning muhandislik jihozlanishi qurilish normalari va qoidalari, avtomobil yo'llarini tuzatish va saqlashning texnik qoidalari, boshqa normativ hujjatlar bilan belgilangan harakat xavfsizligi talablari.	4	2	2
10	Avtomobil transportida yo'lovchilarni hamda yuklarni shaharda, shahar atrofida, shaharlararo va xalqaro yo'nalishlar bo'yicha tashish faoliyatini litsenziyalash	Avtomobil transportida yo'lovchi va yuklarni tashish faoliyatini litsenziyalash O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2006 yil 14-iyuldagi 138-son qarori "Avtomobil transportida yo'lovchilarni hamda yuklarni shaharda, shahar atrofida, shaharlararo va xalqaro yo'nalishlar bo'yicha tashish faoliyatini litsenziyalash to'g'risidagi " Nizomi.	4	2	2
11	Xalqaro tashishning o'ziga xos xususiyatlari. Avtomobil transportida xalqaro tashish bo'yicha bitimlar.	Xalqaro yuklarni avtomobillarda tashish yuk tashishga qiziqishi bo'lgan mamlakatlar o'rtasida tuziladigan tegishli shartnomalar. Shartnomada yo'l harakati qoidalarini, yo'l belgilari va signallarining bir xil bo'lishi, davlat chegaralarini kesib o'tish va xorijiy davlat hududi bo'ylab yuk tashishga ruxsatnoma, bojxona va soliq to'lashdagi muammolarni bartaraf etilishi, xorijiy transport vositasiga texnika xizmati ko'rsatish bo'yicha yordam berish tartibi va boshqalar.	4	2	2

O'quvchilar bilimini baholash mezonlari

O'quvchilarning bilimi quyidagi mezonlar asosida:

o'quvchi mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 5 (a'lo) baho;

o'quvchi mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 4 (yaxshi) baho;

o'quvchi olgan bilimini amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 3 (qoniqarli) baho;

o'quvchi fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda — 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)
C-	1,67	60-64	
D+	1,33	55-59	2 (Qoniqarsiz)
D	1,0	50-54	

O'qitish natijalarini baholash

O'qitish natijalari	Baholash indikatorlari
1.Avtomobilida yuklarni tashish bo'yicha shartnomalar tuzish, yo'lovchi, bagajlar va pochталarni avtomobilida tashish bo'yicha, aralash, to'g'ridan-to'g'ri qatnovda yuklarni tashish shartnomalar tuzishi;	1.Avtomobilida yuklarni tashish bo'yicha shartnomalar tuzish, yo'lovchi, bagajlar va pochталarni avtomobilida tashish bo'yicha, aralash, to'g'ridan-to'g'ri qatnovda yuklarni tashish shartnomalar tuza olishi.

2.Transport-ekspeditsiya operatsiyalari va xizmatlari ;	2.Transport-ekspeditsiya operatsiyalari va xizmatlari ташкил eta olishi
3.Avtotransport birlashmalari va korxonolari o'rtasidagi o'zaro munosabatlarini huquqiy tartibga solish usullarini bilishi.	3.Avtotransport birlashmalari va korxonolari o'rtasidagi o'zaro munosabatlarini huquqiy tartibga solishni tahlil qila olishi.
4.Da'volarni (pretenziyalarni) taqdim qila olish ko'nikmalariga ega bo'lishi.	4. Da'volarni (pretenziyalarni) taqdim qila olishi

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA‘LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta‘lim sohasi	Xizmat ko‘rsatish sohasi		
Ta‘lim yo‘nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo‘yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	1. Texnik; 2. «B» yoki «BC» toifali avtomobil haydovchi (maxsus avtotransport haydovchisi)		
Modul nomi	Tarmoq va korxonalar iqtisodiyoti		
Modul kodi	5PM0853		
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 60 soat	Auditoriya mashg‘uloti: 30 soat	Mustaqil ta‘lim: 30 soat
ECTS-kreditlar miqdori	2		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Tanlov		
Ta‘lim tili	Guruhga belgilangan o‘qitish tili asosida		

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	Tarmoq va korxonalar iqtisodiyoti
Modulning maqsadi	O'quvchilarga kelajakda barcha iqtisodiy masalalar yechimini topish, kelajakda iqtisodiy bilimlar olish uchun o'ziga xos poydevor bo'lib xizmat qiluvchi zamonaviy korxonalar iqtisodiyoti asoslarini o'rganishga ko'maklashishdir.
O'zlashtirish (o'qitish) natijalari	<ul style="list-style-type: none"> - ishlab chiqarishning iqtisodiy va ijtimoiy faoliyati; - korxonalar faoliyatida biznes rejalashtirish va prognozlash; - ishlab chiqarishning iqtisodiy va ijtimoiy samaradorligi oshirish; - korxonaning asosiy fondlari va ishlab chiqarish quvvati boshqarish; - korxonalar aylanma fondlari va aylanma mablag'lari boshqarish; - xodimlar va ularning korxonalar faoliyatidagi o'rni; - korxonaning investitsiyaviy faoliyatini boshqarish.
Modul mazmuni	Korxonalar to'g'risidagi ijtimoiy va tashkiliy-iqtisodiy tizimning ajralmas birikmasi sifatida zamonaviy umumiy tushunchalarining mohiyati, korxonalarining ichki faoliyatida sodir bo'layotgan mikroiqtisodiy jarayonlar va ularni tashqi iqtisodiy muhit bilan o'zaro munosabatlarini muvofiqlashuvi asoslanadi. Jumladan, investitsiyalari jalb etish masalalari va korxonaning moliyaviy-iqtisodiy holatini tahlili, asosiy resurslarga bo'lgan ehtiyoji hamda bozor iqtisodiyoti sharoitida zamonaviy korxonani bozor munosabatlarining asosiy subyektlari miqyosida faoliyat ko'rsatishining dolzarb masalalari yoritib berilgan. O'z navbatida, korxonani ko'p qirrali va murakkab faoliyatini yanada kengroq va har tomonlama ochib berilgan.
Egallanadigan kompetensiyalar	Korxonalar faoliyatida biznes rejalashtirish va prognozlash; Korxonaning asosiy fondlari va ishlab chiqarish quvvati boshqarish; Korxonalar aylanma fondlari va aylanma mablag'lari boshqarish; Korxonaning investitsiyaviy faoliyatini boshqarish kabi faoliyatlar bo'yicha kompetensiyalar shakllantiriladi.
Bilimlar	<ul style="list-style-type: none"> - tarmoq va korxonalar iqtisodiyoti; - kapital sarflar; - xususiy lashtirish modeli haqida tasavvur; - asosiy fondlar tushunchasi; - jahon bozori konyukturasi; - mehnatni tashkil qilish usullari; - rejalashtirish haqida tushuncha.
Ko'nikmalar	<ul style="list-style-type: none"> - rejalashtirishning uzluksizligi; - korxonalar bo'limlaridagi raqamli ko'rsatkichlar; - ishlab chiqarish samaradorligi; - ijtimoiy mahsulot sig'imi; - qiyosiy samaradorlik; - ishlab chiqarish zaxiralari;

	- ishlab chiqarish fondlari.
O'qitishni tashkiliy shakli	Kunduzgi
Baholash tartibi	Baholash bo'yicha amaldagi tartib asosida
Axborot manbalari	7. Abdullaev.A.A, Aybeshov A.N : O'quv qo'llanma,G' M.:Korxonat iqtisodiyoti, 2004. - 186 s. 8. Isroilov R.I, Sharipov B.R: Avtotransportda hisob va hisobot.: Toshkent 2013. 9. Maxmudov E.X. Korxonat iqtisodiyoti. O'quv qo'llanma. – T.: O'zbekiston yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi nashriyoti, 2004, -208 b
Ta'lim jarayoni tavsifa etiladigan jihozlar	Mavzularga oid stendlar, plakatlar, jadvallar flipchart doska, markerlar to'plami va boshqalar
Tuzuvchilar:	S.I.Boshmanov- Toshkent avtomobil va yo'llar texnikumi "Avtotransportda tashish" kafedrasimudiri; M.R.Adhamova-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi; N.F.Sultanov-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi
Taqrizchilar:	M.Jo'rayev-Toshkent davlat transport universiteti "Logistika" kafedrasidotsenti
<p>O'quv dasturi Professional ta'limni rivojlantirish instituti "Yer usti transport tizimlari va ularning ekspluatatsiyasi (transport turlari) yo'nalishlari bo'yicha o'quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma'qullangan.</p> <p>O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha o'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi kengashining 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig'ilishida ma'qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-son buyrug'i bilan TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.</p>	

2. Modul o'quv dasturi mazmuni

№	Mavzuning nomi	Mavzuning qisqacha mazmuni	Umumiy yuklama	Auditoriya mashg'uloti	Mustaqil ta'lim
1	Korxonaning iqtisodiyoti fanining obyekti, predmeti, maqsadi va vazifasi.	Tarmoq va korxonalar iqtisodiyoti fan sifatida. Transportning xalq xo'jaligidagi ahamiyati. Transportning moddiy ta'limotlarini ishlab chiqarishdagi o'ziga xos xususiyatlari. Fanning tadqiqot obyektlari. Xususiy tadbirkorlik. Kichik korxonalar. Mikrofirmalar to'g'risida.	4	2	2
2	Avtomobil transport moddiy texnika bazasini rivojlantirish	Moddiy texnika bazasi. Kapital sarflar. Avtomobil yo'llari. Ortish tushirish ishlari.	4	2	2
3	Davlat korxonalarini isloh qilish. O'zbekiston Respublikasidagi xususiyashtirish modeli.	Xususiyashtirish modeli. Iqtisodiy nochor korxonalarining ko'rinishlari va turlari. Korxonalar qanday holda bankrotlikka uchrashi. Xususiyashtirish.	4	2	2
4	Avtomobil transportining asosiy fondlari	Asosiy fondlar. Asosiy fondlar tarkibiy qismi. Jismoniy va madaniy yemirilish. Asosiy fondlar amortizatsiyasi. Asosiy fondlar samaradorligi.	4	2	2
5	Ishlab chiqarish bo'limlari ishchilarining ish haqqini hisoblash	Korxonada ishchilarning o'rtacha razryadi qabul qilingan shtatlarda ishchilar soni tarif stavkalar.	4	2	2
6	Materiallar va ehtiyot qismlarga bo'ladigan talab va xarajatlarni hisoblash	Materiallar va ehtiyot qismlari hisobi umumiy avtomobillar va texnik xizmat ko'rsatish uchun xarajatlarni aniqlash yillik bosib o'tilgan masofalar.	4	2	2
7	Asosiy fondlarni narxini aniqlash	Qayta tiklashda qurilish ishlarini xarajatini hisoblash	4	2	2
8	Avtomobil transportida mehnat unumdorligi	Mehnat unumdorligini xalq xo'jaligida ahamiyati. Mehnatni tashkil qilish usullari. Mehnat unumdorligi ko'rsatkichlari.	4	2	2
9	Bo'lim xarajatlari va iqtisodiy ko'rsatkichlar	Mehnatni muhofaza qilish va texnika xavfsizligi uchun xarajatlarni, asosiy fondlar joriy ta'mirlash uchun xarajatlarni.	4	2	2

10	Korxonada faoliyatini litsenziyalash tartibi	Litsenziya. Litsenziya turlari.	4	2	2
11	Avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash asosida biznes reja tuzish	Rejalashtirish. Biznes-reja. Strategik rejalashtirish. Joriy rejalashtirish.	4	2	2
12	Samaradorlikning iqtisodiy va ijtimoiy tushunchasi, korxonada ishlab chiqarish faoliyatida mohiyati va ahamiyati	Samaradorlik. Iqtisodiy samaradorlik. Ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlik. Ishlab chiqarish samaradorligi.	4	2	2
13	Korxonada ishlab chiqarish samaradorligining tarkibiy qismlari va mezonlari	Ishlab chiqarish samaradorligi tarkibi. Ijtimoiy mahsulot sig'imi. Mahsulot.	4	2	2
14	Ishlab chiqarish xarajatlarining umumiy va qiyosiy iqtisodiy samaradorligi	Umumiy samaradorlik. Iqtisodiy samaradorlik. Qiyosiy samaradorlik.	4	2	2
15	Asosiy fondlarning turlari, tarkibi va ko'rsatkichlari	Natural baholash. Qiymat bo'yicha baholash. Ishlab chiqarish fondlari. Noishlab chiqarish asosiy fondlari. Tiklanish qiymati. Jismoniy eskirish. Ma'naviy eskirish.	4	2	2
Jami			60	30	30

O'quvchilar bilimni baholash mezonlari

O'quvchilarning bilimni quyidagi mezonlar asosida:

o'quvchi mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 5 (a'lo) baho;

o'quvchi mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 4 (yaxshi) baho;

o'quvchi olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 3 (qoniqarli) baho;

o'quvchi fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda — 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A–	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)
B	3,0	80-84	
B–	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)
C–	1,67	60-64	
D+	1,33	55-59	2 (Qoniqarsiz)
D	1,0	50-54	

O'qitish natijalarini baholash

O'qitish natijalari	Baholash indikatorlari
Avtomobil transportining asosiy fondlari narxini aniqlash ko'nikmalariga ega bo'lishi.	Avtomobil transportining asosiy fondlari narxini aniqlash to'g'risida tushunchani bilishi;
Materiallar va ehtiyot qismlarga bo'ladigan talab va xarajatlarni hisoblashi	Materiallar va ehtiyot qismlarga bo'ladigan talab va xarajatlarni hisoblashi hamda tahlil qila olish.
Bo'lim xarajatlari va iqtisodiy ko'rsatkichlari va korxonada faoliyatini litsenziyalash usullarini	Bo'lim xarajatlari va iqtisodiy ko'rsatkichlari va korxonada faoliyatini litsenziyalash usullarini bilishi.
Avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash asosida biznes reja tuzishi	Avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash asosida biznes reja tuzishi

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
PROFESSIONAL TA‘LIMNI RIVOJLANTIRISH INSTITUTI

O‘RTA MAXSUS KASBIY TA‘LIMINING
NAMUNAVIY O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi	XIZMATLAR		
Ta‘lim sohasi	Xizmat ko‘rsatish sohasi		
Ta‘lim yo‘nalishi	Logistika		
Mutaxassislik nomi	Tashishlarni tashkil etish va transportni boshqarish (turlari bo‘yicha)		
Mutaxassislik kodi	51010504		
Kvalifikatsiya(lar) nomi:	1. Texnik; 2. «B» yoki «BC» toifali avtomobil haydovchi (maxsus avtotransport haydovchisi)		
Modul nomi	Menejment asoslari		
Modul kodi	5PM0541		
Modulga ajratilgan soat	Jami yuklama: 60 soat	Auditoriya mashg‘uloti: 30 soat	Mustaqil ta‘lim: 30 soat
ECTS-kreditlar miqdori	2		
Modul turi (<i>majburiy/tanlov</i>)	Tanlov		
Ta‘lim tili	Guruhga belgilangan o‘qitish tili asosida		

Toshkent – 2025

Modul o'quv dasturi umumiy talablari

Modul to'liq nomi	Menejment asoslari
Modulning maqsadi	Bozor iqtisodiyoti nazariyasi menejment va marketing o'rtasida uzviy bog'liqlik haqidagi bilimlarni shakllantirish.
O'zlashtirish (o'qitish) natijalari	Menejmentning asosiy tushunchalari va funksiyalarini tushunish va ulardan amaliyotda foydalana oladi. Tashkilot tuzilmasini tahlil qilish va boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonini tushuna oladi. Menejerlik kompetensiyalarini shakllantirish va rahbarlik ko'nikmalarini rivojlantiradi.
Modul mazmuni	Boshqaruv va menejment, menejment tamoyillari, boshqaruv qarorlari, qarorni bajarilishini tashkil qilish, ishga doir etika va etiket, menejning imidji, menedjer faoliyatini rejalashtirish va tashkil qilish, xodimlarni rejalashtirish, xalqaro darajada boshqaruv
Egallanadigan kompetensiyalar	bo'lim ishini rejalashtirish va tashkil etish; tashkiliy boshqaruv tuzilmalarini shakllantirish; tashkilotning motivatsion siyosatini ishlab chiqish; kasbiy faoliyatda biznes va boshqaruv aloqa usullarini qo'llash; boshqaruv usullari tizimidan foydalangan holda samarali qarorlar qabul qilish; boshqaruvning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olish bo'yicha kompetensiyalar shakllantiriladi.
Bilimlar	zamonaviy boshqaruvning mohiyati va xususiyatlari, uning rivojlanish tarixi; kasbiy faoliyat sohasidagi menejmentning xususiyatlari (tarmoqlar bo'yicha); tashkilotning tashqi va ichki muhiti; boshqaruv aylanishi; boshqaruv qarorlarini qabul qilish va amalga oshirish jarayoni; bozor iqtisodiyotida boshqaruv funksiyalari: xo'jalik yurituvchi subyektning faoliyatini tashkil etish, rejalashtirish, rag'batlantirish va nazorat qilish; boshqarish usullari tizimi; qaror qabul qilish usuli; boshqaruv uslublari, aloqa, biznes aloqalari;
Ko'nikmalar	bo'lim ishini rejalashtirish va tashkil etish; tashkiliy boshqaruv tuzilmalarini shakllantirish; tashkilotning motivatsion siyosatini ishlab chiqish; kasbiy faoliyatda biznes va boshqaruv aloqa usullarini qo'llash; boshqaruv usullari tizimidan foydalangan holda samarali qarorlar qabul qilish; boshqaruvning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olish (tarmoqlar bo'yicha);
O'qitishni tashkiliy shakli	Kunduzgi

Baholash tartibi	Baholash bo'yicha amaldagi tartib asosida
Axborot manbalari	<ol style="list-style-type: none"> 1. Yo'ldoshev N.Q., Nabokov V.I. "Menejment nazariyasi". Darslik. T.TDIU, - 433 b. 2. Kucharov A.S. Menejment . O'quv qo'llanma. T.: TDIU, 2009 y. -120 b. 3. Sharifxodjaev M. Menejment. Darslik.-T.: O'kituvchi, 2001 y. -464 b. 4. Qosimova D.S. "Menejment nazariyasi". Darslik T.: TDIU, 2011 y. -350 b.
Ta'lim jarayoni tavsiya etiladigan jihozlar	Mavzuga oid plakatlar, stendlar, jadvallar , flipchart doska , oddiy doska , markerlar to'plami va boshqalar
Tuzuvchilar:	<p>S.I.Boshmanov- Toshkent avtomobil va yo'llar texnikumi "Avtotransportda tashish" kafedrasini mudiri;</p> <p>M.R.Adhamova-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi;</p> <p>N.F.Sultanov-Professional ta'limni rivojlantirish instituti bosh mutaxassisi</p>
Taqrizchilar:	M.Jo'rayev-Toshkent davlat transport universiteti "Logistika" kafedrasini dotsenti
<p>O'quv dasturi Professional ta'limni rivojlantirish instituti "Yer usti transport tizimlari va ularning ekspluatatsiyasi (transport turlari) yo'nalishlari bo'yicha o'quv-metodik birlashmasining 2025-yil 12-avgustdagi 4-sonli majlis bayoni bilan ma'qullangan.</p> <p>O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha o'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi kengashining 2025-yil 18-avgustdagi 4-son yig'ilishida ma'qullangan va Vazirlikning 2025-yil 21-avgustdagi 316-son buyrug'i bilan TASDIQLANDI VA JORIY ETILDI.</p>	

2. Modul o'quv dasturi mazmuni

№	Mavzuning nomi	Mavzuning qisqacha mazmuni	Umumiy yuklama	Auditoriya mashg'uloti	Mustaqil ta'lim
1	Menejment fanining predmeti, maqsad va vazifalari.	Menejment tushunchasi. Boshqaruv. Menejment fani. Menejment obyekti. Menejment subyekti.	4	2	2
2	Hozirgi zamon o'zbek menejmentining xususiyatlari	Temur tuzuklarining boshqaruvdagi o'rni. Boshqaruvning ijtimoiy-siyosiy guruhlari. Inson resurslari.	4	2	2
3	Menejmentning xorijiy modeli.	Menejmentda Amerika modeli. Menejmentda Yaponiya modeli.	4	2	2

4	Boshqaruv menejment va	Menejment jarayoni uslubi. Servis va ishlab chiqarish. Boshqaruv jarayonlar bahosi.	4	2	2
5	Menejment tamoyillari	Qonun. Tamoyil. Prinsip. Ma'muriy buyruqbozlik tizimi sharoitidagi boshqarish tamoyillari. Bozor iqtisodiyoti sharoitida O'zbekistonda davlatni boshqarish.	4	2	2
6	Funksional yo'naltirilgan tashkilot	Ishlab chiqarish tashkiliy tizimi. Ishlab chiqarish jarayonini siljishi. Funksional yo'llangan strukturali tashkilot tuzish. Turli funksiyali jamoalar. Maxsus qo'mita. Amaliyot jamoasi. O'zgaruvchan tashkilotlar. Masofadan turib ishlash. Tashkiliy dizayn. Ishchilar o'zaro bog'liqligi. Global strukturaviy boshqarish.	4	2	2
7	Menejer tushunchasi, shaxsiy va ishga doir sifatleri, vazifalari	Menejer. Uslub.	4	2	2
8	Ishga doir etika va etiket. Menejning imidji. Imidj tushunchasi	Fazilat. Singviniklar. Flegmatiklar. Xoleriklar. Melanxoliklar. Rahbarga qo'yiladigan talablar. Rahbar madaniyati.	4	2	2
9	Boshqaruv mehnati: ta'rifi, xususiyatlari, turlari	Mehnat taqsimoti. Ish o'rinlarini tashkil etish. Ishni rejalashtirish. Xizmat ko'rsatish. Mehnat turlarini guruh belgilari bo'yicha tasnifi.	4	2	2
10	Boshqaruv mehnatini ilmiy tashkil qilish	Evristik mehnat. Ma'muriy mehnat. Operator mehnati. Anketa. So'rovlar. Kuzatishlar usuli. Insonlarni boshqarish. Tashkiliy faoliyat	4	2	2
11	Mehnat jamoalarini boshqarish tizimi va tamoyillari	Inson resurslarini boshqarish. Xodimlarni boshqarish. Mehnat jamoalarini boshqarish. Funksional boshqaruv. Tashkiliy boshqaruv. Kadrlar bilan ishlashda iqtisodning ta'siri. Joriy baholash. Ishni tahlil qilish.	4	2	2
12	Mehnat jamoalarini boshqarish samaradorligi	Mehnat resurslarini boshqarish tamoyillari. Mehnat resurslarini boshqarishning asosiy maqsadi. Mehnat resurslari shakllanishi.	4	2	2
13	Xodimlarni rejalashtirish	Ish o'rni. Ish o'rinlari mexanizatsiyasi. Apparaturali ish o'rinlari. Sanoat ishlab chiqarish xodimlari guruhleri. Xizmat ko'rsatish funksiyasi. Guruhga ta'sir etuvchi tashqi omillar. Guruh ishtirokchilari uchun resurslar. Guruhning tarkibi.	4	2	2
14	Korxonada qudratini raqobatbardoshligini baholash.	Korxonada quvvati. Sifat menejmenti. YEvropa hamjamiyati.	4	2	2

	Korxonaning iqtisodiy qudrati				
15	Xalqaro darajada boshqaruv	Global savdo mexanizmi. Paratarif uslublari. Narxni nazorat etish choralari. Miqdoriy choralari. Litsenziyalash choralari. Texnik choralari. Xalqaro moliya tashkilotlari.	4	2	2
Jami			60	30	30

O'quvchilar bilimini baholash mezonlari

O'quvchilarning bilimi quyidagi mezonlar asosida:

o'quvchi mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 5 (a'lo) baho;

o'quvchi mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 4 (yaxshi) baho;

o'quvchi olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 3 (qoniqarli) baho;

o'quvchi fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda — 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

Harf tizimida baholash	Ballarning raqamli ekvivalenti	Foiz ko'rsatkichi	An'anaviy baholash
A	4,0	95-100	5 (A'lo)
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	4 (Yaxshi)
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	3 (Qoniqarli)
C-	1,67	60-64	
D+	1,33	55-59	2 (Qoniqarsiz)
D	1,0	50-54	

O'qitish natijalarini baholash

O'qitish natijalari	Baholash indikatorlari
<p>Bo'lim ishini rejalashtirish va tashkil etish bo'yicha ko'nikmalarga ega bo'lishi.</p>	<p>Tashkiliy boshqaruv tuzilmalarini shakllantirish to'g'risida tushunchani bilishi; Tashkilotning motivatsion siyosatini ishlab chiqish tamoyillarini bilishi; Kasbiy faoliyatda biznes va boshqaruv aloqa usullarini qo'llashi Boshqaruv usullari tizimidan foydalangan holda samarali qarorlar qabul qila olishi Boshqaruvning o'ziga xos xususiyatlarini tahlil qila olishi.</p>

Tayanch soʻzlar:

Kasbiy taʼlim, kasb, mutaxassislik, kvalifikatsiya, taʼlim dasturi, taʼlim standarti, malaka talabi, oʻquv reja, kompetensiya, umumiy kompetensiya, kasbiy kompetensiya, bilim, koʻnikma kasbiy faoliyat obyekti, kasbiy faoliyat turi, kasbiy faoliyat sohasi, oʻquv fani, kasbiy fanlar, kasbiy fanlar, umumkasbiy fanlar, maxsus fanlar, amaliyotlar, oʻquv amaliyoti, ishlab chiqarish amaliyoti, mustaqil taʼlim.

Logistik oqimlar, kanallar va logistik zanjir tizimlari, logistikaning funksional sohalari, axborot logistikasi, transport logistikasi, yetkazib berish logistikasi, logistik oqimlar, kanallar va logistik zanjir tizimlari, transport logistikasi xizmatlari.